

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XIV-то обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

LXXXIII заседание, събота, 20 февруарий 1910 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Н. Гимиджийски, въ 3 ч. 45 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни)
Засѣданието се отваря.

Има нужното число народни прѣдставители, за да се състои то законно.

(Отъ 197 народни прѣдставители отсъствуватъ 65, а именно: г. г. А. Аврамовъ, А. Алибеевъ, Т. Ангеловъ, Т. Андрѣевъ, Д. Атанасовъ, М. Бахърджиевъ, Ц. Барбаловъ, Я. Божиловъ, С. Бърневъ, А. Бѣлорѣчки, К. Велиновъ, П. Гачевъ, Никола Георгиевъ, С. Георгиевъ, Г. Господиновъ, Г. Гроздановъ, Й. Гунчевъ, Г. Денчевъ, П. Димитровъ, В. Димчевъ, Д. Драгиевъ, В. Душковъ, А. Екимовъ, Л. Ивановъ, П. Ивановъ, И. Инджовъ, И. Колевъ, Х. Конкилевъ, Д. Константиновъ, Г. Копринаровъ, Н. Коцевъ, Я. Кударовъ, И. Кюсеивановъ, Н. Кжневъ, О. Мачинлъ, К. Мирски, Ц. Мисловъ, Т. Михайловъ, К. Новаковъ, С. Палавѣевъ, Д. Пенковъ, П. Петровъ, А. Поповъ, Н. Поповъ, С. Поповъ, С. Пранджовъ, П. Пѣйчевъ, Г. Радойковъ, И. Реджебовъ, С. Родевъ, П. Рѣковъ, А. Стамболийски, В. Станчевъ, Д. Стефановъ, Г. Таковъ, Т. Теодоровъ, Х. Тоневъ, Н. Топаловъ, Х. Тричковъ, И. Хаджиевъ, Н. Холевичъ, А. Христовъ, Д. Чакърровъ, Н. Чолаковъ и Г. Шиваровъ)

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постѣпило отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи искане да се опрѣдѣли пенсия на убития старши полицейски стражаръ въ трѣвненския участѣкъ Атанасъ Тошевъ.

Постѣпилъ е законопроектъ отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията за измѣнение и допълнение закона за експлоатацията на българскитѣ държавни желѣзници и пристанища. Тоя законопроектъ ще бѣде раздаденъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и, по рѣшение на Събранието, своевременно поставенъ на дневенъ редъ.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е разрѣшенъ отъ прѣседателството отпускъ на никополския народенъ прѣдставителъ г. И. Колевъ — 2 дена, на провадийския г. Т. Ноевъ — 2 дена, на севлиеския г. В. Станчевъ — 3 дена.

Освѣтъ това, слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители сѣ поискали отпускъ отъ Народното събрание и, понеже сѣ ползували съ отпуска, който

прѣседателството може да даде, ще трѣбва Събранието да разрѣши.

Пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. С. Палавѣевъ, по важни домашни причини, е поискалъ 1 день отпускъ. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сѣ съгласни да му се даде тоя отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Варненскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Т. Андрѣевъ е поискалъ 2 дена отпускъ. Моля, които сѣ съгласни да му се даде тоя отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Борисовградскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Т. Константиновъ е поискалъ 1 день отпускъ. Моля, които сѣ съгласни да му се даде тоя отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постѣпило запитване отъ силистренския народенъ прѣдставителъ г. В. Георгиевъ къмъ г. министра на войната. Прѣписъ отъ това запитване ще бѣде изпратенъ на г. министра на войната, то ще бѣде поставено на дневенъ редъ, заедно съ други запитвания, за които ще бѣде опрѣдѣленъ день отъ Събранието за отговоръ.

Пристѣпиме къмъ дневния редъ. По първата точка иде второто четене прѣдложението за отпущане пенсия на вдовицата и малолѣтнитѣ дѣца на убития при изпълнение служебнитѣ си обязанности, младши полицейски стражаръ въ столицата, Н. Вакареловъ.

Моля г. секретаря да прочете прѣдложението.

Секретаръ Д. Митовъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за отпущане на вдовицата на убития, при изпълнение служебни обязанности, младши пѣши полицейски стражаръ въ столицата Никола С Вакареловъ, Парашкева Н. Вакарелова, и на дѣцата му, Георги, Стоянъ, Добри и Симеонъ народна пенсия отъ 1.200 л. годишно.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата, по заглавието г. Вѣлчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Желанието, което изказа г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи, да се отпусне пенсия на вдовицата и малолѣтнитѣ дѣца на убития стражаръ Вакареловъ, се прие и посрѣщна съ голѣмо удоволствие отъ всички народни прѣдставители, безъ разлика на партия. Азъ се ползвамъ отъ случая да кажа нѣколко думи не за Вакарелова, но за онѣзи, които ще бждатъ убити като стражари на улицитѣ при друго едно правителство, което, може би, нѣма да погледне съ туй милостиво око, както погледна днешниятъ министъръ на вътрѣшнитѣ работи. Та, ако ние даваме една народна пенсия въ този случай на малолѣтнитѣ дѣца на Вакарелова, както ще се даде друга на нѣкой си Тошевъ, стражаръ по желѣзнопѣтнитѣ линии, мисля, че щѣше да бжде по-добрѣ да се сезира народното прѣдставителство съ единъ общъ законъ за такива народни пенсии и за такива именно случаи, за да може всѣки пѣтъ, прѣзъ всѣко едно управление, управницитѣ на българската държава да бждатъ справедливи въ подобни случаи.

Туй искахъ да кажа.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Законъ за инвалиднитѣ пенсии ние имаме, па и въ закона, който ви внесохме въ камарата и който е вече на гласуване, има параграфъ за инвалиднитѣ пенсии; слѣдователно, този стражаръ прѣспокойно можехме да го подведемъ подъ общия законъ за инвалиднитѣ пенсии. Ако, обаче, това азъ не сторихъ, а ви внесохъ единъ специаленъ законъ и нарекохъ пенсията народна, то бѣ защото случаятъ, при който този нещастникъ е станалъ инвалидъ не, но е вече въ земята, е изключителенъ. Обстановката, при която той стана жертва на своя дългъ, начинътъ, по който той се стараше да защити обществената тишина и спокойствие, начинътъ, по който той получи 4 куршума въ своя коремъ, и при все туй тичаше да изпълни дълга си, стрѣсна цѣлата полиция. И за да дамъ на полицейската стража единъ новъ стимулъ, да изпълнява тѣй добросъвѣстно своя дългъ, да защитава тѣй смѣло интереситѣ на обществото, азъ рекохъ да приемемъ този специаленъ законъ, за да видятъ служителитѣ на държавата, че при такива изключителни случаи, при такова доблестно защитаване интереситѣ на обществото, при такова самоотверженост, когато съ рискъ на живота си тѣ запазватъ обществения редъ и тишина, държавата, народътъ не ще ги остави съ онзи кжсъ хлѣбъ, какъвто е прѣдвиденъ въ общия законъ. Затуй рекохъ азъ да ви внеса този специаленъ законъ, за да послужатъ като поощрение за изключителнитѣ случаи на такива хора съ изключителна самоотверженост. Това го има въ всички закони — за такива изключителни подвизи да се дава народна пенсия. Ето защо желанието на г. Георгиева е изпълнено: има законъ въ България, па и сега, подиръ десетина минути, ако му дойде редъ, ще гласувате новия законъ за пенсиятъ, но случаятъ, който визирамъ въ специалния законъ, е изключителенъ.

Азъ внесохъ въ камарата още едно прѣдложение, пѣкъ и тукъ завчера се чу гласъ, макаръ че азъ бѣхъ вече въ намѣрението да внеса, само че искахъ свѣдѣния да получа. На 8 февруарий т. г. вечерята старшиятъ конентъ полицейски стражаръ въ Дръновска околия, Трѣвненски участъкъ, Атанасъ Тошевъ, като билъ по служба на Трѣвненската гара и излѣзълъ да се разходи по шосето, водящо за гр. Дръново, съгледалъ дирящия се отъ полицията избѣгалъ отъ затвора опасенъ разбойникъ и крадецъ Иванъ Ивановъ Хаджийчето (Каранванчето), родомъ отъ Стаячовханската община, затекълъ се къмъ него и посегналъ да го залови. Въ това врѣме

Хаджийчето пусналъ изъ ржцѣтъ си едно желѣзо (специаленъ инструментъ за вършене кражди), веднага извадилъ револвера си и грѣмналъ върху Тошева, който падналъ на мѣстото, тежко раненъ въ корема. Отнесенъ на лѣчение въ Търновската болница, Тошевъ починалъ на 12 сръбцу 13 того прѣзъ нощта. Този стражаръ е оставилъ съпруга съ 6 малолѣтни дѣца, безъ никакви срѣдства за прѣпитание. Хвърлилъ се е да гони единъ прѣстѣпникъ, който е избѣгалъ отъ затвора, и съ рискъ на живота си, което се доказа, че и тамъ е билъ убитъ, той е поискалъ да изпълни доблестно своя дългъ. Затуй внесохъ това прѣдложение въ камарата, г. прѣдседателъ! онази вечеръ ви го съобщихъ, мисля, че ние не ще се формализирате да искате да го отпечатаме и раздадемъ. Това е прѣдложение специално отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи и молихъ тукъ, въ комисията по Вътрѣшното министерство, при този законопроектъ да се вмѣсти и този човѣкъ, вмѣсто да внасяме новъ законопроектъ, което нѣма да бжде нищо друго, освѣтъ пакъ едно прѣдложение на Вътрѣшното министерство, и, ако вие сте съгласни — формитѣ въ нищо не се измѣняватъ, сега сме на второ четене — заглавието на този законопроектъ да се каже: „Законъ за отпусане на вдовицѣтъ и малолѣтнитѣ дѣца на убититѣ при изпълнение на служебния си дългъ младши стражаръ при столичната полиция Никола Вакареловъ и старши стражаръ отъ Дръновската околия, Трѣвненски участъкъ, Атанасъ Тошевъ, народна пенсия както слѣдва“ — вмѣсто по 1.200 л., ще имъ дадемъ тѣхнитѣ заплати по 960 л., и по този начинъ ще се съобразимъ напълно съ крайнитѣ прѣдѣли, които може да се дадатъ за една инвалидностъ, т. е. да дадемъ на дѣцата да получатъ онова, което бацитѣ имъ сѣ получавали, и понеже сега ставатъ двама души, да имъ дадемъ по 960 л., която пенсия ще се редуцира съобразно съ положението, което ще взематъ въ послѣдствие дѣцата. За всѣко момиче, когато се омѣжи и, за всѣко момче, когато достигне 21-годишна възраст, постепенно ще става редуциране на пенсията възъ основа на общитѣ постановления на закона за инвалиднитѣ пенсии. И затуй моля Народното събрание да се съгласи заглавието на закона да се измѣни тѣй, както азъ продиктувахъ, и послѣ по текста пакъ ще взема думата да кажа.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Емануилъ Начевъ.

Е. Начевъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣдложението на г. министра на вътрѣшнитѣ работи трѣбва да приемемъ, още повече, че такива прецеденти въ миналото е имало. Щомъ министърътъ декларира при какви обстоятелства старшиятъ стражаръ умира при изпълнението на служебнитѣ си обязанности, естествено, той трѣбва да получи отъ тази държава, на служба на която е станалъ жертва, едно възмездие. Но има едно нѣщо. Г. министърътъ каза да имъ отпуснемъ по 960 л. — тѣхнитѣ заплати, а единиятъ е младши, а другиятъ е старши стражаръ; мисля, че трѣбва да направимъ разлика, още повече, че старшиятъ стражаръ, както каза г. министърътъ има 6 дѣца, а другиятъ — 3.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: 4 дѣца има Вакареловъ.

Е. Начевъ: Така щото, първиятъ да получи 1.200 л., а вториятъ — 960 л.

Министъръ М. Такевъ: Прѣдложете го, когато дойде членътъ.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ

заглавието тъй, както го продиктува г. министърът на вътрешните работи, да си вдигнат ржката. (Всички вдигат) Събранието приема.

Секретарь Д. Митовъ: (Чете)

„Членът единственъ. Отпуща се на вдовината на убития при изпълнение служебни обязанности, младши пѣши полицейски стражаръ въ столицата Никола С. Вакареловъ, отъ гр. Панагюрище, Парашкева Н. Вакарелова, и на дѣцата му Георги, Стоянъ, Добри и Симеонъ, народна пенсия отъ 1.200 л. годишно, начинайки отъ 9 декемврий 1909 г.

„Тая пенсия ще се намалява съ $\frac{1}{3}$ всѣки пѣтъ, когато нѣкое отъ дѣцата на покойния навърши 21 година или постѣпи на държавна, окръжна или общинска служба.“

Комисията е приела това рѣшение безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърът на вътрешните работи.

Министъръ М. Такевъ: Както ви казахъ, г. г. прѣдставители, ще имъ дадемъ пълнитѣ заплати които сѣ получавали стражаритѣ. Старшиятъ получава по 80 л. мѣсечно, младшиятъ тукъ, въ столицата, получава 70 л. И така, да се каже: на стражаря при софийската полиция 840 л., т. е. по 70 л. мѣсечно, пълната му заплата, и на старшия стражаръ отъ Дръновска околия 960 л., пълната му заплата като старши стражаръ. Моля, приемоте го.

Е. Начевъ: Откога да се счита пенсията на старшия стражаръ?

Министъръ М. Такевъ: Казано е въ законопроекта.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Дѣяновъ.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще кажа нѣколко думи само, що се касае до размѣра на пенсията на Вакарелова.

При първото четене прѣдложението на г. министра на вътрешните работи бѣше да се отпусне на вдовината, заедно съ нейнитѣ 4 малолѣтни момчета, 1.200 л. Сега, както чухте, г. министърът намалява тази пенсия отъ 1.200 на 840 л. — по 70 л. мѣсечно. Азъ бихъ ви молилъ да приемоте онзи размѣръ — 1.200 л. — така, както бѣше внесенъ отначало, и то ето защо. Слѣдъ героическата смъртъ на този стражаръ Нейно Величество царцата, която е извѣстна съ своитѣ благодѣния, се интересува за това сѣмейство, узна, че вдовината, жената на покойния стражаръ, е била болна, искаше да ѝ помогне и я докара тукъ на нейни разноси въ болницата прѣди 12 дена; лѣкаритѣ отъ болницата отговориха, че нейната болестъ е неизлѣрима и че, ако се върне въ гр. Панагюрище, ще умрѣ по пѣтъ. И затова, по нейна заповѣдъ, задържаха вдовината въ болницата, да умре тукъ. Четиритѣ малолѣтни дѣца сѣ останали подъ надзора на друга жена въ гр. Панагюрище, на която тоже се плаща, засега, отъ Нейно Величество. Може би въ тази минута, когато азъ говоря тѣзи думи, вдовината да е издѣхнала, защото снощи чакаха това. Ако, г. г. народни прѣдставители, ние намалимъ пенсията отъ 1.200 л., така както бѣше внесена, на 840 л., а сега, тя като умре, ще се намали още повече, положението на малолѣтнитѣ дѣца се много влошава съ смъртъта на майка имъ. Ако бѣше тя здрава, както да е, тя щѣше да прави економия и щѣше да гледа дѣцата съ 840 л., поне на нея нѣмаше да се плаща, а отъ друга страна и тя щѣше да получава своята частъ отъ пенсията; сега, тя като умре, дѣцата ще бѣдатъ принудени

да се дадатъ на друго и нему трѣбва да се плаща, а пенсията отъ 840 л. ще се редуцира толкозъ, колкото се пада частъта на майката . . .

В. Мантовъ: 40%.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: . . . и ще бѣде недостатъчна тази пенсия за тия 4 малолѣтни момчета. Затуй азъ ви моля да приемоте размѣра такъвъ, какъвто бѣше прѣдложенъ — 1.200 л., като имате прѣдъ видъ, че днесъ или утрѣ този размѣръ ще се намали, вслѣдствие смъртъта на майката.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Недѣлчо Георгиевъ.

Н. Георгиевъ. Г. г. народни прѣдставители! Вземамъ думата не противъ самия законопроектъ, не и противъ мнѣнието на г. министра на вътрешните работи, а по мнѣнието на г. Дѣянова, защото, прѣди всичко, ще се съгласите, че ако бихме се съгласили да отпуснемъ 1.200 л., то нѣма да има никѣдъ подобенъ случай. Г. министърътъ прѣдлага 840 л. — толкова, колкото е била пълната му заплата. Менъ ми се струва, че това е прѣдостатъчно, защото ние имаме много примѣри, кѣдѣто сѣ паднали убити, дѣто сѣ сложили жертва своитѣ кости, безъ да сѣ плащани отъ държавата. Поборницитѣ едвамъ получаватъ 4—500 л. годишна пенсия, а ние тукъ отпускамъ 840 л. На г. Дѣянова се вижда малко, като мотивира своето мнѣние, че вдовината била болна и щѣла да умре. Той ще изкара да дадемъ пенсия и на вдовицитѣ, дѣто умиратъ, ама, за жалостъ, много сѣ тия, които умиратъ. Ето защо ние сме съгласни да се приеме мнѣнието на г. министра на вътрешните работи.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърът на вътрешните работи.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ разбирамъ всичкитѣ чувства на г. Дѣянова; той е правъ. Но когато азъ се съгласихъ и азъ прѣдложихъ да се намали тази пенсия до размѣръ най-голямъ, който може да се даде, това е изключение. Никоя наследствена пенсия не достига до размѣра на пенсията на наследодателя; всѣкога тя се редуцира. Пенсионертътъ получава, да прѣдположимъ, 100 л. пенсия; щомъ умре, по закона, тя се редуцира — на всѣко дѣте 20%, на майката 40% отъ пенсията. При все туй, казвамъ, макаръ че по закона никое наследство не може да получи пенсия равна на тая на наследодателя, при сѣ туй, понеже имаме специаленъ законъ, ние имъ даваме равна пенсия.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Тя е народна. Можемъ да дадемъ повече.

Министъръ М. Такевъ: Азъ знамъ, че е народна; можемъ да дадемъ 10.000 л., можемъ да дадемъ и милионъ, но въ България има законъ и затуй рекохъ да съобразимъ тази пенсия съ закона и да дадемъ нѣщо повече. Тя не може да прѣвншава пенсията, която е получавалъ наследодателътъ.

Но има друга една причина. Вѣрно е, че смъртъта на покойния Вакареловъ стресна обществото и това нѣщо прѣдизвика, че въ едно най-непродължително врѣме служащитѣ по Министерството на вътрешните работи събраха една помощ приблизително отъ 1.500 л., и отъ Министерството на вътрешните работи отпуснахъ азъ 200—300 л. — цифрата точно пакъ не мога да ви кажа — така щото, ние вече дадохме едновременно пособие отъ около 1.500—1.600 л., и като дадемъ една пенсия отъ 840 л. на годишната, струва ми се, че достатъчно сѣ възнаграденъ тия нещастни дѣца. Вѣрно е, че майката е въ болницата,

върно е, че може би тия дни да издъхне — не дай Боже; може би да оздравее, дай Боже — но, във всеки случай, тя е негодна да гледа дъщата. Затуй тия дъща се намират при своята баба. Пенсията, според закона, ще се даде на разпореждането на тази баба и тя ще ги поддържа. Със пособие, което ние дадохме, както и съ това, което даде Нейно Величество царицата — тя бѣше твърдѣ щедра, и тя даде, каквото можеше да даде — засега тия дъща сж достатъчно обезпечени. И азъ моля г. Дѣянова да не настоява повече; да дадемъ туй, което сме дали и по този начинъ ще бждемъ справедливи и ще дадемъ онова поощрение, което е необходимо за нашитѣ служащи по полицията.

Я. Поповъ: Да се опрѣдѣли, откога ще почне пенсията на старшия стражаръ.

Министъръ М. Таневъ: Отъ деня на смъртта, както е казано въ законопроекта.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Ще дамъ на гласуване направеното прѣдложение отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ членъ единственъ отъ този законопроектъ така, както той го редактира и по отношение на вдовицитѣ и по отношение на годишната пенсия за единъ и за другитѣ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Слѣдва на второ четене законопроекта за отпущане отъ държавното съкровище инвалидна пенсия на бившия работникъ при софийския артилерийски арсеналъ Петъръ Георгиевъ, живущъ въ ст. София. Г. секретарьтъ ще прочете законопроекта.

Секретаръ Д. Митовъ: (Чете)

„Законопроектъ

за отпущане отъ държавното съкровище инвалидна пенсия на бившия работникъ при Софийския артилерийски арсеналъ Петъръ Георгиевъ, живущъ въ ст. София.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония, които приематъ заглавието на този законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Секретаръ Д. Митовъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Отпуска се на бившия работникъ при софийския артилерийски арсеналъ Петъръ Георгиевъ инвалидна пенсия въ размѣръ 360 л. годишно.“

Комисията е приела този членъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Пешевъ.

П. Пешевъ: Въ законопроекта не е членъ тоя членъ, защото виждаме въ мотивитѣ да се казва, че тая пенсия трѣбва да бжде отпусната отъ 11 мартъ 1908 г., когато е поискана пенсията, а пъкъ тукъ, въ члена, не се опрѣдѣля откога ще се отпусне. Азъ мисля, че справедливо е да се даде пенсия на лицето отъ деня, въ който то е пострадало, но най-малко отъ деня, когато е дало заявление, и мисля, че ще бжде справедливо въ такава смисълъ да се поправи членътъ, защото, както казахъ, въ самитѣ мотиви е казано туй нѣщо, само че е изпуснато въ законопроекта. Азъ мисля, че трѣбва да се тури тая дата поне начинай отъ 11 мартъ 1908 г.

Министъръ М. Таневъ: Съгласенъ съмъ съ туй.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ

прочетенния единственъ членъ съ поправката, направена отъ г. Пешева и приста отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Слѣдва слѣдъ това на първо четене законопроектътъ за измѣнение чл. 68 отъ закона за държавнитѣ и общински пѣтища. Г. секретарьтъ ще прочете законопроекта.

Секретаръ Д. Митовъ: (Чете)

„Законопроектъ

за измѣнение чл. 68 отъ закона за държавнитѣ и общински пѣтища.

„Членъ единственъ. Чл. 68 се измѣня така: Слѣдъ 1 септемврий всѣка година финансовата администрация, задължително подпомагана отъ общинскитѣ власти, прави обстойна провѣрка на всѣки лица, подлежащи на парична пѣтна тежба. Отъ всѣко неплатило лице данъктъ се събира незабавно заедно съ единъ (1) левъ глоба. Ако лицето не внесе данъка и глобата доброволно, тѣ се събиратъ безъ забава, принудително.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Противъ тази глоба, която несправедливо се събира досега, ние сме се изказвали и други път, но тукъ се прѣдвижда още 1 л. глоба, когато единъ човѣкъ, който е задълженъ да плаща общинска пѣтна тежба, не я плати на врѣме, когато тя се събира отъ финансовитѣ агенти и бирници.

Е. Начевъ: Тя бѣше 2 л.

В. Георгиевъ: Да, знай, 2 л. бѣше, а сега се намалява съ 1 л. Тукъ, първо, не се опрѣдѣля докога, ако не се събере данъктъ, ще може да се събира съ глоба 1 л. Не е казано това. Тукъ се казва слѣдъ 1 септемврий се ревизиратъ списъцитѣ отъ подлежащитѣ чиновници, за да се види, кои сж платили и кои не сж платили, и се уреждатъ списъци въобще за общинската пѣтна повинност, а докога се събира този данъкъ, не е упоменато и слѣдъ коя дата именно тия, които не внесатъ този данъкъ, сж длѣжни да платятъ единъ левъ глоба, сжщо не е упоменато. Това трѣбва да се опрѣдѣли точно. По-добрѣ е пѣтната тежба, като единъ данъкъ, да носи глоба на общо основание, както носятъ всичкитѣ данѣци глоба. Азъ мисля, че ще бжде по-добрѣ комисията да измѣни члена въ тая смисълъ, отколкото да оставя специална глоба за този данъкъ, защото досега както бѣше заведена практика, да се събира пѣтната тежба до 1 май и този, който не я плати до 1 май, да плаща 2 л. глоба, въ такава едно врѣме, когато нашето население нѣма отгдѣ да вземе пари за да плати, това бѣше една голѣма тежестъ за населението.

Секретаръ Д. Митовъ: До 1 септемврий е казано сега.

В. Георгиевъ: Но отъ самия членъ не се разбира, че трѣбва да се плати до 1 септемврий. Азъ съмъ даже противъ тая глоба, така наредена. Глобата трѣбва да се нареди тѣй, както е наредена за всички други данѣци, които сж повече отъ 100 л. — 3% на закъснѣлитѣ, до втората година 8%. Тѣй че, трѣбва да подчинимъ и този данъкъ на общото положение и да не правимъ изключение.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Д-ръ Т. Кръстевъ: Г. г. народни прѣдставители! Чл. 68 си остава същиятъ; всичкитъ законоположения по пѣтната повинностъ си оставатъ. Прави се само това измѣненне, че вмѣсто да събираме глобата до 1 май, отлагаме това до 1 септемврий, по онѣзи съображения, които г. Вълчо Георгиевъ изложи, че на 1 май населението не е улеснено, за да му се искатъ пари, че това е едно такова врѣме, когато селянитъ въобще се намиратъ въ най-голяма нужда. Ето защо, ние измѣнихме тая дата отъ 1 май на 1 септемврий и, слѣдователно, този, който не плати пѣтната тежба до 1 септемврий, ще плати глоба 1 л., вмѣсто 2 л., както бѣше досега. Вие знаете по-нататъшнитъ разпорѣждания: той ще трѣбва да декларира, че ще плати пѣтната повинностъ и, ако не я плати до 1 септемврий, ще плати единъ левъ глоба, вмѣсто два, както бѣше досега. Слѣдователно, прави се двойно облекчение: първо, че срокътъ за плащане на тая пѣтна повинностъ е отсроченъ, вмѣсто до 1 май — до 1 септемврий, и, на второ мѣсто, глобата, която бѣше 2 л., се намаля на 1 л. Всички други постановления въ закона си оставатъ изцѣло, както сѣ били досега.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вълчо Георгиевъ за пояснение.

В. Георгиевъ: У насъ данъцитъ се събиратъ тогазъ, когато хората овършатъ . . .

Министъръ Д-ръ Т. Кръстевъ: Това е единъ специаленъ, отдѣленъ данѣкъ.

В. Георгиевъ: . . . и тукъ се е направило едно измѣненне на члена, за да се улесни населението, щото да може слѣдъ харманъ да си плати пѣтната повинностъ. Държавнитъ бирници излизатъ въ края на м. августъ и азъ Ви увѣрявамъ, г. министре, че съ туй измѣненне до 1 септемврий нѣма да принесете онази добрина, която искате да направите на селското население. По-добръ турето 1 октомврий — съ 1 мѣсець държавата нѣма нищо да изгуби. Ако бѣде до 1 октомврий, азъ мисля, че ще принесете най-голямо добро на нашето население.

Министъръ Д-ръ Т. Кръстевъ: Нѣмамъ нищо противъ — нека бѣде до 1 октомврий. Въ комисията можемъ да го измѣнимъ.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Емануилъ Начевъ.

Е. Начевъ: Известно ви е, г. г. народни прѣдставители, че пѣтната повинностъ не се плаща на глава; тя се плаща като данѣкъ по 11%. Отнася ли се глобата и за тази пѣтна повинностъ, ако тя не се плаща?

Министъръ Д-ръ Т. Кръстевъ: Онази пѣтна повинностъ е свършено различна отъ тази; тя е държавна.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Яневъ.

Р. Яневъ: Г. г. народни прѣдставители! Дѣйствително, тѣзи поправки, които ще направимъ въ чл. 68, сѣ добри, но азъ съмъ изцѣло противъ този членъ. За общинската пѣтна повинностъ се говори въ другъ членъ, но нѣмамъ сега закона на ръка, който казва, че тя се изплаща въ пари. Не трѣбва нито единъ български гражданинъ да плаща въ

пари общинската пѣтна повинностъ, а трѣбва да бѣдатъ всички задължени да работятъ срѣщу пѣтната повинностъ; онѣзи, които не работятъ, на тѣхъ да туримъ глоба и пакъ да се заставляватъ да работятъ срѣщу пѣтната повинностъ. Защо? Защото има много села, отъ които е далечъ шосето, което се работи, и селянитъ се записватъ да изплатятъ пѣтната повинностъ въ пари, а пакъ тѣзи пари отиватъ, може би, въ другъ окръгъ — не имъ се знае края.

Министъръ М. Такевъ: Това е съвсѣмъ друго.

Министъръ Д-ръ Т. Кръстевъ: Това е едно врѣменно облекчение.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прочетения законопроектъ по принципъ и да се изпрати въ надлежната комисия, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

С. Савовъ: Азъ правя прѣдложение да стане сега и второто четене на тоя законопроектъ.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има прѣдложение отъ г. Стоимена Савовъ, щото прочетениятъ законопроектъ сега да се чете на второ четене.

Е. Начевъ: Има рѣшение да се изпрати въ комисията.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това прѣдложение на г. Савова, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Секретаръ Д. Митовъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за измѣнение чл. 68 отъ закона за държавнитъ и общински пѣтища.“

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието на прочетения законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Секретаръ Д. Митовъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Чл. 68 се измѣня така: Слѣдъ 1 септемврий всѣка година финансовата администрация, задължително подпомагана отъ общинскитъ власти, прави обстойна провѣрка на всички лица, подлежащи на парична пѣтна тежба. Отъ всѣко неплатило лице данѣкътъ се събира незабавно заедно съ единъ (1) левъ глоба. Ако лицето не внесе данѣка и глобата доброволно, тѣ се събиратъ безъ забавя, принудително.“

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Савовъ.

С. Савовъ: Азъ моля г. г. народнитъ прѣдставители и г. министра да се съгласятъ да прибавимъ една нова алинея, която да се състои въ слѣдующото: общинскитъ свѣти да иматъ право да налагатъ общинска пѣтна повинностъ въ натура или въ пари за врѣменнитъ пѣтища въ селата, било при возитба на снопе, било при нѣкои наводнения, които могатъ да развалятъ мостчетата, които съществуватъ. За такива случаи често пѣти общинскитъ свѣти нѣматъ кредити въ своитъ бюджети и, понеже ние имаме законъ за общинската пѣтна повинностъ, смѣтатъ хората, че тия шосета ще се направятъ отъ тая

пътна повинност, обаче, на практика не е тъй, защото тая общинска пътна повинност отива въ специалния фондъ, който се разходва по падлелния редъ. Попеже населението се ослана на този кредитъ, общинскитъ съвѣти не прѣдвизждатъ въ своитъ бюджети кредитъ, за да се поправятъ тѣзи пътища. Г. министърътъ, па и всички, които сте ходили между населението, знаете какви урви ставатъ на известни мѣста, но кметътъ е безсиленъ да направи нѣщо. Макаръ че има изриченъ параграфъ въ закона за селскитъ общини, кждѣто се казва, че общинскитъ съвѣтъ може да прѣдвиди кредитъ, за да ги направи, на практика това не може да стане. Затуй азъ моля да се приеме слѣдующата алинея: за врѣменнитъ пътища, по врѣме на возитба, или когато се развалятъ отъ наводнение нѣкои врѣмenni мостчета, общинскитъ съвѣти да могатъ да разхвърлятъ извънредна пътна повинностъ за вжтрѣ въ селото, която да се събира въ натура или въ пари: 4 депа работа, или ако е въ пари — 4 л. Азъ мисля, че съ това ще направимъ една много добра работа, защото инициативата е добра и защото ще може да се посрѣщне една полезна работа. Напитъ села на много мѣста чакатъ отъ държавата и, когато се разхвърля пътната повинностъ въ натура, не всѣки може да я плати. Азъ ще ви моля, г-да, да приемете това мое прѣдложение.

Вънъ отъ това, кждѣто е казано, че глобата е 1 л., тия думи да се замѣнятъ съ думитъ „както всички закѣснѣли прѣки данъци“, т. е. както се събиратъ отъ тѣхъ всичкитъ прѣки данъци, така да се събира и закѣснѣлата пътна повинностъ.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вжтрѣшнитъ работи.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Прѣдложението, което прави г. Савовъ, по-скоро се касае до Министерството на вжтрѣшнитъ работи и затуй азъ взимамъ думата. Какви права иматъ общинскитъ съвѣти, това е точно опрѣдѣлено въ закона за градскитъ и селски общини. Съ такива случайни измѣнения да внасяме случайни поправки на закона за градскитъ и селски общини, азъ не съмъ съгласенъ, защото материята, която г. Савовъ иска да урежда, е твърдѣ деликатна. Да позволя на общинския съвѣтъ, когато той намѣри за добръ и кждѣто той намѣри за добръ да прави пътища, той да опрѣдѣля и пътна повинностъ, той да я размѣта на населението и да го кара да работи, това е много опасно. Това е едно орѣдие, което въ навечерието на изборитъ може да принесе много лоша услуга къмъ една или къмъ друга страна. Помислете добръ, какво може да направи единъ общински съвѣтъ съ тия работи. И затуй г. Савовъ ще направи добръ да оттегли това свое прѣдложение, като не забравя едно постановление въ закона за селскитъ общини: тамъ, дѣто общинскитъ съвѣтъ намѣри, че има нѣкое мѣсто за поправка, издава заповѣдъ. Тази заповѣдъ се издава възъ основа на закона и, както е опрѣдѣлено въ нея, напр., да се поправи нѣкой пътъ, или нѣкой хендекъ, селянитъ трѣбва да излѣзатъ. Ако нѣкой не излѣзе, кметътъ има право безапелационно да му наложи известна глоба. Ако общинскитъ съвѣтъ не сж се възползували отъ това постановление, то и тукъ да го поставите, пакъ нѣма да се възползуватъ, защото и сега законътъ имъ дава туй право. Но ако вие тукъ прѣдвидите да размѣтатъ пътната повинностъ и пр., то е много опасно. Когато единъ общински кметъ ще извика селянитъ да поправятъ единъ общински пътъ, или единъ хендекъ, или една канава, или единъ мостъ, то е друго нѣщо — то е меджия — и тогава всички ще отидатъ да го поправятъ, но не и да размѣта пътната повинностъ, защото това е опасно. Затуй ви моля да се съгласите

съ мене, да не се внася това прѣдложение така случайно въ този законъ, толкозъ повече, че азъ сета работя измѣнение на закона за градскитъ и селски общини и вѣроятно въ идущата сесия на настоящето Народно събрание ще ви сезирамъ съ новъ законъ за селскитъ и градски общини. Тамъ ще въведемъ нови измѣнения: ще разширимъ автономността на общинитъ, кждѣто трѣбва; по отношение управлението на тѣхнитъ срѣдства ще туримъ малко по-голямъ контролъ и по този начинъ ще можемъ да постигнемъ общинитъ.

Колкото що се касае до второто искане на г. Савова, да туримъ 3%, вие виждате, че на 6 л. 3% — това сж 18 ст. Това ще каже да не туряшъ никаква глоба. А пъкъ вие знаете добръ, че ако има единъ данѣкъ, който всички трѣбва да се стараемъ да събираме непрѣмѣнно, то е именно този данѣкъ. Даже безъ глоба трѣбва да проповѣдваме да си внася народътъ паритъ, за да направимъ тѣзи пътища. Ето защо турената 1 л. глоба не е много — то не е глоба. То е наполовина редуцирано, отколкото бѣше досега — отъ 2 л. на 1 л. Така щото, менъ ми се струва, че нѣма защо да намаляваме отъ тукъ надолу. Нека знае населението, че който не дава 6 л., ще даде 7. Но и то трѣбва да се старее да ги плати, защото тия пари сж крайно необходими за тѣхнитъ общински пътища. Ако г. министърътъ на общественитъ сгради, пътищата и съобщенията мисли, че може да слѣзе отъ този левъ надолу, азъ нѣмамъ нищо противъ, но менъ ми се струва, че нѣма защо да слизае оттамъ надолу. Желанието на нѣкои г. г. народни прѣдставители бѣше да се разполови глобата и ние я разполовихме; сжшо и да се продължи срокътъ — и него продължихме съ 6 мѣсеца. Така щото това улеснение е го-лѣмо и нека си остане така.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Недѣлчо Георгиевъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Г. г. прѣдставители! По законопроекта нѣмамъ нищо противъ и ако г. Савовъ не бѣше взелъ думата, нѣмаме да я вземамъ и азъ. Г. Савовъ идва тукъ да ни прѣдлага едно прѣдложение да увеличимъ правата на общинскитъ съвѣти, макаръ и незаконни. Освѣнъ това, той ни прѣдлага да дадемъ право на общинскитъ съвѣти да налагатъ една извънредна пътна повинностъ. Не оставаме друго, освѣнъ да направѣше още едно прѣдложение за друга една пътна повинностъ и да я нарече „случайна“ пътна повинностъ. Менъ ми се чини, че населението и безъ това е доста обрѣменено съ данѣци, а съ туй идемъ да убиемъ частната инициатива. Нека оставимъ хората на свобода — тамъ, дѣто виждатъ, че има нужда да си поправятъ пътищата, сами да си ги поправятъ. Общинскитъ съвѣтъ заедно съ кмета, споредъ закона за селскитъ общини, има право да издава заповѣдъ и, като не я изпълнятъ, той глобява хората; тѣй щото всѣки, за да се запази отъ глоба, ще отиде да си изработи опрѣдѣленото. Ето защо моето мнѣние е да не се приема прѣдложението на г. Савова, а да се приеме законопроектътъ тѣй, както е прѣдложенъ.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Ноевъ.

Т. Ноевъ: Азъ поддържамъ мнѣнието на г. Недѣлча Георгиевъ.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Ще дамъ на гласуване прочетения отъ г. секретаря членъ единственъ съ онова измѣнение, което се отнася до врѣмето, именно: вмѣсто 1 септемврий, да се тури 1 октомврий. Моля ония г. г. народни прѣдставители.

които приематъ тѣй прочетения членъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Г. Савовъ: Вие оттегляте ли предложението си?

С. Савовъ: Оттеглямъ го, прѣдъ видъ на декларацията, която направи г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Слѣдната точка отъ дневния редъ е: разглеждане предложението отъ Министерството на общественитѣ сгради, пжтищата и съобщенията за приемане на държавна служба чуждоподданитѣ инженери О. Петричекъ, В. Лукашъ и Л. Скучекъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Д. Митовъ: (Чете)

„Предложение

за приемане на държавна служба по вѣдомството на Министерството на общественитѣ сгради, пжтищата и съобщенията, (Главна дирекция на пжтищата, благоустройството и сградитѣ) чуждоподданитѣ инженери: Отакаръ Петричекъ, Вацлавъ Лукашъ и Леонардъ Скучекъ.

„Чл. 1. По силата на чл. 66 отъ конституцията, разрѣшава се на министра на общественитѣ сгради, пжтищата и съобщенията да приеме на държавна служба, безъ контрактъ, чуждоподданитѣ инженери: Отакаръ Петричекъ, Вацлавъ Лукашъ и Леонардъ Скучекъ.

„Чл. 2. Траянето на службата имъ да зависи отъ министра на общественитѣ сгради, пжтищата и съобщенията.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които одобряватъ това предложение за приемане поменатитѣ лица на държавна служба, при условията, споменати въ самото предложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Има думата г. докладчикътъ по законопроектитѣ за свръхсмѣтнитѣ кредити.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за допълнителенъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 156.244 л. на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Рашевъ по заглавието на законопроекта.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Днеска ни се внасятъ законопроекти за свръхсмѣтни кредити, общата сума на които възлиза на 7.730.778 л. Тѣ сж слѣднитѣ: единъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 156.244 л., другъ отъ 3.641.410 л. и други; тѣй че цѣлата сума възлиза на 7.730.778 л. Когато се внесоха на първо четене, внесоха се твърди кѣсно и не можахме да се изкажемъ по тѣхъ. Тогава още искахъ думата, но ми се каза: когато се внесатъ на второ четене, тогава ще има време всѣки да се изкаже по тѣхъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Това не ще да е истина.

Д. Рашевъ: Чудно ми е, защо ставатъ тѣзи свръхсмѣтни кредити, защо всѣка година се приематъ, освѣнъ редовния бюджетъ, освѣнъ извънредния бюджетъ, още и свръхсмѣтни кредити. Вие можете да си припомните отъ миналата година, че гласувахме единъ редовенъ бюджетъ отъ 153 милиона лева, другъ единъ извънреденъ бюджетъ отъ 30 милиона лева и тогава гласувахме нѣколко свръхсмѣтни кредити и сега ни се внасятъ още нѣколко свръхсмѣтни кредити, общата сума на които възлиза на 7 милиона лева. И, освѣнъ туй, слѣдъ нѣколко дена се готви да се внесе другъ свръхсмѣтенъ кредитъ, който ще възлиза на 31 милионъ лева, когато се знае, че се готви още единъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 3 милиона лева. Тѣй щото, менъ ми е чудно, казвамъ, защо ставатъ тия разпрѣдѣления. Ние въ сжщностъ имаме единъ разходъ, състоящъ се отъ три пера — имаме редовенъ бюджетъ, извънреденъ бюджетъ и свръхсмѣтни кредити. Азъ често пжти съмъ се запитвалъ, запитвали сж се и други: съ каква цѣль се прави туй? И мисля, че туй се прави съ цѣль за да може да се заблуди Народното събрание, за да може да се заблуди и самиятъ народъ; защото тия три пера, събрани на едно мѣсто — 153 милиона отъ миналата година, родовенъ бюджетъ, 30 милиона отъ извънреденъ бюджетъ и тази година пакъ близо около 40 милиона — ще излѣзатъ на обща сума 224 милиона. Когато тая сума отъ 224 милиона се изнесе прѣдъ Народното събрание, вѣрвамъ, че много отъ г. г. народнитѣ прѣдставители ще се спратъ върху тази голѣма сума.

С. Савовъ: Това не е по заглавието.

Д. Рашевъ: Сжщо и народътъ ще види, че тукъ нѣмаме бюджетъ отъ 153 милиона, и на всѣки ще бжде ясно, че напиятъ разходенъ бюджетъ не е вече 153 милиона, ами повече отъ 200 милиона.

Г. Данаиловъ: 173 милиона, а не 153.

Д. Рашевъ: Ето защо азъ мисля, че туй се прави съ цѣль да се заблуждава Народното събрание, за да не може да вземе точната смѣтка. Тѣзи свръхсмѣтни кредити сж станали като една система въ нашитѣ финансии, въ нашия държавенъ бюджетъ. Всѣка година прѣдвиждаме свръхсмѣтни кредити и тѣзи свръхсмѣтни кредити иматъ много лопо слѣдствие. Лопитѣ слѣдствия сж тѣзи, че косвено нѣкакъ се прѣтоварва нашето население, нѣкакъ си запушваме очитѣ на туй население, за да не може да види и, освѣнъ туй, най-лошото е и туй, че ние създаваме единъ лошъ прецедентъ за нашитѣ властующи, като ги правимъ разточителни — да не се простиратъ споредъ чергата си, споредъ бюджета, който е прѣдвиденъ, а прѣвъ годината да могатъ, безъ съгласието на Народното събрание, по свои припѣвки, да правятъ разни разходи по нашитѣ държавни упражнения. Ето защо азъ съмъ противъ такива свръхсмѣтни кредити. И ако ние искаме да бждемъ много прѣдпазливи, ако искаме да накараме нашитѣ властующи да бждатъ точни въ изпълнението на своитѣ разходи, ние не трѣбва да гласуваме тия свръхсмѣтни кредити, защото, ако ги гласуваме, ние ги правимъ разточителни. Правимъ ги разточителни затуй, защото коя ще бжде гаранцията, че до година пакъ не ще прѣвидятъ други такива разходи и по този начинъ неусѣтно, косвено, по единъ прикритъ начинъ, разходътъ на бюджета да се увеличи съ нѣколко милиона лева? Ето защо азъ възставамъ противъ тѣзи свръхсмѣтни кредити и въ края на крайщата ще искамъ г. министърътъ да ми каже, отъдѣ ще се взематъ тѣзи приходи, за да могатъ да се покриятъ тѣзи разходи. И освѣнъ туй, когато сж се прѣдвиждали тѣзи кредити миналата година още,

когато се е съставялът точният бюджет, защо не са се имали прѣдъ видъ разходитѣ, които ще станатъ прѣвъ годината, а ги изтъкватъ въ края на годината или, когато дойде втората година и тогава да казватъ: искаме свръхсмѣтни кредити, които да се отнесатъ къмъ 1909 г. Азъ мисля, че туй пакъ се прави съ цѣль, защото ако бѣше този свръхсмѣтенъ кредитъ отнесенъ за миналата година и ако бѣше миналата година гласуванъ, всичко щѣше да бѣде по-нататѣкъ явно, щѣше да бѣде нагледно за всѣки, но, за да се прикрие работата, прѣдвиджда се днесъ този свръхсмѣтенъ кредитъ и го отнасятъ къмъ разходитѣ на 1909 г. Та азъ съмъ противъ всѣки свръхсмѣтенъ кредитъ, защото по този начинъ ние ще можемъ да научимъ нашитѣ управляющи да бѣдатъ еспетовни въ харченето на държавната пара.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Елементарна истина е, за да нѣма нужда да слушаме дълги уроци върху свръхсмѣтнитѣ кредити, че наистина послѣднитѣ развалятъ равновѣсието на бюджета. Това е безспорно, само, че когато говоримъ за свръхсмѣтни кредити и за равновѣсие на бюджета, ще трѣбва добръ да прочитаме законопроектитѣ, които ни се прѣдлагатъ тукъ и да видимъ какви сѣ тия свръхсмѣтни кредити, отъ какво сѣ тѣ прѣдизвикани, не е ли било възможно да се прѣдвидятъ въ бюджета или тѣ сѣ били похарчени извънъ бюджета, по силата на нѣщата, мимо волята на правителството. Отъ прѣдложенитѣ ви тукъ свръхсмѣтни кредити на 7 милиона лева, отъ тѣхъ 5.696.793 л. вие сте ги гласували въ договоритѣ, които се сключиха между България и Турция, между България и компанията на източнитѣ желѣзници. Тия свръхсмѣтни кредити, които ви прѣдлагаме сега, 5.700.000 л. кръгло, не сѣ нищо друго, освѣнъ едно счетоводно оформяване на сумитѣ, които вие сте гласували съ рѣкоплѣскане; ние нищо ново не ви прѣдлагаме и затуй пишамъ, че тѣ ще се отнесатъ къмъ държавнитѣ дългове. А затуй тѣ се вписватъ въ държавнитѣ дългове, защото ще се покриятъ отъ извънредни приходи, каквито сѣ заемитѣ, за която цѣль има и сключени заеми. Тѣй щото тѣхъ нѣма да ги отнесемъ къмъ бюджета на тази или онази година, по редовнитѣ имъ приходи и разходи; ще се отнесатъ къмъ онѣзи бюджети, но ще се покриятъ отъ извънреднитѣ приходи, съ каквито разполага вече хазната, а това е само за оформяване. Такова оформяване ви прѣдлагаме — нищо повече отъ онуй, което вие вече гласувахте тукъ въ пълно и тържествено заседание съ рѣкоплѣскане: и заемътъ, който сключихме съ Русия, и по-късно заемътъ отъ 100 милиона лева, и договоритѣ между България и компанията, между България и Турция. Така щото всички твърдениа на г. Рашева щѣха да иматъ мѣсто, ако бѣше направилъ една дедукция на този кредитъ отъ 5.700.000 л., да ги извади настрана, защото той ги е вече гласувалъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Тѣ сѣ гласувани прѣди бюджетитѣ.

Министъръ М. Такевъ: Тѣ не сѣ бюджетни разходи. Тѣ въ бюджета нѣма да се турятъ, защото ще се покриятъ отъ извънредни държавни приходи, какъвто е заемътъ. Тамъ имате и друго едно перо отъ 370.000 л. по Министерството на търговията и земледѣлието. Правятъ се бани въ с. Банки и с. Вършецъ — бани, които се строятъ съ извънредни приходи — заеми. Но приходитѣ сѣ похарчени и банитѣ оставатъ да стѣрчатъ недовършени; правителството нѣма какво да направи, освѣнъ да прѣдвиди единъ

кредитъ, и то сега не ви го иска извънредно, не ви иска да го покривате съ извънредни приходи, а да го впишемъ въ бюджета и по този начинъ да намалимъ редовнитѣ държавни разходи. Защо ги намаляваме? Защото искаме това, перо да се покрие отъ редовния приходъ на бюджетитѣ за 1910 г. и 1911 г. и по този начинъ да не ангажираме заеми, макаръ, че първоначалнитѣ постройкѣ сѣ започнати съ заеми. Извѣстно ви е добръ милиона и половина, двата милиона, които се харчатъ за Банки и Вършецъ. Така че, и това перо г. Рашевъ трѣбваше да го редуцира, защото ние го вписваме въ бюджета, тѣй щото, съ толкова то намалява бюджетния разходъ. Имате още едно перо — 390.460 л. Това е вслѣдствие мобилизацията. Тѣ сѣ разходи, които ние не можехме да прѣдвидимъ, че ще правимъ слѣдъ 22 септемврий мобилизация на армията, та да ги прѣдвидимъ въ бюджета, за 1908 г., и затуй ние ги вписваме тукъ да ги гласуваме — 390.460 л. — като ще ги отнесемъ къмъ бюджета за онай година. И отъ баланса, който ви направи г. министърътъ на финанситѣ, че има 10 милиона лева, да кажемъ, излишѣцитѣ ще се намалятъ, но въ всѣки случай не ви искаме да дадете извънредни приходи, а ще ги покриемъ отъ излишѣцитѣ на този бюджетъ. Тия излишѣци вие ги имате прѣдъ васъ, така щото, и това перо 390.460 л. не може да се каже, че е единъ обикновенъ свръхсмѣтенъ кредитъ, който можехме да прѣдвидимъ, та да го впишемъ въ бюджета заранѣе, като знаехме, че ще обявимъ независимостта и това ще прѣдизвика мобилизация на българската армия. Ето защо, г. г. народни прѣдставители, твърдението на г. Рашева, по принципъ и въобще — че той е противъ тѣзи свръхсмѣтни кредити, които завчера вие приехте, защото знаете за какво сѣ похарчени и какъ тѣ ще се покриятъ — днесъ, ми се струва, е съвършено неумѣстно, и затуй азъ ще ви моля да гласувате прѣдложения ви законопроектъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ заглавието, както го прочете г. докладчикътъ, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на външнитѣ работи и на изповѣданията допълнителенъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 156.244 л. за попълване слѣдующитѣ параграфи отъ бюджета за 1909 г.: § 14 съ 25.000 л.; § 17 съ 25.000 л.; § 18 — 23.000 л. и § 26 — 83.244 л.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вѣлчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Има много свръхсмѣтни кредити, които вече сѣ похарчени и които се иска сега да се оформятъ. Тукъ прѣдстои да разрѣшимъ единъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 156.244 л. Отъ справкитѣ, направени въ Министерството на външнитѣ работи, нѣкои се показва, нѣкои казаха, че ще се обяснятъ отъ министра. Азъ не мога да дръзна да искамъ да се даватъ обяснения по нѣкои праграфи отъ който да е билъ министъръ тукъ, въ камарата, защото може би обясненията да сѣ отъ такова естество, щото да не могатъ да се изкажатъ тукъ, но би било желателно други пѣтъ, когато ще се искатъ такива кредити отъ камарата, съответствующитѣ комисии да бѣдатъ призовани и тѣ въ финансовата комисия, за да могатъ да знаятъ членоветѣ отъ комисиятѣ, именно за какво се изразходватъ тия суми, за които се искатъ свръхсмѣтни кредити.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! И кредита 156.244 л., и по-долу кредита 50.400 л. по

Външното министерство азъ имахъ завчера случай да ги обясня на комисията и тамъ присъствуваха почетните представители отъ земеделската група и азъ ги помолихъ да съобщятъ на г. Георгиева, който линсвалпе, за какво сж тѣ похарчени, за да ги моля тукъ да не взематъ думата. Азъ апелирамъ къмъ тѣхъ да кажатъ, това не е ли така. И тѣ се, наистина, всички съгласиха, че сумитѣ сж добри отпуснати и казаха: „Нѣма да приказваме“, затуй е излишно да говоря. Нѣма никакъвъ секретъ, то е бюджетъ и нѣма защо тукъ да разправяме надълго и широко работи, които сж абсолютни безцѣлни. Затуй ви моля да гласувате параграфа.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 1, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Този кредитъ да се отнесе къмъ бюджета за 1909 г. и да се покрие отъ редовнитѣ приходи по бюджета за сжщата година.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсметенъ кредитъ отъ 50.400 л. на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието на прочетения законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на външнитѣ работи и на изповѣданията свръхсметенъ кредитъ отъ 50.400 л. за попълване кредита по § 3 отъ бюджета за 1909 г.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония, които приематъ чл. 1, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Тоя кредитъ да се отнесе къмъ бюджета за 1909 г. и да се покрие отъ редовнитѣ приходи по сжщия бюджетъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсметенъ кредитъ отъ 135.000 л. на Министерството на правосъдието, за попълнение на кредитѣ по §§ 11 и 18 въ бюджета му за 1909 г.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония, които приематъ заглавието на прочетения законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на министерството на правосъдието свръхсметенъ кредитъ отъ 135.000 л., отъ които: съ 55.000 л. да се попълни кредитътъ по § 11, за храна на затворници, а съ 80.000 л., да се попълни кредитътъ по § 18, за разноски по углавни дѣла, въ бюджета на сжщото министерство за 1909 г.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония, които приематъ чл. 1, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Горниятъ кредитъ да се покрие отъ общитѣ остатъци по бюджета на царството за 1909 г.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония, които приематъ чл. 2, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсметенъ кредитъ отъ 540.000 л. на Министерството на вътрѣшнитѣ работи.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония, които приематъ заглавието на законопроекта, както е прието отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Министерството на вътрѣшнитѣ работи свръхсметенъ кредитъ отъ 540.000 л., отъ които 470.000 л. за увеличение кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджета му за 1909 г., споредъ приложената тукъ вѣдомостъ*), и 70.000 л. за изплащане лихвата за 1909 г. на заема 1.000.000 л., сключенъ прѣзъ 1905 г. съ Българската земеделска банка за бѣжанцитѣ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни представители! Тукъ ни се иска отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи единъ кредитъ отъ 540.000 л. Има, дѣйствително, параграфи, които могатъ да се уважаватъ, макаръ малко прѣкаленички, но има параграфи, които най-малко не могатъ да се обяснятъ. При тазгодишната добра зима, какъ сж посмѣли разнитѣ учрѣждения да искатъ отъ г. министра увеличение на тия параграфи! Тукъ имаме § 9 — за отопление, освѣтление на околийскитѣ управления и полицейската стража, който се увеличава съ 25.000 л. Разбирамъ, да бѣше една сурова зима, каквато бѣше миналата година, да искатъ такова увеличение за околийскитѣ управления за освѣтление и отопление. А пъкъ, ние нареждаме, слава Богу, околийскитѣ управления — тѣ сж на брой сѣцѣтѣ и нѣма тукъ отдѣ да се увеличи този кредитъ.

Послѣ, имаме § 12 — купуване и поправяне кровати и сламеници за полицейскитѣ стражари. Миналата година ние пакъ гласувахме свръхсметенъ кредитъ на г. министра на вътрѣшнитѣ работи. И той самъ каза: „Азъ, казва, ходихъ, видѣхъ съ очитѣ си стражаритѣ да спятъ на подоветѣ“. Мислѣхъ, че това се сътрѣши. Тази година пакъ имаме прѣдвидени суми за сламеници и кровати, за храна

*) Тази вѣдомостъ се намира на стр. 3713 отъ стенографскитѣ дневници.

на задържани лица въ полицейските затвори, та ние ще плащаме не само 10.000 л. излишни, но ако отиваме да задържаме лица, вмѣсто да плащатъ пжтната си тежба, да ги не караме да работятъ въ патура, ами да ги задържаме въ полицейския участъкъ 5—6 дена, безъ да ги накараме да работятъ нѣкои държавни работи, въ такъвъ случай, разбира се, ще отидемъ да хранитимъ и хора, които иматъ и незаконно изплащатъ по този начинъ пжтната си тежба. И на тѣзи работи трѣбва да се обърне внимание. Надлежниятъ министерства трѣбва да даватъ разпоредби, щото занаяпрѣдъ да не отиваме да затваряме хората за пѣбло-нешѣбло, безъ да принасятъ нѣкаква полза, напротивъ, да харчимъ само да ги хранимъ напразно.

В. Мантовъ: Присъдени.

В. Георгиевъ: Не присъдени, а за изплащане пжтната си тежба.

Послѣ, има прѣдвиденъ § 33 — за отопление на разнитъ болници 50.000 л. Азъ не намирамъ оправдателно това увеличение на кредита за отопление на болницата съ 50.000 л. Азъ искамъ да обърна вниманието на г. министра, че причината за това увеличение не е, че тѣзи дърва или този газъ, които се прѣдвиждатъ за нуждитъ на учрѣжденията се свършватъ, но причината е, че тѣзи дърва отиватъ на друго мѣсто, г. министре. Самъ съ очитъ си видѣхъ въ Министерството на вътрѣшнитъ работи — понеже всѣки денъ минавамъ отъ тамъ — когато единъ човѣкъ, натоваренъ съ човалъ дърва, ги мъкнѣше и изваждаше отъ една скрита вратичка отзадъ министерството и ги занасяше въ къщата си. Разбира се, не бѣхъ отъ тайната полиция на правителството, да отида да го задърмамъ — не мога, нѣмахъ туй право — и да му кажа: „Кждѣ носитъ тѣзи дърва?“, но има разсидни, има чиновници, които сж въ министерството и които трѣбва да бдятъ за тѣзи нѣща. И ако се върви по този начинъ, ако служащитъ мъкнатъ дърва съ човали по домоветъ си, било въ дома на нѣкой чиновникъ, разбира се, ние ще можемъ по-скоро да свършваме и газта, и дървата. Та, прѣдъ видъ на доброто врѣме прѣзъ тази година, да се увеличаватъ такива единъ кредити за осветление и отопление, азъ не намирамъ ни най-малко оправдание.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министрътъ на вътрѣшнитъ работи.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ ви дадохъ завчера обяснение по този кредитъ — $\frac{3}{4}$ отъ него сж употребени вслѣдствие новосъздаденитъ законоположения, гласувани слѣдъ гласуването на бюджета за 1909 г.: болницитъ, слѣдъ туй, открититъ нови отдѣления при тѣхъ, създаването на нови полицейски участъци и пр.; тѣ бѣха прѣдизвикани вслѣдствие новитъ законоположения.

Колкото що се касае до твърдението на г. Георгиева, че тази година дървата били евтини, ще му отговоря, че ние не купуваме всѣки денъ дърва на пазаря: държавата си контрактира дърва и отъ контрактнитъ цѣни, която е получила на търга, оказва се, че тази сума не стига и трѣбваше да се допълни. Тѣй щото да-ли зимата е много сурова, или лека, това нѣма никакво значение. Да-ли нѣкои си позволяватъ да крадатъ дърва, сега добръ ще бжде г. Вълчо Георгиевъ — той е народенъ прѣдставителъ, не е срамота ни грѣхота — ако знае такъвъ чиновникъ, да го съобщи на респективния министъръ, и въ туй, собствено, състои назначението на народния прѣдставителъ — да бжде стражъ, да бжде контролъ, бдителъ надъ общитъ интереси. Ако Вие сте видѣли, че разсиднитъ крадатъ кюморъ или дърва отъ министерството, Вие сте длъженъ да

отидете да го съобщите. Тѣй щото, това нѣщо, менѣ ми се чини, нѣма абсолютно никакво съотношение съ кредита, който искаме днесъ.

Колкото що се касае до сламеницитъ на стражаритъ, вие знаете, че миналата година имахъ 100 души да държа въ повечето отъ кредита, който взехъ отъ Народната и Земледѣлската банки, и за тѣхъ трѣбваше да имъ дадемъ постелки, защото тѣ даватъ само сумата за заплатата на стражаритъ, а облеклото и снаряжението, всичкото е на държавна смѣтка.

Тѣзи сж обясненията, които имахъ да ви дамъ.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля ония, които приематъ чл. 1, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Горниятъ кредитъ да се отнесе по бюджета за 1909 г. и да се покрие отъ редовнитъ приходи по същия бюджетъ.“

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсмѣтенъ кредитъ на Министерството на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията (Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ) отъ 80.000 л.“

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието на законопроекта, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Министерството на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията (Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ) свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 80.000 л. за купуване нужнитъ материали по постройката на една специална телефонна линия отъ София до сръбската граница.“

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 1, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Тази сума да се покрие отъ редовнитъ приходи на бюджета за текущата 1909 г.“

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 3. Разходитъ отъ тоя свръхсмѣтенъ кредитъ да се произведатъ съгласно закона за отчетността по бюджета и да се отнесатъ къмъ бюджета на Министерството на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията (Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ) за 1909 г.“

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 3, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 3.700 л.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието: „Законъ за свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 3.700 л.“, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на г. министра на финанситѣ единъ свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 3.700 л., за доизплащане направенитѣ канцеларски разноси на Народното събрание прѣзъ 1909 г.

„Тоя свръхсмѣтенъ кредитъ да се отнесе къмъ бюджета за 1909 г., да се покрие отъ приходитѣ на сѣщия бюджетъ и да се мине за смѣтка на глава III § 8, бюджетъ на Върховното правителство за 1909 г.“

В. Георгиевъ: Би било желателно да бѣде тукъ г. министра на финанситѣ.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Той е далъ съгласието си.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 1, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 12.000 л. на Министерството на народното просвѣщение.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието на законопроекта, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Министерството на народното просвѣщение, свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 12.000 л., за увеличение кредититѣ по слѣднитѣ параграфи по бюджета на сѣщото министерство за 1909 г.:

„1. по § 81 — за възнаграждение на членове отъ комисии за изработване програми, законопроекти, правилници и др., съ 3.500 л., и

„2. по § 82 — за командировки по служебни работи на длъжностни и частни лица и пр., съ 8.500 л.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 1, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Горниятъ кредитъ да се покрие отъ редовнитѣ приходи по бюджета за 1909 г. и да се отнесе къмъ сѣщия бюджетъ.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсмѣтенъ кредитъ на Министерството на общественитѣ сгради, пжтищата и стобщенията.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието на законопроекта, както

е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на общественитѣ сгради, пжтищата и стобщенията свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 26.166 л. 70 ст. за изплащане слѣднитѣ разноси:

„а) командировки по служебна работа прѣзъ 1909 г. 20.000—

„б) възнаграждението на инженеръ-свѣтника по постройката на пристанищата, А. Герардъ, за 6 мѣсеца и 5 дни отъ казаната година 6.166-70

Всичко 26.166-70“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 1, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Разходътъ по този свръхсмѣтенъ кредитъ да се покрие отъ редовнитѣ приходи на държавата по бюджета за 1909 г. и да се отнесе къмъ сѣщия бюджетъ.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за отпускане на Министерството на войната свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 390.460 л., за допълнение на кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджета му за 1909 г.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието на законопроекта, както е прието отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Министерството на войната свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 390.460 л., за допълняване на кредититѣ по § § 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 18, 19, 20, 23, 24 и 25 отъ бюджета на сѣщото министерство за 1909 г.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Сидеровъ.

Н. Сидеровъ: Г. г. народни прѣдставители! Този бюджетъ ми се види доста особенъ, ако азъ не се мамамъ; въ всѣки случай, налага се едно разяснение отъ г. г. министритѣ, защото азъ отъ онази година досега, колкото кредити прѣбкахме, такъвъ кредитъ не съмъ срѣщалъ. Може сумата да е нужна, обаче, въпросътъ е, какъ трѣбва да се посрѣщне, да се изплати.

Г. министърътъ на войната въ мотивитѣ си, казва така: „Тѣзи разноси сѣ станали по случай мобилизацията на Тунджанската дивизия миналата година, за което кредитъ не бѣше прѣдвиденъ прѣдварително по бюджета за миналата година — едно — нито пъкъ можеше да бѣдатъ изплатени тѣзи разходи отъ прѣдвиденитѣ по бюджета за 1909 г. кредити за обикновенитѣ нужди на армията“. И въ единия, и въ другия случай, законътъ за отчетността по бюджета постановява: когато въ бюджета не е прѣдвидено никакъвъ кредитъ, отива се къмъ свръхсмѣтенъ кредитъ, а когато не е могло да се вземе отъ параграфитѣ, прѣдвидени въ бюджета, за обикновени разходи на армията, законътъ за отчетността по бюджета пакъ постановява, какво

да се направи. Ако г. министърът на войната казва, че не е могла да бъде изплатена тази разписка от кредита, прѣдвиденъ за обикновенитѣ нужди на армията за 1909 г., азъ не мога да разбера отдѣл-накъдѣ се явява мѣсто пъкъ той да иска тая сума отъ 390.460 л. да се попълнятъ параграфитѣ, посочени отъ него. Веднажъ не сте вземали отъ параграфитѣ за обикновенитѣ нужди на армията, прѣдвиденитѣ суми въ бюджета не сте изтеглили, защо сега искате да отнесете тая сума къмъ тия параграфи? Това за мене не е ясно. Законътъ за отчетността по бюджета, както г. министърътъ иска, за попълване на тѣзи и тѣзи параграфи, постановява: попълването на параграфитѣ става отъ запазенія фондъ. И какъ става попълването отъ запазенія фондъ, когато известни параграфи отъ бюджета се изчерпятъ или нахърнятъ, чл. 62 отъ сѣщия законъ сочи: (Чете) „Прѣнасяне суми изъ запазенія фондъ за попълнение на нѣкой другъ параграфъ може да стане само слѣдъ постановление отъ Министерския съветъ...“ и редъ други формалности, които трѣбва да се изпълнятъ. Та, казвамъ, ако г. министърътъ иска да попълни параграфитѣ, би трѣбвало, съгласно закона за отчетността по бюджета, да отиде да вземе отъ запазенія фондъ. Това той не е сторилъ и, ако искаше да го стори, трѣбваше да се подчини на разпореджанието на чл. 62 и сумитѣ, нужни за този разходъ, можеше пакъ да се оформятъ. Азъ намирамъ, че попълването на параграфитѣ не може да става тѣй, както г. военниятъ министъръ иска съ чл. 1 отъ този законопроектъ, затуй, защото законътъ за отчетността не позволява. Другъ е въпросътъ — сега идвамъ на другото положение — ако прѣзъ течение на годината, както се навежда въ закона, изчикнатъ такива нужди, за които трѣбва да се похарчатъ суми, както казва въ първата частъ на мотивитѣ г. военниятъ министъръ: „Кредитъ не бѣше прѣдвиденъ прѣдварително по бюджета“, законътъ за отчетността му казва: ще отидете да искате свръхсметенъ кредитъ. Забравихъ да допълня, че ако бѣше въпросъ да се иска попълването на параграфитѣ по чл. 62, когато камарата не засѣдава, тогава туй разрѣшение, да се попълнятъ отъ запазенія фондъ съответствующитѣ параграфи, става по единъ другъ редъ, както сега ще се занимаемъ съ друго едно прѣдложение отъ г. Саллабашева — Събраниято утвърждава тия укази, като казва: „За попълване на параграфитѣ отъ запазенія фондъ по чл. 62“, а когато се иска утвърждаване за попълването на такива параграфи, искането се придружава непременно отъ една таблица съ подробно описание, кѣдѣ е направенъ разходътъ; а когато е за свръхсметенъ кредитъ, сумата — доколкото азъ зная отъ оная година — може да се иска нацѣло. Казва се, че стана такъвъ разходъ, непрѣдвиденъ въ бюджета, затуй че ни гласувате свръхсметенъ кредитъ. Чл. 24 отъ закона за отчетността по бюджета, разпорежда: (Чете) „За дребни разходи, които не могатъ да се прѣдвидятъ и опрѣдѣлятъ при съставянето на бюджета, всѣко министерство прѣдвижда въ особенъ параграфъ, подъ названиее непрѣдвидени разходи, сума не по-голяма отъ 5.000 л., а за допълнителни кредити по разходи, прѣдвидени въ бюджета, се прѣдвижда по единъ особенъ параграфъ за всѣко министерство подъ названиее „Запазенъ фондъ“ за допълнителни разходи, сумата на който параграфъ не може да надминава 5% отъ цѣлата сума на вещественитѣ разходи отъ бюджета за всѣко министерство.“ Чл. 29 разпорежда: (Чете) „Обикновенъ свръхсметенъ кредитъ може да се иска само за такава разписка, която по сѣщността си не е могла да бъде прѣдвидена при съставянето и гласуването на бюджета“ — както сега иска г. военниятъ министъръ — и която, безъ крайна врѣда, не може да бъде отложена до идущия бюджетъ, нито

пъкъ може да се удовлетвори отъ кредититѣ „Запазенъ фондъ“ или „За непрѣдвидени разписки“ — въ такъвъ случай се иска свръхсметенъ кредитъ. Азъ намирамъ, че има една разлика, когато се иска по чл. 62 попълване на параграфи по бюджета и когато се иска свръхсметенъ кредитъ, и азъ не съмъ съгласенъ, че би трѣбвало да се даде тоя кредитъ — при всичко, че нуждата, разходътъ е миналъ — по прѣдписанията на закона за отчетността по бюджета, защото параграфитѣ на военния бюджетъ, прѣдвидени миналата година, за обикновени разходи на армията, не сѣ нахърнени, ако приемемъ, че г. военниятъ министъръ би трѣбвало да иска попълване на параграфитѣ. Той казва, че въ началото на януарий станала мобилизацията. Кога се изчерпиха, споредъ него, параграфитѣ, прѣдвидени въ бюджета, и защо не отиде да вземе отъ запазенія фондъ, а иде веднага да иска свръхсметенъ кредитъ? Азъ не мога да разбера това. Прѣдъ видъ, че г. военниятъ министъръ не е спазилъ прѣдписанията на закона за отчетността по бюджета, азъ намирамъ, че кредитътъ не трѣбва да му се отпусне: той е могълъ да удовлетвори нуждата, станалиятъ разходъ по другъ начинъ — той трѣбвало да се обърне най-напрѣдъ къмъ запазенія фондъ и слѣдъ като се свърши той, тогава ще дойде да иска свръхсметенъ кредитъ, или по другия начинъ, както законътъ разпорежда, ако не е прѣдвидена въ бюджета и тази нужда е изникнала, чакъ тогава ще се обърне да иска свръхсметенъ кредитъ, както другитѣ министри правятъ и тогава ще говоримъ по него.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Тишевъ.

Г. Тишевъ: Споредъ закона за отчетността, за всѣки единъ свръхсметенъ кредитъ трѣбва непременно да е показанъ прѣдметътъ, за който ще служи той. Ако е за допълнение на нѣкой кредитъ отъ Народното събрание, показватъ се параграфитѣ. Когато единъ кредитъ е за увеличение сумитѣ на повече параграфи, тогазъ се показватъ не само параграфитѣ, но и за всѣки единъ параграфъ каква сума се отдѣля отъ тоя кредитъ. Това, именно, е за тази цѣль, за да може Върховната смѣтна палата, която провѣрява отчетитѣ, а тѣй сѣщо и Министерството на финанситѣ, което прави главния отчетъ, да покаже какво измѣнение е станало въ бюджета съ свръхсметния кредитъ. Че, именно, това е така, нѣмамъ сега закона на рѣка, но доказателството е това, дѣто, колкото кредити досега минаха, вие виждате, именно, че е показанъ параграфътъ и надлежната сума. И ако кредитътъ е билъ за повече отъ единъ параграфъ, то се изброяватъ параграфитѣ и за всѣки единъ параграфъ се показва каква сума се отдѣля. По свръхсметния кредитъ на Министерството на вътрѣшнитѣ работи, даже имаше цѣла таблица съ означение на параграфитѣ. Въ тоя законъ това нѣщо е пропуснато, па и комиситята, види се не е забѣлѣзала, та по тази причина азъ мисля и прѣдлагамъ да се допълни тоя пробелъ, тоя пропускъ, който е направенъ, именно, да се укажатъ сумитѣ по всѣки параграфъ. Има ги въ мотивитѣ. Та редакцията на закона може да стане така: „Чл. 1. Разрѣшава се на Министерството на войната свръхсметенъ кредитъ отъ 390.460 л., за допълнение кредититѣ по § 4 — сумитѣ да се взематъ отъ мотивитѣ — 145.000 л.; по § 5 сумата 69.000 л.“ и т. н. докрай.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Когато се гласува единъ бюджетъ, теорията казва, че трѣбва да се прѣдвидятъ всичкитѣ възможни при-

ходи, и всичките възможни разходи. Но понеже човѣкъ не може да бѣде пророкъ, та точно да прѣдвиди какво е необходимо, затова въ сѣщия бюджетъ се прѣдвижда единъ параграфъ, който се нарича „Запазенъ фондъ“. Когато по нѣкой параграфъ се окаже недостигъ, да се вземе отъ този параграфъ и да се прѣхвърли тамъ, защото не е могло да се прѣдвиди. Но забѣлжете добръ това е за при нормалното упражнение на бюджета, за при нормални врѣмена. Този параграфъ, подъ название „Запазенъ фондъ“, е обикновена човѣческа непрѣдвидливостъ, или по-право прѣдвидливостъ, за да го допълнимъ; непрѣдвидливостъта, която сме могли да имаме като човѣци, ние я допълваме съ една резерва, която туряме въ бюджета подъ название „Запазенъ фондъ“. Но това е фондъ, който ще се употреби за нормалното упражнение на бюджета. И както виждате тукъ, въ бюджета, военниятъ запазенъ фондъ за цѣлия бюджетъ, който възлиза на 38.910.343 л. въ 1909 г., е всичко 350.000 л.; това е за попълване на всичките параграфи, на брой 43, отъ военния бюджетъ, ако прѣвъ 1909 г. би било редовно упражнението на бюджета. Обаче, г. военниятъ министъръ ви казва въ своите мотиви, че прѣвъ януарий на сѣщата 1909 г., когато бюджетътъ бѣ вече гласуванъ прѣвъ декемврий, случи се едно извънредно събитие, да се повика частъ отъ нашата армия за обучение, вънъ отъ прѣдвидениятъ въ закона случаи за обучение. Това нѣщо прѣдизвика, както знаете, повикането на нѣколко десетки хиляди войска, вънъ отъ нормалното викане на обучение ежегодните призови отъ запаса, и, слѣдователно, увеличението на извънредните разноски — не по обикновена непрѣдвидливостъ. И кои сж параграфитѣ? § 4 — за храна на конетѣ, § 5 — за набава на облекло на повиканитѣ въ запаса, § 7 — за поддържане на войничкото и конско снаряжение, § 8 — за артилерийската частъ, § 10 — за обозъ, § 11 — за военните болници, § 12 — за помагала и пр., § 16 — за майстерски въ войсковитѣ части, § 18 — за отопление и освѣтление, § 19 — за готварски сѣдове, § 20 — за постелочни прѣдмети, § 23 — за купуване на коне, § 24 — за наемъ на помѣщения и § 25 — за прѣвозъ. Както виждате, всички тѣзи параграфи, които сж тукъ увеличени, споредъ мотивитѣ на законопроекта, сж прѣдизвикани отъ извънредни обстоятелства, че нѣколко десетки хиляди души отъ нашата армия бѣха повикани въ запаса. Г. военниятъ министъръ, слѣдователно, бѣ правъ не вече да взима отъ обикновения запазенъ фондъ, който е за 44 параграфа за нормални врѣмена, а да иска единъ свръхсметенъ кредитъ, както точно пише въ закона за отчетността по бюджета. Това е едно извънредно събитие, което е прѣдизвикало разноски, които не сж могли да бѣдатъ прѣдвидени, а не по обикновена непрѣдвидливостъ. И тогава той ви казва: „Азъ бѣхъ принуденъ да похарча 390.000 л. повече. По кои параграфи? По параграфитѣ, които ви изброихъ. Така щото, г. военниятъ министъръ добръ е постѣпилъ, като е прѣдложилъ по този начинъ закона.

Г. Тишевъ е правъ като иска, щото сумитѣ за всѣки параграфъ да бѣдатъ посочени въ самия законъ, а не въ мотивитѣ. Военното министерство е считало, че е сѣдно като ги посочи въ мотивитѣ и се приложи къмъ закона. Азъ намирамъ, че г. Тишевъ е по-правъ и азъ съмъ съгласенъ съ него, че тѣзи суми трѣбва да бѣдатъ посочени въ самия законъ, въ параграфитѣ на закона. И, слѣдователно, чл. 1 трѣбва, ако той иде да се гласува...

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Да, той иде да се гласува.

Министъръ М. Такевъ: Добръ. Чл. 1 да се редактира така: (Чете) „Разрѣшава се на Министерството

на войната свръхсметенъ кредитъ отъ 390.460 л. за допълнение на кредититѣ, а именно по § 4—145.000 л., по § 5 — 69.000 л., по § 6 — толкова и толкова, и по този начинъ да се изпълни и буквата на закона за отчетността по бюджета.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Сидеровъ, за пояснение.

Н. Сидеровъ: Азъ виждамъ въ мотивитѣ въ четвъртата алинея да се казва: (Чете) „Съ този кредитъ ще бѣдатъ допълнени посоченитѣ въ законопроекта параграфи отъ бюджета за 1909 г.“ Азъ така разбирамъ, па и г. военниятъ министъръ така разбира. По-горѣ се казва, че не може да се изтегля отъ параграфитѣ, а по-долу виждаме, че е изтеглялъ и че трѣбва сжщата тая сума да се попълни, като посочва отвѣдната страна на законопроекта къмъ кой параграфъ колко да се даде. Ако даже приемемъ, че това е така, пакъ не сж изпълнени другитѣ формалности отъ закона за отчетността на бюджета. Она денъ, когато ние разглеждахме на второ четене кредита на Министерството на вътрѣшнитѣ работи, тамъ г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи бѣше посочилъ номерата на писмата, съ които г. министърътъ на финанситѣ е далъ своето съгласие, а тукъ не виждаме такова нѣщо.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Има го, г. Сидеровъ. Съ писмо № 355 отъ 22 януарий т. г., г. финансовиятъ министъръ е далъ съгласието си.

Н. Сидеровъ: Тукъ азъ не го виждамъ.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Има го въ дѣлото. Съ това писмо г. финансовиятъ министъръ казва, че е съгласенъ да се внесе законопроектътъ на Военното министерство.

Н. Сидеровъ: Послѣ, трѣбва да се посочи въ законопроекта, че тази сума се отнася къмъ чл. 126 отъ конституцията, както всички други кредити. Тѣзи формалности не сж изпълнени.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Членътъ ще стане тѣй: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Министерството на войната свръхсметенъ кредитъ отъ 390.460 л., за допълняване на кредититѣ по § 4 съ 145.000 л., § 5 съ 69.000 л., § 7 съ 31.400 л., § 8 съ 8.200 л., § 10 съ 23.500 л., § 11 съ 3.100 л., § 12 съ 6.400 л., § 16 съ 4650 л., § 18 съ 10.700 л., § 19 съ 17.800 л., § 20 съ 10.500 л., § 23 съ 410 л., § 24 съ 9.800 л. и § 25 съ 50.000 л. отъ бюджета на сжщото министерство за 1909 г.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Азъ мисля, че добръ е като се опрѣдѣли за всѣки единъ параграфъ по колко лева именно ще се харчатъ, но съгласно мотивитѣ, които г. министърътъ на войната тукъ излага, ние сега направихме една грѣшка, защото той казва не точно, ами приблизително сумата за всѣки единъ параграфъ по колко ще трѣбва. Тѣй щото, ако трѣбва за единъ параграфъ повече, г. министърътъ ще има нужда втори пѣтъ да ни иска свръхсметенъ кредитъ по особенъ параграфъ, защото, знае се, че ако се отпусне една сума по единъ параграфъ, не може г. министърътъ своеволно да похарчи сумитѣ, прѣдвидени въ другъ параграфъ. Сѣ трѣбва едно разрѣшение отъ камарата и да мине по законодателенъ редъ. А пъкъ тѣй, както наредихме сега законопроекта, ние свръзваме рѣшѣтѣ на г. министра и той не може да мѣсти сумитѣ отъ разнитѣ параграфи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 1 така, както го прочете г. докладчикътъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Тоя кредитъ да се отнесе къмъ бюджета за 1909 г. и да се покрие отъ редовнитъ приходи на сщия бюджетъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Сидеровъ.

К. Сидеровъ: Азъ станахъ да попитамъ: пакъ отъ излишъците ли ще се покриватъ тѣзи разходи?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: То се разбира.

К. Сидеровъ: Нѣма г. министра на финанситъ, за да обясни извѣстно ли е сега положението на тѣзи излишъци и колко сж тѣ?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитъ работи.

Министъръ М. Такевъ: Г. Сидеровъ ще знае точно колко сж приходитъ и разходите, заедно съ свръхсмѣтитъ кредити тогава, когато ще се внесе законътъ за сключването на бюджета за 1909 г.

К. Сидеровъ: Затуй питахъ азъ, защото бюджетното упражнение не е приключено. Отдѣ, тогазъ, знаете, че има излишъци?

Министъръ М. Такевъ: Г. Сидеровъ! Ние ви внесохме законъ за сключването на бюджета за 1908 г.; ще дойде време да ви внесемъ такъвъ и за 1909 г. и тогава ще знаете. А когато г. министърътъ на финанситъ дава съгласието си да се покриватъ тѣзи разходи съ излишъците отъ бюджета за 1909 г., той държи смѣтка, има ли излишъци или нѣма. Така щото, можете да бждете спокойни.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Слѣдва по дневния редъ на второ четене законопроектътъ за свръхсмѣтенъ кредитъ на Министерството на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията, Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ, отъ 280.000 л.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсмѣтенъ кредитъ на Министерството на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията (Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ) отъ 280.000 л.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието на този законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Министерството на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията (Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ) свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 280.000 л., за разширение подземната телефонна мрѣжа въ гр. София (купу-

ване нужнитъ материяли, апарати, кабели и полагането имъ въ земята).“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 1 отъ този законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Този кредитъ да се покрие отъ редовнитъ приходи на бюджета за 1910 г. и да се отнесе къмъ сщия бюджетъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Слѣдва по дневния редъ на второ четене законопроектътъ за свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 370.000 л., за довършване постройкитъ съ необходимитъ съоръжения на държавнитъ минерални бани въ с. с. Вършецъ и Банки, за тѣхната мобилировка, за персоналъ и други разходи по експлоатацията имъ прѣвъ 1910 и 1911 г.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 370.000 л. за довършване постройкитъ съ необходимитъ съоръжения на държавнитъ минерални бани въ с. с. Вършецъ и Банки, за тѣхната мобилировка, за персоналъ и други разходи по експлоатацията имъ прѣвъ 1910 и 1911 г.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието на законопроекта, както е прието отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 370.000 л., за довършване постройкитъ съ необходимитъ съоръжения на държавнитъ минерални бани въ с. с. Вършецъ и Банки, за тѣхната мобилировка, за персоналъ, по опрѣдѣлени отъ министра на търговията и земледѣлието щатъ, заплати и мѣстослужене и за други разходи по експлоатацията имъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ се прѣдвижда свръхсмѣтенъ кредитъ за довършване на постройкитъ на банитъ въ с. с. Банки, Вършецъ, послѣ с. с. Меричлери и Хисаръ. Мисля, че най-добрѣ ще бжде да останатъ само банитъ въ с. Меричлери.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Нѣма с. Меричлери, г. Рашевъ.

Д. Рашевъ: А пъкъ поправянето банитъ въ с. с. Вършецъ, Банки и Хисаръ нека стане на частно изживение, тѣй, както ставатъ . . .

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Ама, г. Рашевъ, тукъ не се прѣдвиждатъ меричлерскитъ бани; сжщо нѣма и за хисарскитъ.

Д. Рашевъ: Другитъ бани да не прави държавата, а окржгътъ, или околията, или селото. Разходитъ, каквито иматъ да станатъ, да бждатъ покрити

съ частни срѣдства, а да остане само меричлерският бани да се поправятъ отъ държавата, понеже отъ тѣзи бани се ползува цѣлата държава. Разбирамъ тѣзи суми да се изразходватъ за меричлерският бани. Както другитѣ бани въ България се строятъ и поправятъ на частни иждивения, тѣй сѣщо и тѣзи бани да останатъ на частнитѣ иждивения, защото частнитѣ лица, които се намиратъ наоколо, се ползуватъ отъ тѣхъ, а поддържането имъ не трѣбва да става отъ цѣлата държава. Тѣй че, трѣбва да се спадне сумата за 3-тѣ бани и да остане само толкова, колкото е нужно за поправката на меричлерският бани.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Г. Рашевъ! Имате грѣшка. Този кредитъ не е за хисарскитѣ и меричлерският бани, а само за банитѣ въ с. с. Вършецъ и Банки.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 1, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Горниятъ кредитъ да се разходва прѣзъ 1910 и 1911 г. и да се покрие отъ постѣпленията по редовния приходенъ бюджетъ на държавата за сѣщитѣ години.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

По дневния редъ слѣдва законопроектъ за извънреденъ свръхсметенъ кредитъ отъ 2.055.383 л. на Министерството на финанситѣ, по бюджета за държавнитѣ дългове за 1909 г.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за извънреденъ свръхсметенъ кредитъ отъ лева златни 2.055.883-09, по бюджета на държавнитѣ дългове за 1909 г.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието на законопроекта, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Министерството на финанситѣ единъ извънреденъ свръхсметенъ кредитъ отъ лева златни 2.055.883-09, за изплащане на дружеството за експлоатацията на източнитѣ желѣзници въ Цариградъ, съгласно чл. 1 отъ договора, сключенъ на 13/26 юлий 1909 г. съ дирекцията на казаното дружество, одобренъ съ рѣшение отъ XIV-то обикновено Народно събрание, втора редовна сесия, XXI засѣдание, държано на 14 ноемврий 1909 г. и утвърдено съ височайши указъ № 20 отъ 13 декемврий 1909 г., публикуванъ въ брой 13 на Държавенъ вѣстникъ отъ 19 януарий 1910 г.“*)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 1, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Горниятъ разходъ да се отнесе по бюджета на държавнитѣ дългове за 1909 г. и да се

покрие отъ излишѣцитѣ по бюджета на царството за 1909 г.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Миналата година купихме желѣзници и за тия желѣзници дадохме 42 милиона лева.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Вижте обясненията, г. Рашевъ, къмъ сѣщия проектъ.

Д. Рашевъ: Тази година виждамъ, че има пакъ прѣдвидено за инвентарнитѣ прѣдмети една сума отъ 223.238 л. 24 ст. Че на-ли когато купихме тия желѣзници този инвентаръ влизаше въ тази сума?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Имате грѣшка.

Д. Рашевъ: Нѣмамъ грѣшка.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Не е купено това тогава.

Д. Рашевъ: Тукъ е изрично казано: (Чете) „Стойността на инвентарнитѣ прѣдмети по разнитѣ служби на линията Любимецъ—Сарагъ-бай—Търново-Сейментъ—Ямболъ.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Прѣдложение правите ли?

Д. Рашевъ: Нека г. министърътъ даде обяснения.

Министъръ А. Ляпчевъ: Много просто. Тѣ сѣ работи, обяснени при дебатитѣ по договоритѣ по откупуване на желѣзницитѣ, дѣто взехме вагони и пр. отъ компанията.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Слѣдва на дневенъ редъ второто четене на законопроекта за свръхсметенъ кредитъ отъ 2.225 л. на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за свръхсметенъ кредитъ отъ 2.225 л. 74 ст. на Министерството на външнитѣ работи и на изповѣданията.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на външнитѣ работи и на изповѣданията свръхсметенъ кредитъ отъ (2.225-74) двѣ хиляди двѣстѣ двадесетъ петъ лева седемдесетъ и четири стотинки: за полагане вѣнецъ върху гроба на покойния великъ князь Михаилъ Александровичъ въ Русия — 1822-50 л. за разноски по погребението на българския подданикъ Недѣлчо Лулчевъ въ Парижъ — 119-30 л. и за други неспрѣдвидени — 283-94 л.“

*) Обясненията по тоя членъ се намиратъ на стр. 7266 отъ дневницитѣ.

А. Димитровъ: Кой сж тия други непрѣдвидени, г. докладчикъ?

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: Разни.

В. Георгиевъ: Трѣбва да бждатъ прѣдвидени.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 1, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Тоя кредитъ да се отнесе къмъ бюджета за 1909 г. и да се покрие отъ редовнитѣ приходи по сжщия бюджетъ.“

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

По дневния редъ слѣдва второто четене на законопроекта за извънреденъ свръхсметенъ кредитъ отъ 3.641.410 л. 87 ст. на Министерството на финанситѣ, по бюджета на държавнитѣ дългове за 1909 г.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за извънреденъ свръхсметенъ кредитъ отъ 3.641.410 л. 87 ст., по бюджета на държавнитѣ дългове за 1909 г.“

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ заглавието, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Министерството на финанситѣ единъ извънреденъ свръхсметенъ кредитъ отъ 3.641.410 л. 87 ст., за изплащане разходитѣ, съгласно руско-българския и турско-българския протоколи отъ 6/19 априлий 1909 г.“*)

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 1, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Чл. 2. Горниятъ разходъ да се отнесе по бюджета на държавнитѣ дългове за 1909 г. и да се покрие отъ излишъцитѣ по бюджета на царството за 1909 г.“

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

По дневния редъ слѣдва разглеждане прѣдложението отъ Министерството на финанситѣ за одобрение указитѣ и докладитѣ за разрѣшенитѣ обикновени свръхсметни кредити на разнитѣ министерства прѣзъ 1908 и 1909 г. и за прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ имъ за 1907, 1908 и 1909 г.

Докладчикъ Н. Дѣйковъ: (Чете)

„Прѣдложение

до XIV-то обикновено Народно събрание, втора редовна сесия.

„Прѣзъ 1908 и 1909 г. Министерскиятъ съвѣтъ е разрѣшавалъ обикновени свръхсметни кредити,

съгласно чл. 126 отъ конституцията и чл. чл. 30 и 32 отъ закона за отчетността по бюджета, за нужди, изброени въ приложенитѣ тукъ таблици подъ буква А. Прѣзъ сжщото врѣме е разрѣшавалъ, съгласно чл. 62 отъ закона за отчетността по бюджета, да се прѣнасятъ суми отъ запазенитѣ фондове по бюджетитѣ на разнитѣ министерства за попълване недостигнали кредити по разни параграфи по бюджетитѣ на сжщитѣ министерства, подробно означени въ таблицитѣ подъ букви Б и В. Като долагамъ това на Народното събрание, честь имамъ да го помоля за одобрение на тѣзи кредити да вземе слѣдното

„Р ѣ ш е н и е

за одобрение указитѣ и докладитѣ за разрѣшенитѣ обикновени свръхсметни кредити на разнитѣ министерства прѣзъ 1908 и 1909 г., съгласно чл. 126 отъ конституцията, и за прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ имъ за 1907, 1908 и 1909 г., съгласно чл. 62 отъ закона за отчетността по бюджета.

„Членъ единственъ. Одобряватъ се указитѣ и докладитѣ:

„1. За разрѣшенитѣ обикновени свръхсметни кредити на разнитѣ министерства прѣзъ 1908 г., съгласно чл. 126 отъ конституцията и чл. чл. 30 и 32 отъ закона за отчетността по бюджета, означени въ приложената таблица А.

„2. За прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване на кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ на разнитѣ министерства за 1908 г., съгласно чл. 62 отъ закона за отчетността по бюджета, означени въ приложената таблица Б.

„3. За прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване на кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ на разнитѣ министерства за 1907 г., съгласно чл. 62 отъ закона за отчетността по бюджета, означени въ приложената таблица В.

„4. За разрѣшенитѣ свръхсметни кредити на разнитѣ министерства прѣзъ 1909 г., съгласно чл. 126 отъ Конституцията и чл. чл. 30 и 32 отъ закона за отчетността по бюджета, означени въ приложената таблица А.

„5. За прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване на кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ на разнитѣ министерства за 1909 г., съгласно чл. 62 отъ закона за отчетността по бюджета, означени въ приложената таблица Б.

„6. За прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване на кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ на разнитѣ министерства за 1908 г., съгласно чл. 62 отъ закона за отчетността по бюджета, означени въ приложената таблица В.

„София, 26 януарий 1910 г.

„Министъръ на финанситѣ: И. Саллабашевъ.

*) Обясненията по тоя членъ се намиратъ на стр. 3725 отъ дневницитѣ.

„Таблица А

за разрѣшенитѣ обикновени свръхсметни кредити на разнитѣ министерства прѣзъ 1908 г., съгласно чл. 126 отъ конституцията и чл. чл. 30 и 32 отъ закона за отчетността по бюджета.

№ по редъ	Номерътъ и датата на указитѣ, съ които е разрѣшенъ кредита	Сума		Наименование на разхода
		лева	ст.	
Министерство на външнитѣ работи и на изповѣданията.				
1	№ 41 отъ 16/IX 1908 г.	1.200	—	За изплащане на столичния Д-ръ П. Ораховацъ по командировката му въ Цариградъ за лѣкуването на Негово Блаженство българския екзархъ Йосифъ I.
	Всичко	1.200	—	
Министерство на народното просвѣщение.				
2	№ 30 отъ 5/IV 1908 г.	67.830	—	За изплащане заплатитѣ на професоритѣ чужденци, за да се анулиратъ контрактитѣ имъ.
	Всичко	67.830	—	
Министерство на финанситѣ.				
3	№ 94 отъ 1/III 1908 г.	40.000	—	За разноски по воденето търговски прѣговори съ чуждитѣ държави.
4	№ 107 „ 30/III 1908 „	100.000	—	
5	№ 142 „ 15/VI 1908 „	300	—	Помощъ за погребението на покойния поборникъ Георги Дапчевъ.
6	№ 224 „ 10/X 1908 „	2.000	—	
	Всичко	142.300	—	За разноски по полагане вѣнецъ на гроба на покойния генералъ Графъ Игнатиевъ въ Русия.
Министерство на правосъдието.				
7	№ 67 отъ 18/V 1908 г.	50.000	—	За изплащане разноските на сѣдитѣ и други длъжностни лица отъ сѣдебното вѣдомство, по прѣд-столжитѣ законодателни и други избори.
	Всичко	50.000	—	
Министерство на войната.				
8	№ 36 отъ 26/V 1908 г.	500.000	—	За доизкарване най-необходимитѣ войскови здания.
9	№ 44 „ 21/VI 1908 „	30.000	—	
	Всичко	530.000	—	За изплащане прѣдвиденото възнаграждение на капитанъ I рангъ Пишонъ и на главния механикъ Ламберта.
Министерство на търговията и земледѣлието.				
10	№ 20 отъ 27/I 1908 г.	160.000	—	За купуване люцерново сѣме за раздаване на земледѣлицитѣ.
11	№ 33 „ 13/VIII 1908 „	30.000	—	
	Всичко	190.000	—	За организиране при Главната дирекция на търговията и пр. информационна служба по борсовитѣ цѣни на земеделскитѣ произведения и на главнитѣ вносни артикули
	А всичко	981.930	—	

„Таблица Б

за прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ на разнитѣ министерства за 1908 г., съгласно чл. 62 отъ закона за отчетността по бюджета.

№ по редъ	Померътъ и датата на указитѣ, съ които е разрѣшено да стане прѣна- сянето на кредита	Сума		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
Министерство на външнитѣ работи и на изповѣданията.						
1	№ 42 отъ 9/X 1908 г.	1.500	—	III	20	Формено облѣкло на разсилнитѣ при министер- ството, прѣдставителството и пр.
	Всичко	1.500	—			
Министерство на народното просвѣщение.						
2	№ 42 отъ 16/VI 1908 г.	5.000	—	I	3	Канцеларски материали освѣтление, материали за литографии и пр.
		2.000	—	I	4	Купуване и поправяне мебели, малки поправки и пр.
		300	—	I	7	Формено облѣкло на разсилнитѣ.
3	№ 55 отъ 19/VIII 1908 г.	3.000	—	III	18	Канцеларски принадлежности, отопление, освѣт- ление и пр. за Рисувалното училище.
		700	—	IV	30	Формено облѣкло на слугитѣ при столичнитѣ гимназии и др.
		3.500	—	X	78	За научни командировки и помощи вътрѣ и вънъ отъ княжеството и пр.
4	№ 60 отъ 9/X 1908 г.	9.000	—	X	80	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
		60	—	I	2	Наемане помѣщение.
		450	—	I	7	Формено облѣкло на разсилнитѣ.
	Всичко	24.010	—			
Министерство на вътрѣшнитѣ работи.						
5	№ 379 отъ 7/VII 1908 г.	2.800	—	III	13	Купуване, поправяне и прѣвозване кривати, сла- меници за полицейскитѣ стражари.
		700	—	V	20	Купуване и поправяне мебели, покъщнина, цинко- графически п.очи и др. машини.
		3.500	—			
Министерство на финанситѣ.						
6	№ 219 отъ 9/X 1908 г.	20.000	—	I	2	Канцеларски разноски, отопление, освѣтление, мобилировка и пр.
		5.000	—	II	9	Наемане помѣщения.
		10.000	—	VII	28	За командировки по служебни работи на длѣж- ностни и частни лица.
	Всичко	35.000	—			
Министерство на правосъдието.						
7	№ 63 отъ 6/V 1908 г.	1.500	—	I	3	За наемане помѣщение.
8	№ 84 отъ 30/VII 1908 г.	1.500	—	IV	19	Формено облѣкло на разсилнитѣ при министер- ството и сѣдилищата.
9	№ 98 отъ 20/X 1908 г.	1.000	—	I	2	Канцеларски разноски (писмени и др. потреби и принадлежности).
		3.500	—	IV	14	Купуване мебели, каси, пишущи машини и др.
		1.000	—	IV	19	Формено облѣкло на разсилнитѣ при министер- ството и сѣдилищата.
		5.000	—	IV	20	Възнаграждение на членове въ комисии по зако- нодателни и др. работи.
		1.000	—	IV	21	Изплащане изгубени процеси, разноски по воде- нето имъ и за обезщетение.
	Всичко	14.500	—			
Министерство на войната.						
10	№ 68 отъ 14/VIII 1908 г.	4.600	—	II	7	Даване пособие за първоначално обзавеждане съ конско снаряжение на офицери и др.
		23.248	—	III	8	Поддържане войнишкото и конско снаряжение, конскитѣ тоалетни принадлежности и др.
		1.500	—	V	11	Поддържане обоза и обозната и артилерийска амуниция въ войсковитѣ части.

№ по редъ	Номерът и датата на указитъ, съ които е разрешено да стане прѣна- сянето на кредита	С у м а		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
10	№ 68 отъ 14/VIII 1908 г.	3.000	—	VIII	17	Поддържане майстерскитъ въ войсковитъ части;
		27.000	—	IX	19	купуване топливо, материяли и пр.
		26.700	—	IX	21	Отопление, освѣтление помѣщенията и поддържане
		30.000	—	X	26	пещитъ, огнищата и пр.
		4.000	—	X	34	За купуване и поддържане постелнитъ прѣдмети.
	Всичко . .	120.048	—			Прѣвозване войскови тежести, разходъ по опа- ковката имъ и пр.
	Министерство на търговията и земледѣлието.					
	Фонда 25% образуванъ отъ чиститъ пе- чалби на Българската земледѣлска банка.					
11	№ 56 отъ 20/VIII 1908 г.	5.000	—		10	За купуване земледѣлски сѣмена.
	Главна дирекция на земледѣлието и пр.					
12	№ 49 отъ 24/VII 1908 г.	6.000	—	I	2	За канцеларски разноски.
13	№ 71 отъ 9/X 1908 г.	2.000	—	III	34	Купуване и поправка земледѣлски орждия и
14	№ 72 отъ 9/X 1908 г.	1.500	—	II	9	малчини, мелници и пр.
	Главна дирекция на търговията, индустрията и пр.					
15	№ 28 отъ 23/VI 1908 г.	306	—	VIII	69	Печатане разни книжа, тефтери и бланки.
		320	—	XIII	102	Облѣкло на разсилнитъ въ министерството (ди- рекцията).
		6.000	—	VIII	66	Облѣкло на разсилнитъ въ Държавната печатница.
16	№ 38 отъ 19/X 1908 г.	8.000	—	VIII	71	Канцеларски потрѣби и публикации, отопление, освѣтление и пр.
		4.000	—	X	78	Командировки по служебни работи на длъж- ностни и частни лица.
		33.126	—			Канцеларски и др. потрѣби за професионалното занаятчийско образование.
	Министерство на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията.					
	(Главна дирекция на пжтищата и пр.)					
17	№ 119 отъ 10/X 1908 г.	10.000	—	IV	12	Канцеларски разходи, писмени принадлежности и пр.
	(Главна дирекция на желѣзницитъ и пристанцищата).					
18	№ 33 отъ 25/VII 1908 г.	10.000	—	XVIII	71	Пжтни и дневни пари за командировки по слу- жебни работи.
		5.000	—	XVIII	75	Изгубени процеси.
19	№ 34 отъ 25/VII 1908 г.	10.000	—	XVIII	71	Пжтни и дневни пари за командировки по слу- жебни работи.
20	№ 49 отъ 26/X 1908 г.	3.000	—	VII	31	Купуване, прѣвозъ и мито на канцеларски инвен- тарни прѣдмети.
		500	—	VII	35	Облѣкло на разсилнитъ.
		5.000	—	XV	60	Купуване, прѣвозъ и мито на сѣчивни и др. ма- шини, сѣчива и др.
		35.000	—	XVIII	68	Купуване прѣвозъ и мито на канцеларски и ни- смени принадлежности.
		10.000	—	XVIII	71	Пжтни и дневни пари за командировки по слу- жебни работи.
21	№ 65 отъ 29/XI 1908 г.	5.000	—	XVIII	31	Купуване, прѣвозъ и мито на канцеларски инвен- тарни прѣдмети.
		600	—	XXI	86	Отопление и освѣтление, чистене куминитъ и отходнитъ мѣста и пране.
	Всичко . .	62.600	—			

„Таблица В

за прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ на разнитѣ министерства за 1907 г., съгласно чл. 62 отъ закона за отчетността по бюджета.

№ по редъ	Номерътъ и датата на указитѣ, съ които е разрѣшено да стане прѣна- сянето на кредита	Сума		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
1	Министерство на външнитѣ работи и на изповѣданията. № 25 отъ 4/XII 1907 г.	16.020	—	III	16	За канцеларски разноски, телеграми, писмени принадлежности и пр.
		2.500	—	"	17	За доставка на вѣстници, периодически списания за министерството и агентствата.
		5.000	—	"	18	За доставка и поправка на мебели и пр.
		600	—	"	21	За формено облѣкло на гавазитѣ и разсилнитѣ.
	Всичко . .	24.120	—			
2	Министерство на вътрѣшнитѣ работи. № 8 отъ 6/I 1908 г.	1.000	—	I	2	Канцеларски разноски, отопление и освѣтление на централното управление.
		700	—	II	4	Също на окръжнитѣ управления.
		200	—	III	8	Награда на отличивши се и помощъ на стра- жари и др.
		100	—	VI	28	Наемъ за помѣщения за санитарнитѣ учрѣждения,
	№ 164 отъ 19/III 1908 г.	800	—	VIII	38	Канцеларски разноски, отопление, освѣтление и пр. на болницитѣ.
		3.500	—	IX	49	Канцеларски разноски и др. за карантинни цѣли.
		1.000	—	X	51	Купуване уреди, сѣдове и пр. за всички сани- тарни учрѣждения.
		5.000	—	X	52	За командировки и прѣмѣстване на чиновници и служащи по санитарното управление.
		1.200	—	X	53	Малки и бързи поправки на здания и др. при болницитѣ.
		1.000	—	V	19	Купуване и поправяне мебели, покъщнина, цин- кографически плочи и др.
3	№ 222 отъ 6/V 1908 г.	1.000	—	VI	27	Канцеларски разноски, отопление, освѣтление, химикалии и др.
		1.500	—	X	51	Купуване уреди, сѣдове и пр. за всички сани- тарни учрѣждения.
		1.460	—	VIII	37	Канцеларски разноски, отопление, освѣтление на I, II и III-степеннитѣ болници.
		1.100	—	"	42	Поддържане старо облѣкло и покъщнина въ бол- ницитѣ и пр.
	№ 361 отъ 28/VI 1908 г.	1.600	—	"	43	Прање, къпане, миене и чистене въ сѣщитѣ и при околийскитѣ лѣкари.
		4.000	—	"	46	Купуване и поддържане коне и кола, прѣвозъ на болничнитѣ лѣкари.
		560	—	"	47	Разноси по погребение умрѣлитѣ въ болницитѣ, приютитѣ и пр.
		7.000	—	X	52	Командировки и прѣмѣстване на чиновници и служащи по санитарното управление.
		1.200	—	"	53	Малки и бързи поправки на здания и др. при болницитѣ.
		382	—	II	5	Печатане годишнитѣ доклади.
5	№ 314 отъ 23/XI 1907 г.	469	—	III	13	Храна на задържанитѣ въ полицейскитѣ затвори лица.
		689	—	V	19	Купуване и поправяне мебели, покъщнина и др.
		Всичко . .	35.460	—		
6	Министерство на финанситѣ. № 5 отъ 3/I 1908 г.	4.000	—	I	2	Канцеларски разноски, отопление, освѣтление, мебелировка и пр.
		2.000	—	V	24	Купуване гилзи за папириси.
		10.000	—	VIII	36	За командировки по служебни работи на длъж- ностни и частни лица.
7	№ 5 отъ 3/I 1908 г.	10.000	—	V	23	Прѣнасяне и опаковане на разни дратки.
		10.000	—	VIII	36	За командировки по служебни работи на длъж- ностни и частни лица.

№ по редъ	Номерът и датата на указитъ, съ които е разрѣшено да стане прѣна- сянето на кредита	С у м а		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
8	№ 99 отъ 21/III 1908 г.	1.000	—	I	2	Канцеларски разноски, отопление, освѣтление, мебелировка и пр.
		700	—	I	3	Купуване вѣстници, списания и пр.
		350	—	V	17	Наемъ за помѣщения.
		760	—	"	21	Купуване гилзи за папириси
		3.000	—	VI	27	Наемъ за помѣщения.
		1.500	—	VII	29	Канцеларски разноски, отопление и др. за митарственитѣ учрѣждения.
9	№ 156 отъ 23/III 1908 г.	4.000	—	VIII	33	Публикуване разни обявления въ мѣстни и иностранни вѣстници.
		762	—	II	7	Наемъ за помѣщения.
		103	—	V	23	Прѣнасяне и опаковане на разни пратки.
		1.680	—	VI	27	Наемъ за помѣщения.
		278	—	VII	30	Наемъ за помѣщения на митарственитѣ учрѣждения.
		1.010	—	VIII	36	За командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
	Всичко . .	51.093	—			
Министерство на правосѣдието.						
10	№ 96 отъ 13/XII 1907 г.	8.000	—	II	6	Канцеларски разноски.
		1.000	—	IV	20	Възнаграждение на членове въ комисии по законодателни и др. работи.
11	№ 39 отъ 6/III 1908 г.	400	—	IV	21	За изплащане изгубени процеси, разноски по воденето имъ за обезщетение.
		1.000	—	II	6	Канцеларски разноски на сѣдебнитѣ учрѣждения.
12	№ 53 отъ 5/IV 1908 г.	9.000	—	"	7	Наемъ за помѣщения и пр. за сѣдитѣ.
		500	—	III	9	Канцеларски разноски на затворитѣ.
		600	—	IV	17	За командировка по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
		800	—	"	21	За изплащане изгубени процесии, разноски по воденето имъ и за обезщетение.
13	№ 70 отъ 15/VI 1908 г.	4.635	—	II	6	Канцеларски разноски на сѣдебнитѣ учрѣждения.
		3.850	54	"	7	Наемъ за помѣщения и пр. за сѣдитѣ.
		200	—	IV	17	За командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
14	№ 80 отъ 3/VII 1908 г.	468	87	II	6	Канцеларски разноски на сѣдебнитѣ учрѣждения.
		1.776	62	IV	16	Печатане законопроекта, закони, сборници и др. книжа.
		333	97	"	17	За командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
	Всичко . .	32.565	—			
Министерство на войната.						
15	№ 27 отъ 5/IV 1908 г.	8.885	—	II	5	Набавяне обдѣлко и обуща за войницитѣ и разсилнитѣ.
		4.500	—	"	7	Даване пособие за първоначално обзавеждане съ конско снаряжение и пр.
		4.328	—	III	8	Поддържане войнишкото и конското снаряжение и пр.
		22.480	—	IV	9	Мазане, чистене, поправки и др. по поддържане въ изправностъ артилерийскитѣ части.
		500	—	V	11	Поддържане обоза и обозната и артилерийска амуниция.
		31.318	—	VII	14	Четене лекции въ Военното училище и другитѣ военно-учебни заведения.
		57.560	—	IX	19	Отопление и освѣтление помѣщенията и поддържане печитѣ и огнищата.
		5.614	—	"	20	Поддържане готварскитѣ сѣдове, купуване и поддържане музикалнитѣ инструменти.
		7.623	—	X	30	Печатане закони, уставы, положения и др.
		7.000	—	"	31	Пособие за лѣкуване на военнослужащитѣ, възнаграждение и пр.
		2.855	—	X	34	Поддържане, пазене и залѣзняване укрѣпления и пр.
	Всичко . .	153.163	—	VII	13	Купуване разни учебни пособия и помагала при обучението и пр.

№ по редъ	Номерът и датата на указитъ, съ които е разрѣшено да стане прѣна- сянето на кредита	С у м а		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
Министерство на търговията и земледѣлието.						
16	№ 135 отъ 31/XI 1907 г.	1.000	—	VI	51	Канцеларски разходи на търговскитъ, индустри- янитъ и занаятчийскитъ заведения.
		66	65	"	55	Наемане помѣщение за образцовитъ работил- ници и пр.
		87	65	VIII	76	Облѣкло на разсилнитъ въ Държавната печатница.
17	№ 167 отъ 21/XII 1907 г.	1.000	—	II	10	Канцеларски разходи за земледѣлскитъ учрѣж- дения.
		4.000	—	"	26	Набавяне сѣмена, дръвчета, покъщнина, орѣдия и пр. за градскитъ земледѣлски училища.
		1.500	—	V	48	Канцеларски разходи по ветеринарната частъ.
		550	—	"	49	Наемъ за помѣщения на ветеринарнитъ учрѣж- дения.
		395	70	VI	51	Канцеларски разходи на търговскитъ, индустри- янитъ и занаятчийскитъ заведения.
		1.800	—	"	54	Отопление, освѣтление на образцовитъ работил- ници и пр.
Всичко . .		10.400	—			
Министерство на народното просвѣщение.						
18	№ 29 отъ 5/IV 1908 г.	350	—	I	3	Канцеларски материали, отопление, освѣтление и пр.
		290	—	X	73	За учителски и общеобразователни курсове.
		640	—			
Министерство на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията.						
(Главна дирекция на пѣтищата и пр.)						
19	№ 10 отъ 27/I 1908 г.	1.840	—	I	2	Канцеларски разходи, писмени принадлежности и пр.
20	№ 11 " " "	500	—	VI	19	Вѣстници, списания, книги, разни чертежи и субсидии на технически списания.
(Главна дирекция на желѣзницитъ и пристанищата.)						
21	№ 6 отъ 30/I 1903 г.	2.500	—	X	44	Товаряне и разтоваряне стоки отъ параходитъ по Дунава въ вагонитъ и обратно.
		5.000	—	XVI	63	Купуване, прѣвозъ и мито на сѣчива и др. ма- шини, сѣчива и инструменти за работилни- цитъ.
		500	—	X	38	Купуване, прѣвозъ и мита на канцеларски и писмени принадлежности и пр.
22	№ 11 отъ 3/III 1908 г.	2.500	—	"	43	Обезщетение на изгубени и поврѣдени стоки и закъспѣли пратки по желѣзницитъ.
		500	—	XIV	56	Купуване строителен материалъ, нуженъ за по- правки, прѣправки и др.
		1.200	—	XVI	62	Купуване чертежнически материали, пране на креватни принадлежности и пр.
		15.000	—	XIX	74	Пѣтни и дневни пари за командировки по слу- жебни работи на длѣжностни и частни лица.
23	№ 26 отъ 10/V 1908 г.	1.100	—	"	76	Врѣменни пособия и помощи за лѣкуване и по- гребение бѣдни чиновници, служащи и пр.
		2.000	—	VII	33	Разноски за прѣводи на суми въ странство.
24	№ 66 " 29/XI 1907 г.	400	—	VIII	34	Облѣкло на разсилнитъ.
(Главна дирекция на пощитъ и телеграфитъ.)						
25	№ 2 отъ 15/I 1908 г.	6.000	—	XXII	94	Канцеларски разноски, писмени принадлежности и др., освѣтление, отопление и пр.
		400	—	"	98	За участие въ поддържането на пощенски и те- леграфни международни писалища и др.
		1.400	—	XXIII	111	За изплащане на изгубени процеси и обезще- тение по воденото имъ.
		8.000	—	XXIV	114	Пѣтни и дневни пари на длѣжностни и частни лица, командировани по служебни работи.

№ по редъ	Номерът и датата на указитъ, съ които е разрѣшено да стане прѣна- сянето на кредита	С у м а		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
26	№ 7 отъ 13/IV 1908 г.	1.071	—	XXIII	104	Километражъ на пътующитѣ куриери и поща- лиони по подвижнитѣ пощенски писалища.
		1.135	—	XXIV	114	Пътни и дневни пари за длъжностни и частни лица, командировани по служебни работи.
27	№ 23 отъ 27/XI 1907 г.	6.000	—	"	117	Поддържане на съществуващитѣ телеграфни и телефонни линии, прѣнасяне на стълбове, куки, жици и други телеграфни и телефонни материяли и пр.
	Всичко . .	57.046	—			

„Таблица А

за разрѣшенитѣ свръхсметни кредити на разнитѣ министерства прѣвъ 1909 г., съгласно чл. 126
отъ конституцията и чл. чл. 30 и 32 отъ закона за отчетността по бюджета.

№ по редъ	Номерът и датата на указа, съ който е разрѣшенъ кредита	С у м а		Наименование на разхода
		лева	ст.	
	Министерство на външнитѣ работи и на изповѣданията.			
1	№ 1 отъ 7/III 1909 г.	250.000		
2	№ 15 отъ 27/IX 1909 г.	2.119	62	
	Всичко . .	252.119	62	За изплащане положения прѣвъ текущата година отъ името на правителството вънещъ върху гроба на августейшия покойникъ Негово Императорско Височество великия князь Владимиръ Алексан- дровичъ.
	Министерство на вътрѣшнитѣ работи.			
3	№ 191 отъ 20/V 1909 г.	15.100	—	За даване помощи на пострадалитѣ отъ землетръса въ с. с. Борисово, Изворъ, х. Димитрово, Ямбол- ска околия, и с. Артаклари, Сливенска околия.
4	№ 254 отъ 9/VI 1909 г.	8.000	—	За даване помощи на пострадалитѣ семейства отъ наводнението на 18 и 19 февруарий и 2 мартъ 1909 г. въ с. Български-косуй, с. Кадж-кьой и с. Сияхларъ, Тутраканска околия.
5	№ 287 отъ 6/VII 1909 г.	8.650	—	За даване помощи на общинитѣ: Керменли, Чокѣба, Глуфишево и Михайлово, Сливенска околия и Азаль-кьой, Ямболска околия, за да си попра- вятъ черквитѣ, училищата и общинскитѣ помѣ- щения, поврѣдени отъ землетръса на 2 февру- арий 1909 г.
	Всичко . .	31.750	—	
	Министерство на народното просвѣщение.			
6	№ 17 отъ 21/III 1909 г.	5.400	—	За да се анулира контрактътъ на професора-чужде- нецъ, Стефанъ Жоли.
7	№ 26 отъ 20/V 1909 г.	7.500	—	Също за професора-чужденецъ, г. Селъ.
8	№ 35 отъ 27/V 1909 г.	1.500	—	За разноски и транспортъ по участieto на държа- вата въ X-та международна художествена изложба въ Мюнхенъ прѣвъ 1909 г.
	Всичко . .	14.400	—	
	Министерство на финанситѣ.			
9	№ 3 отъ 28/II 1909 г.	1.183	75	За изплащане направенитѣ разноски по погребе- нието на покойния Найдентъ Веневъ, бившъ ми- нистръ.
10	№ 4 отъ 25/III 1909 г.	3.000	—	За поддържане работници по опаковане и изпра- щане посылки съ книжа, оржжия и др.
11	№ 5 отъ 4/V 1909 г.	5.000	—	За поддържане работници и други разноски по при- готовлението и изпращането на вървитѣ за тю- тюневи низи.
12	№ 6 отъ 30/V 1909 г.	25.000	—	За набавяне печати за маркиране, пробирни камъ- нини и игли, разни инструменти и уредъ, огне- опорни каси, за заплати и пр. за бюрото по при- лагането на закона за контрола на златни и сребърни прѣдмети.

№ по редъ	Номерът и датата на указа, съ който е разрешен кредитът	Сума		Наименование на разхода
		лева	ст.	
13	№ 6 отъ 20/V 1909 г.	7.953	80	За изплащане на Григоръ Караяпидисъ отъ гр. Пловдивъ машинитъ за приготвяне гилзи за папириси, които държавата откупи.
14	№ 7 отъ 20/V 1909 г.	6.000	—	За купуване двъ нови машини за фабрикуване на луксозни гилзи за папириси.
15	№ 8 отъ 23/V 1909 г.	54.700	—	За пажуването на Негово Величество царя въ Петербургъ прѣзъ 1909 г.
16	№ 2 отъ 6/I 1909 г.	50.000	—	Помощъ за пострадали отъ землетръса въ Италия прѣзъ 1908 г.
	Всичко . .	152.837	85	
Министерство на войната.				
17	№ 48 отъ 30/V 1909 г.	150.000	—	За доизкарване частъ отъ започнатитъ, но не свършени казармени постройки и за изплащане задълженията за такива.
18	№ 51 отъ 10/VI 1909 г.	3.600	—	За изплащане пенсията на бившия началникъ на флота капитанъ I рангъ Пипонъ за прѣзъ 1909 г.
19	№ 85 отъ 8/X 1909 г.	80.000	—	За направа сгради на кавалерийската школа въ с. Горна-бана.
	Всичко . .	233.600	—	
Министерство на търговията и земледѣлнето.				
20	№ 42 отъ 2/VI 1909 г.	25.000	—	За въвеждане стопанска експлоатация въ горитъ на Родопитъ.
21	№ 61 отъ 23/VII 1909 г.	15.000	—	За наемане врѣмененъ допълнителенъ персоналъ при Държавната печатница за изработване на гилзи за папириси.
22	№ 79 отъ 13/X 1909 г.	10.000	—	За набавяне нови котли за парното отопление на Държавната печатница.
	Всичко . .	50.000	—	
Министерство на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията.				
(Главна дирекция на пѣтищата, благоустройството и сградитъ.)				
23	№ 71 отъ 2/VI 1909 г.	71.000	—	За довършване и използване новостройството се здание за синодална палата въ гр. София.
24	№ 78 отъ 10/VI 1909 г.	15.000	—	За довършване и използване новопостроеното здание за държавна мъжка гимназия въ гр. Търново.
25	№ 91 отъ 31/VII 1909 г.	6.000	—	Помощъ на Орѣховската градска община за поправяне улица „Александровска“.
26	№ 92 отъ 31/VII 1909 г.	5.000	—	За доизплащане на разхода по покупката на 12 докерови бараки за карантинитъ въ гр. гр. Варна и Силистра.
27	№ 140 отъ 31 X 1909 г.	1.290	—	За разширение мѣстото за автомобилитъ при централната телеграфо-почтенска станция.
	Всичко . .	98.290	—	
(Главна дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ.)				
28	№ 3 отъ 8/IV 1909 г.	30.000	—	За възнаграждение на врѣменно наети лица, замѣстници на раздавачитъ и междуселскитъ куриери при телеграфо-почтенскитъ и телефонни станции.
29	№ 7 отъ 26/V 1909 г.	35.000	—	За откриване на телеграфо-почтенски станции въ нѣкои общини.
30	№ 8 отъ 23/V 1909 г.	35.000	—	За покаяване на една специална лица между гр. Варна и гр. София, назначена за ускоряване телеграфната кореспонденция между България, Сърбия и Русия чрезъ морския кабелъ Варна—Севастополъ.
31	№ 9 отъ 29/V 1909 г.	50.000	—	За съграждане при санаториума „Фердинандъ I“ при Искрецкия манастиръ единъ павилионъ за 15 легла за лѣкуване на заболѣли отъ туберкулоза чиновници и служаци по вѣдомството на Главната дирекция на пошитъ, телеграфитъ и телефонитъ и онаи на желѣзницитъ и пристанищата.
	Всичко . .	150.000	—	
	А. всичко . .	982.997	17	

„Таблица Б

за прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване на кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ на разнитѣ министерства за 1909 г., съгласно чл. 62 отъ закона за отчетността по бюджета.

№ по редъ	Номерътъ и датата на указа, съ който е разрешено да стане прѣна- сянето на сумитѣ	С у м а		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
Министерство на външнитѣ работи и на изповѣданията.						
1	№ 12 отъ 15/VI 1909 г.	10.000	—	III	14	Канцеларски разходи, телеграми, писмени при- надлежности, отопление, освѣтление, печатане бланки и регистри, малки поправки на помѣ- щенята и всѣкакви други канцеларски нужди на министерството, прѣдставителствата, кон- сулствата и другитѣ подвѣдомствени учрѣ- ждения.
	Всичко . .	10.000	—			
Министерство на народното просвѣщение.						
2	№ 40 отъ 15/VI 1909 г.	8.000	—	I	3	Канцеларски материяли, отопление, освѣтление, материяли за литография, пишущи машини и др.
		3.500	—	III	18	Канцеларски принадлежности, отопление и освѣ- тление, печатани всѣкакви книжа за нуждитѣ на Рисувалното училище.
		8.000	—	X	82	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
		2.000	—	X	83	За прѣнасяне въ България смъртнитѣ останки на покойнитѣ държавни мъже и заслужили бъл- гари: Маринъ Дриновъ и К. Величковъ.
3	№ 47 отъ 10/VII 1909 г.	600	—	X	80	За научни командировки и помощи вънъ и вътрѣ въ царството (конгреси, екскурзии и всѣ- какъвъ видъ научни прѣдприятия).
4	№ 57 отъ 31/VIII 1909 г.	200	—	X	77	Купуване книги и списания.
5	№ 58 отъ 31/VIII 1909 г.	3.700	—	X	82	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
6	№ 68 отъ 8/X 1909 г.	424	—	X	80	За научни командировки и помощи вънъ и вътрѣ въ царството (конгреси, екскурзии и всѣ- какъвъ видъ научни прѣдприятия).
	Всичко . .	26.424	—			
Министерство на финанситѣ.						
7	№ 10 отъ 10/VII 1909 г.	52.462	—	VI	30	Осигуряване противъ огънь държавнитѣ движими и недвижими имоти по всичкитѣ вѣдомства.
8	№ 11 отъ 8/X 1909 г.	350	—	I	4	Наемане помѣщение за централното управление.
		1.500	—	IV	15	Наемане помѣщения на акцизнитѣ управления, централнитѣ тютюневи складове и пр.
		20.000	—	VI	25	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
	Всичко . .	74.312	—			
(Държавни дългове.)						
9	№ 4 отъ 15/X 1909 г.	2.550	—	II	5	Лихви за 6% държавенъ ипотечаренъ заемъ отъ 1892 г.
	Всичко . .	2.550	—			
Министерство на правосъдието.						
10	№ 23 отъ 4/V 1909 г.	1.500	—	I	3	Наемане помѣщения.
11	№ 34 отъ 23/VII 1909 г.	3.000	—	IV	14	Купуване мебели, каси, пишущи машини, лито- графии и др., разни щемпели, печати и знакове.
		800	—	IV	15	Купуване книги за библиотеки, абониране спи- сания, вѣстници и др.
		2.000	—	IV	19	Форменно облѣкло на разсилнитѣ при министер- ството и сѣдалищата въ г. София и за надзи- рателитѣ при окръжнитѣ затвори.

№ по редъ	Номерътъ и датата на указа, съ който е разрешено да стане прѣна- сянето на сумитѣ	С у м а		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
12	№ 52 отъ 8/X 1909 г.	1.000	—	I	2	Канцеларски разписки и пр. за централното управление.
		2.000	—	IV	14	Купуване мебели, каси, пишущи машини, лито- графии и др., разни щемпели, печати и знакове.
		4.000	—	IV	17	За командировки по служебни работи на длъж- ностни и частни лица.
	Всичко . .	14.300	—			
Министерство на войната.						
13	№ 84 отъ 8/X 1909 г.	5.200	—	V	10	Поддържане обоза и обозната артилерийска аму- ниция въ войсковитѣ части.
		1.800	—	VII	12	Купуване разни учебни пособия и др. за обуче- нието на войската.
		4.983	—	VIII	14	Поддържане арсенала: купуване смазочни масла, топливо и разни материали и др.
		14.524	—	IX	18	Отопление и осветление помѣщенията и поддър- жане печитѣ и огнищата.
		26.030	—	IX	19	Поддържане готварскитѣ сѣдове, купуване и под- държане музикантскитѣ инструменти и др.
		1.700	—	IX	20	Купуване и поддържане постелнитѣ прѣдмети (завивки, сламеници, чаршафи, възглавници, кревати и слама).
		20.000	—	X	25	Прѣвозване войскови тежести, разходи по упо- коржата имъ и наемане прѣвѣзочни срѣдства.
		20.000	—	X	27	Поправане и поддържане корабитѣ и адмирал- ството, купуване масла и топливо за кора- битѣ и др.
		2.534	—	X	29	Печатане закони, уставы, положения, правилници, заповѣди по военното вѣдомство и др. подобни.
		10.000	—	X	30	Пособие за лѣкуване на военно-служещи: възна- граждение на свидѣтели и експерти по сж- дебни дѣла и др.
14	№ 53 отъ 19/VI 1909 г.	43.100	—	X	34	Устройство и поддържане лагери и купуване и поддържане палаткитѣ.
		5.492	—	XI	43	Набавяне запалки за артилерията.
		Всичко . .	155.363	—		
Министерство на търговията и земледѣлието.						
15	№ 70 отъ 8/IX 1909 г.	6.000	—	III	54	За мѣрки противъ болести на растенията, врѣдни растения, насѣкоми и др.
		160	—	VIII	110	Облѣкло на разсилнитѣ въ Държавната печатница.
		2.092	—	IX	119	За изпращане въ странство публикации.
16	№ 82 отъ 19/VI 1909 г.	461	—	IX	121	Облѣкло на разсилнитѣ въ Дирекцията на ста- тистиката.
		2.000	—	VII	99	За лѣкуване на работници при мината „Пер- никъ“ и др. болници и санаториуми.
		Всичко . .	10.713	—		
Министерство на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията. (Главна дирекция на пѣтищата, благо- устройството и сградитѣ.)						
17	№ 48 отъ 14/VII 1909 г.	50.000	—	IV	11	Поддържане държавнитѣ здания и разни инста- лации въ и около тѣхъ, пристройки къмъ зданията.
		20.000	—	IV	13	Направа водопроводи и канали на държавнитѣ здания.
		Всичко . .	70.000	—		
(Главна дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата.)						
17	№ 48 отъ 14/VII 1909 г.	300	—	VIII	31	Облѣкло на разсилнитѣ.

№ по редъ	Номерът и датата на указа, съ който е разрешено да стане прѣнасянето на сумитѣ	С у м а		За по-пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
18	№ 62 отъ 8/IX 1909 г.	5.000	—	VII	27	Купуване, прѣвозъ и мито на канцеларски, инвентарни прѣдмети и мебели, писмени и чертежнически материали; такси за писма, пратки и телеграми; чистене куминитѣ и пр.
		10.000	—	VII	30	Разноски за прѣводи на суми въ странство и разлика въ курса отъ чуждитѣ монети.
		5.000	—	XVI	63	Купуване, прѣвозъ и мито на канцеларски и писмени принадлежности и чертежнически материали; пране на креватни принадлежности, кърпи, пердета и чаршафи и за купуване и за подвързване книги и списания за всички външни служби.
	Всичко	20.300	—			

„Таблица В

за прѣнесенитѣ суми отъ запазенитѣ фондове за попълване кредититѣ по нѣкои параграфи отъ бюджетитѣ на разнитѣ министерства за 1908 г., съгласно чл. 62 отъ за она за отчетността по бюджета

№ по редъ	Номерът и датата на указа, съ който е разрешено да стане прѣнасянето на сумитѣ	С у м а		За по-пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
1	Министерство на външнитѣ работи и на изповѣданията. № 45 отъ 10/XII 1908 г.	10.000	—	III	15	Канцеларски разноски, телеграми, писмени, принадлежности, отопление, освѣтление, печатане бланки и регистри, малки поправки на помѣщенията и всѣкакви други канцеларски нужди на министерството и др.
		2.772	—	II	7	Поддържане иновѣрното духовенство.
2	№ 2 отъ 7/III 1909 г.	7.220	—	III	16	Доставка на вѣстници, периодически списания и разни други съчинения.
		2.900	—	III	18	Разноски по прѣнасяне суми въ странство, комисиона, ажио, разлика, курсъ, лихви и др.
		458	—	III	20	Формено облѣкло на разсилнитѣ при министерството, прѣдставителствата и консулствата.
	Всичко	23.350	—			
3	Министерство на вътрѣшнитѣ работи. № 728 отъ 6/XII 1908 г.	2.000	—	I	2	Канцеларски разноски, отопление и освѣтление за централното управление.
		400	—	II	5	Печатане годишнитѣ доклади.
		5.000	—	V	20	Купуване и поправяне мебели, покъщнина, цинкографически плочи и др.
		600	—	V	21	За вѣстници, списания и разни други книги.
		3.000	—	V	23	Командировки по служебни работи и прѣмѣстване на чиновници и служащи.
		500	—	VI	28	Канцеларски разноски, отопление, освѣтление, химикали, апарати и др. за санитарната частъ.
		1.000	—	VII	31	Канцеларски разноски, отопление и освѣтление на институтитѣ за приготвяне серуми.
		5.000	—	VIII	43	Поддържане старото облѣкло и покъщнина въ сѣщитѣ.
		6.000	—	VIII	44	Пране, къпане, миене и чистене въ болницитѣ и при околийскитѣ лѣкари.
		1.000	—	IX	51	Канцеларски разноски, отопление, освѣтление и въобще разноски за карантинни цѣли.
		2.000	—	X	55	Малки и бързи поправки на здания и разноски по поддържане градини при болницитѣ.

№ по редъ	Номерът и датата на указа, съ който е разрешено да стане прѣна- сянето на сумитѣ	С у м а		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
4	№ 144 отъ 25/III 1909 г.	420	—	I	2	Канцеларски разноси, отопление и освѣтление за централното управление.
		700	—	III	11	Наемъ за помѣщения.
		2.700	—	III	14	Храна на задържанитѣ въ полицейскитѣ за- твори лица.
		30	—	III	15	Купуване, поправяне и прѣвозване крѣвати, по- стилки, завивки и др. въ полицейскитѣ затвори.
		1.100	—	V	20	Купуване и поправяне мебели, покъщнина, цинко- графически плочи и др.
		2.600	—	V	23	Командировки по служебни работи и прѣмѣстване на чиновници и служжаци.
		1.200	—	VIII	41	Храна на болнитѣ въ болницитѣ, приютитѣ, подслонитѣ и санаториумитѣ, дежурнитѣ лѣ- кари и др.
		4.500	—	VIII	43	Поддържане старото облѣкло и покъщнина въ болницитѣ.
		2.650	—	VIII	44	Пране, къпане, мнене и чистене въ скитѣ и при околнѣскитѣ лѣкари.
		400	—	VIII	48	Разноси по погребение умрѣлитѣ въ болницитѣ, приютитѣ и пр.
5	№ 286 отъ 6/VII 1909 г.	2.100	—	X	53	Купуване уреди, сѣдове и покъщнина, въобще по устройството на медицинския и анатомо- паталогическия музей при Дирекцията за за- пазване общественото здраве и болницитѣ.
		600	—	VI	28	Канцеларски разноси, отопление, освѣтление, хи- микалии, апарати и др. за санитарната частъ.
		1.870	—	VIII	41	Храна на болнитѣ въ болницитѣ, приютитѣ, подслонитѣ и санаториумитѣ, дежурнитѣ лѣ- кари и др.
		30	—	VIII	43	Поддържане старото облѣкло и покъщнина въ болницитѣ.
		80	—	X	53	Купуване уреди, сѣдове и покъщнина, въобще по устройството на медицинския и анатомо- паталогическия музей при Дирекцията за опазване общественото здраве и болницитѣ.
	Всичко . .	47.480	—			
Министерство на народното просвѣщение.						
6	№ 70 отъ 19/XI 1908 г.	600	—	X	74	Купуване книги, списания и ръкописи, помощи за литературни прѣдприятия и възнагра- ждение на рецензенти.
		2.800	—	X	78	За научни командировки и помощи.
7	№ 73 отъ 18/XII 1908 г.	900	—	V	33	Канцеларски принадлежности, отопление, освѣ- тление, печатане бланки и др. за институтитѣ и пансионитѣ.
		1.000	—	V	35	Учебни пособия и принадлежности (машини и апарати за четене и писане) на институтитѣ.
8	№ 2 отъ 19/I 1909 г.	800	—	I	3	Канцеларски материали, отопление, освѣтление и други разноси.
		140	—	IV	30	За формено облѣкло на слугитѣ при столичнитѣ гимназии, прогимназии и педагогически учи- лища.
	Всичко . .	6.240	—			
Министерство на финанситѣ.						
9	№ 256 отъ 21/XI 1908 г.	1.000	—	I	3	Купуване вѣстници, списания и пр.
		2.000	—	IV	15	Наемане помѣщения за складове и фабрики за цигарена хартия.
		3.000	—	V	19	Канцеларски разноси, отопление, освѣтление, мебелировка и пр. на акцизнитѣ управления.
		6.000	—	VI	22	Канцеларски разноси, отопление, освѣтление, мебелировка и пр. на митническитѣ учрѣждения.
		30.000	—	VII	28	За командировки по служебни работи на длѣжно- стни и частни лица.
		1.000	—	VII	39	Разноси на вѣщи лица (чл. чл. 996—1329 отъ сѣдопроизводството.)
10	№ 9 отъ 6/VII 1909 г.	153	—	VII	26	Обнародване разни обявления въ мѣстни и ино- страни вѣстници.
		716	—	VII	28	За командировки по служебни работи на длѣж- ностни и частни лица.

№ по редъ	Номерът и датата на указа, съ който е разрѣшено да става прѣна- сянето на сумитѣ	С у м и		За по- глѣване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
11	№ 5 отъ 8/IV 1909 г.	4.200	—	I	2	Канцеларски разноси, отопление, освѣтление, мебелировка и пр.
		4.553	—	III	12	Наемане помѣщения за финансовитѣ управления въ околитѣ.
		437	—	IV	15	Наемане помѣщения за складове и фабрики за цигарена хартия.
		9.358	—	V	20	Наемане помѣщения за акцизнитѣ управления.
		3.331	—	VI	23	Наемане помѣщения за митнишкитѣ управления.
		4.900	—	VII	26	Обнародване разни обявления въ мѣстни и ино- страни вѣстници.
		7.000	—	VII	28	За командировки по служебни работи на длѣж- ностни и частни лица.
	Всичко . .	77.648	—			
	(Държавни дългове.)					
12	№ 260 отъ 28/XI 1908 г.	19.500	—	II	11	За доизплащане стойността на излѣзлитѣ при 31-ия тиражъ, съ падежъ 1/VII 1908 г. въ повече оптирани облигации отъ заема 1892 г.
13	№ 278 отъ 18/XII 1908 г.	65.500	—	V	25	За изплащане на Българската народна банка неизплатенитѣ и досега комисии и други последвани разноси върху прѣведени въ странство суми по службата на държавнитѣ дългове за 1908 г.
	Всичко . .	85.000	—			
	Министерство на правосъдието.					
14	№ 106 отъ 22/XI 1908 г.	200	—	IV	24	Повръщане неправилно внесени въ хазната суми.
		600	—	I	2	Канцеларски разноси, отопление, освѣтление и и др. за централното управление.
		4.000	—	II	6	Канцеларски разноси за сѣдебнитѣ учрѣждения.
		20.000	—	III	11	Храна на затворницитѣ.
		6.000	—	III	12	Купуване и поддържане: дрехи, легла, разна по- къщина, окови и др. за окръжнитѣ затвори.
15	№ 113 отъ 12/XII 1908 г.	2.000	—	IV	17	Командировки по служебни работи на длѣжно- стни и частни лица.
		1.000	—	IV	19	Формено облѣкло на разсилнитѣ при министер- ството и сѣдилищата въ гр. София.
		2.200	—	IV	20	Възнаграждение на членове въ комисии по за- конодателни и други работи.
		500	—	IV	21	Изплащане изгубени процеси, разноси по воде- нето имъ и за обезщетение.
		390	—	IV	20	Възнаграждение на членове въ комисии по за- конодателни и др. работи, били тѣ длѣжностни или частни лица.
16	№ 8 отъ 13/II 1909 г.	2.790	—	II	6	Канцеларски разноси на сѣдебнитѣ учрѣждения.
		3.000	—	III	12	Купуване и поддържане: дрехи, легла, разна по- къщина, окови, сапунъ и др. на окръжнитѣ затвори.
		4.540	—	IV	17	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
		385	—	IV	19	Формено облѣкло на разсилнитѣ при министер- ството и сѣдилищата въ гр. София.
		1.510	—	II	6	Канцеларски разноси на сѣдебнитѣ учрѣждения.
17	№ 14 отъ 7/III 1909 г.	1.940	—	III	12	Купуване и поддържане: дрехи, легла, разна по- къщина, окови, сапунъ и др. на окръжнитѣ затвори.
		290	—	IV	17	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
		420	—	IV	20	Възнаграждение на членове въ комисии по за- конодателни и др. работи, били тѣ длѣжностни или частни лица.
		927	—	II	6	Канцеларски разноси на сѣдебнитѣ учрѣждения.
		860	—	II	7	Наемане помѣщения, приспособление на такива и обезщетения за поврѣди въ частни здания.
18	№ 18 отъ 12/IV 1909 г.	68	—	III	9	Канцеларски разноси на окръжнитѣ затвори.
		145	—	IV	17	Командировки по служебни работи на длѣж- ностни и частни лица.
		927	—	II	6	Канцеларски разноси на сѣдебнитѣ учрѣждения.
		860	—	II	7	Наемане помѣщения, приспособление на такива и обезщетения за поврѣди въ частни здания.
		68	—	III	9	Канцеларски разноси на окръжнитѣ затвори.
19	№ 31 отъ 15/VI 1909 г.	145	—	IV	17	Командировки по служебни работи на длѣж- ностни и частни лица.
	Всичко . .	53.765	—			

№ по редъ	Номерът и датата на указа, съ който е разрешено да стане прѣнасянето на сумитѣ	Сума		За по-гълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гн.	§	
20	Министерство на войната.	40.000	—	II	5	Набавяне облъкло и обуца за войниците и разсилнитѣ, наемане на работници и пр.
		300	—	II	7	Даване пособие за първоначално обзавеждане съ конско снаряжение на офицери и пр.
		6.105	—	VI	12	Поддържане военнитѣ болници и войсковитѣ лазарети и амбулатории, купуване медикаменти и други.
	№ 91 отъ 25/XI 908 г.	26.250	—	IX	19	Отопление и освѣтление помѣщенията и поддържане печитѣ и огнищата, варене храна и пр.
		24.470	—	IX	20	Поддържане готварскитѣ сѣдове, купуване и поддържане музикантскитѣ инструменти и др.
		23.150	—	IX	21	За купуване и поддържане постелнитѣ прѣдмети (завивки, чаршафи, сламеници и др.)
		19.000	—	X	30	Печатане закони, уставы, положения, правилници, заповѣди по военното вѣдомство и др. подобни.
		4.200	—	II	7	Даване пособие на офицери за първоначално снаряжение на конетѣ имѣ.
		4.270	—	VIII	15	Поддържане арсенала: купуване смазочни масла, топливо, разни материали и пр.
		2.241	—	IX	19	Отопление и освѣтление помѣщенията и поддържане печитѣ и огнищата, варене храна и пр.
21	№ 40 отъ 15/V 1909 г.	2.032	—	IX	20	Поддържане готварскитѣ сѣдове, купуване и поддържане музикантскитѣ инструменти.
		54	—	X	25	Наемане помѣщения, отчуждаване мѣста за помѣщения, разширение казармени дворове и др.
		667	—	X	31	Пособие за лѣкуване на военнослужащи; възнаграждение на свидѣтели и експерти по сѣдебни дѣла.
		1.271	—	X	34	Поддържане, лазене и залѣсяване укрѣпления, купуване и поправяне шанцови и други инструменти.
	Всичко . .	154.010	—			
22	Министерство на търговията и земледѣлието.					
	№ 40 отъ 27/XII 1908 г.	1.199	70	VIII	68	Наемане помѣщения за дирекциитѣ и българския търговско-промишленъ музей.
	№ 77 отъ 20/XI 1908 г.	8.000	—	VII	55	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
		4.000	—	I	2	Канцеларски разходи, отопление, освѣтление, купуване книги и др.
	№ 86 отъ 18/XII 1908 г.	8.000	—	VII	55	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
		2.174	—	I	2	Канцеларски разходи, отопление, освѣтление купуване книги и др.
	№ 37 отъ 4/IV 1909 г.	3.174	30	VIII	71	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
	Всичко . .	26.548	—			
26	(Фондъ 25% образуванъ отъ чиститѣ печалби на Българската земледѣлска банка.)					
	№ 83 отъ 6/XII 1908 г.	500	—	—	21	Разноски на банката по прѣвскдане суми въ странство, разлика отъ курса и ажио.
	Всичко . .	500	—			
27	Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.					
	(Главна дирекция на пѣтищата, благоустройството и сградитѣ.)					
	№ 77 отъ 30/VII 1908 г.	30.000	—	IV	12	Поддържане държавнитѣ здания и разни инсталации въ и около тѣхъ, пристройки къмъ зданията и за доизплащане разходи по тѣхъ прѣвъ 1907 г.
	№ 88 отъ 28/VIII 1908 г.	4.000	—	III	11	Помощи по направата, поправката и поддържката на изкуственитѣ съоръжения и по трасировката на общинскитѣ пѣтища.
	№ 137 отъ 22/XI 1908 г.	20.000	—	VI	22	Командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
	Всичко . .	54.000	—			

№ по редъ	Номерът и датата на указа, съ който е разрешено да стане прѣна- сянето на сумитѣ	С у м а		За по- пълване на		Наименование на разхода
		лева	ст.	гл.	§	
	(Главна дирекция на желѣзницитѣ и при- станицата.)					
30	№ 56 отъ 30/XI 1908 г.	5.000	---	XVIII	68	Купуване, прѣвозъ и мито на канцеларски и писмени принадлежности и чертежни материали.
		1.000	---	XVIII	73	Врѣмenni пособия и помощи за лѣкуване и погребение бѣдни и пострадали желѣзнопътни чиновници.
31	№ 57 отъ 18/XII 1908 г.	3.000	---	VIII	31	Купуване, прѣвозъ и мито на канцеларски, инвентарни прѣдмети и мебели, писмени и чертежни материали и др.
		10.000	---	XVIII	71	Пътни и дневни пари за командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
		12.000	---	VII	34	Разноски за прѣводи на суми въ странство и разлика въ курса отъ чуждитѣ монети.
		1.100	---	X	40	Наемане помѣщения.
32	№ 58 отъ 22/XII 1908 г.	3.000	---	X	44	Товаряне и разтоваряне на стоки отъ параходитѣ по Дунава въ вагонитѣ и обратно.
		500	---	XIII	55	Чистене отходнитѣ мѣста по всичкитѣ линии и купуване чистителни машини, помпи и резервуари за сжщата цѣль.
		6.000	---	XIII	57	За формено облѣкло на кантонеритѣ.
33	№ 33 отъ 20/V 1909 г.	2.800	---	X	42	Километрическо възнаграждение и за прѣпощуване на прѣвозния персоналъ по движението.
34	№ 46 отъ 10/VII 1909 г.	4.264	---	X	44	Товаряне и разтоваряне на стоки отъ параходитѣ по Дунава въ вагонитѣ и обратно.
		1.300	---	XVIII	71	Пътни и дневни пари за командировки по служебни работи на длѣжностни и частни лица.
35	№ 47 отъ 10/VII 1909 г.	100	---	XVIII	73	Врѣмenni пособия и помощи за лѣкуване и погребение бѣдни и пострадали желѣзнопътни чиновници, служащи и работници при изпълнение служебнитѣ имъ обязанности.
		3.600	---	VIII	34	Разноски за прѣводи на суми въ странство и разлика въ курса отъ чуждитѣ монети.
36	№ 134 отъ 20/V 1909 г.	10	---	XVI	66	Наемане помѣщение за комисарството въ гр. Пловдивъ.
		650	---	XVIII	73	Врѣмenni пособия и помощи за лѣкуване и погребение бѣдни и пострадали желѣзнопътни чиновници, служащи и работници при изпълнение служебнитѣ имъ обязанности.
	Всичко . .	54.324	---			
	(Главна дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и пр.)					
37	№ 18 отъ 10/X 1908 г.	500	---	XXI	94	Купуване книги, вѣстници и списания.
		500	---	XXI	96	За участие въ поддържането на пощенскитѣ и телеграфни международни писалища въ Бернъ и за разни книги.
		10.000	---	XXIII	112	Пътни и дневни на длѣжностни и частни лица, командировани по служебни работи.
		4.500	---	XXI	92	Канцеларски разноски, писмени принадлежности и други, освѣтление, отопление, купуване и поправане мебели, чистене куминитѣ, отходнитѣ мѣста и пр.
38	№ 1 отъ 1/I 1909 г.	7.000	---	XXII	112	Пътни и дневни на длѣжностни и частни лица.
		1.000	---	XXIII	114	Поддържане на съществуващитѣ телеграфни и телефонни линии; прѣнасяне на стѣлбове, куки, жици и други телеграфни и телефонни материали, поправка на разни телеграфно-почтенски и телефонни прѣдмети и парични помощи на заболѣли работници.
	Всичко . .	23.500	---			

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които одобряватъ това прѣдложение, за да се вземе прочетеното рѣшение, прѣдложено отъ г. министра на финанситѣ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Има думата г. Савовъ.

С. Савовъ: Азъ правя прѣдложение да прѣминемъ къмъ разглеждане на това прѣдложение на второ четене.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: То минава само на едно четене — за одобрение.

В. Георгиевъ: Толкозъ разбира той отъ тѣзи работи.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: По дневния редъ слѣдва второто четене на законопроекта за пенситѣ по гражданското и военното вѣдомства.

В. Георгиевъ: Моля, дайте малко отидиѣ.

Министъръ М. Таневъ: Дайте малко отидиѣ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Давамъ 5 минути отидиѣ.

(Слѣдъ отидиѣ)

Прѣседателтъ: (Звъни) Засѣданието продължава.

На дневенъ редъ е законопроектътъ за пенситѣ, обаче комисията по този законопроектъ не е готова съ докладването, затова той не може да бѣде докладванъ въ сегашното засѣдание.

Ще пристѣпимъ къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ, именно първото четене на законопроекта за професионалното образование.

Моля г. Благоева да го прочете.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Азъ прѣдлагамъ да не се чете цѣлиятъ законопроектъ — той ни е извѣстенъ и имаме го прѣдъ себе си.

Нѣкои прѣдставители: Мотивитѣ да се четатъ.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Нѣкои искатъ да се четатъ мотивитѣ. Ако не сж ги чели, нека тѣ се прочетатъ, а самиятъ законопроектъ да не се чете, още повече, че ще го четемъ на второ четене.

Прѣседателтъ: Моля ония, които сж съгласни съ прѣдложението на г. Дѣянова, да не се чете законопроектътъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

(Ето мотивитѣ и законопроектътъ:)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за професионалното образование.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Историята на законодателството по професионалното образование у насъ е кратка.

„До 1905 г. сж прѣдлагани нѣколко проекта, или сж прокарвани такива законоположения, които далечъ не сж могли да постигнатъ прѣдначертаната цѣль. Така въ закона за народнитѣ училища отъ 1883 г. имаше наченки отъ професионално образование чрезъ така нареченитѣ главни училища. Въ тѣхъ, покрай другото, се прѣдвиждаше да се

прѣподава аритметика съ счетоводство, естествена история и физика съ особено внимание върху земледѣлието и индустрията; а дѣто условията позволяваха той законъ прѣдвиждаше при главнитѣ училища да се откриватъ и специални такива по индустрията, земледѣлието и търговията.

„Сжщата година се изработи въ Държавния свѣтъ „Законъ за устройството на учебната занаятчийница въ с. Княжево“. Цѣльта ѣ бѣше да усъвършенствува занаятитѣ по дърводѣлието и желѣзарството, като пригответи добри и способни майстори за тѣхъ. Какъ прѣзъ сжщата година въ източнорумелийското Областно събрание се внесе законопроектъ за техническо училище въ гр. Пловдивъ; ала поради липса на врѣме Събранието рѣши да прѣдостави въпроса на Пловдивския постояненъ комитетъ, който да опрѣдѣли въ кой градъ да се отвори училището, и да го нареди съ специаленъ правилникъ. Княжевската учебна занаятчийница, прѣименована отпослѣ въ „държавно техническо училище“, просѣществува 11 години, като единствено държавно професионално учебно заведение. Въ 1894 г. се усѣти нужда отъ коренни реформи въ него, прѣдизвикани отъ факта, че то не постига цѣльта си; вмѣсто да подготвя нужния контингентъ работници и майстори-занаятчи, то бѣ увеличило и безъ това растецето число на чиновницѣ. Отъ 200-тѣ души, свършили училището въ продължение на 10 години, само 10 бѣха станали дотогава занаятчи. Главниятъ недостатѣкъ се съзираще въ училищната програма, която бѣ прѣтрупана съ излишни общообразователни прѣдмети, които развиваха въ ученицитѣ стремежъ къмъ чиновничество и учителство и отвращение къмъ занаятитѣ.

„Законопроектътъ, който бѣ внесенъ прѣзъ поменатата година, цѣлѣше да прѣобразува училището тѣй, щото ученицитѣ да работятъ цѣль день по занаята си въ училищна или частна работилница, а вечеръ да имъ се прѣподава теория по специалнитѣ прѣдмети най-много 14 часа седмично, за обогатяване на познанията и за развиване вкуса и творческата дарба на бъдщия занаятчи. Сжщеврѣменно законопроектътъ прѣдлагаше да се разпокѣса Княжевското училище на 4 отдѣлни държавни практически занаятчийски училища: по желѣзарство въ гр. Самоковъ, по столарство въ гр. Русе, по грънчарство въ гр. Трънъ и по тъкачество съ бояджийство въ гр. Сливенъ. Поради липса на врѣме на 9 декемврий 1894 г. законопроектътъ мина само на първо четене. На 17 и 18 декемврий с. г., обаче, се внесе и прие законъ само отъ 3 члена за споменатитѣ по-горѣ 4 държавни практически занаятчийски училища, на които се разпадна Княжевското училище.

„На 28 октомврий 1898 г. се внесе доста цѣленъ законопроектъ за занаятчийското образование, ала и той мина само на първо четене. Въ него се прѣдвиждаше да се изучаватъ 19 занаята въ държавни и частни практически занаятчийски училища и образцови работилници.

„Съ това се завършва, така да се каже, първият период на законодателството по професионалното образование.

„Търговският, индустриалният и занаятчийският училища, които съществуваша до 1905 г., поради липса на какъвто и да е закон по професионалното образование, се откриваха съ закона за бюджета; вън от него не е имало никакви законоположения, които да изтъкват целите на тия училища и основните принципи по тяхната рационална уредба. Дотогава те са се управлявали по обикновен административен начин; при това вземаните мерки въ зависимост от разните директиви, които са господствували въ Министерството на търговията и земледелието, са имали много често неопределен, а понякога и противоречив характер.

„За да определим и уясним положението на една част от професионалните учебни заведения, именно търговските ни училища, Министерството на търговията и земледелието прокара въ XIII-то обикновено Народно събрание трета сесия (1905 г.) „закон за търговското образование“. Покрай другото този закон определи положението на държавните търговски училища и легализира онова на търговските училища, които бяха открити от изборните учредения и частни лица.

„Една година по-късно Министерството на търговията и земледелието разшири законодателната си дейност, като прокара през Народното събрание сега действующия „закон за професионалното учение“, въ който законодателят се е само помъчил да обхване цялата материя по това учение, но е пропуснал да разреши много от въпросите, които изникнаха и у нас под натиска на съвременните нагласи нужди и условия. Съ този закон се направи една крачка напред по управлението и уредбата на професионалните училища и курсове. Обаче от една страна неговата непълнота и неяснота, а от друга новото поле за професионално образование, що открива законът за народното просвещение от 1909 г., налагат едно коренно преглеждане на многото въпроси, които изникват въ областта на професионалното образование въ връзка съ нововъведената общообразователна училищна система.

„Преди видъ на това намирамъ за необходимо и своевременно да сезирамъ народното представителство съ новъ законопроектъ за професионалното образование, който, наредъ съ попълването на недостатъците въ сега действующия законъ, има за целъ да влѣзе по-дълбоко въ материята на това образование, както и да постави известни негови положения въ хармония и въ връзка съ известни принципи въ новия законъ за народното просвещение.

„Макаръ подъ професионално образование да се е разбирало винаги и земледѣлското, обаче почти

навредъ, а и у насъ досега то се е редило съ специални законоположения. Считама, че е по-цѣлесъобразно и занаятъ то да се реди пакъ тъй. За това предлагамъ законопроектъ за професионалното образование отдѣлно отъ оня за земледѣлското.

„Ще се спра поотдѣлно на по-важните мотиви, които са ме ръководили при изработването на законопроектъ ми.

„I. Общи разпоредби.

„Новиятъ законъ за народното просвещение (чл. 52) прѣдвижда при прогимназиите, като продължение на курса имъ, незадължителни 2-годишни практически курсове за юноши по земледѣлие, индустрия и търговия, а за дѣвци — такива по домашна економия, ръкодѣлие и въобще по женски сръчности и индустрия. Чрезъ тия курсове, наистина, ще се буди интересъ къмъ онова образование, което е нужно за реалния животъ, ала сѣ пакъ учението въ тия курсове си запазва характера на общото образование.

„За да се постави една определена граница между професионално и общо образование, които понастоящемъ са били смѣсвани въ законодателството и практиката на Министерството на търговията и земледелието и онова на просвѣщението, намирамъ за необходимо да изтъкна въ настоящия законопроектъ (чл. 3) единъ принципъ, който определя, кои училища и курсове ще се наричатъ професионални и ще спадатъ подъ вѣдомството на Министерството на търговията и земледелието (чл. 4) и кои общообразователни — подъ вѣдомството на народното просвещение. Това съмъ сторилъ главно по слѣдните съображения: 1. откриването на каквито и да било професионални учебни заведения трѣбва да става въ връзка съ стопанското развитие на страната, т. е. да се обуславя отъ констатирана нужда; 2. Министерството на народното просвещение, учредено да оперира извъ областъ, която нѣма прѣко съотношение съ стопанския животъ въ страната, не може да слѣди перипетии на този животъ, и, слѣдователно, не може да разполага въ всѣки моментъ съ нужните данни, въз основа на които моментно да се отзовава на специфичните търговски, индустриални и занаятчийски интереси, и своевременно и правилно да насочва частъ отъ професионалната ни училищна политика; 3. уредбата и успешното водене на професионални учебни заведения се намира въ тѣсна връзка съ редъ схващания и технична сръчност, каквито могатъ да иматъ само специално подготвени лица, и 4. ако се уреждатъ и контролиратъ професионалните училища отъ двѣта министерства, то надали ще има единство въ тяхните принципиални разпоредби, а освѣнъ това ще се разходватъ много голѣми суми, безъ да се получатъ равноцѣнни на тяхъ резултати.

„а) Инспекторатът и съвѣтъ по професионалното образование.

„Наредъ съ необходимия специаленъ инспекторатъ въ законопроекта се прѣдвижда и съвѣтъ (отъ около 28 души) по професионалното образование (чл 5), съставенъ отъ компетентни лица по това образование, заедно съ прѣдставители отъ кредита, търговията, индустрията и занаятиѣ. Тоя съвѣтъ ще засѣдава ежегодно прѣзъ първата половина на мѣсецъ августъ; той ще съдѣйствува на министерството за по-правилното разрѣшаване на много принципиални въпроси изъ областта на професионалното образование и ще нагласява послѣдното съ нуждитѣ и изискването на живота и на търговската, индустриална и занаятчийска практика.

„б) Директорски и учителски конференции.

„Трѣбва да се признае, че професионалното обучение е по-своеобразно отъ общообразователното, и че добриятъ успѣхъ на първото се обуславя не само отъ сръчността, трудолюбието и педагогическия тактъ, но и отъ техничната, художническата и комерциалната подготовка на учителя. По тия съображения прѣдвиждамъ конференции на директоритѣ и учителитѣ отъ професионалнитѣ училища, въ които тѣ, като размѣнятъ мисли по въпроси отъ чисто училищенъ характеръ, да могатъ да се опознаятъ и взаимно да си влияятъ за по-успѣшно водене на училищната си работа.

„в) Инициатива. Издрѣжка. Субсидии.

„Докато въ много държави професионалното образование бавно е изниквало отдолу — по инициатива на изборни учрѣждения, дружества и частни лица; у насъ, като страна много закъснѣла въ стопанско отношение, то трѣбва да се подтикна доста силно и отгорѣ — по инициатива на държавата.

„На всѣки случай законопроектътъ прѣдоставя извънредно голѣма инициатива по професионалното образование на изборнитѣ учрѣждения (търговско-индустриалнитѣ камари, окръжнитѣ и общински съвѣти), дружества и частни лица.

„Извѣстно е, че до освобождението и наскоро слѣдъ него мѣстнитѣ обществени органи играеха първостепенна роль въ народното образование и тѣ създадоха ония умствени центрове, въ които израстнаха първитѣ български дѣйци за нашето възраждане и първоначално уреждане на страната ни. Благодарение на първостепенната роль, която младата наша държава почна да играе въ всичкитѣ обществени прояви, народното образование изгуби първичната си автономия и полека-лека прѣмина почти изцѣло въ ржката на централната власт. Изборнитѣ учрѣждения днесъ участвуватъ въ това образование съ една сравнително незначителна инициатива.

„За да се прѣмахне тая силна централизация на народното образование, Министерството на просвѣщенiето се помъчи съ послѣдния си законъ да ангажира за неговата издрѣжка доста сръдства, а съ тѣхъ заедно и инициатива отъ окръжнитѣ и общински съвѣти. Като важни органи и основни елементи на нашето обществено развитие, послѣднитѣ трѣбва да взематъ съзнателно и живо участие въ такъвъ важенъ институтъ, какъвто е народното образование, отъ характера и напращането на което въ голѣма степенъ ще зависи нашето правилно економическо развитие.

„Професионалното образование, което изобщо зависи въ по-голѣма степенъ отъ реалнитѣ условия на нашето стопанско развитие, (а всѣко професионално училище частно зависи и отъ мѣстнитѣ нужди), трѣбва да бѣде още повече достъпно за инициативата на изборнитѣ учрѣждения, каквито сж търговскитѣ камари, окръжнитѣ и общински съвѣти. По тая причина, за да се култивира правилно и да се развива рационално професионалното образование у насъ, законопроектътъ дава широкъ просторъ за инициатива както на тѣзи органи, тъй и на дружествата и частнитѣ лица, като имъ гарантира почти въ всички случаи най-много половината отъ разходитѣ по учителския персоналъ.

„Напата дѣйствителностъ показва, че частъ отъ изборнитѣ ни учрѣждения, именно търговско-индустриалнитѣ камари, не сж лишени отъ добрата и напълно успѣшна инициатива за откриване не само на разни търговски и занаятчийски курсове, но и на пълни сръдни учебни заведения, които даватъ чувствителенъ приносъ за стопанското ни развитие. Ако е имало нѣщо, което да спъва широката проява на дѣйностъ отъ страна на тия учрѣждения, то е било липсата на материални сръдства; поради скромнитѣ бюджети, съ които е трѣбвало да проявяватъ дѣйностъ въ най-различни направления, тѣ не сж могли да заематъ онова мѣродавно положение, което имъ се осигурява отъ развитието и организирането на напата търговия и индустрия.

„Останалитѣ изборни учрѣждения — окръжнитѣ и общинскитѣ съвѣти, по силата на стопанското развитие на страната ни, ще трѣбва да играятъ роля не само въ общото, но и въ професионалното ни образование. За настрѣчаване инициативата на тия изборни учрѣждения, самостоятелно или въ дружба съ търговско-индустриалнитѣ камари, държавата ще трѣбва по силата на този законопроектъ (чл. 13) да имъ се притича на помощъ.

„Дружествената и лична инициатива сжко тъй е направила доста за култивиране и развитие на професионално-образователния ни апаратъ. Благодарение на частната инициатива у насъ израстнаха особенъ типъ търговски училища съ съкратенъ срокъ, който типъ е много развитъ въ странство и съответствува за цѣлитѣ на хора съ скромни сръдства и на младежи, които по разни причини не могатъ да се посветятъ на по-продължително учение въ сръднитѣ търговски училища. Въ тоя

типъ училища постръхватъ и младежи, които поради възрастта си или по други причини нѣматъ достъпъ въ стегнатата организация на сръднитѣ търговски училища. Нѣма съмнѣние, че държавата и обществото не трѣбва да изхвърлятъ подобни младежи задъ борда на живота и съ това да ги правятъ негови прѣстѣпни членове. Отъ друга страна като взехъ прѣдъ видъ, че и въ чуждитѣ държави, дѣто, наредъ съ общественитѣ общообразователни и професионални училища, има и редици частни учебни заведения, които сж напълно еманципирани отъ шаблоността на официалната педагогическа практика и въпрѣки това, или по-скоро благодарение на това даватъ отлични резултати по възпитанието и образованието на младежта. По тия съображения считамъ за необходимо да се даде просторъ и на проявената вече въ това отношение частна инициатива, като се гарантира и на училищата, откривани по нейнъ починъ, една субсидия отъ държавата и изборнитѣ учрѣждения, като при това се спазватъ редъ условия, прѣдвидени въ закона (чл. 18).

„Дружественитѣ и частни женски професионални (стопански) училища, които сж образували една твърдѣ гъста мрѣжа въ страната ни и съ своето мнозинство на много мѣста сж дескредитирали цѣлѣта, която прѣслѣдватъ, съмъ прѣдвидѣтъ да се субсидиратъ отъ държавата и изборнитѣ учрѣждения (чл. 18 и 188), слѣдъ като прѣдварително се прѣгледа внимателно тѣхната уредба и се констатира, че дѣйствително тѣ създаватъ добри домашни и работнички за напѣтъ нарастнали нужди.

„Сръднитѣ индустриални и занаятчийски училища, поради грамаднитѣ сръдства, съ които е съпроводено тѣхното съществуване и недостатъчното технично развитие на страната ни, за дълго врѣме ще тежатъ изцѣло на държавния бюджетъ. Надѣя се, че когато страната възмогне технично, въ помощъ на държавата при отварянето и издрѣжката и на такива училища ще се яви инициативата на изборнитѣ учрѣждения, дружества и частни лица. Ползувамъ се отъ случая да забѣлѣжа, че и въ другитѣ държави съ слаба економическа култура, тѣзи училища сж най-скѣпитѣ заведения и сж прѣдметъ на постоянни и често пѣкти несполучливи реформи.

„г) Годишни отчети.

„Отъ постановлението на чл. 27 въ законопроекта очаквамъ благодатни резултати. По силата на него обществото и народното прѣдставителство иматъ право ежегодно да искатъ отчетъ отъ министерството за състоянието на професионалното образование у насъ, за неговитѣ нужди и за реформитѣ, които трѣбва да станатъ въ него; а отъ друга страна министърътъ на търговията и земледѣлието, както и народното прѣдставителство ще могатъ да бждатъ освѣтлени върху онова, що прѣдстои да се върши.

„Тоя отчетъ, раздаванъ всѣка година на народното прѣдставителство, ще бжде единъ видъ еже-

годенъ законопроектъ по професионалното образование, нѣщо което се налага отъ самия характеръ на послѣдното — то трѣбва постоянно да се реформира и нагажда споредъ често промѣнливитѣ общостопански и мѣстни нужди на живота.

„Прѣднина на допълнителнитѣ професионални училища и на професионалнитѣ курсове.

„Настоящиятъ законопроектъ обхваща всички видове професионални учебни заведения (училища, работилници и курсове — чл. чл. 1, 32, 86 и 178), които е създадала българската дѣйствителностъ въ продължение на 30-годишното ни самостоятелно съществуване, съ тенденция да се изтъкне и разшири главно тая форма на професионалното образование, която докосва широкитѣ производителни маси — армията на народното ни производство. Въ това отношение законопроектътъ върви по стѣпнитѣ на професионалното образование въ по-напрѣднатитѣ държави, дѣто се дава голѣма прѣднина на допълнителнитѣ професионални училища и курсове, които визиратъ разнитѣ служащи въ търговията, индустрията и занаятитѣ. Известно е, че тая маса отъ младежи, която поради тежкитѣ условия на живота, не е могло да получи едно завършено общо образование, и която, отъ друга страна, поради своето лично и обществено положение е жадна за общо и специално образование, прѣдставлява благодатна почва за насаждане на едното и другото. По силата на нашата конституция държавата е длъжна да даде едно минимално образование на всѣки бждщъ български гражданинъ, за да станѣ той чрѣзъ това прѣдприемчивъ и дѣятеленъ въ проявата на своитѣ лични достойнства въ стопанския и общественъ животъ; за да стори това по силата на напѣтъ условия, държавата ще трѣбва да прибѣгва къмъ допълнителнитѣ училища и курсове съ общообразователенъ и професионаленъ характеръ, додѣто тя ще бжде въ състояние да повдигне задължителния ценъ за народното образование и го направи дѣйствително приложимъ за всички дѣца на българскитѣ граждани; а до това врѣме трѣбва да се дава широкъ просторъ на допълнителното общо и професионално образование. Въ това отношение е нужна пълна солидарностъ и взаимна помощъ между Министерството на народното просвѣщение и онова на търговията и земледѣлието. За тѣзи служащи, които нѣматъ достатъчно общо образование, първото министерство ще трѣбва да открива допълнителни курсове (споредъ чл. 54 отъ закона за народното просвѣщение), които ще подготвятъ добра почва за допълнителнитѣ професионални училища и курсове.

„По тая материя на професионалното образование настоящиятъ законопроектъ дава широкъ просторъ за инициатива на общественитѣ учрѣждения и на частнитѣ лица (чл. чл. 36, 43, 128 и 200). Съ тѣзи широки мѣрки, които ще струватъ и на дър-

жавата доста голѣми материални разходи, се ви-зира главната цѣль, да се подготви почва и пер-соналъ, щото въ близко бѣдѣще допълнителнитѣ професионални училища и курсове да станатъ за-дължителенъ институтъ за всички служащи въ нашата дребна и едра индустрия и въ търговията, по сѣщия начинъ, както това е станало въ на-прѣднатитѣ държави за лица, неимѣещи нужния цензъ за тѣзи стопански области. Обаче законо-проектътъ се въздържа отъ прокламирането на една обща задължителностъ, като дава възможностъ да се отварятъ професионални курсове и съ по-къс учебенъ срокъ, докато нашата практика покаже, кога и при какви условия ще трѣбва да стане допълнителното професионално образование безусловно задължително за всички служащи и работници и да се наложи на тѣхнитѣ господари. Азъ не се съмнѣвамъ, че при сегашнитѣ условия на нашето стопанство и при липсата на хора за подобна дѣйностъ, една обща задължителностъ на закона ще създаде голѣма неразбория и ще дес-кредитира самото дѣло. Задължителни ще бѣдатъ, споредъ законопроекта за организиране и подпо-магане на занаятитѣ, само курсоветѣ за калфи и чираци, откривани по чл. 128 отъ настоящия за-конопроектъ.

„Училищни такси.

„Въ законопроекта се прѣдвижда доста висока такса за учение въ държавнитѣ училища за тър-говски науки (чл. 51). Това положение се диктува отъ обстоятелството, дѣто въ тѣзи училища по-стѣпватъ дѣца на състоятелни родители, за които тоя размѣръ на таксата не играе важна роль. Че наистина това е тѣй, се вижда отъ нѣколко-годишната практика въ държавнитѣ и не държав-нитѣ търговски училища, гдѣто училищната такса се движи между 100 и 400 л. и при все това не се е бъркало на постоянния ръстъ на ученицитѣ и въ еднитѣ и въ другитѣ училища.

„Безспорно е, че принципътъ за безплатното образование при днешнитѣ наши условия може да има мѣсто само въ основното училище и про-гимназията, както възприехме миналата година въ закона за народното просвѣщение (чл. чл. 31 и 49). Но това не стига. Трѣбва да напругнемъ всички наши сили, за да можемъ не само да реализираме закона за задължителността на образованието, но и да разширимъ послѣдната на 7 години. Обаче при днешната тенденция да се отварятъ повече и повече пълни гимназии и специални училища за смѣтка на държавата, прави много проблематично приложението на закона за задължителното учение, даже и въ тая му скромна форма, каквато приехме въ миналата сесия (чл. чл. 31 и 54 отъ закона за народното просвѣщение).

„Отъ друга страна при условията на нашия при-ходо-разходенъ бюджетъ държавата трѣбва да остане на принципа, че всѣко образование надъ прогимназията е привилегировано; че въ горнитѣ

класове на гимназията слѣдва едно ограничено малцинство, което се стреми къмъ заемане приви-легировано положение въ обществения и стопанския животъ; по тая причина образованието въ горния курсъ на гимназията трѣбва да се плаща отъ ли-цата, които се стремятъ къмъ него, както това става и въ най-демократичнитѣ европейски дър-жави. Тоя принципъ трѣбва да има още по-голѣма сила за търговскитѣ училища.

„Училищната такса въ индустриалнитѣ и за-наятчийски училища е по-малка (чл. 157), по-неже тамъ постѣпватъ дѣца прѣдимно на хора отъ сръдна рѣка. Обаче принципътъ за освобождаване отъ такса на бѣдни ученици е усвоенъ не само за индустриалнитѣ и занаятчийски (чл. 157), но и за търговскитѣ училища (чл. 52). Даже на бѣд-нитѣ ученици отъ индустриалнитѣ и занаятчийски училища и учебни работилници ще се плаща надница (чл. 157).

„А тѣй като учението въ допълнителнитѣ тър-говски училища, учебни работилници и курсове подпада повече къмъ учението въ прогимназията и е прѣдзначено главно за разни служащи и работници, то е или безплатно, или ще се дава само въ нѣкои случаи сръщу низка такса (чл. 38).

„Учители. Директори. Стипендии.

„Дългогодишниятъ опитъ е показалъ на мини-стерството, че добритѣ специалисти винаги сѣ бѣгали отъ учителската кариера въ професионал-нитѣ училища, понеже сѣ намѣрвали по-добрѣ платена работа въ другитѣ държавни учрѣждения или въ частнитѣ прѣдприятия. Вътъ отъ това ро-лята на прѣподавателя и директора въ едно спе-циално училище е малко по-сложна отъ оная въ общообразователнитѣ учебни заведения и поради това тамъ тя заслужва и по-добро възнаграждение. Ето защо като сътъ обръналъ особено внимание на образователния цензъ, сътъ прѣвидѣлъ на учи-телитѣ и директоритѣ въ професионалнитѣ училища малко по-голѣми заплати отъ ония въ общообра-зователнитѣ.

„Условията, на които трѣбва да отговарятъ и образователния цензъ, който трѣбва да иматъ прѣ-подавателитѣ въ всички професионални учебни за-ведения, както и заплатитѣ и повишенията на учи-телитѣ само въ държавнитѣ професионални учи-лища и учебни работилници сѣ по принципъ сѣ-щитѣ, както въ закона за народното просвѣщение. За да бѣде назначенъ нѣкой за редовенъ учителъ въ практическо търговско училище (чл. 69), учи-лище за търговски науки (чл. чл. 73 и 76), или пъкъ за учителъ-майсторъ въ индустриално и занаятчийско училище (чл. чл. 141 и 142), трѣбва: 1. да е свършилъ прѣдварително такова учебно заведение, което да съотвѣтнич на заведението, дѣто ще учителствува; 2. да е стажувалъ поне 1 година като канди-датъ въ нѣкое професионално училище, и 3. да е издържалъ съотвѣтния практически държавенъ изпитъ. Отъ стажъ и държавенъ изпитъ се осво-

бождават само ония учители (инженери, архитекти, машинни инженери и химици-технолози) въ индустриалните и занаятчийски училища, службата на които изисква срѣдно и специално висше образование (чл. 143).

„Размѣрътъ на годишната заплата на кандидатитѣ и на редовнитѣ учители въ държавнитѣ професионални учебни заведения е като на съответнитѣ по образователенъ цензъ учители по вѣдомството на народното просвѣщение. Изключение се прави само за учителитѣ по новитѣ езици (чл. 77). Къмъ годишната заплата на всички учители въ държавнитѣ професионални училища, обаче, прѣдвиждамъ едно добавъчно годишно възнаграждение съ цѣль да се привлѣкатъ къмъ това образование по-добри учителски сили и да се задържатъ наличнитѣ такива (чл. чл. 74, 77, 148 и 149).

„Всички редовни учители въ държавнитѣ професионални училища се повишаватъ 4 пѣти прѣзъ всѣки 5 прослужени бюджетни години, както е наредено и за учителитѣ въ общообразователнитѣ училища.

„За да се подготви учителски персоналъ за разнитѣ професионални учебни заведения, който да стои на нужната научна висота и да отговаря на всички съврѣмenni дидактични и технични изисквания, прѣдвиждамъ стипендии за слѣждане или специализиране въ видни задгранични училища, образцови фабрични или други заведения (чл. чл. 80, 144 и 190).

„Съ тия стипендии ще трѣбва да се подготвятъ не само добри специалисти, но и добри педагози; за това стипендиантитѣ, наредъ съ специалната материя, ще се задѣлжаватъ да слушатъ и методиката на слѣдванитѣ отъ тѣхъ специални дисциплини, както днесъ се изисква отъ педагогическия персоналъ и въ професионалнитѣ училища на западъ.

„Женско професионално образование.

„Една много важна социално-политична проблема е организирането на женското професионално образование.

„Промѣненитѣ условия на стопанския животъ въ страната убиха съвсѣмъ домашната индустрия, която по-рано бѣ прѣдимна въ рѣцѣтъ на жената, и принудиха послѣдната да дири други приложения на своя трудъ. Досега жената у насъ бѣ си извоювала достѣпъ само въ срѣднитѣ училища и Университета; тя можеше да става учителка, телеграфистка, телефонистка и пр. Достѣпътъ на жената до търговското образование, обаче, бѣ ѝ забраненъ, като че тя не може да бѣде, както европейката, отлична кзиговодителка, касиерка или искрена помощница на съпруга си въ неговитѣ търговски прѣдприятия. Развитието на банковото дѣло и търговскитѣ прѣдприятия у насъ прѣдставляватъ вече широка областъ, въ която специално подготвената жена ще може да пласира труда си и да гарантира прѣхраната си.

„По тия съображения законопроектътъ отваря вратата на дѣвицитѣ за всички типове търговски училища, дѣто тѣ ще слѣдватъ въ отдѣлни или смѣсени паралелки, споредъ както намѣрятъ за добръ мѣстнитѣ училищни органи (чл. чл. 33, 40 и 47).

„На жената бѣ забраненъ и достѣпътъ до земеделскитѣ училища; ала законопроектътъ за земеделското образование маха тая прѣчка, като прѣдвижда дѣвически земеделско-домакински училища.

„Съ малки промѣни законопроектътъ запазва съществуващитѣ днесъ учебни работилници по копринено тъкачество и килимарство, прѣдначени изключително за момичета (чл. чл. 111 и 119).

„Въ управлението и уредбата на днешнитѣ „стопански“ училища се дава много по-стегната организация. Прѣди всичко трѣбва да се различаватъ „стопански“ училища отъ „професионални“; докато първитѣ иматъ по-обща задача да пригответъ добри домакини, вторитѣ иматъ за цѣль да дадатъ срѣзностъ по извѣстно занятие, отъ което жената ще може да се прѣхранва. Въ законопроекта е усвоенъ терминътъ „професионално“, съобразно главната цѣль на тия училища.

„Споменахъ и по-горѣ, че женскитѣ професионални училища сѣ се наплодили доста много у насъ; до сега Министерството на търговията и земедѣлието е разрѣшило да се отворятъ 174 такива; отъ тѣхъ 17 сѣ дружествени, 9 общински, а останалитѣ сѣ на частни лица. Нѣкои отъ тия училища сѣ закрити по неизвѣстни причини.

„По окрѣзи женскитѣ професионални училища се разпрѣдѣлятъ така: 44 въ Софийския (29 само въ гр. София), 21 въ Търновския, 20 въ Пловдивския 19 въ Старозагорския, 17 въ Бургазкия, 14 въ Варненския, 12 въ Врачанския, 11 въ Русенския, 10 въ Кюстендилския, по 8 въ Видинския и Шуменския и 7 въ Плѣвенския.

„Срѣдства за издържане на тия училища, дори на общинскитѣ, се добиватъ главно отъ такси, лотарии, порѣчки и отъ скромнитѣ помощи, давани отъ общински и окрѣжни съвѣти. Държавата е субсидирала твърдѣ рѣдко само нѣколко отъ тѣзи училища, които сѣ задѣлжавали да приематъ извѣстно число бѣдни ученички безъ такса.

„Женскитѣ професионални училища сѣ дали досега едвамъ-едвамъ задоволителни резултати и то прѣдимно по слѣднитѣ причини: зданията, въ които се помѣстятъ много отъ тия училища, сѣ крайно негодни; броятъ на ученикитѣ не съответничи на кубатурата на стайтѣ; покѣщнината е недостатъчна или негодна; почти навредъ обучението се води безсистемно и е обикновено въ тѣсна зависимостъ отъ характера на порѣчкитѣ; само тукъ-тамъ се прѣподава рисуване, домакинство и професионална хигиена; повечето отъ учителкитѣ иматъ III-класно общо образование, а специалното образование почти на всички не е проконтролирано почти отъ никого и пр.

„Като имахъ прѣдъ видъ отъ една страна това състояние на женскитѣ професионални училища

а отъ друга новоизтъкнатитѣ нужди отъ стопанския животъ въ страната, предлагамъ съ настоящия законопроектъ да се откриятъ само единъ типъ женски професионални училища, безъ да се подраздѣлятъ на низши, срѣдни и допълнителни. Характерътъ на женскитѣ сръчности сѣщо тѣй не налага градация на тия училища. Тѣнкости въ сръчността, спорността въ работата и прѣдприемчивостта могатъ да се добиятъ по-скоро и по-сигурно въ самата практика, отколкото въ дългосрочни и градиранни школи. Тенденцията на съответния отдѣлъ въ законопроекта е да се редятъ и нагаждатъ тия училища за самата професия. Службогонството не трѣбва да се култивира въ тѣхъ. Ако Министерството на народната просвѣта се нуждае отъ учителки по ръководѣние съ по-енциклопедично образование, то ще намѣри начинъ, по който да се снабди съ такива. Нуждата отъ подготвени учителки-ръководителки на женскитѣ професионални училища не е тѣй вопиюща, че да изисква измѣнение на цѣлѣта, посочена въ чл. 177 отъ законопроекта.

„Други сръчности, освѣнъ прѣдвиденитѣ въ чл. 179, достъпни за дѣвици, не се изтъкватъ отъ стопанския животъ. Сръчности по гладене, пране, правене на връзки, корсети и пр. могатъ да се добиятъ и въ женски професионални курсове

„Въ всѣки отдѣлъ сѣ застъпени и съответнитѣ помощни дисциплини, които сѣ въ тѣсна връзка съ самата сръчностъ. Учението трае споредъ изисването на сръчността.

„За да се проникнатъ ученичкитѣ отъ практическия професионаленъ духъ на отдѣла, прѣдвижда се тѣ да работятъ по нѣколко мѣсеца въ съответни ателиета.

„Досега Министерството на търговията и земледѣлието разрѣшаваше откриването на стопански училища, покрай другото, при условие, че стопанката на училището ще има поне завършено прогимназиялно и специално образование; отъ учителкитѣ по ръководѣние въ общообразователнитѣ училища се искаше да иматъ поне V-класно и специално образование; ала поради нарастналитѣ културни нужди на врѣмето новиятъ законъ за народното просвѣщение постави като цензъ за тия учителки завършено срѣдно и завършено специално образование и държавенъ изпитъ. По тия съображения и законопроектътъ за професионалното образование прѣдвижда по-високъ образователенъ цензъ за ръководителкитѣ и учителкитѣ въ женскитѣ професионални училища; отъ тѣхъ ще се иска да иматъ завършено V-класно образование по стария законъ за народното просвѣщение или III-класно гимназиялно по новия, да иматъ завършено специално образование съ звание „майсторки“, 2-годишна практика и държавенъ изпитъ.

„За развиване на женското професионално образование въ страната, законопроектътъ прѣдвижда и женски професионални курсове, чрѣзъ които ще се даде възможностъ на нашата жена да приложи

своя трудъ въ нѣкои нови занаяти, напр. готварство, перачество, гладачество, тъкачество, правене на връзки, корсети и др. Отъ друга страна чрѣзъ тия курсове се дава възможностъ на работничкитѣ въ разни занаятчийници да научатъ нѣкое ново занятие или да усъвършенствуватъ онова, на което сѣ се посветили. Ръководителкитѣ на тия курсове трѣбва да иматъ завършено прогимназиялно и специално образование.

„Търговско образование.

„Цѣлѣта, която се прѣслѣдва съ модерното търговско образование, е двойка; отъ една страна то трѣбва да даде на търговеца потрѣбнитѣ специални знания, а отъ друга да повдигне общообразователното му равнище. Степенѣта на специалното и общото образование на разнитѣ търговски слоеве е различно. Възъ основа на това положение въ законопроекта сѣ прѣдвидени четири типа търговски учебни заведения (чл. 32); допълнителни търговски училища, търговски курсове, практически търговски училища и училища за търговски науки. За да могатъ по-добъръ да се контролиратъ, първитѣ се откриватъ само по инициатива на изборнитѣ учрѣждения и дружествата; цензътъ за постъпване въ тѣхъ е II-класно образование или допълнителнитѣ курсове по закона за народно просвѣщение. Търговскитѣ курсове и практическитѣ търговски училища се откриватъ по инициатива и на частни лица; а училищата за търговски науки ще се откриватъ отъ държавата, изборнитѣ учрѣждения и частни лица. Цензътъ за постъпване въ практическитѣ търговски училища и ония за търговскитѣ науки е завършено прогимназиялно образование.

„За да бждатъ практическитѣ търговски училища и ония за търговскитѣ науки въ свръзка съ общитѣ търговски нужди на страната и мѣстнитѣ условия, при всѣко отъ тѣхъ се учрѣжда съвѣщателно тѣло прѣдимно отъ лица, които стоятъ на пулса на търговския животъ въ мѣстото, дѣто е училището.

„Индустриално занаятчийско образование.

„Едно индустриално или занаятчийско училище само тогава постига прѣдзначението си, когато неговата организация стои въ строга зависимостъ отъ това: кой сѣ и какви сѣ най-сѣщественитѣ нужди на индустрията и занаятитѣ, чието повдигане има за цѣлъ съответното училище, и доколко то чрѣзъ своята всестранна уредба не надскача или не остава подъ дѣйствителнитѣ нужди на съответната областъ отъ народното стопанство. Професионалната стойностъ на сѣществуващитѣ у насъ индустриални и занаятчийски училища може да се опрѣдѣли съ огледъ къмъ това, могатъ ли и въ състояние ли сѣ тѣ да повдигнатъ съответнитѣ занаяти чрѣзъ технична и обща подготовка на заетитѣ вече въ тѣхъ лица, като едновременно съ това създадатъ и нови майсторски сили; или же

на учащите се въ тия училища се дават знания и подготовка, които не хармонират съ днешните условия на занаятите и въ такъв случай тѣ сж и ще бждатъ безсилни да водятъ послѣднитѣ по пътя на тѣхния прогресъ.

„Въ тоя редъ на мисли, нека ми бѣде позволено да изтъкна: 1. че занаятчийското както и индустриалното дѣло, доколѣто послѣдното го има въ страната, се нуждае отъ извѣстно модернизиране, което е възможно само, ако се създадатъ нови самостоятелни майстори, както и ако се доусвършенствуватъ сѣществующитѣ такива; 2. че планътъ на общата и техническа подготовка въ въпроснитѣ училища не трѣбва да се копира всецѣло отъ другадѣ, а да се нагажда съобразно съ общото ниво на занаятите въ страната, и 3. че задачата на професионалнитѣ училища не трѣбва да се схваща въ смисълъ, че тѣ сж отворени да създадатъ особени занаятчийски съсловия мимо сѣществующитѣ такива и въ зависимостъ отъ това да имъ се дава организация, далекостояща отъ самитѣ занаяти, безъ каква да е линия на взаимно съприкосновение и въздѣйствиe.

„Като прѣдвѣнхъ всички тия положения, намѣрихъ за необходими и напълно подходящи за нашитѣ условия при организирането на индустриалнитѣ и занаятчийски училища, прѣдвидени въ законопроекта, да легнатъ слѣднитѣ основни начала: 1. училищата да не се цѣлятъ още отначало къмъ пълно съвършенство на занаятите, както е въ много по-напрѣднатитѣ страни, поставени при други условия, а само да се стремятъ къмъ тоя идеалъ и то въ зависимостъ отъ общия уровень на мѣстнитѣ занаяти. Прѣди всичко съ това ще се спести време — важно условие за по-добри успѣхи на самитѣ училища; ала освѣнъ туй общоолуванитѣ занаятчии ще запазятъ извѣстни връзки съ самитѣ занаяти и ще способствуватъ чрѣзъ тия си връзки за общото повдигане на занаятчийското дѣло, което е главната грижа на професионалното образование; 2. училищата ни трѣбва да бждатъ не само заведени за простото разсаждане на професионалната наука, но и да бждатъ силно проникнати отъ професионалния практически духъ на частнитѣ работилници и фабрични прѣдприятия, които свършилитѣ младежи ще взематъ въ ржцѣтъ си на другия денъ слѣдъ напускането на училището.

„Понеже сѣществующитѣ занаятчийски училища само отчасти отговарятъ на горнитѣ положения, и понеже въ тѣхъ е имало, а и сега сѣществуватъ несъобразности и грѣшки, било въ траенето на учението, било въ ценза за поставяне въ тѣхъ, било въ общия духъ и цѣлитѣ на обучението, за това прѣдлагамъ изложената въ законопроекта организация на тѣзи училища.

„При това считамъ за необходимо да добавя, че наличнитѣ занаятчийски училища и учебни работилници именно: индустриално-жельзарско и занаятчийско-жельзарско, индустриално тъкаческо-бояджийско, занаятчийско-дърводѣлско, учебна ра-

ботилница по копринено-тъкачество и килимарство, при рационалната имъ нова уредба ще могатъ да задоволятъ нуждитѣ на сѣотвѣтнитѣ индустрии и занаяти и за това трѣбва да се запазятъ въ този си брой. Обаче има вече условия и се чувствува голѣма нужда отъ 1 или 2 училища или учебни работилници по кожарство.

„Покрай многото скръбни явления въ кратката история на професионалното образование у насъ заслужава да се отбѣлѣжи затварянето на кожарското училище „Д-ръ Василияди“ въ гр. Габрово на 1 юлий 1898 г. Това училище просѣществува около 3 години, безъ да стѣпи на собственитѣ си крака. Макарь и да не бѣ добръ уредено, то можа да даде силенъ тласъкъ на кожарския занаятъ не само въ родното си мѣсто, но и въ цѣлата страна.

„Кожарството или табаклькѣтъ е единъ отъ ония стари занаяти у насъ, които купатъ или бърже пропадатъ поради безсилието си своеврѣменно да се модернизируютъ, та по тоя начинъ да задоволяватъ доста изтънченитѣ вкусове на голѣма частъ отъ населението; отъ друга страна произведенията на модерното западно кожарство биятъ и постепенно съсипватъ нашето у дома му.

„Научната и техническата страна на никой отъ старитѣ занаяти не е прѣтърѣла такива коренни промѣни, както онаа на кожарството. Гигантскиятъ техниченъ напрѣдѣкъ на 19-то столѣтие се намѣси съ голѣма сила въ старото кожарство и причини коренни реформи въ него. Докато по-прѣди кожитѣ се дѣбеха почти изключително съ растителни материали (дѣбови кори, смрадика и пр.), днесъ всѣки отъ насъ носи обуца отъ пѣвро или хромъ, кожи, които се обработватъ съ минерални соли (хромена стипца и пр.). Това обработване, обаче, е тайна само на нѣколко лица у насъ, прѣдимно синове на заможни кожари, които изучиха модерното кожарство въ странство. Врѣме е вече това кожарство да се популяризира и между срѣдната и долната рѣка кожари. Засага намирамъ, че това трѣбва да се почне съ една модерна учебна работилница по кожарството, каквато и прѣдвиждамъ въ законопроекта. Като най-подходящъ пунктъ за такава работилница считамъ гр. Търново, едѣо поради това, че въ него край Янтра има цѣлъ кварталъ полузападнали кожарски работилници, и друго, че тамъ ще могатъ по-лесно да посѣщаватъ кожари отъ по-далечни краища.

„Въ министерството се обсъжда въпросътъ и за отваряне на училища по домостроителство и мелничарство; ала се дойде до заключение, което и азъ сподѣлямъ, че засега ще е по-цѣлѣсообразно и достатъчно, ако по тия занаяти се нареждатъ подвижни курсове.

„Най-накрай считамъ за умѣстно да спомена, че изборнитѣ учрѣждения сж направили доста много за занаятчийското образование у насъ, като сж отворили училища и работилници и отварятъ курсове по копринено-тъкачество, кошничарство, дърводѣлство, кожарство, килимарство и пр.

„Тъзи сж, г. г. народни прѣдставители, по-важнитѣ положениа, върху които почива прѣдстоящиятъ законопроектъ; спрѣлъ съмъ се по тѣхъ само толкова, колкото е нужно, за да ви освѣтля върху тѣхната основна мисль и тенденция. Отъ тѣхъ вие ще схванете цѣльта, която съмъ прѣслѣдвалъ и духа, който съмъ искалъ да внесе въ уредбата на учебното професионално дѣло у насъ именно да обгърне то колкото се може повече широкитѣ работни маси.

„При изработката на законопроекта министерството ми се постара да използва онова, което опитътъ ни е далъ; то е взело подъ внимание многото авторитетни мнѣния, изказани отъ специалната затова лѣтошна конференция по професионалното образование.

„Убѣденъ съмъ, че ще опѣните голѣмитѣ трудности, съ които е съпроводенъ всѣки опитъ за прѣобразуване и по-цѣлесъобразно уреждане на една такава материя, каквато е професионалното образование и ще ми дадете всичко ваше съдѣйствие, за да се формира и у насъ учебното професионално дѣло тъй, както се налага отъ назрѣлитѣ наши нужди и мѣстнитѣ условия.

„Прочее, като прѣдоставямъ тоя законопроектъ на вашето обсъждане, надѣя се, че вие ще опѣните неговото значение за економическото прѣуспѣване на страната и ще го одобрите.

„Гр. София, януарий 1910 г.

„Министъръ на търговията и земледѣлието:
А. Ляпчевъ.

„Законопроектъ

за професионалното образование.

Отдѣлъ А.

„Общи разпорѣби

„Глава I.

„Чл. 1. Професионалното образование има за цѣль да даде необходимитѣ теоретически и практически познания на младежитѣ и възрастнитѣ отъ двата пола, за да могатъ да упражняватъ разнитѣ служби и сръчности по търговията, индустрията и занаятитѣ.

„Това образование се добива въ специални търговски, индустриални, занаятчийски и стопански училища, учебни работилници и професионални курсове.

„Чл. 2. Върховниятъ надзоръ по уредбата и управлението на всички професионални училища и курсове принадлежи на Министерството на търговията и земледѣлието, което дѣйствува чрезъ отдѣлението за търговия, индустрия и занаяти и надлежитѣ инспектори.

„Чл. 3. За професионални училища по настоящия законъ се считатъ тѣзи, въ които изучаването на специалнитѣ прѣдмети, практическитѣ занятия и новитѣ езици заема повече отъ половината на седмичнитѣ часове.

„Чл. 4. Ония отъ 2-годишнитѣ практически курсове при прогимназитѣ, които отговарятъ на прѣдвиденитѣ въ прѣдидущия членъ условия, прѣминаватъ подъ вѣдомството на Министерството на търговията и земледѣлието.

„Глава II.

„Съветъ по професионалното образование.

„Чл. 5. При Министерството на търговията и земледѣлието се учрѣжда съветъ по професионалното образование въ съставъ: началницѣ на търговия, индустрия и занаяти; инспекторитѣ по професионалното образование; първостепеннитѣ инспектори по труда; директоритѣ на училищата за търговски науки; директоритѣ на индустриалнитѣ и занаятчийски училища; секретаритѣ на търговско-индустриалнитѣ камари; двѣ вѣщи лица, делегирани отъ Министерството на народното просвѣщение; двѣ прѣдставителки на женскитѣ професионални училища и по едно лице отъ кредита, търговията, индустрията и занаятитѣ, които (прѣдставителки и лица) ще посочи Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 6. Съветътъ по професионалното образование се свиква всѣка година прѣзъ първата половина на мѣсецъ августъ и се прѣдсѣдателствува отъ министъра на търговията и земледѣлието или неговия замѣстникъ; той обсъжда и се произнася досѣжно измѣнението или допълнението на закона за професионалното образование; досѣжно откриването или закриването на професионални училища и учебни работилници; по прѣглеждане, измѣнение и допълнение на програмитѣ и правилницѣ на професионалнитѣ училища, учебни работилници и курсове; по методитѣ на обучението и възпитанието въ тия училища, работилници и курсове; върху организацията на службата по професионалното образование; по числото и рода на стипендиитѣ и командировкитѣ съ научна цѣль и по всички други въпроси изъ областта на сжщото образование, внесени за разглеждане отъ Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 7. Директоритѣ, управителитѣ-майстори, учителитѣ и учителитѣ-майстори по професионалното образование могатъ да се събиратъ прѣзъ лѣтната ваканция на конференции. Когато тия конференции се свикватъ по инициатива на Министерството на търговията и земледѣлието и съ опрѣдѣлена задача, участвуващитѣ получаватъ пътни и дневни.

„Глава III.

„Условия за откриване на професионални училища, учебни работилници и курсове по тѣхната изобрѣжка.

„Чл. 8. Професионалнитѣ училища, учебни работилници и курсове се откриватъ и издържатъ отъ държавата, изборнитѣ учрѣждения, дружества и частни лица по реда, указанъ въ настоящия законъ.

„Професионалните училища, учебни работилници и курсове сж обществени, когато се откриватъ и издържатъ отъ държавата и изборните учрѣждения и частни, когато се откриватъ и издържатъ отъ друщества и частни лица.

„Чл. 9. Всѣко професионално училище, учебна работилница или курсъ се ръководи по програми и правилници, изработени или утвърдени отъ Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 10. Държавни професионални училища и учебни работилници се откриватъ съ рѣшение на Народното събрание по прѣдложение на министра на търговията и земледѣлието, слѣдъ като е взелъ мнѣнието на съвѣта по професионалното образование.

„Чл. 11. Изборните учрѣждения могатъ да откриватъ професионални училища и учебни работилници съ прѣдварително разрѣшение отъ Министерството на търговията и земледѣлието, слѣдъ като се вземе мнѣнието и на съвѣта по професионалното образование.

„Чл. 12. Когато едно изборно учрѣждение иска да открие професионално училище или учебна работилница, то трѣбва да държи постановление, въ което да се посочатъ приходите и разходите, отредени за издържката на училището или работилницата.

„Чл. 13. Изборните учрѣждения получаватъ отъ държавата субсидии за издържаните отъ тѣхъ професионални училища и учебни работилници въ размѣръ отъ 25—50% отъ сумата, която сж прѣдвидѣли за прѣподавателския персоналъ.

„Чл. 14. Проектите за постройка на здания за професионални училища и учебни работилници, уреждани и издържани отъ изборни учрѣждения, друщества или частни лица, трѣбва да съдържатъ подробни планове и девизи.

„Послѣдните, слѣдъ като се прѣгледатъ отъ специална комисия, назначена отъ Министерството на търговията и земледѣлието, се утвърждаватъ отъ Министерството на обществените сгради, пѣтищата и съобщенията.

„Чл. 15. Частни професионални училища и учебни работилници се откриватъ съ разрѣшение на Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 16. Професионални курсове, уреждани и издържани отъ изборни учрѣждения, друщества или частни лица, се откриватъ съ разрѣшение на Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 17. Зданията за частни професионални училища, учебни работилници и курсове трѣбва да отговарятъ на изискуемите се хигиенични и педагогични условия.

„Всѣко такова здание прѣдварително се прѣглежда отъ комисия, състояща отъ общинския кметъ, окръжния или околийския училищенъ инспекторъ, единъ лѣкаръ и държавния архитектъ или инженеръ. Възъ основа на протокола на тая комисия, зданието се одобрява отъ Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 18. Държавата и изборните учрѣждения отпущатъ субсидии на тия отъ частните професионални училища и друществени учебни работилници и курсове, които се отличаватъ съ добра наредба или удовлетворяватъ нѣкоя мѣстна нужда и чиито прихода-разходенъ бюджетъ се нуждае отъ подкрѣпа. Размѣрътъ на субсидията се опрѣдѣля възъ основа на извършената ревизия отъ инспектората по професионалното образование и констатираните приходи и разходи на училището, работилницата или курса. Субсидията не може да надмине 50% отъ разхода за прѣподавателския персоналъ.

„Чл. 19. Министерството на търговията и земледѣлието прѣдвижда ежегодно необходимите кредити за издържката на държавните професионални училища, учебни работилници и курсове и за субсидирането на откриваните такива отъ изборните учрѣждения, друщества и частни лица.

Глава IV.

„Управление и контрола.

„Чл. 20. Управлението по професионалното образование се завежда отъ отдѣлението за търговия, индустрия и занаяти при Министерството на търговията и земледѣлието, а самите служби се разпрѣдѣлятъ съ царски указъ.

„Чл. 21. Министерството на търговията и земледѣлието контролира всички професионални училища, учебни работилници и курсове чрѣзъ инспекторите по професионалното образование, а съ министерска заповѣдъ и чрѣзъ чиновниците въ отдѣлението за търговия, индустрия и занаяти. Въ случай на нужда контролата се възлага и на нѣкои вѣщи длѣжностни лица.

„Чл. 22. Инспекторите по професионалното образование трѣбва да иматъ завършено срѣдно и завършено висше образование и да сж учителствували поне 10 години въ училище за търговски науки, въ срѣдно общообразователно, срѣдно индустриално или занаятчишко училище.

„Чл. 23. Всѣко професионално училище и учебна работилница трѣбва да се ревизира поне единъ пътъ прѣзъ годината. За изпитание на това разпореждане слѣди главниятъ инспекторъ по професионалното образование.

„Чл. 24. Министерството на търговията и земледѣлието може да закрие едно частно професионално училище или учебна работилница възъ основа на мнѣнието на съвѣта по професионалното образование, взето по докладъ отъ съответния инспекторъ за направена ревизия и констатирани нередовности, за които управлението на училището или учебната работилница е било веднажъ писмено прѣдупрѣждавано.

„Чл. 25. Слѣдъ всѣка ревизия на прѣподавателите инспекторите написватъ ревизионните си бѣлѣжки и ги прочитатъ на ревизирания прѣподавателъ въ присѣствието на директора на училището. Тия

свои бѣлѣжки, заедно съ възраженията на учителя, въ случай, че бѣлѣжките сѣ неблагоприятни за послѣдния, инспекторитѣ прѣдставятъ въ Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 26. Въ края на всѣка учебна година инспекторитѣ по професионалното образование, директоритѣ и управителитѣ-майстори на съответнитѣ държавни училища и учебни работилници, прѣдставятъ писмени доклади на министра на търговията и земледѣлието по управлението и уредбата на подвѣдомственитѣ имъ учебни заведения, по успѣхитѣ на ученицитѣ, както и по способността, педагогичната дѣйностъ и технична похватностъ на прѣподавателитѣ.

„Чл. 27. Въ края на всѣка учебна година, най-късно до 1 августъ, отдѣлението за търговия, индустрия и занаяти докладва писмено на министра на търговията и земледѣлието за положението на професионалното образование, за неговитѣ нужди и за реформитѣ, които трѣбва да станатъ въ него за успѣшното му развитие.

„Тоя докладъ се прѣдставя на свѣѣта по професионалното образование и съ прѣдложенитѣ отъ него мѣропріятия се обнародва въ „Държавенъ вѣстникъ“ и, отпечатанъ на отдѣлни книжки, се раздава на народнитѣ прѣдставители.

„Глава V.

„Учебници, пособия и помагала.

„Чл. 28. Обучението въ професионалнитѣ училища, учебни работилници и курсове става само по учебници, одобрени отъ Министерството на търговията и земледѣлието.

„Забѣлѣжка. Когато пѣма надлежно одобрени учебници и ръководства, учителитѣ сѣ длъжни да иматъ написанъ или отлиотографиранъ матеріала, който прѣподаютъ.

„Чл. 29. Всѣки авторъ или издатель, който прѣдстави учебникъ за одобрение, плаща такса отъ 50 до 150 л. за прѣглеждането му.

„Чл. 30. Министерството на търговията и земледѣлието премира добръ и методично съставени учебници по ония прѣдмети, които би посочилъ свѣѣтътъ по професионалното образование. Прѣглеждането на такива учебници става за смѣтка на Министерството на търговията и земледѣлието.

„Начинътъ, по който ще се одобряватъ и възнаграждаватъ учебницитѣ по професионалното образование, се опрѣдѣля съ особенъ правилникъ.

„Чл. 31. При всѣко професионално училище, учебна работилница или курсъ се уреждатъ сбирки, лаборатории, работилници и библиотеки, споредъ нуждитѣ на тия учебни заведения.

„Отдѣлъ Б.

„Търговско образование.

Глава VI.

„Чл. 32. Търговското образование се дава: 1. въ допълнителни търговски училища и търговски кур-

сове; 2. въ практически търговски училища, и 3. въ училища за търговски науки.

„а) Дополнителни търговски училища и търговски курсове.

„Чл. 33. Дополнителнитѣ търговски училища иматъ за цѣль да дадатъ необходимитѣ специални познания по търговията на търговски служащи, дребни търговци и други лица отъ двата пола.

„Чл. 34. За редовни ученици въ тия училища се приематъ кандидати съ завършено II-класно образование или прѣкарали допълнителнитѣ образователни курсове, прѣдвидени въ закона за народното просвѣщение.

„Учението въ тия училища продължава 2 години; учебната година трае най-малко 6 мѣсеца.

„Чл. 35. Тамъ дѣто условията не позволяватъ да се откриятъ допълнителни търговски училища съ 2-годишенъ курсъ, или пъкъ се явятъ кандидати съ по-високъ или по-доленъ отъ прѣдвидения цензъ, могатъ да се уреждатъ търговски курсове по единъ или повече учебни прѣдмети.

„Чл. 36. Дополнителнитѣ търговски училища се откриватъ и издържатъ отъ изборнитѣ учрѣждения и дружества. На тия училища държавата отпуска субсидии въ размѣръ, прѣдвиденъ въ чл. чл. 13 и 18 отъ настоящия законъ, помъ като въ тѣхъ се прѣподаютъ най-малко 6 часа седмично: български езикъ съ търговска кореспонденция, търговско смѣтане, книгодържане и търговска география.

„Чл. 37. Свършилитѣ курса на допълнителнитѣ търговски училища полагатъ изпитъ прѣдъ изпитна комисія, отредена по правилницитѣ на тия училища. Издържалитѣ тоя изпитъ получаватъ свидѣтелство съ звание „търговски помощникъ“ и съ означение на изучаванитѣ прѣдмети и показания по тѣхъ успѣхъ.

„Несвършилитѣ курса на сѣщитѣ училища, както и прѣкаралитѣ търговскитѣ курсове, уреждани по чл. 35 отъ настоящия законъ, могатъ да положатъ изпитъ прѣдъ сѣщата комисія, но получаватъ свидѣтелство, въ което се означаватъ само изучаванитѣ прѣдмети и показания по тѣхъ успѣхъ.

„Чл. 38. Обучението въ допълнителнитѣ търговски училища е или безплатно, или пъкъ се дава срѣщу известна такса, която се опрѣдѣля за всѣки отдѣленъ случай отъ Министерството на търговията и земледѣлието въ зависимостъ отъ размѣра на дадената държавна субсидія.

„б) Практически търговски училища.

„Чл. 39. Практическиятъ търговски училища иматъ за цѣль да дадатъ на младежитѣ отъ двата пола теоретически и практически познания по търговията, необходими тѣмъ, за да упражняватъ търговската професія като търговски помощници и служащи, или като самостоятелни търговци.

„Чл. 40. Кандидатитѣ за ученици въ практическитѣ търговски училища трѣбва да сѣ завършили

поне III класъ на нѣкоя държавна, окръжна или общинска прогимназия и да не сѫ прѣстояли слѣдъ това извънъ училището повече отъ 2 години.

„Въ практическитѣ търговски училища се приематъ и дѣвици, които иматъ ценза, прѣдвиденъ въ тоя членъ. Тѣ слѣдватъ въ смѣсени или отдѣлни паралелки, спорѣдъ както намѣри за по-цѣлесъобразно учителскиятъ свѣтъ при училището.

„Забѣлѣжка. Освѣтъ задължителнитѣ и незадължителнитѣ прѣдмети, прѣдвидени въ чл. 42 отъ настоящия законъ, на дѣвицитѣ въ тия училища могатъ да се прѣнодаватъ незадължително още домашна хигиена и стопанство.

„Чл. 41. Ученици отъ частно общообразователно училище се приематъ въ практическитѣ търговски училища, слѣдъ като издържатъ изпитъ отъ III класъ при нѣкоя държавна, окръжна или общинска прогимназия.

„Чл. 42. Курсътъ на учението въ практическитѣ търговски училища е най-малко 2-годишенъ съ не по-малко отъ 30 часа седмично. Въ тѣхъ се изучаватъ задължително слѣднитѣ учебни прѣдмети: български езикъ, френски или нѣмски езикъ, книгодържане съ образцова контора, търговска кореспонденция, търговско смѣтане, народостопанско учение, търговско знание съ конторни книжа, търговска география съ търговска история, елементарно стокосъзнание, законоуѣдение (елементарни познания по гражданско и търговско право), гражданско учение и красноречие; незадължително: стенография и машинно писане.

„Чл. 43. Практическитѣ търговски училища се откриватъ и издържатъ отъ изборнитѣ учрѣждения, дружества и частни лица, съ прѣдварително разрѣшение на Министерството на търговията и земледѣлието, което ги субсидира спорѣдъ чл. чл. 13 и 18 отъ настоящия законъ.

„в) Училища за търговски науки.

„Чл. 44. Училищата за търговски науки иматъ за цѣль да дадатъ на младежитѣ отъ двата пола специална подготовка по търговията, за да могатъ да упражняватъ самостойно търговската и банкерската професия, или да заематъ ръководящи длѣжности въ търговскитѣ и промишлени прѣдприятия.

„Чл. 45. Кандидатитѣ за ученици въ тия училища трѣбва да иматъ завършено III-класно образование, добито въ нѣкоя държавна, окръжна или общинска прогимназия и да не сѫ прѣстояли слѣдъ това извънъ училището повече отъ 1 година.

„Чл. 46. Курсътъ на учението въ училищата за търговски науки трае 4 години съ 30—32 часа седмично. Въ тѣхъ се изучаватъ задължително слѣднитѣ прѣдмети: български, френски и нѣмски езици, търговско смѣтане съ политическа аритметика, търговско знание и конторни книжа, смѣтководство и образцова контора, търговска кореспонденция, търговска география, търговско, полнично, митнишко и морско право, политическа економика, финансова наука, гражданско учение, гражданско право, културна и търговска история, химия съ хи-

мична технология, стокосъзнание, алгебра, приложна физика, приложна геометрия, красноречие и гимнастика; незадължителни: стенография, машинно писане, лабораторни занятия и езицитѣ: руски, италиански, английски и турски.

„Забѣлѣжка. По рѣшение на учителския свѣтъ и съ одобрение отъ Министерството на търговията и земледѣлието нѣкой отъ незадължителнитѣ прѣдмети може да се направи задължителенъ, като се спазва максималното число седмични часове.

„Чл. 47. Въ училищата за търговски науки се приематъ и дѣвици въ смѣсени или отдѣлни паралелки, спорѣдъ както намѣри за по-цѣлесъобразно учителскиятъ свѣтъ при училището.

„Забѣлѣжка. Кандидатитѣ за ученички въ тия училища трѣбва да иматъ ценза, прѣдвиденъ въ чл. 45; тѣ изучаватъ всички прѣдмети, посочени въ чл. 46 отъ настоящия законъ.

„Чл. 48. Министерството на търговията и земледѣлието поддържа 2 училища за търговски науки, мѣстотото на които се опрѣдѣля съ рѣшение на Народното събрание въз основа на прѣдложение и докладъ отъ Министерството на търговията и земледѣлието, слѣдъ като послѣдното е взело мнѣнието на свѣта по професионалното образование.

„Чл. 49. Министерството на търговията и земледѣлието може да разрѣши, щото при училищата за търговски науки на изборнитѣ учрѣждения да се откриватъ отдѣли съ 2-годишенъ курсъ отъ типа на практическитѣ търговски училища.

„Глава VII.

„Вжтрѣшна уредба на търговскитѣ училища.

„Учебна година, такси за правоучение, ученици, паралелки и изпити.

„Чл. 50. Учебната година въ практическитѣ търговски училища и въ училищата за търговски науки започва отъ 1 септемврий и свършва на 29 юний и то съ годишенъ актъ и изложба на училищни пособия, училищния музей и ученически работи.

„Чл. 51. Таксата за правоучение въ държавнитѣ училища за търговски науки е 200 л. годишно; тя се плаща на два пѣти и то въ началото на всѣко полугодие.

„Забѣлѣжка. За практическитѣ занятия въ лаборатория се взема особена такса отъ 50 л. годишно, платима тоже на два пѣти и то заедно съ другата такса.

„Чл. 52. По рѣшение на учителския свѣтъ освобождаватъ се отъ училищна такса ония ученици и ученички отъ държавнитѣ училища за търговски науки, които сѫ показали поне общъ успѣхъ добъръ ($3\frac{1}{2}$) и сѫ прѣдставили формално свѣдѣтелство за бѣдностъ.

„При сѣщитѣ условия се освобождаватъ отъ училищна такса ученици и ученички въ училищата за търговски науки и при изборнитѣ учрѣждения; само че броятъ на ученицитѣ (ученичкитѣ), които ще се освобождаватъ отъ такса, се уговорва между Министерството на търговията и земледѣлието и съответното учрѣждение и се обусловва отъ размѣра на държавната субсидия.

„Чл. 53. Събранитѣ суми отъ училищната такса въ държавнитѣ училища за търговски науки се внасятъ на приходъ въ държавното съкровище.

„Чл. 54. Числото на паралелкитѣ въ практическитѣ търговски училища и училищата за търговски науки се опредѣля отъ разбирателството на зданието и прѣдвидения въ бюджета учителски персоналъ, а броятъ на ученицитѣ въ една паралелка не може да надмине 35 души.

„Чл. 55. Ученици отъ едно търговско училище могатъ да се прѣмѣстватъ въ друго отъ сѣщия типъ само по твърди уважителни причини.

„Чл. 56. Ученици, свършили практически търговски училища, могатъ да постигнатъ въ II курсъ на нѣкое училище за търговски науки, слѣдъ като положатъ изпитъ по програма, опредѣлена отъ учителския съвѣтъ на училището, отъ който изпитъ да се установи, че тѣ могатъ безпрѣпятствено да слѣдватъ въ поменатия курсъ.

„Чл. 57. Въ края на всѣка учебна година ученицитѣ отъ практическитѣ търговски училища и училищата за търговски науки полагатъ практически и теоретически изпитъ по материала, който е прѣминатъ прѣзъ годината.

„Чл. 58. Ученицитѣ отъ практическитѣ търговски училища и училищата за търговски науки държатъ изпитъ за свършенъ курсъ въ края на послѣдната година.

„Издържалитѣ тоя изпитъ получаватъ свидѣтелство за свършенъ курсъ, а не издържалитѣ получаватъ удостоверение, въ което се означава успѣхътъ по предметитѣ отъ послѣдния курсъ.

„Забѣлѣжка. Особенъ правилникъ, изработенъ отъ надлежнитѣ учителски съвети и одобренъ отъ Министерството на търговията и земледѣлнето, опредѣля по кои предмети ще се полага изпитъ за свършенъ курсъ, както и условията и реда за произвеждане на изпита за свършенъ курсъ и годишнитѣ изпити.

„Чл. 59. Ученици отъ практическитѣ търговски училища и училищата за търговски науки, които прѣстоятъ 2 години въ единъ и сѣщъ курсъ и не покажатъ поне срдѣненъ успѣхъ, за да прѣминатъ въ по-горенъ курсъ, не могатъ да продължаватъ учението си въ тия училища.

„Чл. 60. Младежи, свършили училищата за търговски науки у насъ или съответнитѣ тѣмъ търговски училища въ странство, ако се прѣдадатъ самостоятелно на търговска професия въ чужбина въ продължение на 10 години, се освобождаватъ отъ военна тежоба; срѣщу това тѣ плащатъ воененъ данѣкъ, прѣдвиденъ въ закона за устройството на въоръженитѣ сили въ царството.

„Чл. 61. Младежи, свършили практическитѣ търговски училища и училищата за търговски науки, при отбиване на военната си тежоба се ползватъ съ освобождението, което прѣдвижда забѣлѣжка 1 отъ чл. 21 на закона за устройството на въоръженитѣ сили въ царството.

„Глава VIII.

„Управление, учителски и служебенъ персоналъ при търговскитѣ училища и курсове.

„Чл. 62. При всѣко практическо търговско училище и училище за търговски науки се учрѣдава съвѣщателно тѣло отъ директора на училището и отъ по единъ делегатъ на търговската камара, окръжния и общинския съвети и отъ одного измежду директоритѣ на мѣстнитѣ банкови учрѣждения.

„Това съвѣщателно тѣло има за цѣль да обсъжда принципиалнитѣ въпроси относително наредбата на училището въ свързка съ общитѣ нужди на страната и мѣстнитѣ условия.

„Чл. 63. Допълнителнитѣ търговски училища и търговскитѣ курсове се управляватъ отъ изборнитѣ учрѣждения и дружества, които ги откриватъ.

„Чл. 64. За прѣподаватели въ тия училища и курсове изборното учрѣждение или настоятелството на дружеството назначава лица, възнаграждавани на урокъ или съ годишна заплата. Прѣподавателитѣ съ годишна заплата въ допълнителнитѣ търговски училища на изборнитѣ учрѣждения иматъ права и задължения на държавни чиновници и получаватъ държавна пенсия.

„Забѣлѣжка. За прѣподаватели въ тия училища и курсове могатъ да се назначаватъ на урокъ и подходящи за цѣльта държавни, окръжни, общински и на търговскитѣ камари чиновници.

„Чл. 65. Когато при общественитѣ училища за търговски науки или при практическитѣ търговски училища на изборнитѣ учрѣждения се откриятъ допълнителни търговски училища или търговски курсове, тогава прѣподавателитѣ съ годишна заплата отъ първитѣ училища си допълнятъ уроцитѣ до максимума, прѣдвиденъ въ чл. 83, съ часове отъ допълнителнитѣ търговски училища или курсове.

„Чл. 66. За постоянни учители по специалнитѣ търговски предмети въ допълнителнитѣ търговски училища и курсове се назначаватъ лица, които иматъ най-малко срдѣно търговско образование.

„Чл. 67. Практическитѣ търговски училища се управляватъ отъ директоръ, подпомаганъ отъ учителския съветъ. Директорътъ на тия училища трѣбва да има висше образование и най-малко 2-годишна учителска, търговска или банкова практика.

„Чл. 68. Директоритѣ въ практическитѣ търговски училища на изборнитѣ учрѣждения се назначаватъ отъ послѣднитѣ.

„Чл. 69. За да се назначи нѣкой за редовенъ учител въ практическо търговско училище трѣбва:

- „а) да е български подданикъ;
- „б) да нѣма нѣкои физични недостатѣци и да не страда отъ заразителна болестъ;
- „в) да е отбилъ военната си служба, или да е освободенъ отъ нея врѣменно или завинаги;
- „г) да е свършилъ съ изпитъ за свършенъ курсъ нѣкое училище за търговски науки у насъ или

такова задгранично търговско училище съ 4-годишен курсъ, което е признато у насъ като училище за търговски науки;

„д) да е прѣстоялъ най-малко 1 година като кандидатъ въ нѣкое практическо търговско училище или училище за търговски науки, и

„е) да е издържалъ държавенъ изпитъ по реда и програмата, прѣдвидени въ специаленъ за това правилникъ.

„Чл. 70. Кандидатитѣ за учители въ практическитѣ търговски училища и училищата за търговски науки трѣбва да издържатъ държавния си изпитъ въ 3-годишенъ срокъ слѣдъ свършването на стажа, прѣдвиденъ въ буква д) отъ прѣдидущия членъ. Тѣ могатъ да се явяватъ на такъвъ изпитъ най-много 3 пѣти.

„Неиздържалитѣ въ уречения срокъ държавния си изпитъ, могатъ да бѣдатъ уволнявани.

„Чл. 71. За директори на общественитѣ училища за търговски науки се назначаватъ лица съ висше образование и най-малко 8-годишна практика като редовни учители въ търговски училища; или пъкъ лица съ висше образование, които сж служили 10 години като чиновници при нѣкое обществено търговско-промишлено учрѣждение.

„Чл. 72. Директоритѣ на държавнитѣ училища за търговски науки се назначаватъ съ царски указъ, по прѣдставление отъ министра на търговията и земледѣлието; а ония на училищата за търговски науки при изборнитѣ учрѣждения се назначаватъ отъ самитѣ учрѣждения и се утвърждаватъ отъ министерството.

„Първоначалната заплата на директора при държавно училище за търговски науки е 5.400 л.; тя се повишава само 1 пѣтъ слѣдъ 5 прослужени бюджетни години на 6.000 л.

„Чл. 73. За редовни учители въ всѣко училище за търговски науки се назначаватъ лица, които, освѣнъ на ценза, прѣдвиденъ въ точки: а, б, в, д, е, отъ чл. 69 на настоящия законъ, отговарятъ още и на слѣднитѣ условия:

„а) да сж свършили съ изпитъ за свършенъ курсъ гимназия или училище за търговски науки, и

„б) да иматъ завършено висше образование.

„Чл. 74. Основната годишна заплата на редовнитѣ учители въ държавнитѣ училища за търговски науки е 3.000 л.; тя се повишава 4 пѣти прѣзъ всѣки 5 прослужени бюджетни години съ по 480 л. годишно.

„Кандидатитѣ учители получаватъ 1.200 л. годишно.

„Освѣнъ прѣдвиденитѣ въ тоя членъ заплати редовнитѣ учители и кандидатитѣ получаватъ добавачно по 480 л. годишно.

„Чл. 75. Кандидатитѣ въ практическитѣ търговски училища и училищата за търговски науки обучаватъ подъ ръководството на редовни учители и подъ надзора на директора. Наредби за това ще се прѣдвидятъ въ специаленъ правилникъ.

„Чл. 76. По техничнитѣ прѣдмети като красноречие, стенография, машинно писане и гимнастика, както и по новитѣ езици въ държавнитѣ училища за търговски науки могатъ да се назначаватъ за прѣподаватели и лица съ сръдно образование, щомъ тѣ добръ владѣятъ съответния прѣдметъ и методата на неговото прѣподаване.

„Тия прѣподаватели трѣбва да сж свършили нѣкое сръдно учебно заведение и да отговарятъ на изискванията, прѣдвидени въ точки а, б и в, отъ чл. 69 на настоящия законъ. Слѣдъ като прѣкаратъ стажа си и издържатъ държавенъ изпитъ по точки д и е, отъ сжщия членъ, тѣ ставатъ редовни учители.

„Чл. 77. Основната годишна заплата на редовнитѣ учители отъ тая категория, съ изключение на ония по новитѣ езици, е 1.440 л.; тя се повишава 4 пѣти прѣзъ всѣки 5 прослужени бюджетни години съ 240 л. годишно.

„Кандидатитѣ учители отъ тая категория получаватъ 1.020 л. годишно.

„Основната годишна заплата на редовнитѣ учители отъ сжщата категория по новитѣ езици е 2.040; тя се повишава 4 пѣти прѣзъ всѣки 5 прослужени бюджетни години съ 480 л. годишно.

„Освѣнъ заплатитѣ, прѣдвидени въ тоя членъ, учителитѣ и кандидатитѣ за учители по техничнитѣ прѣдмети и новитѣ езици получаватъ добавъчно по 360 л. годишно.

„Чл. 78. Когато постоянниятъ учителски персоналъ въ практическитѣ търговски училища и училищата за търговски науки е недостатъченъ да заеме часоветѣ по всички учебни прѣдмети, тогава могатъ да се назначаватъ като волнонаемни прѣподаватели и лица, плащани на урокъ.

„Тия прѣподаватели се назначаватъ по реда, прѣдвиденъ за волнонаемния персоналъ при индустриалнитѣ и занаятчийски училища (алинея втора отъ чл. чл. 143 и 146).

„Чл. 79. Въ случай на нужда Министерството на търговията и земледѣлието може да назначава за учители въ държавнитѣ училища за търговски науки и чужденци съ контрактъ и годишна заплата най-много до 4.800 л. годишно. При това трѣбва да се гледа, щото тия учители да иматъ оня образователенъ цензъ, който се прѣдвижда въ настоящия законъ.

„Чл. 80. За да подготви подходяенъ прѣподавателски персоналъ по специалнитѣ търговски прѣдмети и новитѣ езици за практическитѣ търговски училища и училищата за търговски науки, Министерството на търговията и земледѣлието отпуша, въ продължение на 5 години отъ влизането въ сила на настоящия законъ, ежегодно двѣ стипендии по търговскитѣ прѣдмети и една по новитѣ езици.

„Забѣлѣжка. Тия стипендии се даватъ съ конкурсъ. На такъвъ могатъ да се явятъ лица, свършили съ отличенъ или много добъръ успѣхъ и примѣрно поведение нѣкое обществено училище за търговски науки. Тия лица трѣбва да отговарятъ на всички условия, прѣдвидени въ специалнитѣ наредби за стипендии по професионалното образование.

„Чл. 81. Стипендиантите се задължават да учествуват най-малко 5 години въ практическите търговски училища или училища за търговски науки; въ противен случай те възвръщат изразходваната сума за тяхното образование.

„Чл. 82. Директорите, преподавателите и другият постоянен персонал при практическите търговски училища на изборните учредения и при обществените училища за търговски науки имат всички права и задължения на държавни чиновници.

„Чл. 83. Редовните учители при практическите търговски училища и училищата за търговски науки преподават, според характера на предметите, размѣра на заплатата и броя на учениците, отъ 18—25 часа, кандидатите отъ 8—12, а директорите отъ 5—10 часа седмично.

„Чл. 84. При всѣко обществено търговско училище се назначава необходимият канцеларски персонал и прислуга, а въ случай на нужда и секретарь-счетоводител. Секретарь-счетоводителите въ държавните училища за търговски науки се назначават отъ министъра по представление отъ директора, а писарите и разсилните — отъ директора на училището. За секретарь-счетоводители въ държавните училища за търговски науки се назначават лица съ сръдно образование съ годишна заплата 1.200 л., която се повишава съ 240 л. прѣзъ всѣки 5 прослужени бюджетни години; докато достигне до 2.160 л.

„Чл. 85. При всѣко практическо търговско училище и училище за търговски науки се назначава хонориранъ лѣкаръ, който се грижи за здравословното състояние на училището и учениците.

„Отдѣлъ В.

„Индустриално и занаятчийско образование.

„Чл. 86. Цѣльта на индустриалното и занаятчийско образование е да даде на учащите се необходимите теоретически и практически познания за самостоятелно упражняване на известенъ занаятъ, както и да ги подготви да изпълняватъ службата на технични ръководители и вѣщи работници въ индустриалните и занаятчийски предприятия и заведения.

„То се добива въ индустриални и занаятчийски училища, учебни работилници и курсове.

„Глава IX.

„Държавни индустриални и занаятчийски училища и учебни работилници.

„Чл. 87. За постигане цѣльта на индустриалното и занаятчийско образование, държавата издържа слѣдните индустриални и занаятчийски училища и учебни работилници:

„1. Индустриално желѣзарско училище въ гр. София;

„2. Индустриално тъкаческо-бояджийско училище въ гр. Сливенъ;

„3. Занаятчийско столарско училище въ гр. Русе;

„4. Занаятчийско желѣзарско училище въ гр. Габрово (издържано отъ фонда „Д-ръ Василияди“);

„5. Занаятчийска учебна работилница по копринено тъкачество въ гр. Враца;

„6. Занаятчийска учебна работилница по кожарство въ гр. Търново, и

„7. Занаятчийска подвижна учебна работилница по килимарство.

„Индустриално желѣзарско училище въ гр. София.

„Чл. 88. Индустриалното желѣзарско училище въ гр. София има за цѣль да даде необходимите практически и теоретически познания на учащите се по желѣзарство и лѣярство, машинно знание и електротехника.

„Чл. 89. Въ индустриалното желѣзарско училище сж застъпени слѣдните специалности:

„1. Земледѣлски и индустриални машини и уреди;

„2. Лѣярство, ковачество, стругарство и плосерство, и

„3. Парни котли и парни, водни, газови, електрични и други подобни двигатели.

„Чл. 90. Въ училището се изучаватъ теоретически: алгебра и търговско смѣтане, геометрия съ геометрическо и проекционно чертане, технична химия, рисуване, механика, съпротивление на материалите (якостъ), машинни елементи, сѣциране и чертането имъ, металознание и механична технология, парни котли и парни, водни, газови, електрични и други подобни двигатели, земледѣлски и индустриални машини, смѣтководство, търговска кореспонденция, български и нѣмски езикъ и професионална хигиена; и практически: земледѣлски и индустриални машини и уреди, лѣярство, ковачество, стругарство и плосерство, парни котли и парни, водни, газови, електрични и други подобни двигатели.

„Чл. 91. Курсътъ на учението въ индустриалното желѣзарско училище трае 5 години, както слѣдва:

„Три години обучение по теоретическите и практическите прѣдмети въ училището, съ задължителна практика прѣзъ лѣтните 2 мѣсеца въ нѣкое индустриално или занаятчийско предприятие.

„Една година и половина практика при добри уредени желѣзарски работилници или фабрики и 6 мѣсеца обучение отново въ училището за усъвършенствуване на една отъ изброените по-горѣ специалности.

„Индустриално тъкаческо-бояджийско училище въ гр. Сливенъ.

„Чл. 92. Индустриалното тъкаческо-бояджийско училище въ гр. Сливенъ има за цѣль да даде необходимите практически и теоретически познания на учащите се по тъкачество, бояджийство, аиретура и предачество, прѣдвидно по възложената индустрия.

„Чл. 93. Въ тъкаческото-бояджийско училище се изучаватъ слѣдните теоретически прѣдмети: експериментална физика, експериментална неорганична и

органична химия, аналитична химия, микроанализа. технична химия, технична ботаника, машинно учение (парни котли и парни, водни, газови и електрически двигатели; бояджийски, шампосани и апретурни машини), сплиткознание, материялознание, технология по бояджийство, технология по ръчно и механично тъкачество, механична технология по апретура и по предачество, български езикъ съ търговска кореспонденция, аритметика (специално смѣтане), книговодство, нѣмски езикъ, гражданско учение и професионална хигиена; и слѣднитѣ практически: рисуване, патрониране, разборъ мостри съ опѣняване (калкуляция), десиниране, машинно чертане, практика по физика, микроскопия (като прибавка къмъ техничната ботаника), химичнотехниченъ анализъ (въ лаборатория), предачество, тъкачество, апретура и бояджийство (въ работилница).

„Чл. 94. Курсътъ на учението въ индустриалното тъкаческо-бояджийско училище трае 4 години съ задължителна практика прѣзъ лѣтнитѣ ваканции въ нѣкоя фабрика или работилница. Всички ученици отъ I курсъ слѣдватъ заедно. Въ началото на втората учебна година ученицитѣ се раздѣлятъ по желание на два дѣла; единиятъ дѣлъ се обучаватъ и практикуватъ прѣдизно по тъкане и предаване, а другиятъ прѣдимно по бояджийство и апретура.

„Първото полугодие отъ четвъртата година ученицитѣ прѣкарватъ на практика въ текстилна или бояджийска фабрика или работилница, а второто полугодие отъ същата година тѣ прѣкарватъ въ училището, за да довършатъ образованието си и да усъвършенствуватъ добититѣ си познания и опитностъ.

„Забѣлѣжка. Свършилитѣ единия дѣлъ на тъкаческо-бояджийското училище могатъ да свършатъ и другия само за 2 години.

„Чл. 95. При тъкаческо-бояджийското училище въ гр. Сливенъ се нарежда специална изпитателна лаборатория. Тя служи като спомагателно срдѣство при ръководеното на занятията по аналитична и технична химия.

„Чл. 96. Въ изпитателната лаборатория се прави химиченъ анализъ на суровитѣ и полуобработени материяли, които се употребятъ въ текстилната индустрия и бояджийството, както и на готовитѣ продукти отъ тия материяли въ царството.

„Чл. 97. Лабораторията се завежда и управлява отъ химикъ-технологъ, специално подготвенъ за цѣльта.

„Внѣршната организация на лабораторията, както и такситѣ, които ще се събиратъ срѣщу извършенитѣ анализи на частни лица, ще се опрѣдѣлятъ въ специаленъ правилникъ.

„Занаятчийско желѣзарско училище
„Д-ръ Василияди“ въ гр. Габрово.

„Чл. 98. Занаятчийското желѣзарско училище „Д-ръ Василияди“ въ гр. Габрово се издържа отъ фонда „Д-ръ Василияди“.

„Цѣльта на училището е да подготви учащитѣ се въ него за самостоятелни майстори и вѣщи работници по желѣзарството и отраслитѣ му.

„Чл. 99. Въ училището сж застъпени специалноститѣ: художествено и строително желѣзарство, ножарство и коларство.

„Чл. 100. Въ него се изучаватъ теоретически: занаятчийско смѣтководство, рисуване, геометрично чертане, практическа механика, технология, аритметика, начална геометрия, български езикъ, нѣмски езикъ, търговска кореспонденция и професионална хигиена; и практически: стругарство, ковачество, шлосерство, елементарно лѣярство, художествено и строително желѣзарство, ножарство, скициране, дърводѣлство и коларство.

„Чл. 101. Курсътъ на учението въ занаятчийското желѣзарско училище „Д-ръ Василияди“ трае три години.

„Една и половина година ученицитѣ се обучаватъ теоретически и практически въ училището съ задължителна практика прѣзъ лѣтнитѣ мѣсеци въ желѣзарска, дърводѣлска или коларска работилница (фабрика). Слѣдъ това тѣ практикуватъ една година въ фабрики или работилници, а останалата половина година прѣкарватъ отново въ училището, за да се усъвършенствуватъ по една отъ изброенитѣ по-горѣ специалности.

„Занаятчийско столарско училище
въ гр. Русе.

„Чл. 102. Цѣльта на занаятчийското столарско училище въ гр. Русе е да даде необходимитѣ теоретически и главно практически познания на ученицитѣ си по общото столарство.

„Чл. 103. Въ занаятчийското столарско училище сж застъпени практически: столарство, стругарство, рѣзбарство, тапицерство и моделиране, проекционно и перспективно рисуване, конструктивно рисуване и опрѣдѣляне форми и мѣрки на издѣлїята, специално чертане; и теоретически: стилознание, калкуляция, аритметика, счетоводство и търговска кореспонденция, технология на дървото и другитѣ материяли, машинно знание, български и нѣмски езикъ и професионална хигиена.

„Обучението по всички прѣдмети, изброени въ тоя членъ, е задължително.

„Чл. 104. Курсътъ на учението въ занаятчийското столарско училище трае 4 години. Първитѣ двѣ и половина години ученицитѣ се обучаватъ теоретически и практически въ училището съ задължителна практика прѣзъ лѣтнитѣ мѣсеци въ нѣкоя столарска работилница. Слѣдъ това тѣ практикуватъ една година при добри наредени столарски работилници или фабрики, а останалата половина година прѣкарватъ отново въ училището, за да усъвършенствуватъ практическитѣ си познания и опитностъ, приобити въ училището и вънъ отъ него.

„Занаятчийска учебна работилница по кожарство въ гр. Търново.

„Чл. 105. Цѣльта на занаятчийската учебна работилница по кожарство е да даде теоретически и практически познания на учащитѣ се, за да могат да упражняват кожарския занаятъ било като самостоятелни майстори, било като майстори и вѣщи работници по кожарството.

„Чл. 106. Въ работилницата сж застъпени слѣднитѣ специалности:

1. Обработка на леки и меки кожи: кохтове (черни, бѣли и цвѣтни), видело, цвѣтни кожи, кроене на кончове и др., и

2. Обработка на фини кожи: телешки боксъ (хромена шав), телешки боксъ (цвѣтни), шедро (черно и цвѣтно), кожи за ржкавици, боядисване на кожитѣ.

„Забѣлѣжка: Покрай това на ученицитѣ се даватъ общи теоретически и практически понятия по обработката на тежкитѣ кожи: гъонъ, бланкове (черни и цвѣтни), ремѣци за машини и сироматни кожи.

„Чл. 107. Курсътъ на учението въ работилницата е 1-годишенъ. Прѣзъ това врѣме се изучаватъ слѣднитѣ теоретически и практически прѣдмети: технология на кожарството съ обяснение на разнитѣ процеси и манипулации при обработката на кожитѣ, кожарска химия, счетоводство, търговска кореспонденция и професионална хигиена.

„Чл. 108. За ученици въ работилницата се приематъ лица не по-млади отъ 16 и не по-стари отъ 25 години. Тѣ трѣбва да иматъ поне основно образование и да сж работили най-малко 2 години въ нѣкоя кожарска фабрика или работилница.

„Чл. 109. Съ разрѣшение на управител-майстора ученицитѣ могат да обработватъ и свои кожи, доколкото това ще съдѣйствува за постигане цѣльта на училището.

„Чл. 110. Ученицитѣ се обучаватъ въ работилницата седмично 38 часа практически и 10 часа теоретически.

„Учебна работилница по копринено тъкачество въ гр. Враца.

„Чл. 111. Цѣльта на учебната работилница по копринено тъкачество въ гр. Враца е чрѣзъ теоретически и практически познания да подготви вѣщи работнички по копринено тъкачество и да съдѣйствува за повдигане и модернизиране на домашното копринено тъкачество.

„Чл. 112. Въ училището сж застъпени специалноститѣ: копринено тъкачество, копринено бояджийство и бубарство.

„Курсътъ по бубарството не е задължителенъ.

„Чл. 113. Учението по тритѣ специалности заедно трае 2 години, а само по коприненото тъкачество или копринено бояджийство 1½ година.

„Чл. 114. Въ работилницата се изучаватъ слѣднитѣ теоретически и практически прѣдмети: материялознание, обработване на коприцата, сплиткознание (анализъ и диспозиция на прости и сложни

платове), бояджийство, приложна химия, рисуване, занаятчийско счетоводство, професионална хигиена и тъкане на ржчни и механични станове.

„Чл. 115. Въ работилницата се приматъ ученички не по-млади отъ 14 години и не по-стари отъ 20, съ завършено основно образование.

„Чл. 116. Управлението на работилницата отпуска надница на бѣдни ученички прѣзъ учебната година най-много до 1½ л.

„Чл. 117. Министерството на търговията и земледѣлието прѣдвижда въ бюджета си суми за купуване на държавни станове съ всичкитѣ имъ принадлежности. По единъ отъ тия станове се дава като награда на всѣка бѣдна ученичка, свършила училището поне съ добъръ успѣхъ.

„Чл. 118. Въ работилницата може да се боядисва коприна и на частни тъкачи, но срѣщу известна такса и съ разрѣшение на Министерството на търговията и земледѣлието.

„Занаятчийска подвижна учебна работилница по килимарството.

„Чл. 119. Работилницата има за цѣль да даде теоретическа и главно практическа подготовка на учащитѣ се, за да станатъ тѣ вѣщи и сржчни работнички по килимарската индустрия, или да могат да упражняватъ самостоятелно професията си.

„Чл. 120. Въ работилницата се изработватъ персийски, смирненски, котленски (чипровски) и тъкачески килими. Освѣнъ това приготвяватъ се губери, канави за чехли, пантофи, постелки за столове, канапета, сѣдла, чанти, азиатски пердета и др.

„Чл. 121. Учението въ работилницата трае 1 година; прѣзъ това врѣме се изучаватъ слѣднитѣ теоретически и практически прѣдмети: приложна химия, материялознание, рисуване, патровиране, хармониране на цвѣтове и съставяне мостри, килимарска технология, разборъ мостри, бояджийство, професионална хигиена и занаятчийско счетоводство.

„Чл. 122. Кандидаткитѣ за ученички въ работилницата трѣбва да иматъ поне основно образование и да сж навършили 14-годишна възраст. Приематъ се за такива и работнички не по-стари отъ 22 години, които сж работили занаята поне 1 година.

„Чл. 123. Ученички, които свършатъ успѣшно курса на работилницата, получаватъ свидетелство за майсторки.

„Чл. 124. Въ работилницата се приематъ и частни поржчки, доколкото чрѣзъ тѣхъ ще се способствува за постигане цѣльта на училището. Тия поржчки се изпълняватъ по цѣни, опрѣдѣлени съ царски указъ.

Глава X.

„Индустриални-занаятчийски курсове.

„Чл. 125. Индустриалнитѣ-занаятчийски курсове иматъ за цѣль да дадатъ кратки теоретически и практически познания по разнитѣ индустрии и за-

найти въ страната, прѣдимно на заетитѣ въ тѣхъ работници и майстори и на ония, които биха желали да се посветятъ на тѣхъ въ бѣдѣ.

„Чл. 126. Индустриалнитѣ-занаятчийски курсове се откриватъ по реда, указанъ въ настоящия законъ. Тия курсове сѣ подвижни или постоянни, кратковрѣменни или продължителни въ зависимостъ отъ характера на съотвѣтнитѣ индустрии или занаяти. Обаче тѣ не могатъ да траятъ повече отъ 1 година.

„Чл. 127. По инициатива на Министерството на търговията и земледѣлието ежегодно се откриватъ индустриални-занаятчийски курсове при държавнитѣ индустриални и занаятчийски училища и прѣдприятия и при нѣкои индустриални и занаятчийски заведения за работницитѣ въ тия прѣдприятия и заведения. Курсовѣтѣ могатъ да посѣщаватъ и други лица.

„Чл. 128. По инициатива на Министерството на търговията и земледѣлието, изборнитѣ учрѣждения и дружествата ежегодно се уреждатъ курсове за калфи и чираци, съ цѣль да се дадатъ на послѣднитѣ ония технични и други познания, които имъ сѣ потрѣбни за да положатъ изпитъ за добивине майсторско звание, съгласно закона за организиране и подпомагане на занаятитѣ. Въ тия курсове се приематъ калфи и чираци, които иматъ завършено основно образование. Тия калфи и чираци, които посѣщаватъ открититѣ за тѣхъ курсове въ продължение на 2 години и ги завършатъ, не сѣ длѣжни да посѣщаватъ допълнителнитѣ общообразователни курсове, уреждани по закона за народното просвѣщение.

„Чл. 129. За ръководене на индустриалнитѣ-занаятчийски курсове Министерството на търговията и земледѣлието прѣдвижда въ бюджета си кредити както за пжтующи учители-майстори, така и за такива учители, които ще се уславятъ да обучаватъ по занаяти, за които не сѣ прѣвидени по бюджета специални длѣжностни лица.

„Чл. 130. Курсове могатъ да се откриватъ и за новоназначающи, но само по такива занаяти, които се усвояватъ за кратко врѣме. Въ тия курсове се приематъ лица отъ двата пола съ завършено основно образование.

„Чл. 131. Ръководителитѣ на индустриалнитѣ-занаятчийски курсове трѣбва да иматъ най-малко завършено прогимназиско и завършено специално образование по занаята и 3-годишна практика.

„Забѣлѣжка. При повече кандидати, прѣдпочитатъ се ония съ по-високо общо и по-солодно специално образование. При равни условия кандидатитѣ се подлагатъ на конкурсенъ изпитъ.

„Чл. 132. Министерството на търговията и земледѣлието ежегодно прѣдвижда въ бюджета си и отпуща суми за пособия, лаборатории, инструменти и сурови материали, нужни за курсовѣтѣ, а общинитѣ се грижатъ за здания, освѣтление, отопление и прислуга.

„Забѣлѣжка. Когато суровитѣ материали въ курсовѣтѣ се доставятъ отъ самитѣ курсианти, изработенитѣ прѣдмети оставатъ тѣхна собственостъ.

„Чл. 133. Изработенитѣ прѣдмети въ индустриалнитѣ-занаятчийски курсове, уреждани отъ Министерството на търговията и земледѣлието, съ изключение на поменатитѣ въ горната забѣлѣжка, оставатъ на разположението на послѣдното за изложби, или се продаватъ въ полза на държавното съкровище.

„Чл. 134. Министерството на търговията и земледѣлието може да отпуска даромъ своитѣ пжтующи учители-майстори на търговско-индустриалнитѣ камари, окръжнитѣ съвѣти и общинитѣ за ръководене на урежданитѣ отъ тѣхъ индустриални-занаятчийски курсове.

„Глава XI.

„Управление, учителски и служебенъ персоналъ при индустриалнитѣ и занаятчийски училища, учебни работилници и курсове.

„Чл. 135. Всѣко индустриално и занаятчийско училище се управлява отъ единъ директоръ и отъ съвѣта на учителитѣ, учителитѣ-майстори и волнонаемнитѣ прѣподаватели.

„Чл. 136. Директори на индустриалнитѣ училища могатъ да бѣдатъ лица, които иматъ висше специално образование най-малко по една отъ застъпенитѣ въ училището специалности и отговарятъ на всички други условия, прѣвидени за редовнитѣ учители въ сѣщитѣ училища.

„Чл. 137. Директори на занаятчийскитѣ училища могатъ да бѣдатъ лица, които иматъ най-малко завършено срѣдно специално образование, да сѣ специализирали въ странство поне 2 години по една отъ застъпенитѣ въ училището специалности и да отговарятъ на всички условия, прѣвидени за редовнитѣ учители-майстори въ тия училища.

„Чл. 138. Директоритѣ на индустриалнитѣ и занаятчийски училища биватъ първостепенни и второстепенни.

„За първостепенни директори се назначаватъ лица, които сѣ учителствували най-малко 5 години като редовни учители или учители-майстори, или сѣ били сѣщото число години второстепенни директори въ съотвѣтнитѣ училища.

„Чл. 139. Първостепеннитѣ директори при индустриалнитѣ училища получаватъ заплата 5.400 л. годишно, която слѣдъ 5-годишна непрѣкъсната директорска служба се увеличава на 6.000 л.

„Второстепеннитѣ директори при сѣщитѣ училища получаватъ 4.800 л. годишно.

„Чл. 140. Първостепеннитѣ директори въ занаятчийскитѣ училища получаватъ заплата 4.200 л. годишно, която слѣдъ 5-годишна непрѣкъсната директорска служба се увеличава на 4.800 л.

„Второстепеннитѣ директори при сѣщитѣ училища получаватъ 3.600 л. годишно.

„Чл. 141. Учители-майстори при индустриалнитѣ и занаятчийски училища и учебни работилници могатъ да бѣдатъ лица, които отговарятъ на условията, прѣвидени въ точки а, б и в, отъ чл. 69

на настоящия законъ, свършили сж съ изпитъ за свършенъ курсъ нѣкое отъ сжщитѣ училища, и сж се специализирали поне 1 година въ царството или въ чужбина по нѣкоя отъ специалноститѣ, застъпени въ тия училища.

„Чл. 142. Новоназначенитѣ учители-майстори прѣстояватъ като кандидати 1 година. Въ края на годината тѣ се подлагатъ на контроленъ практически изпитъ прѣдъ специално за това отредена комисия. Издържалитѣ изпита ставатъ редовни учители-майстори, а неиздържалитѣ оставатъ пакъ кандидати, съ задължение да издържатъ изпита си най-късно до края на третата година. Ако и до тогава не издържатъ тоя изпитъ, тѣ се уволняватъ.

„Кандидатитѣ могатъ да се явяватъ на такъвъ изпитъ най-много 3 пѣти.

„Чл. 143. За редовни учители въ индустриалнитѣ и занаятчийски училища се назначаватъ лица, които отговарятъ на условията, прѣдвидени въ букви а, б и в, на чл. 69 отъ настоящия законъ и иматъ завършено срѣдно и завършено висше образование. Броятъ на тия учители за всѣко училище се опрѣдѣля отъ числото на ония теоритически и практически прѣдмети, които по естеството си изискватъ прѣподаватели съ добра научна и технична подготовка.

„Когато въ всичкитѣ курсове на училището седмичнитѣ часове по прѣдметитѣ, за които се говори въ тоя членъ, не сж повече отъ 8, тогава се назначаватъ волнонаемни прѣподаватели, плащани на урокъ.

„Чл. 144. За да снабди индустриалнитѣ и занаятчийски училища и учебни работилници съ учителско-майсторски персоналъ, Министерството на търговията и земледѣлието урежда специални майсторски курсове, или отпуска стипендии за специализиране въ странство. Тия стипендии се даватъ съ конкурсъ на лица, завършили курса на индустриалнитѣ и занаятчийски училища.

„Чл. 145. За учители и учители-майстори въ индустриалнитѣ и занаятчийски училища и учебни работилници могатъ да бждатъ назначавани съ контрактъ и чужди подданици.

„Чл. 146. На вакантнитѣ мѣста за кандидати, редовни учители и учители-майстори, се назначаватъ лица чрѣзъ конкурсенъ изпитъ.

„Отъ кандидатитѣ за волнонаемни прѣподаватели прѣдпочитатъ се тия, които иматъ по-високъ образователенъ и служебенъ цензъ.

„Чл. 147. При всѣко индустриално или занаятчийско училище се назначава единъ хонориранъ училищенъ лѣкаръ. Той е длъженъ да прѣгледва безплатно ученицитѣ най-малко 2 пѣти прѣзъ мѣсеца, да слѣди за хигиеничнитѣ условия въ училищнитѣ здания и да прѣподава професионална хигиена.

„Чл. 148. Основната заплата на редовнитѣ учители-майстори при индустриалнитѣ и занаятчийски училища е 1.920 л. годишно. Тя се повишава

4 пѣти прѣзъ всѣки 5 прослужени бюджетни години съ по 360 л. годишно.

„Кандидатитѣ за учители-майстори при сжщитѣ училища получаватъ 1.200 л. годишно.

„Редовнитѣ и кандидатитѣ учители-майстори получаватъ освѣнъ горнитѣ заплати и добавачно по 480 л. годишно.

„Чл. 149. Основната заплата на редовнитѣ учители съ висше образование при индустриалнитѣ и занаятчийски училища е 3.000 л. годишно. Тя се повишава 4 пѣти прѣзъ всѣки 5 прослужени бюджетни години съ по 480 л. годишно.

„На редовнитѣ учители при сжщитѣ училища се плаща добавачно по 600 л. годишно.

„Чл. 150. Учителитѣ въ индустриалнитѣ и занаятчийски училища, които сж добили право на пенсия и сж навършили 55-годишна възраст, могатъ да бждатъ уволнени направо отъ Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 151. Всѣка занаятчийска учебна работилница се управлява отъ единъ управител-майсторъ и отъ съвѣта на учителитѣ-майстори.

„За управител-майсторъ се назначава единъ отъ редовнитѣ учители-майстори.

„Управителътъ-майсторъ получава върху заплатата си като редовенъ учител-майсторъ едно възнаграждение отъ 480 л. годишно.

„Чл. 152. Учителскиятъ персоналъ при държавнитѣ индустриални и занаятчийски училища и учебни работилници се назначава отъ Министерството на търговията и земледѣлието; оня при сжщитѣ училища и работилници на изборнитѣ учрѣждения, дружества и частни лица отъ съотвѣтнитѣ стопани. При това трѣбва да се спазва цензътъ, прѣдвиденъ въ настоящия законъ.

„Чл. 153. Канцеларската и счетоводна служба при индустриалнитѣ и занаятчийски училища се води отъ единъ секретаръ-счетоводителъ, подъ ръководството и отговорността на директоритѣ въ тия училища.

„Чл. 154. Секретаръ-счетоводителитѣ при индустриалнитѣ и занаятчийски училища се назначаватъ и възнаграждаватъ при условия и по реда, прѣдвиденъ въ чл. 84 отъ настоящия законъ.

„Глава XII.

„Вжтрѣшна наредба на индустриалнитѣ и занаятчийски училища и учебни работилници, учебна година, учебна практика, такси, ученици и изпити.

„Чл. 155. Учебната година въ индустриалнитѣ и занаятчийски училища започва отъ 1 септемврий и трае до 29 юний. Тя се раздѣля на зимно и лѣтно полугодие. Първото трае отъ 1 септемврий до 1 февруари, а второто отъ 1 февруари до 29 юний.

„Чл. 156. Записването на ученицитѣ въ тия училища започва отъ 20 августъ и продължава до 1 септемврий. Прѣзъ това врѣме се извршватъ и поправителнитѣ и приемни изпити.

„Редовните занятия започват задължително на 1 септември.

„Чл. 157. Отъ ученицитъ въ индустриалнитъ и занаятчийски училища се взема 50 л. годишна такса, която се плаща по 25 л. въ началото на всѣко полугодие.

„Бѣдните ученици се освобождаватъ отъ такса. Тѣмъ и на тия въ учебнитъ работилници се плаща до 1½ л. надница.

„Чл. 158. За редовни ученици въ индустриалнитъ училища се приематъ младежи, които иматъ поне завършено прогимназиялно, а въ занаятчийскитъ — поне завършено II-класно образование. Въ послѣднитъ училища могатъ да се приематъ и младежи съ завършено основно образование, които сж прѣкарвали допълнителнитъ курсове, прѣдвидени въ закона за народното просвѣщение.

„Кандидатитъ за ученици не трѣбва да сж прѣстояли по-вече отъ една година извънъ училището; прѣстоялитъ двѣ години се подлагатъ на приеменъ изпитъ, ако прѣзъ това врѣме не сж упражнявали професията си.

„Чл. 159. Числото на ученицитъ за всѣки курсъ на тия училища се опрѣдѣля въ началото на всѣка учебна година отъ съответнитъ учителски съвѣти, въ зависимостъ отъ размѣра на класнитъ стаи, работилници и лаборатории и отъ учебнитъ пособия и помагала. Това число не може да бѣде повече отъ 30.

„Когато се явятъ повече кандидати за ученици въ нѣкой курсъ, прѣдпочитатъ се тия, които сж практикували професията си или иматъ по-високо общо образование. При равни условия кандидатитъ се подлагатъ на конкурсенъ изпитъ.

„Чл. 160. Числото и приемането на ученици въ индустриалнитъ и занаятчийски учебни работилници се опрѣдѣля и става по сѣщия редъ, както и въ училищата.

„Чл. 161. За редовни ученици въ индустриалнитъ и занаятчийски училища и учебни работилници се приематъ младежи не по-млади отъ 14 и не по-стари отъ 16 години. Изключение се прави само за случаитъ, отбѣлзани въ настоящия законъ.

„При постѣпването си всѣки ученикъ е длъженъ да прѣдстави лѣкарско свидѣтелство, отъ което да се види, че той нѣма тѣлесни недостатѣци отъ естество да му прѣчатъ при упражняване на занаята.

„Чл. 162. Всѣки ученикъ е длъженъ редовно да посѣщава теоретическитъ и практически занятия въ училището или работилницата.

„Чл. 163. Тия отъ ученицитъ отъ индустриалнитъ и занаятчийски училища, които въ края на първата учебна година покажатъ слабъ успѣхъ по главнитъ теоретически и практически прѣдмети, се отстраняватъ отъ училището по рѣшение на учителския съвѣтъ и съ одобрение на Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 164. Отстраняватъ се по сѣщия редъ и ония ученици, които сж прѣстояли 2 години въ единъ

и сѣщъ курсъ поради слабъ успѣхъ. Изключение се прави само по крайно уважителни причини и съ разрѣшение на Министерството на търговията и земледѣлието.

„Ученици, отстранени отъ индустриално или занаятчийско училище поради слабъ успѣхъ, не се приематъ въ друго училище отъ сѣщия видъ.

„Чл. 165. Числото на седмичнитъ часове въ индустриалнитъ и занаятчийски училища и учебни работилници не може да бѣде по-малко отъ 44 и повече отъ 48.

„Програмното разпрѣдѣление на часоветъ се изврѣпва въ началото на всѣка учебна година отъ надлежнитъ учителски съвѣти и се одобрява отъ Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 166. Въ края на всѣка учебна година ученицитъ отъ индустриалнитъ и занаятчийски училища полагатъ теоретически и практически изпитъ прѣдъ специална изпитна комисия, а въ края на послѣдната година тѣ полагатъ изпитъ за свършенъ курсъ.

„Ученицитъ отъ учебнитъ работилници полагатъ изпитъ само при заврѣпването на курса.

„Въ края на всѣка учебна година въ индустриалнитъ и занаятчийски училища и учебни работилници се устройватъ изложби на изработенитъ отъ ученицитъ прѣдмети, чертежи, рисунки и др.

„Чл. 167. Свършилитъ курса на индустриалнитъ и занаятчийски училища получаватъ свидѣтелство за свършенъ курсъ по отдѣла, по който сж се специализирали. Тѣ иматъ право да бѣдатъ самостоятелни майстори.

„Чл. 168. Свършилитъ курса на индустриалнитъ и занаятчийски училища и учебни работилници се ползватъ съ право на облекчение при отбиване военната си повинностъ, съгласно забѣлѣжка 1-ва къмъ чл. 21 отъ закона за въоръженитъ сили въ царството, при прѣдвиденитъ въ сѣщия законъ условия.

„Чл. 169. Практическитъ занятия на ученицитъ въ индустриалнитъ и занаятчийски училища прѣзъ лѣтнитъ ваканционни мѣсеци и въ опрѣдѣленото за дълга практика врѣме, ставатъ въ фабрики и работилници, посочени отъ Министерството на търговията и земледѣлието въ споразумѣние съ съответнитъ училищни дирекции.

„Ученицитъ на лѣтна практика се смѣтатъ като че сж въ училище, и ако сж бѣдни, получаватъ прѣдвидената въ закона надница.

„Чл. 170. Къмъ срѣдата на второто полугодие директоритъ на индустриалнитъ и занаятчийски училища разпрѣдѣлятъ ученицитъ, които трѣбва да отидатъ на практика.

„Прѣдприятията, ползущи се отъ облагитъ на закона за насърчение мѣстната индустрия, сж длъжни да приематъ ежегодно на лѣтна и дълга практика въ фабричнитъ си заведения най-малко трима ученика.

„Министерството на търговията и земледѣлието се споразумѣва съ стопанитъ на тия прѣдприятия

относително надниците, които ще се плащат на учениците-практиканти.

„Чл. 171. Фабрикантите и стопаните на работилниците сж длъжни да дадат пълна възможност на учениците-практиканти да изучат основно фабриката на разнитъ прѣдмети, както и да манипулиратъ съ всички инструменти, уреди и машини, заети въ специалността, по която се специализира ученикът-практикантъ.

„Чл. 172. Практиката, прѣкарана въ чуждестранни фабрики или работилници, както и въ държавните арсенали, ателиета и работилници, се зачита.

„Чл. 173. Стопаните на частни фабрики и работилници даватъ удостоверение на всѣки ученик-практикантъ, който е завършил тамъ практиката си. Въ това удостоверение се означава само времето, прѣкарано на практика въ фабриката или работилницата. Съ него ученикътъ постѣпва отново въ училището за довършване курса на сжщото.

„Чл. 174. Директорите, учителите и учителите-майстори въ индустриалните и занаятчийски училища сж длъжни поне 2 пѣти прѣзъ годината да ревизиратъ всички ония фабрики и работилници, находящи се въ града, дѣто е училището, въ които има ученици на практика. По делегация отъ Министерството на търговията и земледѣлието директорите, учителите и учителите-майстори могатъ да ревизиратъ и други прѣдприятия, въ които практикуватъ ученици отъ повѣреното имъ училище.

„Инспекторите по занаятите, индустрията и труда при Министерството на търговията и земледѣлието тѣй сжщо сж задължени да ревизиратъ поне два пѣти прѣзъ годината фабриките и работилниците, въ които има ученици на практика.

„Чл. 175. Директорите, подпомогнати отъ подвѣдомствените тѣмъ прѣподаватели, както и инспекторите по занаятите, индустрията и труда даватъ рапорти до Министерството на търговията и земледѣлието, въ които изтъкватъ начина на практическото обучение, неговите недостатѣци, реформите, които трѣбва да станатъ въ него и пр.

„Чл. 176. Учениците-практиканти сж длъжни да се подчиняватъ на всички ония наредби въ прѣдприятието, които важатъ за обыкновените работници въ него.

„Отдѣлъ Г.

„Женско професионално образование.

„Чл. 177. Цѣльта на женското професионално образование е да се дадатъ на учащите се необходимите теоретически и главно практически познания, за да могатъ самостоятелно да упражняватъ избраната отъ тѣхъ професия, да станатъ добри домакини, или да бждатъ способни и опитни работнички въ частни работилници.

„Чл. 178. Женското професионално образование се дава въ женски професионални училища и въ женски професионални курсове.

„Глава XIII.

„Женски професионални училища.

„Чл. 179. Въ женските професионални училища се застъпватъ най-малко по една отъ слѣдните отдѣли женски сръжности:

- „1. Кройка и шевъ на долни, дѣтски, дамски и мъжки дрехи;
- „2. Кройка и шевъ на гори дамски дрехи;
- „3. Бѣла или цвѣтна бродерия;
- „4. Дамско шапкарство;
- „5. Цвѣтарство, и
- „6. Готварство.

„Чл. 180. Въ всѣки отъ изброените отдѣли се застъпватъ и съотвѣтните помощни дисциплини. Въ отдѣлите за кроене и шевъ на долни и горни дрехи — приложно чертане и калкулация; въ отдѣлите за бродерия и цвѣтарство — специално рисуване и елементарни познания за боятъ и комбинация на цвѣтовете; по готварството — елементарни познания по приложна химия. Въ всички отдѣли се прѣподава професионална хигиена и елементарно книговодство.

„Чл. 181. Всички женски професионални училища се ръководятъ по единъ типъ програма и по единъ общъ правилникъ за тѣхното управление и вътрѣшна уредба. Таа програма и правилникъ се изработва отъ Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 182. Курсътъ на учението трае:

- „1. Въ отдѣла за долни дрехи — 1 година въ училище и 6 мѣсеца практика въ ателие;
- „2. Въ отдѣла за горни дрехи — 2 години въ училище и 6 мѣсеца практика въ ателие;
- „3. Въ отдѣла бѣла бродерия — $1\frac{1}{2}$ година въ училище и 6 мѣсеца практика;
- „4. Въ отдѣла цвѣтна бродерия — $1\frac{1}{2}$ година въ училище и 6 мѣсеца практика;
- „5. Въ отдѣла за шапкарство — 1 година въ училище и 2 сезона практика въ ателие;
- „6. Въ отдѣла за цвѣтарство — 1 година въ училище и 3 мѣсеца въ ателие, и
- „7. Въ отдѣла за готварство — $1\frac{1}{2}$ година въ училище;

„Чл. 183. За ученички въ женските професионални училища се приематъ ония, които иматъ поне завършено основно образование и не сж помлади отъ 14 години.

„Чл. 184. Слѣдъ като свършатъ курса на учението въ училище и прѣвиделата практика въ ателието, желающите да добиятъ свидѣтелство за свършенъ курсъ съ звание „майстори“ и право да упражняватъ самостоятелно професията, се подлагатъ на теоретически и практически изпитъ прѣдъ специална комисия, опрѣдѣла на отъ Министерството на търговията и земледѣлието. Тѣзи, които не издържатъ изпита, или не се подложатъ на него, получаватъ свидѣтелство за свършенъ курсъ съ звание „помощници-майстори“.

„Забѣлѣжка. Ония, които желаятъ да добиятъ познания само за лично ползуване като домакини, могат да завършатъ курса на училището и за по-кратко време. Тѣ не получаватъ никакво свидетѣлство.

„Чл. 185. Търговско-индустриалнитѣ камари, окръжията, общинитѣ, дружествата и частни лица могат да откриватъ женски професионални училища по отдѣлитѣ, изброени въ чл. 179, съ разрѣшение на Министерството на търговията и земледѣлието. При това трѣбва да се спазватъ слѣднитѣ разпоредби:

„1. Ръководителитѣ на тия училища да отговарятъ на прѣдвиденитѣ въ закона условия;

„2. Да е доказана нуждата отъ такива училища;

„3. Зданието за училище да е прѣгледано и одобрено отъ мѣстния хигиениченъ съвѣтъ, или отъ специална комисия, опрѣдѣлена отъ Министерството на търговията и земледѣлието, и

„4. Да сж набавени необходимитѣ пособия и покщнина.

„Забѣлѣжка. Въ случай, че нѣкое женско професионално училище се прѣмѣсти въ друго здание или прѣстане да функционира, стопанинътъ на училището е длъженъ да съобщи за това въ Министерството на търговията и земледѣлието въ 10-дневенъ срокъ отъ прѣмѣстването или затварянето на училището.

„Чл. 186. Учрѣдителитѣ и стопанитѣ на женски професионални училища губятъ даденитѣ имъ права, ако се констатира занемаряване или неизпълнение на разпоредбитѣ, изброени въ чл. 185. Такива училища се закриватъ съ заповѣдъ отъ министра на търговията и земледѣлието по докладъ отъ инспектората по професионалното образование.

„Чл. 187. Ръководителки и учителки въ женски професионални училища могат да бѣдатъ само тия, които иматъ най-малко V-класно образование по стария законъ за народното просвѣщение или III-класно гимназиално по новия, получили сж званието „майсторки“, практикували сж професията най-малко 2 години и чрѣзъ специаленъ държавенъ изпитъ сж показали, че сж достатъчно вѣщи и похватни да обучаватъ.

„Забѣлѣжка. Начинътъ за произвеждане на тоя държавенъ изпитъ ще бѣде указанъ въ общия правилникъ за женскитѣ професионални училища и курсове.

„Чл. 188. Въ частнитѣ женски професионални училища, субсидирани отъ Министерството на търговията и земледѣлието, се приематъ извѣстно число бѣдни ученички безъ такса.

„Чл. 189. Министерството на търговията и земледѣлието отпуска чрѣзъ конкурсъ премии въ размѣръ до 300 л. за най-сполучливо приготвени образцови лекции по приложнитѣ дисциплини въ женскитѣ професионални училища.

„Чл. 190. Когато се яви нужда, Министерството на търговията и земледѣлието отпуска помощи най-много до 600 л. за специализация въ странство на лица, които по чл. 187 сж добили право да учителствуватъ въ женско професионално училище. Такива помощи се отпускатъ съ конкурсъ.

„Чл. 191. Ония отъ сѣществующитѣ женски професионални училища, които се ръководятъ отъ

учителки съ незавършено III-класно образование, се закриватъ. Закриватъ се и ония, които нѣматъ хигиенични здания и сж лишени отъ необходимитѣ учебни пособия и покщнина.

„Закриватъ се ония отдѣли въ сѣществующитѣ женски професионални училища, които не се ръководятъ отъ достатъчно и специално подготвени учителки.

„Глава XIV.

„Женски професионални курсове.

„Чл. 192. Женскитѣ професионални курсове се уреждатъ прѣдмнно за работнички отъ разни занаятчийници и за жени и дѣвици, желаючи да изучатъ нѣкое ново занятие или да усвѣршенствуватъ това, на което сж посветени.

„Чл. 193. Въ женскитѣ професионални курсове за работнички се даватъ елементарни технични познания по занаята и познания по прѣдмети, необходими за тѣхъ въ работата имъ, като занаятчийско счетоводство, професионална хигиена и пр.

„Забѣлѣжка. Въ тия курсове се приематъ работнички съ завършено или незавършено основно образование и на възраст не по-млада отъ 14 години.

„Чл. 194. Въ професионалнитѣ курсове за жени и дѣвици се изучава: готварство, перачество, гладчество, тъкачество, правене на връзки, корсети и др.

„Чл. 195. За ученички въ тии курсове се приематъ свършилиитѣ основно училище и навършили 14-годишна възраст.

„Забѣлѣжка. Приематъ се и жени майсторки, които сж работили самостоятелно занаята и желаятъ да го усвѣршенствуватъ.

„Чл. 196. Ръководителки на женски професионални курсове могат да бѣдатъ лица, които сж добили званието „майсторки“ и иматъ завършено прогимназиално образование. При повече кандидати за учителки, прѣдпочитатъ се тия, които иматъ по-солодно общо образование.

„Чл. 197. Окрѣжията и общинитѣ прѣдоставятъ прѣдвиденитѣ отъ тѣхъ суми за женски професионални курсове на Министерството на търговията и земледѣлието, което открива такива курсове споредъ нуждитѣ на мѣстото и желанието на самитѣ окръжия и общини.

„Чл. 198. Женски професионални курсове се откриватъ при условията, прѣдвидени въ чл. 185 за женскитѣ професионални училища.

„Чл. 199. Свършилиитѣ женски професионални курсове получаватъ свидетѣлство за свършенъ курсъ.

„Тѣ се освобождаватъ отъ изпита за майсторки, прѣдвиденъ въ закона за организиране и подпомагане на занаятитѣ, ако сж работили занаята най-малко 3 години.

„Чл. 200. Учителитѣ и майсторитѣ въ женскитѣ професионални курсове, откривани и издържани отъ търговско-индустриалнитѣ камари, дружества и частни лица, се назначаватъ отъ стопанитѣ на курсоветѣ съ одобрение отъ Министерството на

търговията и земледелието, което контролира, дали се спазва ценза за учителитъ въ тия курсове.

„Глава XV.

„Дисциплинарни наредби.

„Чл. 201. По докладъ отъ инспектората по професионалното образование, съгласно чл. чл. 25 и 26 отъ настоящия законъ, министрътъ на търговията и земледелието може да налага на учителитъ и директоритъ въ държавнитъ професионални училища, учебни работилници и курсове едно отъ слѣднитъ наказания:

- „а) мърмене съ заповѣдь;
- „б) глоба въ размѣръ $\frac{1}{4}$ отъ едномѣсечна заплата;
- „в) спиране на повишението за 1 година, и
- „г) уволнение за винаги.

„Тия наказания могатъ да се налагатъ или постепенно, или всѣко едно за пръвъ пѣтъ, споредъ характера на простѣпката.

„Наказанията по букви *в* и *г* за учителитъ и директоритъ въ държавнитъ професионални училища, учебни работилници и курсове се налагатъ, слѣдъ като се произнесе по тѣхъ дисциплинарниятъ съвѣтъ, учрѣденъ по чл. 46 отъ закона за чиновницитъ по гражданското вѣдомство.

„Чл. 202. Дисциплинарниятъ съвѣтъ при Министерството на търговията и земледелието се състои отъ главния инспекторъ по професионалното образование, съответния началникъ на отдѣление за търговия, индустрия и занаяти и юристконсулта при Министерството на Търговията и Земледелието.

„Дисциплинарниятъ съвѣтъ засѣдава, когато го свика министрътъ. Рѣшенията на съвѣта се взематъ по вишегласие и биватъ мотивирани.

„Чл. 203. На директоритъ и учителитъ въ държавнитъ професионални училища и учебни работилници, които се отличаватъ съ слаба подготовка, немарливостъ и лоша педагогическа дѣйностъ вътрѣ и вънъ отъ училището, могатъ да се налагатъ наказанията, прѣдвидени въ чл. 201, направо отъ министра на търговията и земледелието по докладъ отъ инспекторитъ по професионалното образование.

„Чл. 204. Ученицитъ въ професионалнитъ училища, учебни работилници и курсове се наказватъ по специални дисциплинарни наредби, прѣдвидени въ правилницитъ на съответнитъ типове професионални учебни заведения.

„Исключането на ученицитъ врѣменно или за винаги става съ обстойно мотивиранъ докладъ отъ надлежитъ учителски съвѣти и съ одобрение на Министерството на търговията и земледелието.

„Глава XVI.

„Врѣменни разпоредби за заваренитъ отъ тоя законъ учители.

„а) Въ държавнитъ училища за търговски науки.

„Чл. 205. Редовнитъ учители поне съ 5-годишна учителска практика въ търговско училище, които

иматъ само срѣдно, или незавършено срѣдно и завършено висше, или пѣкъ завършено срѣдно и незавършено висше образование, се задържатъ въ училищата за търговски науки съ сегашната си заплата.

„Слѣдъ като издържатъ държавенъ изпитъ по прѣподаванитъ отъ тѣхъ прѣдмети, тѣ се повишаватъ по чл. 74 отъ настоящия законъ. Старшинството на тия учители се опрѣдѣля споредъ числото на прослуженитъ имъ години, като редовни учители, въ държавно срѣдно общообразователно или срѣдно търговско училище, като за това отъ тѣхнитъ прослужени години, като редовни учители ще се спаднатъ толкова, колкото имъ сж биле нужни за да получатъ пълно срѣдно и пълно висше образование.

„Чл. 206. Редовнитъ учители съ завършено срѣдно и завършено висше образование запазватъ сегашната си заплата и се повишаватъ по чл. 74 отъ настоящия законъ. Старшинството имъ се опрѣдѣля споредъ числото на всичкитъ имъ прослужени, години като редовни учители, въ държавно срѣдно общообразователно или срѣдно търговско училище.

„Забѣлѣжка 1. На учители, които иматъ прослужени години като чиновници въ Министерството на търговията и земледелието по професионалното образование, или сж учителствували въ търговско училище на изборно учрѣждение, се зачитатъ за старшинство и повишение чиновническитъ и учителскитъ имъ години.

„Забѣлѣжка 2. Заваренитъ отъ закона чиновници въ поменатото отдѣление, като станатъ учители, нѣма да се подлагатъ на държавенъ изпитъ, въ случай че иматъ образователния цензъ, прѣдвиденъ въ настоящия законъ.

„б) Въ държавнитъ индустриални и занаятчийски училища и учебни работилници:

„Чл. 207. Всички сегашни учители, които сж завършили поне III класъ на нѣкоя гимназия или прогимназия и нѣкое срѣдно техническо училище, си запазватъ мѣстата и заплатитъ; а слѣдъ като издържатъ практически изпитъ по прѣподаванитъ отъ тѣхъ прѣдмети, се повишаватъ по чл. 148 отъ настоящия законъ, като къмъ слѣдуюмата имъ се заплата се додава само по 360 л. годишно.

„Чл. 208. Всички сегашни учители, които сж завършили поне III класъ на нѣкоя гимназия или прогимназия и срѣдно техническо училище, но освѣнъ това сж били поне 1 година на специализация въ нѣкое тукашно или задгранично техническо училище или работилница, си запазватъ мѣстата и заплатитъ; слѣдъ като издържатъ практически изпитъ, тѣ се повишаватъ по чл. 148 отъ настоящия законъ, като къмъ слѣдуюмата имъ се заплата се додава по 480 л. годишно.

„Чл. 209. Ония сегашни учители, които сж завършили поне III класъ на нѣкоя гимназия или прогимназия и срѣдно техническо училище, а слѣдъ това сж получили висше техническо образование въ нѣкое висше училище, признато у насъ за такова, запазватъ мѣстата си и се повишаватъ по чл. 149 отъ настоящия законъ.

„Чл. 210. Учители, които нѣматъ завършено III-класно образование, а сж завършили сръдно технично училище и сж учителствували поне 5 години въ нѣкое сръдно технично училище, си запазватъ мѣстата и заплатата. Тѣ се повишаватъ като учителитѣ, визирани въ чл. 207, но слѣдъ като издържатъ освѣтъ практически изпитъ, още и изпитъ отъ III класъ въ продължение най-много на 3 години. Въ противенъ случай тѣ се уволняватъ като учителитѣ, визирани въ чл. 212 отъ настоящия законъ.

„Чл. 211. Особенъ правилникъ опрѣдѣля реда и начина, по който се полагатъ изпититѣ, прѣдвидени въ чл. чл. 205, 207, 208 и 210 отъ настоящия законъ.

„Чл. 212. Всички останали учители запазватъ сегашнитѣ си заплати и се уволняватъ отъ министерства на търговията и земледѣлието, щомъ се явятъ за тѣхнитѣ мѣста кандидати, съ ценза, прѣдвиденъ въ чл. чл. 141, 142 и 143 отъ настоящия законъ.

„Чл. 213. Старшинството на учителитѣ, визирани въ чл. чл. 207, 208, 209 и 210, слѣдъ като положатъ прѣдвиденитѣ въ тия членове изпити, се опрѣдѣля споредъ числото на прослуженитѣ имъ бюджетни години въ държавно индустриално и занаятчийско училище или учебна работилница.

„Чл. 214. Директоритѣ, директоритѣ-майстори и управителитѣ-майстори въ държавнитѣ професионални училища и учебни работилници, които не отговарятъ на ценза, прѣдвиденъ за такива въ настоящия законъ, се уволняватъ, щомъ за мѣстата имъ се явятъ кандидати съ нужния цензъ.

„Чл. 215. Най-късно до 1 януарий 1911 г. Министерството на търговията и земледѣлието опрѣдѣля положението на всички заварени учители относително заплатитѣ, съгласно разпоредбитѣ на настоящия законъ.

„Чл. 216. Заваренитѣ отъ закона секретарь-счетоводители, ако не отговарятъ на прѣдвидения въ тоя законъ цензъ, могатъ да получаватъ най-много до 1.800 л. годишно.

„Глава XVII.

„Общи разпоредби за учителитѣ по вѣдомството на разнитѣ министерства.

„Чл. 217. Когато нѣкой редовенъ учител или длъжностно лице по вѣдомството на народното просвѣщение, или нѣкой редовенъ учител въ професионално училище по вѣдомството на другитѣ министерства или по вѣдомството на изборнитѣ учрѣждения, прѣмине за учител въ нѣкое професионално училище по вѣдомството на Министерството на търговията и земледѣлието, тогава прослуженитѣ години по другитѣ вѣдомства се прѣсметатъ при опрѣдѣляне старшинството на учителя, стига послѣдниятъ да има образователния цензъ, прѣдвиденъ въ настоящия законъ.

„Чл. 218. Когато нѣкой редовенъ учител или длъжностно лице съ служба по професионалното образование по вѣдомството на Министерството на търговията и земледѣлието прѣмине за учител по вѣдомството на народното просвѣщение, тогава прослуженото врѣме по вѣдомството на търговията и земледѣлието се прѣсметъ при опрѣдѣляне старшинството на учителя, стига послѣдниятъ да има образователния цензъ, прѣдвиденъ въ закона за народното просвѣщение.

„Чл. 219. Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ 1 септемврий 1910 г. и отмѣня всички досегашни закони и разпоредби по професионалното образование.“

Прѣдседателъ: Искатъ ли нѣкой думата? (Никой не се обаждатъ)

Понѣже никой не иска думата, ще туря на гласуване законопроекта. Моля ония, които приематъ законопроекта за професионалното образование, по принципъ и искатъ да се прати въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

По дневния редъ слѣдва първото четене на законопроекта за свободата на публичнитѣ събрания.

Т. Васильовъ: Права прѣдложение да не се чете законопроектътъ.

Прѣдседателъ: Моля ония, които сж съгласни да не се чете законопроектътъ за свободата на публичнитѣ събрания, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

(Ето докладътъ и законопроектътъ)

„Докладъ до Народното събрание.

„Правото на гражданина свободно да се изказва, свободно да говори и свободно да се събира за обмѣна на мисли отъ общественъ и политически характеръ — това тѣй цѣнно за него право не е достатъчно гарантирано отъ сегашнѣ дѣйствующитѣ закони въ страната. Чл. 82 отъ конституцията на българското царство, кождото и категориченъ да е, но за практическото прилагане на съдържанието се въ него повеля с необходимъ специаленъ законъ, който да урежда подробноститѣ по свикването на събранията, по ръководенето имъ, за реда въ тѣхъ и за запазването на порядъка. Дѣйствително жителитѣ на българското царство, съгласно горѣцитираната конституционна повеля, иматъ право да се събиратъ мирно и безъ оружје, за да обсъждатъ всѣкакви въпроси, безъ да некатъ за това прѣдварително позволение — но това тѣхно осветено право никакъ не е оградено отъ посѣгателствата било на властѣта, било на отдѣлнитѣ трупировки отъ буйствующи лица, които въ шума, прѣдизвикателствата и създаденото безредие винаги биха потърсили сръдства за разтурването на всѣко свикано събрание. Свободното упражненіе отъ свободния гражданинъ осветеното му право на събиране и публично изказване, ефикасното и пълно гарантиране на това негово право, споредъ мене, е една отъ най-първитѣ обязанности на законодателното тѣло и азъ бързамъ да прѣдставя на вниманието на почитемото народно прѣдставителство тоя законпроектъ, цѣлящъ единството: свободата на публичнитѣ събрания.

„Гр. София, 25 януарий 1910 г.

„Министъръ на вътрѣшнитѣ работи: М. Так е въ.

„Законопроектъ

за свободата на публичните събрания.

„Чл. 1. Жителитѣ на българското царство иматъ право да се събиратъ мирно и безъ оружие, за да обсъждатъ всеѣкакви въпроси, безъ да искатъ по-напрѣдъ за това позволение (чл. 82 отъ конституцията).

„Забѣлѣжка. Публично е онова събрание, което, съ платенъ или свободенъ входъ, е достъпно за всеѣки, желающъ да го посѣти.

„Чл. 2. Публичните събрания ставатъ подъ открито небе или на закрито мѣсто — въ обществени и други здания (училища, читалища, оградени дворове и др.). Мѣстата за публичните събрания се опрѣдѣлятъ за прѣзъ цѣлата година отъ общинския съвѣтъ по рѣшение, взето още въ първитѣ засѣдания на януарската му сесия.

„Рѣшенията на общинския съвѣтъ кметътъ веднага разгласява съ обявление. Това рѣшение може да бъде обжалено прѣдъ надлежния мирови съдия въ 15-дневенъ срокъ отъ обявяването му, чрѣзъ писмени заявления отъ страна на единъ или нѣколко избиратели отъ общината. Въ заявлението трѣбва да бъдатъ посочени неудобствата на опрѣделеното мѣсто, като същевременно се посочи друго по-сгодно за цѣлѣта. Мировиятъ съдия, слѣдъ като провѣри наведнажъ всеѣки постѣпили заявления, въ течение на 15 дни отъ изтичане на опрѣделения погорѣ срокъ, издава своето рѣшение, което е окончателно, и го съобщава въ 3 дни отъ издаването на общинското управление, което тутакси го разгласява.

„Пжтните и дневни пари на съдията, когато отива вънъ отъ сѣдалището на своята околия се депозиратъ отъ заявителитѣ, а окончателно се изплащатъ било отъ общинските съвѣтници, подписали рѣшението на съвѣта, съ което е опрѣделено мѣстото, ако това мѣсто се отмѣни, или отъ заявителитѣ, ако рѣшението се потвърди.

„Чл. 3. Събранията, свикани вънъ отъ здания и огради, на открито, се подчиняватъ всецѣло на разпореденията на полицейската властъ.

„Чл. 4. Инициаторитѣ-учрѣдители на едно публично събрание, било на открито или на закрито мѣсто, сж длъжни да извѣстятъ писмено за това мѣстната полицейска или общинска властъ, като въ заявлението си — подписано най-малко отъ двама души, ползующи се съ граждански и политически права и съ мѣстожителство въ общината, дѣто ще стане събрание — опрѣдѣлятъ деня, часа и мѣстото на събрание, както и цѣлѣта, за която се свиква.

„Заявлението се подава на надлежния окръженъ управителъ или околийски началникъ — ако събрание ще стане въ окръженъ или околийски центъръ, градоначалнику — въ столицата, а ако е въ друга община — на надлежния общински кметъ.

„Подаването на заявлението става най-малко 24 часа прѣди откриване на събрание.

„Чл. 5. Чужденци не могатъ да бъдатъ инициатори, разпоредители и ръководители на събрания, въ които се разискватъ работи отъ общественъ и политически характеръ.

„Чл. 6. Срѣщу подадено заявление за свикване на публично събрание, ако поискатъ, издава се на инициаторитѣ удостоверение, въ което надлежниятъ чиновникъ отбѣлзва деня и часа на получаването му.

„Заявлението и удостоверението се освобождаватъ отъ всеѣкакви такси и гербовъ налогъ.

„Чл. 7. По общественитѣ пжтища, пазарища, панаири и манастирски събори не може да ставатъ събрания.

„Чл. 8. Не се позволява да се държатъ събрания на едно и сжщо мѣсто, въ единъ и сжщи часъ отъ двѣ различни политически или обществени групи или отъ двама политически противника.

„Забѣлѣжка 1. Събранията ставатъ по реда на подаденитѣ заявления, като се пазятъ, щото между края на едното и началото на другото да се е изминало не по-малко отъ единъ часъ време.

„Забѣлѣжка 2. Събранията на открито се допускатъ отъ 8 ч. сутринта до 6 ч. вечерта, а ония на закрито — до 11 ч. прѣди полунощъ.

„Чл. 9. Всеѣко събрание трѣбва да има ръководно бюро, състоящо се отъ трима души най-малко. Бюро, което ръководи събрание, бди за реда и тишината, прѣдупрѣждава всеѣко оскърбление на когото и да е или всеѣко нарушение на съществующитѣ закони и не допушта да се държатъ рѣчи отъ естество да нарушатъ обществения редъ и спокойствие, да прѣдизвикатъ извършването на прѣстѣпления или нагърняването на добритѣ нрави.

„Ако членоветѣ на бюро не сж били указани отъ инициаторитѣ, подписавши заявлението, тѣ се избиратъ отъ събрание. Бюро, а до съставянето му — подписавшиятъ заявлението сж отговорни за нарушенията на настоящия и прѣдидущия членове. Бюро може да разтури въ всеѣки моментъ ръководеното отъ него събрание и присъствуещитѣ сж длъжни да напуснатъ мѣстото на събрание.

„Чл. 10. Въ събранията, които ставатъ на закрито мѣсто, ако бюро не поиска, полицията туря въ негово разположение достатъчна стража за прѣдвардване и ограничаване всеѣкакви буйства и скандали.

„Чл. 11. Публичните манифестации и шествия, устроени отъ нѣкоя политическа или обществена група, се подчиняватъ на разпореденията на мѣстната полицейска или общинска властъ, която може, съ мотивирано постановление и въ интереса на обществения редъ и спокойствие, да не позволи дадена манифестация или да измѣни маршрута ѝ.

„Заявленията за тия манифестации и шествия, съ указание маршрута имъ, се подаватъ по реда, указанъ въ чл. 4 отъ настоящия законъ.

„Забѣлѣжка. Не поднадатъ подъ разпоредбата на настоящия законъ публичните забавления, давани отъ юнакитѣ, колесничитѣ и други спортни и благотворителни дружества, свадбени шествия, народни тържества и шествия, религиозни и погребални процеси и други подобни, установени отъ религията, обичаитѣ и традицията.

„Чл. 12. Всеѣки, който прѣзъ време на събрание, съ викове, апострофи, прѣкъсвания, вдигане шумъ или съ насилни и други непристойни дѣйствия наруши или се опита да наруши реда и тишината, наказва се съгласно чл. 180 отъ наказателния законъ.

„Чл. 13. За оскърбление съ думи бюро или нѣкого отъ членоветѣ му, за всеѣко неподчинение на неговитѣ наредби (чл. 8), както и за прѣкъсване или прѣдизвикване ораторитѣ, виновниятъ се наказва съ затворъ отъ 1 до 6 мѣсеца. Ако оскърблението е нанесено съ дѣйствие наказанието е тѣмниченъ затворъ отъ 6 мѣсеца до 1 година и глоба отъ 500 до 1.000 л.

„Чл. 14. Който влѣзе въ събрание или въ шествие съ оружие или държи оружие за нанасяне побой, наказва се, съгласно чл. 134 отъ наказателния законъ, съ затворъ до 6 мѣсеца.

„Чл. 15. За нарушение чл. 8 отъ настоящия законъ, както и за всеѣко насилствено нахлуване въ събрание, съ цѣлъ да се попрѣчи или развали то, виновнитѣ се наказватъ съ затворъ до 1 година и съ глоба отъ 500 до 2.000 л. Ако виновниятъ носи оружие, наказанието е двойно.

„Чл. 16. Всеѣки, който вънъ отъ събрание чрѣзъ лъжливи тревоги или устроени демонстрации се опита да го разтури — наказва се съ глоба отъ 100 до 2.000 л. и съ затворъ до 2 години.

„Ако това извърши лице, занимающе държавна общинска или окръжна служба, наказанието е до 3 години строгъ тѣмниченъ затворъ.

„Чл. 17. Събрания, свикани безъ съблюдение наредбитѣ въ настоящия законъ, както и шествия, устроени безъ надлежното позволение, не се допускатъ. Независимо отъ това, инициаторитѣ имъ се на-

казватъ всѣки единъ съ глоба отъ 50 до 200 л. и затворъ до 6 мѣсеца.

„Чл. 18. Дѣлата за прѣстѣпления и нарушения по настоящия законъ се възбуждатъ или по искане на обвинителната властъ или по заявление отъ бюрото, а така сѣщо и отъ всѣки гражданинъ, присѣтствующъ на събраниято. Заявленията по тия дѣла се подаватъ най-късно до 30 дена отъ тоя, въ който е станало събранието. Заявления, подадени слѣдъ тоя срокъ, се оставятъ безъ послѣдствие.

„Чл. 19. Прѣстѣпленията и нарушенията по настоящия законъ се сѣдятъ въ общитѣ сѣдилища и прѣрѣждатъ всички други углавни дѣла.

„Чл. 20. Непрѣдвиденитѣ въ настоящия законъ прѣстѣпни дѣяния се прѣсѣдватъ и наказватъ по общия наказателенъ законъ.

„Чл. 21. Не подпадатъ подъ наредбитѣ на настоящия законъ конгреситѣ или илтимнитѣ събрания на разнитѣ сдружавания, образувани съгласно съществуващитѣ закони, както и конгреситѣ и частнитѣ събрания на политическитѣ партии, които ставатъ въ партийнитѣ или дружествени помѣщения и които се подчиняватъ на общитѣ законни разпореждания.

„Чл. 22. Настоящиятъ законъ влиза въ сила отъ дена на обнародването му въ „Държавенъ вѣстникъ.“

Прѣдседателъ: Има ли нѣкой да говори по принципъ?

Обаждатъ се: Нѣма. Да се изпрати въ комисията.

Прѣдседателъ: Понеже нѣма никой да говори по принципъ, ще туря законопроекта на гласуване. Моля ония, които приематъ законопроекта за свободата на публичнитѣ събрания по принципъ и искатъ да се прати въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

По дневния редъ слѣдва първото четене на законопроекта за допълнение и измѣнение закона за пчеларството.

Моля г. Благоева да го прочете.

Замѣстникъ-секретаръ Н. Благоевъ: (Чете)

„М О Т И В И

за измѣнение и допълнение на закона за пчеларството.

„Развитието, до което въ послѣдно врѣме е достигнало въ страната модерното пчеларство, е на всички извѣстно. Държавата, подкрѣпена, отъ частната инициатива, е направила и по настоящемъ прави голѣми жертви и усилия, за популяризирането и възприемаването му отъ широката земледѣлска маса — истинския прѣдставителъ на физическия трудъ. Статистиката, събирана ежегодно отъ въврѣното ми министерство за пчеларството, най-нагледно ни показва, че жертвитѣ и усилията, правени отъ страна на държавата, не сѣ отишли напразно. Числото на разборнитѣ кошери сега въ цѣлото царство прѣвишава цифрата 40.000. Съ увѣреностъ може да се каже, че въ България, тоя клонъ отъ селското ни стопанство, който на дѣло доказва, че може да бѣде едно доста значуще доходно перо отъ прихода на земледѣлца, е поставенъ въ правиленъ пътъ на развитието си.

„Бързиятъ развой на тая отраслъ още въ 1904 г. наложи, щото правителството да го постави подъ охраната на специаленъ законъ. Въ тоя законъ сѣ били прокарани мѣропрятия, отговарящи на тогавашнитѣ нужди и условия, обаче 6-годишната практика по прилагането му, бързото и широкото му развитие въ настояще врѣме, налагатъ да се допълни сега съществуващия законъ по пчеларството

съ нѣкои нови мѣропрятия, като сѣщеврѣменно се направятъ и нѣкои измѣнения по него, които да отговарятъ на сегашнитѣ нужди и условия, при които се намира то.

„Мотивитѣ за измѣненията и допълненията на закона по пчеларството отъ 1904 г. сѣ слѣднитѣ:

„1. Съ измѣнението на чл. 12 отъ закона се гони единствената цѣль, да се създадатъ у насъ, така нареченитѣ „Промислени подвижни пчеларници“, т. е. прѣзъ врѣмето на голѣмата беридба на пчелитѣ, да се прѣкарватъ кошеритѣ врѣменно на паша отъ едно мѣсто на друго, а бързото прѣвозване по желѣзницитѣ се налага отъ обстоятелството, че ако пчелитѣ се държатъ лѣтно врѣме, когато обикновено трѣбва да става прѣкарването на паша, затворени въ кошеритѣ, пититѣ отъ топлината се поврѣждатъ, пчелитѣ се задушаватъ, вслѣдствие на което кошеритѣ се развалятъ. По тия причини въ измѣнението се иска да се прѣвозватъ кошеритѣ съ голѣма бързина и 50% намаление, като се таксуватъ по тарифитѣ за малка бързина.

„2. Измѣнението на алинея втора отъ чл. 18 се налага, защото практиката доказва, че изплащане поврѣдитѣ, извршвани въ помѣщенията при пчелинитѣ, или за краденитѣ, унищоженитѣ и разбити кошери отъ злонамѣрени лица, се е протакало съ години и не е могло да произведе оня ефектъ, който е гонилъ закона за прѣдотвращение погълзнове-нието за заграбване на чуждото или оня бруталенъ начинъ за отмъщение, който за голѣмо съжаление е много разпространенъ у насъ.

„3. Дополнението на закона съ новъ чл. 5, а именно: въ сушави и неблагопрятия за пчелитѣ години, когато пчелнитѣ сѣмейства се застрашаватъ да умиратъ отъ гладъ, държавата да отпуща на пчеларитѣ нужната захаръ безъ акцизъ и други берии върху нея, е належащо, защото таква година се случватъ, както 6-годишната 1908, прѣзъ зимата на която много пчелни сѣмейства загинаха отъ гладъ. Всички ходатайства отъ страна на Министерството на търговията и земледѣлието прѣдъ онова на финансирѣ, което има най-голѣмо желание да послужи на зараждащото се пчеларство, останаха безъ послѣдствие, по единствената причина, че нито въ закона за акциза, нито въ закона за митницитѣ било прѣдвидено да се отпуща захаръта безъ акцизъ, на когото и да било. Въ ония мѣста, дѣто прѣзъ 1908 г. 60% отъ пчелнитѣ сѣмейства измреха отъ гладъ и лошохачественъ медъ, прѣзъ настоящата 1909 г. останалитѣ живи разборни кошери дадоха на пчеларитѣ отъ 40—50 кгр. чистъ центрофуженъ медъ, както е, напр. случаятъ въ гр. Царибродъ и околността му. Начинътъ, по който се става раздаването и денатурализирането на безакцизната захаръ, отъ страна на Министерството на търговията и земледѣлието, въ съгласие съ онова на финансирѣ, ще се изработятъ особени народби, за да не ставатъ злоупотребления.

„4. Прѣдъ видъ на това, че фалшификацията на пчелнитѣ продукти особено на восѣка въ насъ, отъ день въ день взема голѣми размѣри, то за прѣкрѣщение на това зло, чл. 19 отъ закона се допълня въ смисълъ, че подозрѣнитѣ за фалшифицирани пчелни продукти се конфискуватъ врѣменно до изслѣждането имъ и, ако се укажатъ фалшифицирани, да се унищожаватъ.

„5. Въ чл. 20 се прибавяватъ само думитѣ: „прѣдвидени въ чл. 16“, защото, за да се ползватъ пчеларитѣ досега при прѣвозването на кошеритѣ си и другитѣ уреди по държавнитѣ желѣзници, отъ Дирекцията на желѣзницитѣ сѣ имъ искани обгербовани удостоверения, издадени отъ Министерството на търговията и земледѣлието, че пчелинитѣ имъ сѣ заградени, съ което сѣ се създавали прѣчки и

много пчелари не сж могли да се ползватъ отъ тая облага на закона.

„6. Най-сетнѣ законътъ се допълня съ нѣкои нови законоположения, съ които се гони цѣльта да се събира една по-точна и наврѣменна ежегодна статистика по пчеларството, понеже досега се е събирала такава чрѣзъ общинскитѣ кметове, които сж прѣдставяли много неточни и ненаврѣмени свѣдѣния.

„Това сж, г. г. народни прѣдставители, мотивитѣ, възъ основа на които се иска отъ повѣреното ми министерство измѣненията и допълненията на закона за пчеларството.

„Гр. София, януарий 1910 г.

„Министъръ на търговията и земледѣлието:
А. Ляпчевъ.“

В. Бенчевъ: Прѣдлагамъ да не се чете законопроектъ.

Прѣдседателътъ: Моля ония, които сж съгласни съ направеното прѣдложение отъ г. Бенчева, да не се чете законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

(Ето законопроектъ.)

„Законопроектъ

за допълнение и измѣнение на закона за пчеларството.

„Чл. 1. Чл. 12 се измѣнява така: кошери съ живи пчели се прѣвозватъ по държавнитѣ желѣзници съ голѣма бързина, а се таксува съ 50% намаление отъ тарифата за малка бързина.

„Кошери безъ пчели, пчеларски уреди и продукти се прѣвозватъ съ малка бързина, сжщо съ 50% намаление.

„Чл. 2. Алинея втора отъ чл. 18 се измѣнява така: „за нанесенитѣ поврѣди се съставлява актъ, съ който комисията опрѣдѣля обезщетението, което трѣбва да се плати на пострадалия. Това обезщетение се изплаща отъ селото или града, въ чието землище сж станали поврѣдитѣ, чрѣзъ извънреденъ налогъ, разхвърлянъ отъ общинския съвѣтъ въ течение на една седмица отъ деня на съставянето акта по равно на къща и събранъ отъ общинския секретарь-бирникъ въ 3-мѣсеченъ срокъ отъ деня на разхвърлянето. Това обезщетение веднага се прѣдава отъ секретарь-бирника на потърпѣвния.

„Чл. 3. Въ случай на сушави и неблагоприятни за пчелитѣ години, когато пчелнитѣ сѣмейства не могатъ да събератъ запасъ за зимуване и ги застрашава явна смъртъ отъ гладъ, държавата отпуска на пчеларитѣ захаръ безъ акцизъ и други берни върху нея и то въ размѣръ до 5 кгр. на кошерь.

„Министерството на търговията и земледѣлието, въ съгласие съ Финансовото министерство, изработва специални наредби по отпушане на безакцизна захаръ.

„Чл. 4. Чл. 19 се измѣнява така: забранява се подправянето и фалшифицирането на восѣка. Подозрѣниятъ за фалшифициранъ восѣкъ се конфискува до изслѣждането му. Ако се докаже, че е фалшифициранъ, унищожава се.

„Чл. 5. Чл. 20 се измѣнява така: отъ облагитѣ, прѣдвидени въ чл. 16 отъ настоящия законъ, се ползватъ само ония пчелари, на които пчелинитѣ сж заградени или иматъ специални пазачи.

„Чл. 6. Общинскитѣ кметове сж длѣжни, слѣдъ като се свърши окончателно второто записване прѣзъ м. септемврий въ пчеларската книга, числото на кошеритѣ въ общинитѣ имъ, да прѣдставятъ най-късно до 15 октомврий на респективния агро-

номъ подробно извлѣчение отъ пчеларската книга за имѣющитѣ се палице кошери-майки и кошери-рояци (прилоди), съ обозначение количеството, видѣтъ на всѣка система кошери поотдѣлно.

„Чл. 7. Агрономитѣ сж длѣжни, като провѣрятъ тия данни, да ги прѣработятъ и най-късно до 15 декемврий да ги прѣдставятъ въ Министерството на търговията и земледѣлието.

„Чл. 8. Къмъ чл. 22 се прибавя слѣдната нова алинея: „Министерството на търговията и земледѣлието въ началото на всѣка година изпраща на Министерството на финанситѣ списѣкъ на всички пчеларски уреди и принадлежности, които не се изработватъ у насъ, а се внасятъ отъ странство, и подлежатъ на освобождение отъ мито и други берни.

„Чл. 9. На ония пчелари, въ пчелинитѣ на които се появи болестъта гнилецъ и не явятъ наврѣме въ общинското управление за появяването на болестъта, кошеритѣ имъ се унищожаватъ и не имъ се плаща прѣдвиденото въ чл. 14 отъ закона за пчеларството обезщетение.

„Чл. 10. Всички общински, окръжни и държавни лица, които не изпълнятъ своеврѣменно прѣдписанията на настоящия законъ, се наказватъ по административенъ редъ отъ Министерството на търговията и земледѣлието съ глоба отъ 10 до 50 л.

„Чл. 11. Всички наказателни разпорѣждания, издавани отъ Министерството на търговията и земледѣлието, подлежатъ на обжалване прѣдъ мѣстния окръженъ съдъ въ 15-дневенъ срокъ, считанъ отъ деня на съобщението, и на касационно обжалване прѣдъ Върховния касационенъ съдъ на общо основание.“

Прѣдседателътъ: Има ли нѣкой да говори по принципъ? (Никой не се обажда)

Понеже нѣма никой да говори по законопроекта, че го туря на гласуване. Моля ония, които приематъ законопроекта за измѣнение и допълнение закона за пчеларството, и да се изпрати въ надлежната комисия; да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

По дневния редъ слѣдва първото четене на законопроекта за добавяне втора алинея къмъ чл. 2, измѣнението на забѣлѣжката къмъ сжщия членъ и отмѣнене буква е въ чл. 24 отъ закона за пенсиятъ на енорийскитѣ свещенослужители.

Моля г. Благоева да го прочете.

Замѣстникъ-секретаръ Н. Благоевъ: (Чете)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за добавяне втора алинея къмъ чл. 2, измѣнението на забѣлѣжката къмъ сжщия членъ и отмѣнене на буква е въ чл. 24 отъ закона за пенсиятъ на енорийскитѣ свещенослужители.

„Въ дѣйствующия по настоящемъ законъ за пенсиятъ на енорийскитѣ свещенослужители е пропуснато да се упомене изрично, че освѣнъ енорийскитѣ свещенослужители, съ пенсия слѣдва да се ползватъ и останалитѣ служачи по църковното вѣдомство, като управляющи епархии, които пѣматъ епископски санъ, протосингелитѣ, свещенопрото-вѣдницитѣ, гарнизоннитѣ свещеници и др., поради което, при всичкитѣ имъ заслужени права, тѣзи послѣднитѣ сж лишени отъ подобна. Отъ друга страна се е оказала и една непълнота въ забѣлѣжката къмъ чл. 2 отъ казания законъ, споредъ която при опрѣдѣлянето пенсията на енорийскитѣ свещенослужители се зачитатъ прѣди ржкополагането, само годинитѣ, прѣкарани въ учителство,

а не и тѣзи прослужени въ други длѣжности по църковната администрация, като: секретари, писари и писци при митрополититѣ и архиепископскитѣ намѣстничества.

„Поради това, по искането на Св. Синодъ, намѣри се за умѣстно да се внесе съответствующето измѣнение и допълнение на закона за пенситѣ на енорийскитѣ свещенослужители, изложено въ тукъ приложения законопроектъ, който сжщеврѣменно отмѣня буква е на чл. 24 отъ казания законъ, касающа се до усиляването фонда за казанитѣ пенсии, тъй като той е вече достатъчно нарастъ и осигуренъ.“

„Гр. София, 28 януарий 1910 г.“

„Министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията:

С. Паприковъ.“

В. Бенчевъ: Прѣдлагамъ да не се чете законопроектътъ, а да се прати въ комисията.

Прѣдседателъ: Моля ония, които сж съгласни да не се чете законопроектътъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

(Ето законопроектътъ.)

„Законопроектъ

за добавяне втора алинея къмъ чл. 2, измѣнението на забѣлжката къмъ сжщия членъ и отмѣнение на буква е въ чл. 24 отъ закона за пенситѣ на енорийскитѣ свещенослужители.

„Къмъ чл. 2 се добавя втора алинея съ слѣдующето съдържание:

„Освѣнъ енорийскитѣ свещенослужители иматъ право на пенсия по този законъ, при условията изложени въ него, управляющитѣ епархии, които нѣматъ епископски санъ, протосингелитѣ при Св. Синодъ, ексзархията и митрополититѣ, свещнопроповѣдницитѣ, гарнизоннитѣ свещеници и всички духовни лица, служащи по църковната администрация въ царството.

„Забѣлжката къмъ сжщия членъ се измѣнява както слѣдва:

„При опрѣдѣляне пенсията, четатъ се и годишитѣ, прѣкарани въ учителство и на служба по църковната администрация на ония духовни лица, които прѣди ржкоположението си сж заемали такива длѣжности. Началото на службата на такива лица, което дава право на пенсия, започва слѣдъ навършване 20-годишна възраст.

„Буква е отъ чл. 24 на закона за пенситѣ на енорийскитѣ свещенослужители се отмѣнява.“

Прѣдседателъ: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Азъ не ставамъ за да възстана противъ внесенния законопроектъ, но искамъ да се обясни единъ въпросъ. Съгласно чл. 1 отъ днешния законопроектъ за пенситѣ по гражданското вѣдомство, пенсия се отпуска на всички български подданици, които служатъ на държавата по гражданското вѣдомство. Тамъ сж изброени всички служащи, между които и служащитѣ на българската народна църква. Сега азъ мисля, когато създаваме този законъ, трѣбва да съберемъ всички вѣдомства на едно мѣсто, именно въ този законопроектъ за пенситѣ, за да нѣмаме разправии съ 2 закона за пенситѣ.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлнето.

Министъръ А. Ляпчевъ: На пръвъ погледъ дѣйствително тъй изглежда, че въ внесенния законопроектъ за пенситѣ по военното и гражданското вѣдомство се говори и за чиновницитѣ по българската православна църква; но то се отнася до цивилнитѣ чиновници, не до духовнитѣ лица. Духовнитѣ лица се редятъ по особенъ законъ и не е умѣстно да ги смѣсваме съ всички други. Ето защо, въпрѣки наредбитѣ, които ще послѣдватъ по общия законъ за пенситѣ, за духовнитѣ лица има специаленъ законъ. Въ този специаленъ законъ, както е обяснено въ мотивитѣ, е пропусната една алинея, която съвсѣмъ неоснователно изключаваша редъ свещенослужители. Касае се да се уреди този въпросъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: За свещеницитѣ ние прѣдвиждаме въ бюджета едно възнаграждение за изплащане на заплатата, тъй, както е за учителитѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Да.

В. Георгиевъ: Учителитѣ се плащатъ една частъ отъ общината, а другата отъ държавата.

Я. Поповъ: Сега всичко се плаща отъ държавата.

В. Георгиевъ: Не отъ държавата, а отъ общината, като ги внася на бирника. Азъ мисля, че на туй основание трѣбва и тѣхната пенсия да влѣзе въ общия законъ за пенситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: То е друга работа.

В. Георгиевъ: Защото тѣ не сж чисто общински чиновници, както сж другитѣ по изборнитѣ учрѣждения.

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ законопроекта по принципъ и искатъ да се изпрати въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

По-нататѣтъ слѣдва прѣдложението за опрѣдѣление възнаграждение на гарнизоннитѣ свещеници. Моля г. Благоева да го прочете.

Замѣстникъ-секретаръ Н. Благоевъ: (Чете)

„М О Т И В И.

„За извршване духовнитѣ трѣби въ по-голтѣмитѣ войскови гарнизони има назначени гарнизонни свещеници още прѣзъ 1906 г. съ годишно възнаграждение по 1.500 л. одному, плащано отъ общия кредитъ, прѣдвиденъ по бюджета на Министерството на войната за възнаграждения за извршване духовни трѣби и пр. въ войската.

„Обаче прѣзъ текущата година, съ влизането въ сила на закона за бюджета за 1909 г., тия възнаграждения не се допусчатъ да бждатъ по-голтѣми отъ 100 л. мѣсечно и за да може да се удовлетвори казанитѣ свещеници съ сжщото възнаграждение, т. е. изъ годишенъ окладъ по 1.500 л., каквото сж получавали отъ 1906 г. насамъ, нужно е на основание П-то постановление на Министерския съветъ, взето въ засѣданието му отъ 18 юлий т. г. протоколъ № 53, да се даде за това разрѣшение отъ почитаемото Народно събрание, тъй като не е справедливо пътъ и нѣма причини да имъ бжде намалено това възнаграждение.

„За това, умоляватъ се г. г. народнитѣ прѣдставители да одобрятъ прѣдложението ми и да дадатъ исканото съ него разрѣшение.

„Ст. София, декемврий 1909 г.

„Министъръ на войната, генералъ-адютантъ, генералъ отъ инфантерията:

Николаевъ.

„Прѣдложение

за опрѣдѣляне възнаграждението на гарнизоннитѣ свещеници, плащано отъ § 22 по бюджета на Министерството на войната за 1909 г.

„Членъ единственъ. Разрѣшава се на Министерството на войната да изплаща отъ кредита прѣдвиденъ въ § 22 по бюджета му за 1909 г., възнаграждение на гарнизоннитѣ свещеници за извършване духовни трѣби въ войската, по 1.500 л. годишно одному, начиная отъ 1 януарий 1909 г.“

Прѣдседателъ: Моля, които приематъ прочетеното прѣдложение за опрѣдѣляне възнаграждение на свещеницитѣ по принципъ и да се изпрати въ комисията, да си вдигнатъ ржката.

Министъръ М. Такевъ: Това е прѣдложение; то трѣбва да се одобри отъ камарата.

Прѣдседателъ: Моля, които одобряватъ токущо прочетеното прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

А. Краевъ: Моля, какво е това прѣдложение? Не е ли законодателно?

Я. Поповъ: То се рѣши вече.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ М. Такевъ: Едно обяснение за г. Краева, защото виждамъ, че той не е освѣтленъ върху тази работа.

Въ бюджета на Военното министерство има единъ параграфъ за възнаграждение на свещеницитѣ при гарнизонитѣ и имъ се давали по 1.500 л. на годината. Но вие знаете, че лани въ бюджета ние казахме: всѣка служба, която ще бѣде платена повече отъ 100 л. на мѣсецъ, трѣбва да бѣде изрично прѣдвидена въ бюджета. Понеже тѣмъ се даватъ повече отъ 100 л., не могатъ да си получатъ слѣдующото имъ се възнаграждение за службата имъ въ гарнизонитѣ. Г. военниятъ министъръ внесе въ Министерския съвѣтъ и послѣдниятъ одобри отъ този кредитъ, който е цѣль кредитъ да се дава на свещеницитѣ, вмѣсто по 100 л., по 125 л. на мѣсецъ, т. е. по 1.500 л. годишно. Това е прѣдложението.

А. Краевъ: Това е, значи, една директива за Военното министерство, какъ да разпрѣдѣля общитѣ суми въ бюджета, и става на едно четене.

Министъръ М. Такевъ: Да, на едно четене.

Прѣдседателъ: Слѣдва по-нататъкъ законопроектъ за промѣнене названийта на нѣкои села. Моля г. Благоева да го прочете.

Замѣстникъ-секретаръ Н. Благоевъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„На основание чл. 2 отъ закона за селскитѣ общини, моля почитаемото Народно събрание да одобри, съгласно рѣшенията на надлежнитѣ общински

съвѣти приложения тукъ законопроектъ за промѣнене названийта на селата, показани въ сѣщия проектъ.

„Гр. София, януарий 1910 г.

„Министъръ на вътрѣшнитѣ работи:

М. Такевъ.“

Я. Поповъ: Прави прѣдложение да не се чете законопроектътъ.

Прѣдседателъ: Моля, които сж съгласни да не се чете законопроектътъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

(Ето законопроектътъ:)

„Законопроектъ

за промѣнене названийта на села.

„Членъ единственъ. Названията на селата, поименовани въ приложения къмъ настоящия законъ списъкъ, се промѣняватъ, споредъ както е отбѣлзано въ сѣщия списъкъ.

„Списъкъ

на селата, чийто названия се промѣняватъ.

Сегашното название на селото	Новото название на селото
I. Бургазки окръгъ.	
1. Айтоска околия.	
Кадж-кьой	Схдиево
Кючукъ-алапъ	Малка-поляна
Урумъ-ени-кьой	Искра
2. Бургазка околия.	
Кара-бунаръ	Князь-Владимиръ
Мехметъ-кьой	Тръвентъ
Сарж-Муса	Босна
3. Карнобатска околия.	
Баябанчево	Вѣтретъ
Ени-кьой	Зора
Ени-махле	Златица
Инджѣ-кьой	Каравелово
Исмаилъ-факъ	Царъ-Симеонъ
Сунгурларе	Лоза
4. Сливенска околия.	
Керменлий	Славейково
5. Ямболска околия.	
Инджѣкъ-сарлий	Надежда
Коеджи-гидикъ	Златарево
II. Варненски окръгъ.	
1. Балчишка околия.	
Гий-орманъ	Караново
Кая-бей-кьой	Каменъ-бръгъ
Калъчъ-кьой	Саблево
Ресиллеръ	Крали-Марко
Сарж-меше	Джбова-гора
Сюртю-кьой	Неново
Югузчуларъ	Цѣтана
Яалж-ючъ-орманъ	Евдокиево
Язджиларъ	Писаревци

Сегашното название на селото	Новото название на селото	Сегашното название на селото	Новото название на селото
2. Варненска селска околия.		2. Трънска околия.	
Кочакъ.	Овчаръ	Пищане	Доброславци
3. Добришка околия.		VII. Старозагорски окръгъ.	
Арнаутъ-куюсу	Константиново	1. Казандъшка околия.	
Емирово	Павлово	Кжшлата	Априловецъ
Ени-махле	Борисово	2. Новозагорска околия.	
Каднево	Асеново	Караджа-Муратлий	Рогачево
Коркутъ	Страхилово	Кара-кюртъ	Черново
Чанларъ	Младеново	Мая-курфалий	Царъ-Калояново
Богдайлий	Бистрець		
Богдайдж-чамурлий	Кирилово		
Дели-Юсуфъ-куюсу	Лозенъ		
Дурасий	Дръново		
Енидже-хайдаръ	Борисово		
Есетлий	Воденъ		
Каралий	Красенъ		
Мусу-бей	Горни-изворъ		
Сарджа	Жълтежъ		
Хасанча	Лъсово		
Чифликъ-Мусу-бей	Долни-изворъ		
Шахъ-Вели	Росенъ		
4. Провадийска околия.		3. Старозагорска околия.	
Балдъръ-кьой	Ланско-село	Кара-бурунъ	Черни-носъ
Горни-Мурна-чифликъ	Сливатъ се въ едно село, подъ название Съединение	Карпусча	Любеница
Долни-Мурна-чифликъ		Ялча	Тихомиръ
Джиздаръ-кьой			
Кара-агачъ			
Куртъ-дере			
Хамбарлъкъ	Добриня		
	Бръстово		
	Вълчи-долъ		
	Житница		
III. Пловдивски окръгъ.		4. Хасковска околия.	
1. Пазарджишка околия.		Каснаково	Кладенчево
Кьосе-Муратово		Хасобаъ	Загорово
2. Пловдивска селска околия.	Ясна-поляна		
Гиренъ	Сърногорово		
Насва-кьой	Кралево		
IV. Плъвенски окръгъ.		VIII. Търновски окръгъ.	
1. Плъвенска околия.		1. Свищовска околия.	
Орта-кьой	Аспарухово	Хаджи-Муса	Морава
		Чаушово	Царъ-Николаево
V. Русенски окръгъ.		2. Търновска околия.	
1. Бълненска околия.		Одаитъ	Петко Каравеловъ
Горно-Абланово	Владимирово		
2. Силистренска околия.		IX. Шуменски окръгъ.	
Кочина	Красиво	1. Ескиджумайска околия.	
VI. Софийски окръгъ.		Авдаларъ	Брана
1. Самоковска околия.		Айладънъ	Бръстово
Калиларъ	Добрино	Акъ-Мехмеди	Бълвово
		Атларъ	Аспарухово
		Баячево	Оборище
		Боазъ-кесенъ	Гърло
		Болу-кжж	Драгановецъ
		Гюня-кьой	Слънчево
		Даутларъ	Хаджи-Димитрово
		Дуванджикъ	Ястребово
		Заралж-кьой	Бузлуджа
		Казана-теке	Моминъ-монастиръ
		Кара-кашлж	Раковски
		Карлж-кьой	Кралево
		Кеди-юрень	Русино
		Коджа-дуганъ	Орлово
		Кьочекларъ	Каравелово
		Насчи-кьой	Надежда
		Разбойна	Калинино

Сегашното название на селото	Новото название на селото
Стратидже Чобанъ-дере Юрюклеръ Явашево	Стражица Овчарово Ботьово Китапчево
2. Османпазарска околия.	
Авланъ-кьой Албалари Балабанлари Даа-кьой Демирджилеръ Доброджелари Дуванларъ Елезлери Ени-махле (Килиджилерска община) Ефраст-кечилеръ Ешилъ-ова Иланджиларъ Калайджилари Кара-дарлъ Карагьозлеръ Кастъргаларъ Керемединъ Куванджиларъ Кушлу-кьой Кьопекъ-кьой Мечикчилеръ Орта-кьой Садъкларъ Сьобджилеръ Текилеръ-джами Текелеръ-кябиръ Текелеръ-сагъръ Тюлбе Тюлбе-караларъ Хамзаларъ Хастъ-кечилеръ Чанакчиларъ Чикръкчиларъ Шахвелеръ	Рѣчица Орѣхово Радомиръ Горско-село Желѣзово Добритъ Априлово Вѣтрень Ново-село Долно-Козарево Зелена-морава Змеево Мѣдна Черногорово Черно-око Косово Горица Пчеларово Гълъбово Крумово Росица Срѣдица Лѣсково Стръмнина Срѣдна-равна Горна-равна Долна-равна Мънастирица Горна-мънастирица Черешово Горно-Козарево Паничерево Въртелешково Войводово
3. Поповска околия.	
Аязларъ Кечилеръ Мехмеди Спахларъ Фюлбелеръ	Изворъ Козаревци Царъ-Симеонъ Сърнево Елена
4. Прѣлавека околия.	
Гюлеменъ	Герилово
5. Шуменска околия.	
Гюргенлие Ериклие Куванджиларъ Къзълъ-кая Суджасъ Чамурлу Чанакчие Язджи	Габърено Сливово Пчела Червенъ-камъкъ Водица Борово Загора Писарово

Прѣдседателъ: Има думата г. Васильовъ.

Т. Васильовъ: Г. г. народни прѣдставители! Прося вашето търпѣние да кажа нѣколко думи върху законопроекта за промѣненіе названията на нѣкои села или населени мѣста. По мое мнѣние, промѣненіе названията на селата не трѣбва да става току-така, но съ голѣмо внимание и всеко едно промѣненіе да бѣде мотивирано. Азъ, разумѣва се, нѣмамъ на ръка данни за всеко едно село, но отъ списъка, който е пратенъ въ Народното събрание, забѣлѣзвамъ нѣкои промѣненія, които, по моему, сѣ твърдѣ несполучливи. Азъ разбирамъ промѣненіе названията на нѣкое населено мѣсто или село да става така: у насъ много отъ названията на селата сѣ на турски езикъ. Такива названия трѣбва да се побългаряватъ; но ако за нѣкое турско название на български езикъ нѣма съответствующа, подходяща дума, тогазъ добръ е на селото да се даде название по името на нѣкое заслужило лице, или на нѣкоя близка мѣстность или най-сетѣ друго хубаво българско име. Но току-така да се даватъ безразборно названия, особено, когато такива названия сѣ вече дадени на нѣкои села, по-рано, мисля, не трѣбва да се допуска. Моля, обърнете внимание на новитѣ имена, които сѣ въ законопроекта — азъ ще прочета нѣколко: въ Карнобатска околия — с. Балабанчево е наречено Вѣтрень, когато въ царството има 4 села подъ това название; въ Добришката околия, с. Ени-махле е наречено „Борисово“, когато въ България имаме 7 села съ това название. По-нататъкъ срѣщаме „Дрѣново“, а пъкъ имаме 7 села съ това название и 1 градъ; „Бръстово“ — имаме 3 села съ сѣщото название; „Владимирово“ — на името на покойния князь Владимиръ — имаме 2 села и сега е третото. „Надежда“, на името на малката княгиня — имаме вече 3 села съ това название. Сетѣ, „Ботьово“ — имаме 5 села съ сѣщото название; „Орѣхово“ — имаме 4 села и 1 градъ съ това название; „Ново-село“ — имаме 19 „нови села“; „Крумово“ — имаме 7 села. По-надолу пъкъ е дадено название „Изворъ“; имаме 10 села съ това название. Има още нѣколко други съ по 1—2 имена, но нѣма да ги спомена. Когато имаме въ царството село съ извѣстно название, не трѣбва да се дава сѣщото название на друго село, макаръ и въ другъ окръгъ, а тукъ въ законопроекта имаме нѣколко въ единъ и сѣщъ окръгъ; напр., гледамъ въ Добришката околия едно село Ени-махле прѣименовано на Борисово и друго село Енидже-Хайдаръ, тоже прѣименовано на Борисово. Въ сѣщия законопроектъ на 2 села се дава единъ име, тогазъ когато ние имаме 7 други села на сѣщото име. Та азъ мисля, че не би трѣбвало да се повтарятъ имената и да се даватъ названия въ честъ или въ паметъ на лица, на чиито имена е дадено вече наименованието на извѣстно село. Акс законътъ е наистина бързъ и трѣбва да мине, тс азъ моля въ комисията да се изучи внимателно, така че, повторнитѣ названия да се махнатъ. Сѣщъ тѣй и нѣкои несполучливи имена може да се махнатъ. Азъ си припомнямъ, че прѣди 2—3 години въ Старо-загорския окръгъ станаха голѣми промѣненія на названията на селата — но тогазъ, слѣдъ като бѣха рѣшили общинскитѣ съвѣти, бѣше съставена въ гр. Стара-Загора една комисия отъ видни хора, за познати съ исторіята, археологіята, географіята и съ турския езикъ: въ нея влизаха извѣстнитѣ писатели Атанасъ Илиевъ, Петъръ Ивановъ и владиката Методий, която комисия прѣгледа и корегира даденитѣ отъ общинскитѣ съвѣти названия и повърна наново списъцитѣ на общинскитѣ съвѣти за да се дадатъ на селата нови названия по-сполучливи. Така съставенъ и прѣгледанъ списъка на прѣименованията се внесе въ Народното събрание и одобри. Можеше и сега да стане сѣщото.

Това е, което имахъ да кажа по законопроекта

Прѣдседателъ: Има думата г. Каранешевъ.

Д. Каранешевъ: Азъ искахъ да обърна вниманието, както на почитаемия министъръ на вътрѣшнитѣ работи, така и на комисията, когато законопроектътъ ще се изпрати въ комисията, че имената на всички тия села, които сж изложени въ законопроекта, сж повечето стари, турски имена прѣведени на български, но прави ми впечатление, че на много мѣста тия турски имена сж прѣведени буквално и сж се получили едни имена, които не звучатъ добръ. Послѣ, гледамъ въ законопроекта на повечето села сж дадени съставни имена. Менѣ ми се струва, че ние имаме доста имена отъ нашата история, па и отъ различни мѣстности, и могатъ да се взематъ такива имена за селата, които да не бждатъ съставни и да бждатъ малко по-благозвучни. Така че, азъ само тия бѣлѣжки правя. Бихъ желалъ комисията да замѣни нѣкои отъ тѣзи имена съ други по-добри и най-послѣ, когато се прѣвеждатъ нѣкои турски имена на български да се намѣрятъ по-подходящи имена, като желателно е да се избѣгватъ съставнитѣ имена, защото цѣла редица отъ 2—3 думи да образува едно название, това, споредъ мене, е съвършено излишно. Би могло, при едно по-голямо внимание въ комисията, да се намѣрятъ подходящи имена.

Това само имамъ да кажа.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Когато миналата година обикаляхъ България, дѣйствиелно азъ видѣхъ на много мѣста названия на села, които даже често иѣти населението не може да произнесе, особено въ орманлъка, и затуй разпоредихъ да се созиратъ общинскитѣ съвѣти да си избераатъ подходящи наименования. Врѣме е вече старитѣ черкезки, татарски, турски наименования да замѣнимъ съ български наименования; нѣма защо да държимъ наименования, които днесъ вече нѣматъ никаква смисълъ. Общинскитѣ съвѣти сж проназесоха, азъ бѣхъ казалъ да направятъ нѣщо повече — тѣхнитѣ рѣшения да прѣкаратъ прѣзъ окръжнитѣ съвѣти. Въ нѣкои мѣста сж минали прѣзъ окръжнитѣ съвѣти, въ нѣкои мѣста не сж минали. Дойдоха въ министерството отъ всичкитѣ почти села замѣнявания на тѣхнитѣ имена. Назначихъ друга една комисия тука, която да прѣцѣни да нѣма едно и сѣщо име на много мѣста, и затуй ви прѣдложихъ само тѣзи прѣименования въ този законопроектъ, който не съдържа всичкитѣ прѣименования, защото много други останаха въ министерството, а внесохъ само тѣзи, които намѣрихъ, че могатъ да се приематъ. Населението само ги е приело, общинскитѣ съвѣти сж рѣшили, окръжнитѣ съвѣти сж одобрили и нѣма защо да придирваме. Вѣрно е, че има на нѣкои мѣста едно и сѣщо име за нѣколко села, като с. с. Вѣтрентъ, Борисово; но менѣ ми се струва, освѣнъ тая бѣлѣжка, която г. Васильовъ много справедливо направи, че въ една и сѣща околия не бива да има на едно и сѣщо име 2 села, както, напр., въ Добришка околия на 2 мѣста има едно и сѣщо име „Борисово“ — това трѣбва да се промѣни въ комисията, нѣмамъ нищо противъ да се замѣни съ друго подходяще име — останалитѣ имена нека си останатъ, както селата сж ги опрѣдѣлили, защото окръжнитѣ съвѣти сж се допитали до селата и тѣ сж гледали да бждатъ или прѣвеждани отъ турски, или имена на нѣкои мѣстности, или пъкъ нѣкои исторически имена. Това, което съмъ разпоредилъ да стане, то е, че нито единъ градъ, нито едно село не може да носи име на съврѣмененъ общественъ дѣятелъ, на живъ човѣкъ, както бѣше едно врѣме „Стамболово“, „Радославово“ и т. н. Стамболовъ сега е

покойникъ, та Стамболово може да остане, но имена на живи дѣятели не може да има. Съ едно окръжно азъ запрѣтихъ да кръщаватъ селата на имена на живи дѣятели; имаме толкова много исторически имена, да ги кръщаватъ съ тѣхъ. Така щото, бѣлѣжката, която направи г. Васильовъ, азъ приемамъ и моля въ комисията да има прѣдъ видъ и да се намѣрятъ подходящи имена, а сега по принципъ да се приеме законопроектътъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Чолаковъ.

Н. Чолаковъ: Г. г. народни прѣдставители! Мисля, че въ този законопроектъ ще бжде много умѣтно, ако се помѣтятъ и имена на онѣзи четници, които въ 1876 г. прѣдводителствуваха извѣстни чети. Този въпросъ повдигамъ да го има прѣдъ видъ комисията.

Т. Васильовъ: Това комисията не може да направи. Общинскитѣ съвѣти трѣбва да го направи и Събранието да го одобри.

Н. Чолаковъ: Имената на лица, които сж вземали участие въ 1876 г. въ въстанията, да се турятъ на извѣстни села. Така щото да се има и това прѣдъ видъ отъ комисията, когато ще разглежда законопроекта.

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ законопроекта по принципъ и искатъ да се изпрати въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Замѣстникъ-секретаръ Н. Благоевъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Управлението на окръжитѣ и околитѣ въ царството ни се урежда по сега дѣйствующитѣ два закона: законъ за окръжнитѣ управители и околийскитѣ началници отъ 23 септември 1882 г. и законъ за окръжнитѣ съвѣти отъ 15 декември 1906 г. Издаденъ още въ началото, при въвеждане сегашната административна организация въ държавата, законътъ за окръжнитѣ управители и околийскитѣ началници не можеше да обхване и опрѣдѣли по начинъ достатъчно изчерпателенъ ролята на създаденитѣ нови институти въ управлението на окръга. Врѣмето и опитътъ посочиха на чувствителни празнини въ тоя законъ и на необходимими допълнения. Отъ друга страна, поради липсата на наредби, почти въ всички клонове при новото управление на страната, въ тоя законъ сж вмѣкнати работи чужди на материята, които той урежда и които послѣдующитѣ закони съвсѣмъ сж измѣнили. Колкото до закона за окръжнитѣ съвѣти, той не съдържа всичко нужно, което бързото развитие на общественитѣ служби и новостъздаденитѣ у насъ социални условия повелително налагатъ за едно по-правилно и цѣлесъобразно урегулиране многобройнитѣ функции на окръжнитѣ изборни учрѣждения, тѣй важни за интереситѣ на населението. Ето защо повѣреното ми министерство намѣри за нужно да прѣработи тия два закона, които да замѣни съ приложения законопроектъ за управлението на окръжитѣ и околитѣ. Проектътъ, споредъ материята, се дѣли на три: първиятъ се отнася за окръжнитѣ управители, вториятъ — за околийскитѣ

началници и третият — за окръжните съвети. По-същественият измѣнения въ него сѣ слѣднитѣ:

„1. Създава се при окръжните управления новъ институтъ „окръжни административни съвети“, които, освѣтъ значението имъ на съвѣщателни тѣла при окръжните управители, ползватъ се съ атрибути на висша административно-сѣдебна инстанция въ окръга, досѣжно разнитѣ обжалвания, подавани противъ заповѣдитѣ и рѣшенията на окръжните управители. Тѣмъ е прѣдоставена още най-широка инициатива изъ областта на обществената благотворителностъ, за чието уреждане ще има да записамъ наскоро почитаемото Народно събрание съ внасяне нужния за това законопроектъ. Съ даване една по-широка децентрализация при разрѣшаване въпроси отъ мѣстенъ интересъ, внася се значително подобрене въ службата на изборнитѣ учрѣждения, като се туря начало за въвеждането у насъ на административно правосѣдие — факторъ необходимъ за правилна защита на обществените интереси и на върнени права отъ дѣйствиата на административните власти.

„2. При сегашното законодателство, общинските финанси не сѣ добръ запазени и контролирани, поради което нередовноститѣ и злоупотрѣбленията, констатиранни на послѣдтъ въ много общини, сѣ дали основание на обществото да прави нелестни отзивы по адресъ на отговорнитѣ длѣжностни лица, поставени на чело на общинските управления. За да се прѣмахне това зло и се подобри изобщо финансовата служба на общинитѣ, досѣжно бюджетнитѣ имъ срѣдства и тѣхното правилно изразходване, явява се належаща нужда отъ учрѣдяване единъ по-строгъ, ефикасенъ, постояненъ контролъ върху общинските финанси. Ето защо се прѣдвизжда въ особена глава на проекта създаването контролно бюро при всѣка окръжна постоянна комисия. Изключителната обязаностъ на това бюро състои въ ревизиране селско-общинските управления и вземане, по рѣшение на контролния съветъ, нужнитѣ мѣрки за поправяне съществуващитѣ недостатѣци, както и въ проучване и прѣдставяне нужнитѣ доклади върху годишнитѣ бюджетни отчети, бюджетопроектитѣ и рѣшенията на общинските съвети въ свръзка съ изпълнението на бюджетитѣ.

„3. За да се даде по-голѣма гласностъ на официалнитѣ актове, рѣшенията на изборнитѣ учрѣждения и други разни наредби отъ общественъ интересъ за окръга, урежда се задължително издаването отъ окръжнитѣ постоянни комисии по единъ окръженъ вѣстникъ, въ който помѣстениитѣ актове, наредби и публикации, издавани отъ разнитѣ учрѣждения и длѣжностни лица иматъ официаленъ характеръ и направенитѣ съ тѣхъ разпоредби задължително се турятъ веднага въ изпълнение отъ властитѣ, до които се тѣ отнасятъ.

Независимо отъ горнитѣ нововѣведения, проектътъ, като запазва изобщо сегашната организация на окръжнитѣ и околийски управления и на окръжнитѣ съвети, внася по-цѣлособразни и до колкото

е възможно по-пълни наредби относително правата и обязаноститѣ на тия учрѣждения съ опрѣдѣляне ценза (образователенъ и служебенъ) за служашитѣ въ тѣхъ, чието положение значително се подобрява съ новитѣ наредби въ приготовления отъ повѣреното ми министерство законопроектъ за чиновницитѣ, който така сѣщо ще бѣде внесенъ въ почитаемото Народно събрание, за обсъждане и гласуване, още въ сегашната му сесия.

Тия сѣ вкратцѣ по-главнитѣ нови положения въ настоящия законопроектъ, който прѣдставямъ на просвѣтеното внимание на г. г. народнитѣ прѣдставители.

„София, 25 януарий 1910 г.

Министъръ на вътрѣшнитѣ работи: М. Такевъ.“

П. Паскалевъ: Прави прѣдложение да не се чете законопроектътъ, защото е дълъгъ.

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ да не се чете законопроектътъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

(Ето законопроектътъ:)

„Законопроектъ

за управлението на окръжитѣ и околитѣ.

„Отдѣлъ I.

„Глава I.

„Общи разпоредѣния.

„Чл. 1. Територията на българското царство се раздѣля административно на окръжи, околии и общини. Числото на окръжитѣ и околитѣ, както и общинитѣ, които влизатъ въ състава имъ, се опрѣдѣля съгласно закона за административното дѣление територията на държавата.

„Чл. 2. Окржитѣ и околитѣ се именуватъ по названията на градоветѣ или селата, които имъ служатъ за сѣдалища. Прѣименуване на тия названия не може да стане, освѣтъ съ законъ.

„Чл. 3. Отцѣпяване населени мѣста отъ една околия и присѣдинение къмъ друга, закриване и откриване окръжи и околии, както и прѣмѣстване тѣхнитѣ сѣдалища, става само съ законъ.

„Границитѣ на околитѣ не могатъ да цѣпятъ землищата на селата.

„Чл. 4. Административното дѣление територията на царството на окръжи и околии обема всѣко друго подраздѣление (финансово, сѣдебно и пр.). Изключения се допускатъ само по рѣшение на Министерския съветъ, взето въз основа на мотивиранъ докладъ отъ надлежния министъръ и утвърдено съ царски указъ.

„Чл. 5. Окржитѣ се дѣлятъ на двѣ степени (разреди), а околитѣ на три, споредъ подраздѣлението въ закона за административното дѣление.

„Измѣнението на степенитѣ може да става само съ законъ.

„Глава II.

„Окръжни управители.

„Чл. 6. Начело на управлението въ всички окръгъ стои единъ окръженъ управителъ, който въ окръга е най-висшия прѣдставителъ на държавната изпълнителна властъ.

„Чл. 7. За да може едно лице да бѣде назначено за окръженъ управителъ, трѣбва да отговаря на условията, прѣдвидени въ закона за чиновницитѣ, да има завършено сръдно и висше юридическо образование, да не е по-младо отъ 30 години и да има най-малко 5-годишна държавна служба.

„Забѣлѣжка. При липса на подготвенъ лица, министерътъ на вътрѣшнитѣ работи може да назначава за и. д. окръжни управители и лица, които не притежаватъ само прѣдвидения образователенъ и служебенъ цензъ.

„Чл. 8. Назначението на окръженъ управителъ става съ царски указъ, по прѣдставление отъ министра на вътрѣшнитѣ работи, който е неговъ непосредственъ началникъ.

„Чл. 9. Заплатата на окръжнитѣ управители и реда за повишението и уволнението имъ отъ длъжностъ се опрѣдѣлятъ въ закона за чиновницитѣ.

„Министерътъ може, ако намира, че е отъ полза за интереситѣ на окръга, да задържи единъ окръженъ управителъ по-дълго врѣме въ единъ и същъ окръгъ, безъ обаче това да спира неговото повишение въ степенъ и класъ, на което би ималъ право съгласно закона за чиновницитѣ.

Чл. 10. Окръжниятъ управителъ бди за изпълнението на законитѣ, правилницитѣ и други наредби, издавани отъ централното управление.

„Той упражнява общъ надзоръ надъ всичкитѣ отрасли на управлението, въ границитѣ на съществуващитѣ закони, намира се въ прѣми сношения съ всички министри и изпълнява тѣхнитѣ заповѣди.

„Чл. 11. Окръжниятъ управителъ е началникъ на полицията въ окръга и въ това си качество грижи се за общественъ редъ и спокойствие, съгласно полицейскитѣ наредби.

„Той може да иска военна помощъ, когато полицейската стража е недостатъчна, съгласно специални за това правилникъ.

„Чл. 12. Окръжниятъ управителъ е законния прѣдставителъ на държавата за имотитѣ ѝ въ окръга.

„Отъ негово име се подаватъ всички искове за защита правата на държавата, когато тѣ сѣ нарушени, и на негово име се отправятъ исковѣтъ, повдигнати сръщу държавата.

„Чл. 13. Окръжниятъ управителъ надзирава и ръководи по службата имъ околийскитѣ началници и другитѣ чиновници отъ административно-полицейското вѣдомство.

„Въ работитѣ на чиновницитѣ отъ другитѣ вѣдомства той не може да се мѣси, освѣнъ ако това му е прѣдоставено отъ специалнитѣ закони, но

дълженъ е да съобщава на надлежнитѣ министерства всички забѣлѣзани отъ него нередовности и нарушения законитѣ въ окръга.

„Чл. 14. Съвмѣстно съ окръжната постоянна комисиия, окръжния управителъ изучава и приготви всички дѣла отъ общински и окръженъ интересъ, чието разрѣшение е прѣдоставено на окръжния съвѣтъ и изпълнява рѣшенията на тоя послѣдния, като се съобразява съ постановленията на закона за окръжнитѣ съвѣти.

„Той слѣди, самъ или чрѣзъ подвѣдомственитѣ си органи, за правилния вървежъ на службитѣ въ общинскитѣ управления и окръжната постоянна комисиия и взема нуждитѣ мѣрки за запазване интереситѣ на общинитѣ и на окръга, въ границитѣ на дадената му отъ законитѣ властъ.

„Чл. 15. Окръжниятъ управителъ взима мѣрки за запазване обществената безопасностъ, здраве и нравственостъ.

„Той изпълнява възложенитѣ му отъ законитѣ за взривнитѣ вещества и оржията обязанности.

„Той забранява просията и ония зрѣлища, игри и сборове, които докачатъ добритѣ нрави и религиознитѣ чувства на населението.

„Така сѣщо той затваря съ мотивирана заповѣдъ кръчми, кафенета, хотели и други обществени заведения, за които полицейскитѣ или санитарни власти констатираатъ, че въ тѣхъ се устройватъ хазартни игри, че сѣ врѣдителни за народното здраве, опасни за общественото спокойствие или противни на нравствеността.

„Чл. 16. Окръжниятъ управителъ упражнява нужния контролъ върху уредбата и правилното функциониране на общеполезнитѣ и благотворителни заведения въ окръга, дава всичкото свое съдѣйствие за насърчение и развитие на обществената благотворителностъ и изпълнява всички обязанности, вѣннени му отъ специалния законъ за обществената благотворителностъ.

„Въ съгласие съ окръжния административенъ съвѣтъ, той вниса въ окръжния съвѣтъ нуждитѣ проекти и прѣдложения за откриване такива заведения въ окръга.

„Чл. 17. Подъ надзора и ръководството на министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, окръжниятъ управителъ, съгласно съ мнѣнието и заключението на мѣстнитѣ технически власти, разрѣшава съграждането на воденици, фабрики, язове (бентове), отбиването вода отъ рѣки за земеделски и индустриални прѣдприятия, поставянето скели на рѣкитѣ и морето; разпорежда се за чистенето на рѣкитѣ и потоцитѣ, за поставяне плѣгини, които да прѣдпазватъ отъ порои и наводнения, за пазене телеграфнитѣ и телефонни линии, пѣтищата, мостовѣтъ, паметницитѣ и всички други обществени строения; опрѣдѣля реда и полицейския надзоръ за плаване по рѣкитѣ и въ пристанищата и изобщо урежда всички работи по

вѣдомството на Министерството на общественитѣ сгради, които би му възложилъ надлежниятъ министъръ.

„Чл. 18. Подъ надзора и ръководството на министра на търговията и земледѣлието, окръжниятъ управителъ издава полицейски правилници за панаиритѣ и пазаритѣ, обявява отварянето и затварянето лова и риболовството, взема мѣрки за охраната на горитѣ и въобще върши всичко нужно за земледѣлието, скотовѣдството, промишлеността и търговията, за което е натоваренъ отъ законитѣ.

„Чл. 19. По вѣдомството на Министерството на финанситѣ, освѣнъ работитѣ, показани въ чл. 12, окръжниятъ управителъ се грижи за запазване държавнитѣ имоти и подписва актове за тѣхната продажба, размѣна, наемъ и осигуряване; разпорежда се за прѣслѣждане и откриване контрабандиститѣ и нарушителитѣ на фискалнитѣ наредби и въобще изпълнява всичко, което специалнитѣ закони изискватъ отъ него поради положението му, като висшъ прѣдставителъ на държавата въ окръга.

„Чл. 20. Окръжниятъ управителъ се сношава съ всички учрѣждения и лица въ държавата.

„Когато изпълнява нѣкоя отъ обязаноститѣ, които му се възлагатъ отъ закона, окръжниятъ управителъ може да издава по всички отрасли на управлението задължителни за окръга заповѣди, безъ, обаче, тѣ да противорѣчатъ на общитѣ закони и наредби, нито пъкъ да се отнасятъ до прѣдмети, които могатъ да бждатъ разрѣшени само по законодателенъ редъ.

„Чл. 21. Заповѣдитѣ на окръжния управителъ се изпълняватъ безъ прѣдварително утвърждение или одобрение. Тѣ биватъ задължителни за цѣлия окръгъ, или за нѣкои околии или общини, или само за нѣкои лица, споредъ естеството на работата. Въ първия случай тѣ влизатъ въ сила подиръ обнародванетоъ имъ, а за другитѣ — слѣдъ като се съобщатъ на респективнитѣ общини и заинтересувани лица.

„Чл. 22. Прѣписъ отъ всѣка своя заповѣдъ окръжниятъ управителъ праща веднага на надлежния министъръ, който, ако види, че заповѣдта е противна на общитѣ закони и правилници, или е прѣдизвикала справедливо оплакване, отмѣнява я, слѣдъ като вземе мнѣнието на окръжния административенъ съвѣтъ.

„Лицата, общинитѣ или други институти въ окръга, които считатъ себе си уврѣдени отъ заповѣдта на окръжния управителъ могатъ да я обтѣжатъ прѣдъ окръжния административенъ съвѣтъ.

„Чл. 23. Окръжниятъ управителъ има постоянно мѣстожителство въ окръжния градъ.

Безъ разрѣшение на министра на вътрѣшнитѣ работи той не може да излиза вънъ отъ окръга.

„Чл. 24. Окръжниятъ управителъ прави редовно обиколки по окръга най-малко два пѣти въ годината

и слѣдъ завръщането си прѣдставя министру на вътрѣшнитѣ работи обстоятеленъ рапортъ върху общото състояние на окръга, който рапортъ изцѣло или въ извлѣчение обнародва въ окръжния вѣстникъ.

„Той е длъженъ, обаче, да обикаля градоветѣ и селата на окръга всѣки пѣтъ, когато има нужда.

„Чл. 25. Когато се намира по обиколка изъ окръга, управителъ оставя за свой замѣстникъ или секретаря на окръжното правление или околийския началникъ отъ окръжния градъ. Въ такъвъ случай замѣстникътъ води само текущитѣ дѣла на управлението и за по-важни работи пита управителя.

„Глава III.

„Канцелария на окръжния управителъ.

„Чл. 26. При всѣки окръженъ управителъ се намира една канцелария съ нужното число чиновници опрѣдѣлено по щата, приложенъ къмъ закона за чиновницитѣ.

„Чл. 27. Началникъ на канцеларията е секретарътъ на окръжното управление, върху когото се възлага непосредствения надзоръ надъ чиновницитѣ въ управлението и който е отговоренъ за държането въ добъръ редъ дѣлата въ канцеларията и тѣхното точно и наврѣменно изпълнение.

„Той получава всички постѣпили въ управлението суми и материяли и е отговоренъ за пазенето имъ и правилното имъ разходване, съгласно особнитѣ за това наредби.

Секретарътъ има единъ или повече помощници

„Чл. 28. Окръжниятъ управителъ, съ одобрение отъ министра на вътрѣшнитѣ работи, може да възложи на секретаря извършванетоъ врѣменно или постоянно нѣкои отъ обязаноститѣ, които му възлага настоящиятъ законъ.

„Чл. 29. Секретаритѣ на окръжнитѣ управления се назначаватъ и уволняватъ съ царски указъ, по прѣдставление отъ министра на вътрѣшнитѣ работи, а подсекретаритѣ, както и всички други чиновници въ окръжното управление — отъ окръжния управителъ.

„Чл. 30. За секретаръ на окръжното управление не може да се назначи никой, ако, вънъ отъ условията, прѣдвидени въ закона за чиновницитѣ, нѣма завършено срѣдно и висше юридическо образование и не е прослужилъ на държавна служба поне 3 години, а за подсекретаръ — ако нѣма завършено срѣдно образование и не е прослужилъ на държавна служба поне 2 години.

З а б ъ л ѣ ж к а. При липса на подготовени лица, министърътъ на вътрѣшнитѣ работи може да назначава за и. д. секретари и лица, които не притежаватъ прѣдвидения служебенъ и образователенъ цензъ, но които трѣбва да иматъ най-малко завършено срѣдно образование.

„Чл. 31. Царскиятъ персоналъ се опрѣдѣля отъ окръжния управителъ въ границитѣ на кредита, прѣдвиденъ въ бюджета.

Заплатата на писаритѣ не може да бѣде помалка отъ 60 л.

Цензътъ за тѣхъ се опрѣдѣля отъ специалния правилникъ за службата при окръжнитѣ и околийски управления.

Глава IV.

„Окрѣжени административни съвети.

„Чл. 32 При всѣко окръжно управление има по единъ окръженъ административенъ съвѣтъ, който се състои отъ постоянни и допълнителни членове.

Постояннитѣ членове на съвѣта сѣ: окръжниятъ управителъ — за прѣдседателъ, прѣдседателътъ на окръжния съдъ, прѣдседателътъ на окръжния съвѣтъ и кметътъ на окръжния градъ.

„Допълнителнитѣ членове на съвѣта сѣ: прѣдседателътъ на окръжната постоянна комисиия, окръжниятъ финансовъ началникъ, окръжниятъ инженеръ, окръжниятъ лѣкарь и окръжниятъ училищенъ инспекторъ. Тия послѣднитѣ участвуватъ въ засѣданията на съвѣта по покана на прѣдседателя, когато трѣбва да замѣстятъ нѣкого отъ отсъствующитѣ постоянни членове или когато естеството на сложенитѣ за разглеждане въпроси изисква и тѣхното участие.

„Забѣлѣжка. Въ отсъствието на окръжния управителъ, съвѣтътъ се прѣдседателствува отъ посочения отъ него замѣстникъ измежду другитѣ постоянни членове.

„Чл. 33. Окрѣжниятъ административенъ съвѣтъ дава мнѣния по въпроси, съ които бѣде сезиранъ отъ окръжния управителъ или отъ разнитѣ министерства.

„Той взема рѣшения по възникнали спорове или по постѣпили обжалвания при слѣдующитѣ случаи:

„1. По обжалвания, подадени отъ кметове, общински секретари, бирници, секретарь-бирници и економии при изборнитѣ учрѣждения, срѣщу заповѣдитѣ на окръжния управителъ за наложени дисциплинарни наказания и глоби.

„2. По обжалвания, подадени отъ общински съвѣти и окръжни постоянни комисиии, по поводъ неутвърдени отъ окръжния управителъ тѣхни рѣшения.

„3. По обжалвания подадени отъ общински съвѣти срѣщу постановленията на окръжния управителъ, издадени по поводъ утвърждаване общинскитѣ бюджети.

„4. По спорове, възникнали между села, които сѣ се раздѣлили, за да образуватъ самостоятелни общини, касателно раздѣлението на веднитѣ общински имоти, общинскитѣ вземания и дългове, пасищата и бранищата, ако рѣшението на назначенитѣ отъ окръжната постоянна комисиия трима комисари, не задоволи нѣкоя отъ странитѣ.

„5. По обжалвания, подадени отъ частни лица или общински управления, срѣщу издаденитѣ възъ основа на специалнитѣ закони заповѣди отъ окръжния управителъ, Софийския градоначалникъ и общин-

скитѣ кметове въ градоветѣ, които заповѣди съдържатъ наредби отъ административно-полицейски характеръ, касателно обществения редъ, спокойствие и здраве.

„6. По утвърдението уставитѣ на благотворителнитѣ дружества, както и по всѣка инициатива изъ областта на обществената благотворителностъ въ окръга, съгласно специалния за това законъ.

„7. По всички въпроси, които споредъ специалнитѣ закони, подлежатъ на разглеждане или разрѣшение отъ него.

„Чл. 34. Окрѣжниятъ административенъ съвѣтъ се занимава само по ония обжалвания, които сѣ постѣпили въ установения отъ специалнитѣ закони и правилници срокъ, а ако такъвъ не е опрѣдѣленъ, съвѣтътъ се занимава само съ обжалванията, които сѣ постѣпили въ 2-недѣленъ срокъ отъ деня, въ който е възникналъ поводътъ за обжалването.

„Чл. 35. Окрѣжниятъ административенъ съвѣтъ засѣдава два пѣти мѣсечно или когато бѣде свиканъ отъ окръжния управителъ. Засѣданията му сѣ законни, ако присѣствуватъ повече отъ половината членове.

„Секретарьтъ на окръжния управителъ е секретарь и на съвѣта. Цѣлата писмена частъ по работитѣ въ него се изпълняватъ отъ персонала при окръжното управление.

„Чл. 36. Рѣшенията на окръжния административенъ съвѣтъ сѣ окончателни, освѣнъ по п. 4 на чл. 33, въ който случай, ако се проявятъ спорове за право, основани върху документи или върху владѣния, спорътъ се разглежда съгласно специалнитѣ закони.

„Рѣшенията на съвѣта се обнародватъ безплатно въ окръжния вѣстникъ.

„Отдѣлъ II.

„Глава I.

„Околийски началници.

„Чл. 37. Всѣка околия се управлява отъ единъ околийски началникъ.

„Околийскитѣ началници сѣ прѣдставители на административната и полицейска власть въ околията. Той е прѣко подчиненъ на окръжния управителъ и изпълнява всички негови распорѣждения.

„Забѣлѣжка. Софийската градска околия се управлява отъ столичния градоначалникъ, споредъ особения за това законъ.

„Чл. 38. За околийски началникъ може да се назначи лице, което, освѣнъ условията, прѣдвидени за закона за чиновницитѣ, трѣбва да има завършено срѣдно и висше юридическо образование, да е навършило 26 години и да е прѣкарало на държавна служба поне 3 години.

„Забѣлѣжка. При липса на подготвени лица, министърътъ на вътрѣшнитѣ работи може да назначава за и. д. околийски началници и лица, които не притежаватъ прѣдвидения служебенъ и образователенъ цензъ.

„Чл. 39. Назначението на околийски началникъ става съ царски указъ, по прѣдставление отъ министра на вътрѣшнитѣ работи.

„Чл. 40. Заплатата на околийскитѣ началници и реда за повишението и уволнението имъ отъ длъжностъ се опрѣдѣлятъ въ закона за чиновницитѣ.

„Чл. 41. При изпълнение на службата си, околийскиятъ началникъ носи форменно облѣкло, опрѣдѣлено въ правилника за приспособление закона за полицията.

„Чл. 42. Като прѣдставителъ на окръжния управителъ, околийскиятъ началникъ бди за изпълнението на законитѣ и всички правителствени наредби и прѣдава нарушителитѣ имъ на съдъ.

„Чл. 43. Околийскиятъ началникъ, въ качеството си началникъ на полицията въ околията, грижи се, съгласно закона за полицията и другитѣ полицейски наредби, за запазване реда, тишината и обществената безопасностъ, за прѣдупрѣждаване пожаритѣ и наводненията и за даване помощъ на пострадалитѣ.

„Той слѣди, щото фабрикуването, внасянето и употреблението на взривнитѣ вещества и оръжията и търгуването съ тѣхъ да става съгласно специалнитѣ наредби, а така сѣщо да не се носи оръжие безъ позволителенъ билетъ.

„Той надзирава бездѣлницитѣ, просецитѣ, прѣдсрочно-освободенитѣ затворници и всички подозрителни лица.

„Когато полицейската стража е недостатъчна, околийскиятъ началникъ може да иска военна помощъ по реда, указанъ въ специаленъ правилникъ, както и съдѣйствието на мѣстното население.

„Чл. 44. Околийскиятъ началникъ самъ или чрѣзъ подвѣдомственитѣ си органи констатира прѣстѣпленията и нарушенията, събира доказателства по тѣхъ, издирва виновницитѣ и ги прѣдава на съдебнитѣ власти, като се съобразява съ постановленията на углавното сѣдопроизводство.

„Като чиновникъ на съдебната полиция, той е подчиненъ на прокурора и изпълнява неговитѣ заповѣди по всички дѣла отъ съдебната полиция.

„Чл. 45. Околийскиятъ началникъ дава съдѣйствие на общинскитѣ, санитарнитѣ и ветеринарни власти за поддържане чистотата и доброкачествеността на хранителнитѣ и питейни вещества, за вземане мѣрки противъ епидемитѣ и эпизоотията и изобщо за поддържане обществената хигиена.

„Той прѣслѣдва ксѣтрабандиститѣ и нарушителитѣ на законитѣ: за акцизитѣ и патентовия сборъ върху питиетата, за тютюня, за лова и за риболовството, а на фискалнитѣ и сѣдебни власти дава съдѣйствие, съгласно специалнитѣ за това закони.

„Така сѣщо той слѣди да не се поврѣждатъ паметницитѣ, телеграфнитѣ, телефоннитѣ и електрически жици и стѣлбове, както и дърветата, насадени покрай пѣтищата.

„Чл. 46. Околийскиятъ началникъ изучава и приготвяла всички дѣла, относящи се до околията

и ги прѣдставя окръжному управителю или самъ ги разрѣшава, ако има право по закона или е опълномощенъ отъ управителя.

„Той е посрѣдникъ между селскитѣ кметове и окръжния управителъ и за това съобщава на кметовитѣ разпорежданията на окръжния управителъ, а на послѣдния прѣдставя донесенията на кметовитѣ и постановленията на общинскитѣ съвѣти, като прилага своето мнѣние всѣки пътъ, когато това е нужно.

„Чл. 47. Околийскиятъ началникъ се сношава направо съ общинскитѣ, сѣдебнитѣ и други власти въ околията, а така сѣщо споредъ нуждата — съ всички учрѣждения въ държавата. До Министерството на вътрѣшнитѣ работи, както и до другитѣ министерства, той се сношава само чрѣзъ окръжния управителъ, освѣнъ въ случаитѣ, когато се оплаква отъ тоя послѣдния, или пъкъ когато само министерството би поискало.

„Чл. 48. Членове 20 (алинея втора), 21 и 22 отъ настоящия законъ, относително заповѣдитѣ, се отнасятъ и до околийскитѣ началници.

„Околийскиятъ началникъ издава заповѣди само по работи, които сѣ отъ негово вѣдомство.

„Заповѣдитѣ на околийския началникъ се отмѣняватъ отъ окръжния управителъ.

„Чл. 49. Околийскиятъ началникъ има постоянно мѣстожителство въ околийския центъръ.

„Безъ разрѣшение отъ окръжния управителъ, той не може да се отдалечава отъ околията, освѣнъ по бързи работи, когато прѣслѣдва разбойници или пъкъ за разкриване прѣстѣпления. Въ такъвъ случай той може да мине границата на своята околия за кѣсо врѣме до 20 км. навтрь, но трѣбва веднага да съобщи, както управителю, така и на началството, въ чиято околия е влѣзълъ.

„Чл. 50. Околийскиятъ началникъ е длъженъ да обикаля колкото е възможно по-често общинитѣ на повѣрената му околия, да влиза въ сношение съ населението и властитѣ, да изслѣдва оплакванията, които му се прѣдставятъ, да изучава нуждитѣ на населението и за всичко да рапортира на окръжния управителъ.

„Чл. 51. Когато се намира по обиколка въ околията, околийскиятъ началникъ възлага воденето на текущитѣ дѣла върху секретаря на околийското управление или върху одного отъ полицейскитѣ пристави.

„Когато началникътъ е въ отпускъ, за неговъ замѣстникъ се поставя отъ управителя или едно отъ горнитѣ лица, или нѣкой отъ подсекретаритѣ на окръжното управление.

„Глава II.

„Канцелария на околийския началникъ.

Чл. 52. При всѣки околийски началникъ се намира канцелария съ секретаръ и нужното число

чиновници по шата, приложенъ къмъ закона за чиновниците.

„Чл. 53. Секретарьтъ на околийското управление се назначава и уволнява отъ окръжния управител. Отъ него се назначаватъ и уволняватъ и другитѣ чиновници въ канцеларията, но по прѣдставление отъ околийския началникъ.

„Чл. 54. Началникъ на канцеларията е секретарьтъ. Нему се възлага непосредствения надзоръ надъ чиновниците въ управлението и е отговоренъ за държането въ добъръ редъ дѣлата въ канцеларията и пълното, точно и наврѣменно изпълнение.

„Той получава всички постѣпнали въ управлението суми и материали и е отговоренъ за пазенето имъ и правилното имъ разходване, съгласно особнитѣ за това наредби.

„Чл. 55. За секретарь на околийското управление не може да се пазначи никой, ако, вѣнъ отъ условията, прѣдвидени въ закона за чиновниците, нѣма завършено сръдно образование или най-малко V-класно такова и 3-годишна държавна или общинска служба.

„Чл. 56. Чл. 31 отъ настоящия законъ се прилага и за писаритѣ въ околийското управление.

„Отдѣлъ III.

„Окрѣжни съвѣти.

„Глава I

„Окрѣжно прѣдставителство и неговъ съставъ.

„Чл. 57. Всѣки окръгъ има по единъ съвѣтъ, който го прѣдставлява и се грижи за интереситѣ му.

„Чл. 58. Съставътъ на окръжнитѣ съвѣти и начинътъ за избиране членовѣтъ имъ се опрѣдѣлятъ въ общия избирателенъ законъ.

„Никой не може да бѣде избранъ за членъ въ съвѣта на единъ окръгъ, ако, вѣнъ отъ условията, прѣдвидени въ избирателния законъ, не е записанъ въ избирателнитѣ списъци на коя да е отъ общинитѣ въ тоя окръгъ.

„Чл. 59. Слѣдъ утвърждение избора, членовѣтъ на окръжния съвѣтъ се свикватъ отъ окръжния управител на първа сесия и, подъ прѣдседателството на най-стария, избиратъ измежду си, съ тайно гласоподаване, единъ прѣдседателъ, единъ подпрѣдседателъ и двама секретари.

„Въ сѣщото засѣдание, подъ прѣдседателството на избрания прѣдседателъ, съвѣтътъ избира, тоже по тайно гласоподаване, окръжна постоянна комисиия, въ съставъ: единъ прѣдседателъ и четирима членове въ окръзи съ повече отъ 300.000 жители и единъ прѣдседателъ и трима членове за окръзи съ по-малко отъ 300.000 жители.

„Чл. 60. Прѣдседателътъ, подпрѣдседателътъ и секретаритѣ на съвѣта, както и членовѣтъ на постоянната комисиия, се избиратъ по випегласие отъ присѣдъвающитѣ членове. Тѣ се утвърждаватъ въ

длъжностъ съ царски указъ, по прѣдставление отъ министра на вѣтрѣшнитѣ работи, за прѣзъ цѣлия периодъ, додѣто трае мандатътъ на съвѣта.

„Чл. 61. Длъжността членъ на постоянна комисиия е несъвмѣстима съ мандата на народенъ прѣдставителъ, както и съ всѣка друга плащана държавна или обществена служба.

„Членовѣтъ на постояннитѣ комисиии не могатъ да бѣдатъ сѣдебни засѣдатели, нито пъкъ да упражняватъ адвокатска професия.

„Чл. 62. Членовѣтъ на окръжния съвѣтъ се уволняватъ, прѣди да изтече врѣмето, за което сѣ избрани: а) по самоволно подаване оставката си на окръжния съвѣтъ или, ако той не засѣдава, на постоянната комисиия; б) по изгубване правото на избираемостъ, и в) по искане отъ надлежнитѣ сѣдебни власти при внасяне дѣлото съ обвинителенъ актъ въ сѣда и слѣдъ произнасянето на сѣда съ мотивирано опрѣдѣление за обвинението въ прѣстъпления, означени въ пунктове 1 и 2 на чл. 4 отъ избирателния законъ.

„Прѣдседателътъ, подпрѣдседателътъ и секретаритѣ на окръжния съвѣтъ и членовѣтъ на постоянната комисиия се уволняватъ отъ длъжностъ, безъ, обаче, да прѣставатъ да бѣдатъ членове на съвѣта, по изказано недовѣрие отъ окръжния съвѣтъ, ако за него сѣ дали гласъ повече отъ половината отъ всичкитѣ окръжни съвѣтници. Въ такъвъ случай прѣдложението за недовѣрие трѣба да бѣде внесено въ съвѣта най-малко 3 дена по-рано.

„Уволнението става съ царски указъ, по прѣдложение отъ министра на вѣтрѣшнитѣ работи.

„Чл. 63. На мѣстото на излѣзълъ отъ окръжния съвѣтъ членъ утвърждава се онзи отъ кандидатитѣ, който иде по редъ отъ сѣщата листа въ сѣщата избирателна околия, отдѣто е излѣзналиятъ членъ.

„Замѣняването утвърденъ членъ съ кандидатъ се продължава дотогава, докогато има кандидати отъ листата на излѣзлия членъ, а ако въ сѣщата листа нѣма други кандидати, замѣняването става по редъ съ кандидати отъ другитѣ листи.

„Чл. 64. На мѣстото на излѣзълъ членъ отъ постоянната комисиия, прѣди да изтече срокътъ на служенето му, окръжниятъ съвѣтъ избира други измежду си.

„Новоизбраното лице стои на длъжностъ толкова врѣме, колкото е имало да служи уволненото.

„Въ случай, че излизането е станало, когато съвѣтътъ не засѣдава, постоянната комисиия повиква едного отъ членовѣтъ на съвѣта, за да замѣства излѣзлия членъ до свикване съвѣта на сесия.

„Чл. 65. Единъ окръженъ съвѣтъ може да бѣде разтуренъ прѣди да изтече мандатътъ му, когато половината или повече съвѣтници, колективно сѣ дали оставката или пъкъ когато това се поиска отъ окръжния сѣдъ, въ случай, че противъ половината или повече съвѣтници е възбудено углавно прѣслѣждане.

„Разтурянето става съ царски указъ, по предложение отъ министра на вътрѣшнитѣ работи.

„Въ сѣщия указъ се опредѣля денътъ за избиране новъ окръженъ сѣвѣтъ, което трѣбва да стане не по-късно отъ единъ мѣсецъ слѣдъ разтуряне стария, и се назначаватъ трима отъ избирателитѣ на окръга, имащи право на избираемостъ, да извършватъ при-врѣменно длѣжността на постоянна комисия.

„Новиятъ сѣвѣтъ служи толкова врѣме, колкото е останало да служи разтурениятъ.

„Чл. 66. Прѣзъ врѣме когато Народното събрание е свикано на сесия, разтурянето на единъ окръженъ сѣвѣтъ може да стане, само съ прѣдварителното негово разрѣшение, дадено възъ основа мотивиранъ докладъ на министра на вътрѣшнитѣ работи.

„Глава II.

„Сесии на окръжнитѣ сѣвѣти.

„Чл. 67. Окрѣжнитѣ сѣвѣти се свикватъ на редовна сесия отъ окръжнитѣ управители веднажъ въ годината — 20 септемврий.

„Редовната сесия трае до 15 октомврий, но, по взаимно съгласие между окръжния управителъ и сѣвѣта, тя може да се закрие и по-рано, или пъкъ да се продължи съ 5 дена.

„Чл. 68. Когато има нѣкоя неотложна работа, окръжниятъ сѣвѣтъ може да бѣде свиканъ само за нея и на извънредна сесия, било по искане на окръжния управителъ, било по искане на повече отъ половината сѣвѣтници, ако се съгласи министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

„Извънреднитѣ сесии на окръжнитѣ сѣвѣти се свикватъ съ царски указъ, въ който се отбѣлѣжава врѣмето, прѣзъ което ще трае сесията, и прѣдметитѣ, които ще се обсъждатъ.

„Срокътъ на извънредната сесия може да се намали, ако работитѣ, за които е свикана, се свършатъ по-рано.

„Засѣдание на окръжния сѣвѣтъ, станало не въ врѣме на законна сесия, брой се за недействително.

„Чл. 69. Сесията на окръжния сѣвѣтъ се отваря въ центра на окръга отъ надлежния окръженъ управителъ.

„Въ редовната сесия окръжниятъ управителъ задължително прѣдставлява на сѣвѣта подробно изложение за състоянието на окръга въ стопанско, търговско, промишлено, хигиенично, учебно и други отношения отъ мѣстенъ интересъ.

„Изложението на окръжния управителъ своеврѣменно се напечатва въ окръжния вѣстникъ и се раздава на членоветѣ, додѣто трае сесията.

„Чл. 70. Окрѣжниятъ сѣвѣтъ засѣдава всѣки присѣственъ денъ.

„Засѣданията на сѣвѣта съ законни само ако присѣствуватъ повече отъ половината отъ цѣлото число на сѣвѣтниците и не могатъ да бѣдатъ отлагани безъ съгласието на окръжния управителъ.

„Засѣданията ставатъ при отворени врата. Тѣ биватъ и при затворени, ако това пожелатъ повечето отъ присѣствувачитѣ членове.

„Засѣданията се отварятъ, ръководятъ и затварятъ отъ прѣдседателя на сѣвѣта, който, ако отсѣствува, се замѣсти отъ подпрѣдседателя, и при отсѣствието на послѣдния — отъ одного отъ членоветѣ на сѣвѣта, когото прѣдседателътъ или подпрѣдседателътъ опълномоща да го замѣства. Ако прѣдседателътъ и подпрѣдседателътъ отсѣствуватъ и нѣма опълномощено лице, сѣвѣтътъ избира одного измежду сѣвѣтниците за прѣдседателствующъ за сѣданието.

„Чл. 71. Прѣдседателътъ се грижи за добрия редъ въ засѣданията.

„Той може, слѣдъ като направи трикратно напомняне, да отстрани веднага отъ залата на засѣданието всѣко външно лице, което съ неприличното си поведение би нарушавало реда и тишината въ събраниято.

„Ако нарушителътъ се противи, той състави за това актъ и го изпраща на надлежната съдебна властъ за наказание виновния.

„Въ края на всѣко засѣдание прѣдседателътъ, слѣдъ прѣдварително съвѣщание съ сѣвѣта, опредѣля дневния редъ за слѣдващето засѣдание.

„Дневниятъ редъ се написва и залѣпя на видно мѣсто прѣдъ залата на засѣданието.

„Чл. 72. Окрѣжниятъ управителъ присѣствува въ засѣданията на сѣвѣта самъ лично или чрѣзъ пратеникъ.

„Сѣвѣтътъ е длѣженъ да изслушва и единия и другия всѣкога, когато поискатъ да говорятъ, и да обсъжда всѣки прѣдметъ, който би му се прѣдложилъ отъ тѣхъ.

„Когато се разглеждатъ специални въпроси, въ засѣданието на сѣвѣта взематъ участие, съ сѣвѣщателенъ гласъ, окръжниятъ лѣкаръ, началникътъ инженеръ, районниятъ лѣсничей, окръжниятъ училищенъ инспекторъ и други лица, по указание на окръжния управителъ, или по покана на сѣвѣта.

„Чл. 73. За вътрѣшния редъ, занятията и разискванията всѣки окръженъ сѣвѣтъ задължително си изработва особенъ правилникъ, който се утвърждава отъ министра на вътрѣшнитѣ работи.

„Чл. 74. Въпроситѣ и прѣдложенията, които обсъжда и разглежда окръжниятъ сѣвѣтъ, се внасятъ отъ окръжния управителъ или постоянната комисия; тѣ трѣбва да съ прѣдварително добръ изслѣдвани, изучени и снабдени съ всички потребни документи.

„И сѣвѣтниците иматъ право да внасятъ въ сѣвѣта прѣдложения, но, за да може да се положатъ на разискване, такива прѣдложения трѣбва да бѣдатъ писмени и да се поддържатъ поне отъ една трета отъ присѣствувачитѣ членове.

„Чл. 75. Никой сѣвѣтникъ не може да присѣствува и да взема участие въ засѣдание, въ което се разискватъ въпроси, относящи се до лични не-

гови и на жена му интереси, или до интереситѣ на негови роднини и съдружници, или пъкъ когато се разглеждатъ смѣтките на учрѣждение, въ което той е членъ.

„Всѣки съвѣтникъ гласува по свое убѣждение, безъ да се допитва до своитѣ избиратели. Той прѣдставлява цѣлия окръгъ, а не само околията, която го е избрала, или общината, на която е членъ.

„Гласоподаването става явно, освѣнъ въ случаитѣ, показани въ чл. чл. 59, 62 и 64, при които гласоподаването е тайно (съ бюлетини).

„Чл. 76. Рѣшенията на окръжния съвѣтъ ставатъ по вишегласие на присѣтстваващитѣ въ засѣданието членове. Въ случай на равногласие, гласътъ на прѣдседателя рѣшава.

„Рѣшенията по въпроси за изказване недовѣрие къмъ прѣдседателя, подпрѣдседателя и секретаритѣ на съвѣта или къмъ нѣкой членъ отъ постоянната комисия, както и по избирание други на мѣстото имъ, се взематъ по тайно гласоподаване, съгласно чл. 60 и втората алинея на чл. 62 отъ настоящия законъ.

„Чл. 77. Приетитѣ отъ съвѣта рѣшения се излагатъ въ видъ на постановления, за всѣко засѣдание отдѣлно, въ краткъ протоколъ, който съдържа: имената на присѣтстваващитѣ и отсъстваващитѣ членове, прѣдмета на разискването, основанията на рѣшението и самото рѣшение.

„Ония отъ присѣтстваващитѣ членове, които не сж съгласни съ нѣкое рѣшение на съвѣта, могатъ, при подписване протокола, или пъкъ отдѣлно, да изложатъ особното си мнѣние, което трѣбва да бѣде мотивирано, подписано отъ тѣхъ и подадено прѣдседателю на съвѣта въ течение на 3 дни отъ деня на рѣшението. Въ противенъ случай, особното мнѣние се счита като незалявено, а така сжщо се смѣта за несществующе, когато това мнѣние не е заявено при гласоподаването.

„Чл. 78. Протоколътъ се прочита нъ началото на слѣдващото засѣдание и, слѣдъ като се приеме въ съвѣта, подписва се отъ всички присѣтствавали членове.

„Прѣписъ отъ всѣки протоколъ се прѣдава, въ течение на 5 дена отъ подписването му, окръжному управителю, който веднага го изпраща въ надлежното министерство, като прибави и своето мнѣние по взетитѣ рѣшения.

„Когато протоколътъ отъ едно засѣдание на съвѣта не е съобщенъ въ опрѣдѣления срокъ на окръжния управителъ, всичкитѣ рѣшения, вземени въ това засѣдание, считатъ се несществующи, а виновнитѣ за пропуцане на срока лица се наказватъ: ако сж служащи — съ уволнение отъ служба, а ако сж изборни лица — съ глоба отъ 200—500 л. Наказанието се налага съ мотивирана заповѣдъ отъ окръжния управителъ, който може да бѣде обжалвана прѣдъ окръжния административенъ съвѣтъ въ срокъ отъ 15 дни.

„Чл. 79. Всѣки избирателъ отъ окръга има правото да иска да прѣгледа протоколитѣ на съвѣта и да снеме прѣписи отъ всички негови рѣшения, взети

въ публичнитѣ му засѣдания. Тия протоколи и рѣшения на съвѣта се държатъ въ пълното разпореждане на прѣдставителитѣ на печата, но никой печатанъ органъ не може да критикува дадено рѣшение, безъ да го текстуално възпроизведе.

„Окрѣжниятъ съвѣтъ може да постанови да се обнародватъ извлѣчения отъ протоколитѣ за нѣкои отъ по-важнитѣ му рѣшения въ ежедневни безплатни притурки на окръжния вѣстникъ.

„Чл. 80. Всѣко рѣшение, взето възъ отъ засѣданията на окръжния съвѣтъ и безъ спазване условията на настоящия законъ — се счита за несществующе.

„Всички дѣйствия и рѣшения на съвѣта, касателно въпроси не отъ неговата компетентностъ и които не сж прѣдвидени отъ настоящия законъ, се считатъ сжщо за несществующи.

„Чл. 81. Два или повече окръжни съвѣти — чрѣзъ своитѣ прѣдседатели, могатъ да влизатъ въ споразумѣния за съвмѣстното обсъждане и разрѣшение на въпроси отъ общъ интересъ за тѣхнитѣ окръзи, но това слѣдъ като увѣдомятъ надлежнитѣ окръжни управители. Общитѣ събрания ставатъ по споразумѣние въ единъ отъ окръжнитѣ центрове и въ тѣхъ всѣки окръженъ съвѣтъ се прѣдставлява или отъ постоянната си комисия или отъ специално избранитѣ за цѣлята членове отъ съвѣта. Окрѣжнитѣ управители на заинтересуванитѣ окръзи могатъ да присѣтствуватъ лично или чрѣзъ пратеници. Рѣшенията, които се взематъ въ тия събрания, се турятъ въ изпълнение, слѣдъ утвърдението имъ отъ министра на вътрѣшнитѣ работи.

„Чл. 82. Съвмѣстнитѣ събрания на два или повече съвѣти, безъ разрѣшението на министра на вътрѣшнитѣ работи и възъ отъ случаитѣ, прѣдвидени въ прѣдидущия членъ, сж незаконни и забранени. Надлежниятъ окръженъ управителъ обявява събранието за закрито, а на участващитѣ окръжни съвѣтници съставя актове, които прѣдава на прокурора при окръжния сѣдъ въ мѣстото, дѣто е станало събранието. Такивато окръжни съвѣтници подлежатъ на затворъ отъ 3 до 6 мѣсеца и на глоба отъ 200 до 1.000 л., като сжщевременно губятъ мандата си като такива.

„Глава III.

„Права и длѣжности на окръжнитѣ съвѣти.

„Чл. 83. Длѣжността членъ на окръженъ съвѣтъ е безплатна. Плащатъ се само пѣтни разноски по 60 ст. на километъръ или за билетъ II класъ по желѣзници и I класъ по параходъ и дневни, докѣт трае сесията: по 6 л. на день на членовѣтѣ, които иматъ мѣстожителството си въ града, дѣто засѣдава съвѣтътъ, и по 8 л. на день на членовѣтѣ, чието мѣстожителство е извънъ тоя градъ.

„Толкова пѣтни и дневни имъ се плащатъ и когато, по рѣшение на окръжния съвѣтъ или постоянната комисия, се командироваатъ на работа

въ окръга, или замѣстятъ нѣкой членъ отъ постоянната комисия.

„За днитѣ, прѣзъ които единъ съвѣтникъ е отсъствувалъ отъ засѣдание, не по болестъ, той не получава дневни пари. Отпускъ не по болестъ съ право на дневни пари може да се даде най-много за 1 день, и то само по уважителни причини. Той може да бѣде глобенъ отъ съвѣта въ размѣръ отъ 5 до 50 л., ако не оправдае съ уважителни причини отсъствието си.

„Чл. 84. Слѣдъ 10-дневно неоправдано отсъствие отъ засѣданията на съвѣта, отсъствующиятъ членъ се обявява въ оставка и замѣства съ слѣдующия по редъ кандидатъ.

„Обявяването оставката прави прѣдседателятъ на съвѣта и въ сѣщия день изпраца съобщение до окръжния управителъ, който нарежда за замѣстването му по реда, указанъ въ чл. 63 отъ настоящия законъ.

„Чл. 85. Окрѣжниятъ съвѣтъ се произнася върху всички въпроси, които иматъ изключително мѣстено за окръга интересъ.

„Чл. 86. Окрѣжниятъ съвѣтъ опрѣдѣля най-големия размѣръ на извънреднитѣ врѣхнини, които общинскитѣ съвѣти въ окръга могатъ да налагатъ за изключителни общински нужди.

„Ако съвѣтътъ пропусне да опрѣдѣли размѣра на тия врѣхнини, остава опрѣдѣлениятъ таквъ прѣзъ изтеклата година.

„Чл. 87. Окрѣжниятъ съвѣтъ: а) одобрява бюджетното упражнение за изтеклата година; б) разглежда доклада на постоянната комисия върху постѣпленията и упражнението бюджета за изтеклитѣ мѣсеци отъ текущата година, и в) гласува бюджета на окръга за слѣдующата година, като опрѣдѣля сѣщеврѣменно и размѣра на окръжнитѣ врѣхнини.

„Чл. 88. Окрѣжниятъ съвѣтъ се произнася върху всички въпроси, които иматъ каквато и да било връзка съ бюджета на окръжието, а именно:

„а) опрѣдѣля начина за събиране ония окръжни приходи, които не се събиратъ отъ държавнитѣ бирници;

„б) опрѣдѣля начина за управлението, поддържането и оползотворението на движимитѣ и недвижими имоти на окръга, както и условията за ползуването отъ тѣхъ;

„в) рѣшава върху купуването, продажбата, размѣняването и подаряването на недвижими имоти, принадлежащи на окръга;

„г) разрѣшава сключването на заеми за смѣтка на окръжието;

„д) рѣшава осигуряването зданията, принадлежащи на окръга;

„е) одобрява приемането или отказването завѣщания и подарѣци, направени за окръга;

„ж) опълномощава постоянната комисия отъ името на окръга да завежда и зачитява искове по сѣдебенъ редъ въ качеството на ищецъ и да отговаря въ качеството на отвѣтникъ;

„з) рѣшава какви мѣрки да се взематъ за подобрене породата на добитѣка и за повдигане земледѣлието, скотовѣдството, търговията и промишлеността;

„и) рѣшава, съгласно специалнитѣ закони, уреждането и поддържането на общеполезни и благотворителни заведения въ окръга;

„к) грижи се за санитарното и хигиеническо подобрене на окръга;

„л) опрѣдѣля участието, което окръгътъ взема въ работи, що интересуватъ въ сѣщото врѣме окръга и общинитѣ или окръга и държавата или пѣкъ нѣколко окръга едновременно, и

„м) опрѣдѣля размѣра на хонорара за редактирането на окръжния вѣстникъ, както и абонамента и такситѣ за разнитѣ публикации (чл. чл. 144 и 151 отъ настоящия законъ).

„Чл. 89. Рѣшенията на съвѣта, означени въ буква *в* на чл. 87 и пунктове *в* и *г* на чл. 88 влизатъ въ сила слѣдъ утвърждаването имъ съ царски указъ, по докладъ отъ министра на вътрѣшнитѣ работи.

„Рѣшенията по чл. 86 и пунктове *а*, *б*, *д*, *ж*, *з*, *и*, *к*, *л* и *м* на чл. 88, влизатъ въ сила, ако въ продължение на единъ мѣсецъ отъ получването имъ, не се отмѣнятъ отъ министра на вътрѣшнитѣ работи, който по рѣшенията въ п. 3 прѣдварително взема мнѣнието на министра на търговията и земледѣлието, а по тия въ п. 4 — мнѣнието на Върховния медицински съвѣтъ.

„Рѣшението по п. 2 отъ чл. 88 влизатъ въ сила слѣдъ утвърждаването имъ по законодателенъ редъ.

„Чл. 90. Окрѣжниятъ съвѣтъ се грижи за направата, поддържането и подобренето на стообщителнитѣ срѣдства въ окръга, като за тази цѣль върши слѣдното:

„а) гласува суми и опрѣдѣля размѣра на сумитѣ, които общинитѣ трѣбва ежегодно да отпускатъ за прокарването и поддържането на телефонни мрѣжи въ окръга;

„б) опрѣдѣля размѣра на общинската пѣтна тежба въ пари и въ натура;

„в) въ съгласие съ мѣстнитѣ технически власти, опрѣдѣля посокитѣ и прѣдлага правенето и поддържането междуселскитѣ пѣтища, както и други обществени строения, които интересуватъ една или повече общини, като опрѣдѣля и помощта, що всѣка община е длѣжна да даде за посрѣщане необходимитѣ за това разходи, и

„г) опрѣдѣля начина на изплащането (въ пари или въ замѣна) на отчужденитѣ частни земи за нуждитѣ на общинскитѣ пѣтища въ окръга.

„Чл. 91. Рѣшенията на съвѣта по пунктове *б*, *в* и *г* на прѣдидущия членъ влизатъ въ сила, ако въ продължение на 1 мѣсецъ отъ получването имъ не бѣдатъ отмѣнени отъ министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, а тия по пунктъ *а* се одобряватъ отъ министра на вътрѣшнитѣ работи при утвърждаването бюджета на окръга.

„Чл. 92. Окржниятъ съвѣтъ да дава мнѣние:
„а) върху закриването и откриването общини, отцѣпването села отъ едни общини и присъединението имъ къмъ други и прѣмѣшването центрове на общини отъ едно село въ друго;

„б) върху откриването и врѣмето на пазари за добитѣкъ, тържищата и др. подобни въ окръга, и

„в) върху всички въпроси, за които има указание въ особнитѣ закони или които биха се прѣдложили отъ правителството.

„Чл. 93. Турянето въ изпълнение възприетитѣ мнѣния на окръжния съвѣтъ, дадени съгласно прѣдидущия членъ, става по деда, указанъ въ специалнитѣ закони и наредби.

„Чл. 94. Ако свиканиятъ на засѣдание окръженъ съвѣтъ не работи или се занимава съ въпроси, неозначени въ прѣдходнитѣ членове, окръжниятъ управителъ, слѣдъ като поиска обяснение отъ окръжния съвѣтъ и като получи съгласието на министра на вътрѣшнитѣ работи, може да закрие сесията прѣди изтичане опрѣдѣления срокъ. Въпроситѣ, които е имало да се разглеждатъ, оставатъ за слѣдующата сесия.

„Чл. 95. Окржнитѣ съвѣти сж длъжни да изпълняватъ законнитѣ искания на правителството и да вършатъ всичко, което имъ се налага отъ законитѣ на държавата.

„Тѣ могатъ по свое начинание да отправятъ заявления и желанія само по въпроси отъ мѣстень интересъ, които нѣматъ политически характеръ.

„Чл. 96. Окржнитѣ съвѣти могатъ да иматъ сношение помежду си и съ други учрѣждения и власти само по дѣла, които не излизатъ извънъ окръга на тѣхното вѣдомство.

„Глава IV.

„Окржна постоянна комисиия.

„Чл. 97. Назначението на окръжната постоянна комисиия е да изпълнява рѣшенията на окръжния съвѣтъ и да го прѣставлява, когато той не е свиканъ на сесия.

„Чл. 98. Окржната постоянна комисиия работи ежедневно, освѣтъ неприсѣствениитѣ дни, и засѣдава всѣки пѣтъ, когато работата го изисква. За всѣко неоправдано дневно отсъствие членътъ отъ постоянното присѣствие се лишава отъ възнаграждението си. За три послѣдователни неоправдани отсъствия, членътъ се счита въ оставка, уволнява се и се замѣства съгласно чл. чл. 62 и 64 отъ настоящия законъ.

„Чл. 99. Членовѣтъ на постоянната комисиия получаватъ възнаграждение, опрѣдѣлено отъ окръжния съвѣтъ.

„Това възнаграждение не може да надминава годишно 4.800 л. за прѣдседателя и до 3.600 л. за членовѣтъ въ окръзи съ население повече отъ 300.000 жители и 4.200 л. за прѣдседателя и до 3.000 л. за членовѣтъ въ окръзи съ население до 300.000 жители.

„Чл. 100. Когато се командирова въ окръга по служебни работи, членовѣтъ на постоянната комисиия получаватъ пѣтни и дневни пари, съгласно закона за чиновницитѣ.

„Командиrowането става по рѣшение на комисиията, съ одобрение на окръжния управителъ.

„Чл. 101. По рѣшение на постоянната комисиия, членовѣтъ ѝ иматъ право прѣзъ годината на едномѣсеченъ отпускъ, съ заплата. Тоя отпускъ може да се вземе и на веднажъ и по части. Допълнителенъ отпускъ може да се дава безъ заплата, но той не може да надмине 3 мѣсеца за цѣлата година.

„Когато вземе отпускъ нѣкой отъ членовѣтъ на постоянната комисиия, длъжността му, по рѣшение на комисиията, се възлага върху едного отъ членовѣтъ на окръжния съвѣтъ, който получава дневни пари, ако членътъ, когото замѣстя, е въ отпускъ съ заплата, или пѣкъ — заплата на тоя послѣдния, ако той е въ отпускъ безъ заплата.

„Рѣшението на комисиията, съ което се дава отпускъ или пѣкъ се замѣства нѣкой членъ отъ комисиията, се съобщава едновременно на окръжния управителъ за свѣдѣние.

„Чл. 102. Засѣданията на постоянната комисиия се считатъ законни, ако сж присѣствували всичкитѣ ѝ членове. Нейнитѣ рѣшения се взиматъ по вишегласие.

„Дневниятъ редъ на всѣко засѣдание се съобщава на окръжния управителъ, който, ако намѣри за нужно, може да присѣствува въ засѣданието лично или да праща свой прѣдставителъ. Въ подобни случаи, както и въ случаитѣ, прѣдвидени въ чл. чл. 107, 144 и 145, разногласията между управителя и комисиията се разрѣшаватъ отъ министра на вътрѣшнитѣ работи.

„Чл. 103. За всѣко засѣдание секретарьтъ държи протоколъ. Протоколътъ се прочита, одобрява и подписва най-късно въ слѣдващото засѣдание отъ всички присѣствущи на засѣданието. Въ него се записватъ имената на присѣствущитѣ членове, разглежданитѣ въпроси и взетитѣ по тѣхъ рѣшения.

„Който отъ членовѣтъ на постоянната комисиия не е съгласенъ съ нѣкое рѣшение на болшинството, може да остане при особено мнѣние, което написва въ течение на 3 дни, за да се приложи къмъ протокола.

„Така заявено особено мнѣние освобождава заявителя отъ всѣка отговорност по взетото рѣшение.

„Чл. 104. Протоколитѣ на постоянната комисиия сж всѣкога на разположение на окръжния управителъ и на чиновницитѣ, изпращани отъ правителството, когато поискатъ да ги прѣгледатъ. Извлѣчение отъ тѣхъ за работи, които трѣбва да сж извѣстни на населението, се обнародватъ въ окръжния вѣстникъ.

„Чл. 105. Въ всѣка постоянна комисиия има единъ секретаръ, единъ бирникъ, единъ неговъ помощникъ-економъ, единъ архиваръ, единъ регистраторъ, отъ 5—8 провѣрители и ревизори и нужното число писари и разсилници.

„Чл. 106. Секретарят е началник на канцеларията и под негово ръководство и упътване работят окръжните служаци. Той приподписва всяко изходящо писмо от канцеларията.

„Чл. 107. Секретарят, бирникът и економът се назначават по решение на постоянната комисия, от окръжния управител, а се уволняват по реда и в случаите, установени за бирниците в закона за градските общини.

За окръжен секретар или бирник може да се назначи само лице, което отговаря на условията, изисквани за градско-общинските секретари и бирници. Секретарите и бирниците в окръзи с население от 300.000 нагоре получават заплатата до 3.600 л. годишно и дават гаранция първите в размер 3.000 л., а вторите 10.000 л., а оние в окръзи с население до 300.000 — заплатата до 3.000 л. и гаранция — първите 2.000 л., а вторите — 8.000 л.

„Заплатата и гаранцията на економа е $\frac{2}{3}$ от оная на бирника.

„Гаранциите се пазят там, дѣто се пазят и гаранциите на държавните чиновници.

„Чл. 108. Всяка постоянна комисия има печатъ съ държавния герб по средата и съ надписъ „... окръжна постоянна комисия“.

„Книжата, които излизат от комисията, се подписват от председателя и се приподписват по административната част от секретаря, а по паричната и от бирника.

„Чл. 109. Постоянната комисия върши слѣдното:

„а) туря въ дѣйствие влѣзлите въ сила решения на окръжния съветъ;

„б) посредствомъ окръжния бирникъ държи отчетността на окръга, като прибира приходите и произвежда разходите;

„в) дава писменъ отчетъ на окръжния съветъ за изпълнение решенията му и въобще за всичките си дѣйствия, извършени въ интереса на окръга, от времето на прѣдшестуващата сесия;

„г) съставя бюджетопоекта на окръга за слѣдващата година, приключва сметките му за изтеклата и ги прѣдставя на окръжния съветъ, заедно съ своето изложение по тях;

„д) прави прѣдставления на окръжния съветъ за нуждите на окръга и дава мнѣние за начина и средствата за удовлетворението имъ;

„е) изказва прѣдъ съвета мнѣнието си за опредѣление размера на върхнината, която ще се наложи за въ полза на окръга;

„ж) упражнява контролъ върху отчетността на селските общини по реда, указанъ въ глава VI на настоящия законъ;

„з) назначава и уволнява по реда, указанъ въ настоящия законъ, окръжните чиновници и служаци;

„и) държи списъкъ на движимите и недвижимите имоти на окръга и се грижи за запазването имъ въ добро състояние;

„к) надзирава заведенията и учрѣжденията, които се поддържатъ съ средства на окръга и които зависятъ отъ окръжния съветъ;

„л) разпрѣдѣля на пострадалите жители и нуждающите се общини различни помощи и пособия, които окръжниятъ съветъ не е разпрѣдѣлилъ;

„м) опредѣля реда за правене сгради и строежи въ окръга, когато окръжниятъ съветъ не е опредѣлилъ тоя редъ;

„н) опредѣля кога и какъ да се направятъ разрешенията за окръга заеми, когато окръжниятъ съветъ не е направилъ това;

„о) опълномощава адвокатъ да повдига отъ името на окръга искове и да отговаря на прѣдявените срещу него, за запазване интересите на окръга, ако окръжниятъ съветъ е рѣшилъ и я е опълномощилъ за това;

„п) взема решения по въпроси, за които окръжниятъ съветъ би я опълномощилъ;

„р) посредствомъ техническия си персоналъ, грижи се за направата и поддържането на пътищата, мостовите и другите строения въ окръга;

„с) приготвя нужните свѣдѣния и опредѣля времето на търговете за окръжните постройки и доставки, съгласно закона за обществените прѣдприятия;

„т) сключва контракти за извършени работи за окръга съ публиченъ търгъ, или безъ търгъ, съгласно закона за обществените прѣдприятия и чл. 125 отъ настоящия законъ;

„у) приготвя дѣлата, които ще се прѣдставятъ за разглеждане на окръжния съветъ;

„ф) взема мѣрки за подобрене земледѣлието, скотовѣдството, търговията и промишлеността въ окръга;

„х) произнася се върху бюджетите на градските общини, освѣнъ столичния и върху решенията на общинските съвети въ градовете, съгласно закона за градските общини;

„ц) приема и разглежда или прѣдставя на окръжния съветъ за разглеждане разните заявления на общините, прави потребните постановления и рѣшава върху всички случаи, прѣдвидени въ законите за общините, и извършва всички дѣла, които ѝ се възлагатъ и отъ други закони въ полза на общините;

„ч) дава мнѣние по въпроси, които ѝ се прѣдлагатъ отъ окръжния управител, или върху които тя мисли за полезно да обърне вниманието на управителя, и

„ш) върши всичко, което ѝ се налага отъ нѣкой особенъ законъ, правилникъ или правителствено разпореждане въ интереса на държавата и окръга.

„Глава V.

„Бюджетъ и отчетността на окръга.

„Чл. 110. Бюджетната година на окръга започва и се свършва заедно съ бюджетната година на държавата. Времето, прѣзъ което дѣйствува бюджетътъ,

се нарича бюджетно упражнение и трае до 31 мартъ слѣдващата година.

„Чл. 111. Проектътъ на бюджета за окръга се разглежда отъ окръжния съвѣтъ въ редовната му сесия и заедно съ постановлението се изпраща, чрезъ окръжния управителъ, най-късно до затварянето сесията, министру на вътрѣшнитѣ работи за утвърждение съ царски указъ.

„Чл. 112. Ако окръжниятъ съвѣтъ нее прѣдвидѣлъ достатъчна сума за посрѣщане задължителнитѣ за окръга разходи, или дѣкъ е прѣдвидѣлъ незаконни и обрѣменителни приходи и разходи, министрътъ на вътрѣшнитѣ работи има право да прави въ бюджета нужнитѣ измѣнения, които се утвърждаватъ съ царски указъ, обнародванъ въ „Държавенъ вѣстникъ“.

„Въ никой случай, обаче, той не може да отваря нови кредити въ бюджета или да увеличава прѣдвиденитѣ такива, освѣнъ ако окръжниятъ съвѣтъ не е изтъкналъ категоричната повеля на нѣкой законъ при гласуването на бюджета.

„Чл. 113. Утвърденитѣ бюджети се възвръщатъ и прѣдаватъ на постояннитѣ комисии за изпълнение най-късно 15 дни прѣди да встъпи годината, за която се отнасятъ.

„Въ случай, че утвърждението на новия бюджетъ, поради неотлагаеми причини, стане слѣдъ настѣпване новата година, до утвърждението му остава въ сила стариятъ бюджетъ.

„Чл. 114. Ако съвѣтътъ не гласува новия бюджетъ въ редовната сесия, бюджетътъ на изтеклата година остава въ сила и за слѣдващата.

„Чл. 115. Приходите и разходите на окръга, които се вписватъ въ бюджета, сж редовни или постоянни и извънредни или врѣмenni.

„Чл. 116. Редовни приходи сж:

„1. Доходи отъ движими и недвижими имоти на окръга.

„2. Редовна връхнина (добавъчни стотинки), гласувани отъ окръжния съвѣтъ, както слѣдва:

„а) върху държавнитѣ прѣки даждия въ размѣръ не повече отъ 15%;

„б) върху данѣкъ занятieto и военния данѣкъ въ размѣръ не повече отъ 20%, и

„в) върху патентитѣ за правопродаване спиртни питиета и тютюнъ въ размѣръ не повече отъ 25%.

„3. Помощи и вноски, които общинитѣ споредъ специалнитѣ закони сж задължени да даватъ за особени нужди на окръга.

„4. Доходи, които особни закони опрѣдѣлятъ за въ полза на окръга.

„5. Дохода отъ продажба на изгубенъ добитѣкъ (юва).

„Тоя доходъ, по рѣшение на окръжния съвѣтъ, може да бѣде отстъпенъ въ полза на общинитѣ.

„6. Такситѣ за прѣписи отъ актове, свидетелства и други подобни.

„7. Отъ абонаментъ на окръжния вѣстникъ и такситѣ за печатнитѣ въ него обявления.

„Чл. 117. Извънредни приходи сж:

„1. Помощитѣ, които държавата би отпуснала за полза на окръга.

„2. Сумитѣ отъ заеми, сключени за смѣтка на окръга.

„3. Доходи отъ отчуждени имоти, принадлежащи на окръга;

„4. Подарѣци и завѣщания.

„5. Всички други случайни постѣпления.

„6. Лихви отъ издишѣтитѣ.

„7. Вноски и помощи отъ общинитѣ за кооперативното планиране на населенитѣ мѣста, водоснабдяването имъ, построяване училища, за свързване общинитѣ съ телефонни мрѣжи и други подобни.

„Чл. 118. Редовни разходи сж:

„1. Изплащане лихвитѣ и погашенията на заемитѣ.

„2. Пѣтни и дневни пари за членовитѣ на окръжния съвѣтъ и постоянната комисия и съдържание състава на тая послѣдната.

„3. Заплата на чиновницитѣ и служащитѣ при постоянната комисия.

„4. Канцеларски разноси, топливо, освѣтление и мебели на окръжния съвѣтъ и постоянната комисия.

„5. За редакция, печатъ, експедиция и хонораръ за окръжния вѣстникъ.

„6. Изплащане даждията на недвижимитѣ имоти, принадлежащи на окръга.

„7. Наемъ за потребнитѣ на окръга здания.

„8. Поддържане принадлежащитѣ на окръга здания.

„9. Осигуряване окръжнитѣ здания.

„10. Разходи за напечатване избирателнитѣ списъци.

„11. Помощи за правене и поддържане държавнитѣ и общински пѣтища и мостове, съгласно специалния законъ.

„12. Помощи за поддържане народнитѣ училища и прогимназиитѣ, съгласно закона за народното просвѣщение.

„13. За повдигане земледѣлието, скотовѣдството и промишлеността.

„14. За поддържане общеползни заведения и за благотворителни цѣли.

„15. За подобрене санитарната и ветеринарна служба въ окръга.

„16. Помощи на бѣдни общини.

„17. Запазенъ фондъ, и

„18. Непрѣдвидени разходи.

„Забѣлѣжка. Разходите, отбѣлѣзани подъ пунктове 13 и 16 се прѣдвиждатъ само слѣдъ като се прѣвиди всичко нужно по другитѣ пунитове и то ако остане нѣщо отъ приходи.

„Чл. 119. Извънредни разходи сж: изплащане дълговетѣ на окръга отъ сключени бюджети (по изпълнителни листове и безъ такива), постройка окръжни сгради, пристройки и съоръжения, както и всички ония, които се случватъ внѣ отъ редовнитѣ, прѣдвидени въ прѣдходния членъ, разходи.

„Прѣдвиждането въ бюджета дълговетѣ на окръга става по реда, указанъ въ закона за градскитѣ общини.

„Чл. 120. Редовните разходи се покриват само от редовните приходи.

„Извънредните разходи се изплащат както от редовните така и от извънредните приходи.

„Чл. 121. Всяка сума от бюджета може да се употреби само за каквато цел е предвидена.

„Ни една сума не може да се пренесе от един параграфъ въ други.

„Чл. 122. За дребни разходи, нетърпящи отлагане, които не сж предвидени при съставяне бюджета, нужната сума се взема от параграфа „непредвидени разходи“, който не може да надминава 1.000 л., а за увеличение сумитъ по разните параграфи, освѣтъ ония за съдържание личния съставъ и за непредвиденитъ разходи, предвижда се подъ особенъ параграфъ „запазенъ фондъ“ въ размѣръ не повече отъ 4% отъ редовните вѣществени разходи.

„Чл. 123. Окръжните приходи, споредъ характера си, се събиратъ или заедно съ държавните, или отдѣлно отъ тѣхъ, а мѣрките за неизправнитъ данъкоплатци на окръга сж сжщитѣ, както и за данъкоплатцитѣ на държавата.

„Чл. 124. Разходите на окръга се изплащатъ съ платежни заповѣди, подписани отъ прѣдседателя и бирника, съобразно съ гласуванитѣ отъ окръжния съвѣтъ и постоянната комисиия кредити.

„При произвеждане разходите най-напрѣдъ се изплащатъ лихвитѣ и погашенията на заемитѣ.

„Дълговетѣ се изплащатъ по реда, указанъ въ закона за градскитѣ общини.

„Чл. 125. Всички работи и доставки за смѣтка на окръга ставатъ по реда, указанъ въ закона за общественитѣ прѣдприятия.

„Съ одобрение на постоянната комисиия бирникътъ може да извършва работи и доставки безъ търгъ — по стопански начинъ — до 500 л. за всѣки разходенъ параграфъ за прѣзъ всичкото врѣме на бюджетното упражненіе.

„Чл. 126. Кредититѣ, за които се отнася чл. 118 пунктове 11, 12 и 13, както и всички ония, предвидени за работа, за чието извършване е нуженъ особенъ персоналъ, се турятъ въ разпореждане на надлежния министъръ, който взема мѣрки за изпълнение рѣшението на съвѣта, за което се тѣ отнасятъ.

„Изпълнението става прѣимуществено отъ надлежнитѣ държавни чиновници и служащи; само въ краенъ случай, когато тѣ сж недостатъчни, министърътъ има право да употреби частъ отъ кредита за наемане врѣменно допълнителенъ персоналъ, съгласно съ закона за чиновнитѣ.

„Чл. 127. Срѣщу получаване сумитъ по кредититѣ, споменати въ прѣходния членъ, надлежнитѣ държавни учрѣждения издаватъ разписки, които служатъ на постоянната комисиия за врѣмененъ оправдателенъ документъ по разхода. Слѣдъ изразходването имъ, обаче, на постоянната комисиия се дава подробна смѣтка и оправдателни документи, съгласно общитѣ наредби по държавнитѣ разходи,

за прилагане къмъ годишния отчетъ, който се изпраща въ Върховната смѣтна палата за провѣрка.

„За намѣренитѣ отъ палатата въ тия смѣтки неправилности отговарятъ лицата, които сж вършили разходите и които въ тоя случай се считатъ отчетници.

„Чл. 128. Отчетността на окръга се води съобразно съ приетитѣ правила за отчетността на държавния бюджетъ.

„Инспекторитѣ за общинската и окръжната отчетностъ при Министерството на вътрѣшнитѣ работи произвеждатъ ревизия на окръжнитѣ смѣтки поне единъ пътъ въ годината.

„Сжщо така произвеждатъ ревизия, когато намѣрятъ за нужно, окръжнитѣ управители, финансовитѣ инспектори, както и други чиновници, специално натоварени за тая целъ отъ Министерствата на вътрѣшнитѣ работи и финанситѣ. Ревизията става по реда, указанъ въ закона за финансовата инспекция.

„Чл. 129. Най-късно до 1 септемврий бирникътъ приготвя главния отчетъ на окръжния бюджетъ за изтеклата година и го прѣпраща окръжному съвѣту за разглеждане въ редовната му сесия.

„Чл. 130. За всички недоразумѣния и забѣлѣжени неправилности въ годишния главенъ отчетъ окръжниятъ съвѣтъ изисква нужнитѣ обяснения отъ бирника или отъ постоянната комисиия и слѣдъ това изпраща отчета, заедно съ всички оправдателни документи, направо въ Върховната смѣтна палата, за провѣряване, а на Министерството на вътрѣшнитѣ работи единъ екземпляръ за свѣдѣние.

„Чл. 131. Върховната смѣтна палата издава постановление за правилността на всѣки окръженъ отчетъ или за оказавшитѣ се неправилности.

„Постановленията на палатата се издаватъ и изпълняватъ по сжщия начинъ, както и ония спрѣмо държавнитѣ отчетници.

„Глава VI.

„Контроль върху общинската отчетностъ въ окръга.

„Чл. 132. При всѣка окръжна постоянна комисиия има по едно „контролно бюро за общинската отчетностъ“, което съвмѣстно съ постоянната комисиия упражнява контроль върху отчетността на селскитѣ общински управления чрѣзъ упѣтвания и ревизиране общинскитѣ секретарь-бирници, чрѣзъ прѣглеждане бюджетопроектитѣ имъ и чрѣзъ провѣряване годишнитѣ имъ отчети.

„Чл. 133. При всѣко контролно бюро има отъ двама до петъ окръжни ревизори и сжщо толкова провѣрители — докладчици — въ зависимостъ отъ рѣшението на окръжния съвѣтъ.

„Чл. 134. Окръжнитѣ ревизори произвеждатъ редовни административно-финансови ревизии на селско-общинскитѣ управления въ окръга съ всичкитѣ права на финансовитѣ инспектори, съгласно специалния законъ за финансовата инспекция.

„Тѣ обикалятъ задължително най-малко два пѣти въ годината общинитѣ въ опредѣления имѣ отъ контролния съвѣтъ районъ.

„Чл. 135. За всѣка произведена ревизия окръжниятъ ревизоръ състави актъ, съгласно закона за финансовата инспекция, който прѣдставя въ контролния съвѣтъ при окръжната постоянна комисиия.

„Констатиранитѣ при ревизията липса на пари и загубитѣ и щетитѣ, нанесени на общината, вслѣдствие несъбирането общински суми или материяли, които бирникътъ е билъ длъженъ да събере, се наричатъ неиздължения.

„За неиздълженията, констатирани отъ окръжнитѣ ревизори, отговорниятъ отчетникъ се глобява въ полза на общинската каса съ лихва 10% годишно, която захваща да тече отъ деня, въ който сумата е трѣбвало да се намира въ общинската каса.

„Ако неиздължението произхожда отъ грѣшки въ прѣсмѣтането, които не могатъ да се считатъ умишлено направени, то глобата-лихва се счита отъ деня, въ който съ актъ бѣдатъ констатирани грѣшките, ако неиздълженитѣ суми не бѣдатъ внесени въ 10-дневенъ срокъ.

„Когато при ревизиитѣ се констатира неиздължения, произходящи отъ користни дѣйствиа, виновнитѣ лица, освѣнъ дѣто плащатъ глобата-лихва, но се прѣдаватъ и на углавно прѣслѣждане.

„Чл. 136. Провѣрителитѣ-докладчици вършатъ слѣдующето:

„1. Проучватъ и съставляватъ писмени доклади до контролния съвѣтъ върху прѣдставенитѣ въ постоянната комисиия годишни отчети на общинитѣ по сключенитѣ бюджетни упражнения.

„2. Прѣглеждатъ и докладватъ въ контролния съвѣтъ бюджета-проектитѣ на общинитѣ въ окръга.

„3. Проучватъ и докладватъ рѣшенията на селско-общинскитѣ съвѣти, които сж въ свръзка съ изпълнението на общинскитѣ бюджети.

„Чл. 137. Постоянната комисиия, съвмѣстно съ провѣрителитѣ-докладчици и окръжния финансовъ началникъ, съставляватъ контролния съвѣтъ по отчетността въ окръжието, който върши слѣдующето:

„1. Разглежда и дава ходъ на актоветѣ, съставени отъ окръжнитѣ ревизори.

„2. Разглежда и се произнася чрѣзъ постановления върху докладванитѣ му годишни отчети за сключени бюджетни упражнения на общинитѣ въ окръга.

„3. Дава мнѣние върху докладванитѣ му годишни и допълнителни бюджети на общинитѣ.

„4. Дава мнѣние върху докладванитѣ му рѣшения на селско-общинскитѣ съвѣти, които сж въ свръзка съ изпълнението на общинскитѣ бюджети.

„5. Раздѣля окръга на райони, съобразно числото на окръжнитѣ ревизори, и

„6. Командирова, когато нуждитѣ го изискватъ, ревизоритѣ отъ едни райони въ други и провѣрителитѣ-докладчици да замѣстватъ отсъствающитѣ ревизори или обратното.

„Чл. 138. Окрѣжнитѣ ревизори и провѣрителитѣ-докладчици се назначаватъ съ заповѣдь отъ министра на финанситѣ по прѣдставление на Върховната смѣтна палата. Уволнението имѣ става по реда и въ случаитѣ, указани въ закона за чиновнитѣ.

„Чл. 139. За окръженъ ревизоръ или провѣрителъ-докладчикъ може да се назначи лице, което има срѣдно образование, отбило е военната си повинность и е прослужило поне 2 години като общински или окръженъ секретаръ или бирникъ, окръженъ провѣрителъ, докладчикъ или книговодителъ въ Смѣтната палата, помощникъ-счетоводителъ или книговодителъ при нѣкое счетоводство или пъкъ да е издържало изпитъ по специалната програма, която ще се изработи отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи, дѣто ще се произвеждатъ и самитѣ изпити.

„Чл. 140. Заплатата на окръжнитѣ ревизори и провѣрителитѣ-докладчици се изплаща отъ бюджета на окръжието. Първитѣ получаватъ отъ 2.400 до 3.600 л. годишно и отъ 300 до 480 безотчетни за тѣхнитѣ обиколки, а провѣрителитѣ-докладчици отъ 2.100 до 3.000 л.

„Забѣлка. Посоченитѣ най-малки размѣри за заплатитѣ на окръжнитѣ ревизори и провѣрителитѣ-докладчици се вписватъ задължително въ бюджетитѣ на окръжнитѣ съвѣти, ако тия послѣднитѣ сж прѣдвидѣли недостатъчни кредити.

„Глава VII.

„Окрѣженъ вѣстникъ.

Чл. 141. Окрѣжната постоянна комисиия въ всѣки окръгъ издава свой печатанъ органъ, подъ название „... окръженъ вѣстникъ“, който излиза най-малко еднажъ въ седмицата.

„Чл. 142. Окрѣжниятъ вѣстникъ има за цѣль да внесе доколкото е възможно по-голъмо облекчение и подобрене въ службата на изборнитѣ учрѣждения и дава най-широка гласность за всички официални актове, наредби и разпореждания отъ интересъ за окръга.

„Чл. 143. Споредъ цѣльта, която прѣслѣдва, вѣстникътъ ще съдържа:

I. Официаленъ дѣлъ.

„а) Всички общо-задължителни актове и наредби отъ официаленъ характеръ (закопи, правилници, инструкции) издавани по вѣдомствата на административнитѣ и изборнитѣ учрѣждения.

„б) Рѣшенията на окръжния съвѣтъ и на окръжната постоянна комисиия.

„в) Окрѣжни и други официални наредби, както и заповѣдитѣ отъ общественъ за окръга интересъ, издавани отъ окръжния управителъ или отъ другитѣ учрѣждения въ окръга.

„г) Рѣшенията на хигиеническитѣ съвѣти и въпроси отъ санитаренъ и хигиениченъ интересъ за окръга. Свѣдѣния за епидемии и эпизоотии и други болести.

„д) Движение на персонала.

„е) Окръжна и общинска статистика (бюджетна и изборна статистика, по решения и мероприятия от стопански характер, прѣстѣпностъ и движение на населението). Свѣдѣния за пазари, панаири, конкурси, търгове и пр.

„II. Неофициален дѣлъ.

„а) Оригинални и прѣводни статии:

„по економическо-стопански и административно-полицейски въпроси, които прѣдставляватъ интересъ за окръга;

„по дѣйността на окръжнитѣ и общински учрѣждения и благотворителни институти и мѣрkitѣ за тяхното подобрене и усъвършенствуване, и

„статии по обществената хигиена и благотворителността отъ общъ интересъ за окръга.

„III. Обявления.

„а) Всички публикации и покани-извѣстия, издавани отъ държавнитѣ, окръжни и общински учрѣждения и длѣжностни лица въ окръга.

„б) Всички обявления за публична продажъ на частни имоти отъ съдебнитѣ пристави, финансови пристави-екзекутори и държавнитѣ бирници въ окръга, съгласно изискванията на закона за гражданското сѣдопроизводство.

„в) Обявления, издавани отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи, за дирене разни прѣстѣпници и добитѣкъ.

„г) Обявления отъ частни лица.

„Чл. 144. Вѣстникътъ се списва отъ редакционенъ комитетъ, състоящъ най-малко отъ трима души, по изборъ на окръжната постоянна комисия, и одобрени отъ окръжния управителъ.

„На членоветѣ отъ редакционния комитетъ се плаща хонораръ въ размѣръ, опрѣдѣленъ отъ окръжния съвѣтъ, съ одобрението на министра на вътрѣшнитѣ работи.

„Чл. 145. Вѣстникътъ се издава подъ отговорността на единъ постояненъ редакторъ и администраторъ съ опрѣдѣлена годишна заплата. Той се назначава отъ окръжния управителъ, по прѣдставление отъ окръжната постоянна комисия, и трѣбва да има най-малко завършено срѣдно образование.

„Чл. 146. Всички официални книжа и съобщения, пратени за обнародване отъ други учрѣждения и длѣжностни лица, трѣбва да бѣдатъ надлежно подписани и подпечатани. Подписътъ да е пѣленъ и четливъ.

„Чл. 147. Всички официални актове и разпореждания, напечатани въ вѣстника или разпратени като приложения къмъ него, считатъ се обнародвани по официаленъ редъ и надлежитѣ учрѣждения и лица, до които се отнасятъ, трѣбва веднага да ги изпълняватъ така, както ако биха получили за това особени заповѣди.

„Чл. 148. Печатането на вѣстника, заедно съ хартията и адреситѣ, се дава отъ окръжната по-

стоянна комисия на публиченъ търгъ съ срокъ за една година. Търгътъ се произвежда съгласно закона за общественитѣ прѣдприятия и се утвърждава отъ окръжния управителъ.

„Чл. 149. Всѣка година окръжната постоянна комисия приготвя бюджетъ за прихода-разхода на вѣстника и го прѣдстави на утвърждение отъ окръжния съвѣтъ.

„Тоя бюджетъ съставлява нераздѣлна частъ отъ бюджета на окръга.

„Чл. 150. Всички учрѣждения въ окръга сѣ задължително абонати на вѣстника.

„Чл. 151. Приходите на вѣстника, отъ които се издържа, състоятъ отъ:

„а) абонаменти;

„б) помощта, която ежегодно прѣдвижда въ бюджета си окръжниятъ съвѣтъ;

„в) такси отъ обявления, и

„г) лихви и подарѣци.

„Забѣлка. Максималниятъ размѣръ на абонамента и такситѣ за обявленията се опрѣдѣлятъ отъ окръжния съвѣтъ.

„Отдѣлъ IV.

„Прѣходни разпореждания.

„Чл. 152. Настоящиятъ законъ отмѣнява закона за окръжнитѣ управители и околийскитѣ началници отъ 23 септемврий 1882 г. и закона за окръжнитѣ съвѣти отъ 15 декемврий 1906 г., както и всички наредби, които му противорѣчатъ.

„Чл. 153. Подробноститѣ по приложение на настоящия законъ се опрѣдѣлятъ въ особенъ правилникъ, който се утвърждава съ царски указъ. Въ него, между другото, ще се съдържатъ наредби за счетоводството и дѣловодството на постояннитѣ комисии, за длѣжноститѣ на чиновницитѣ и служащитѣ, за прѣглеждане и провѣряване общинскитѣ бюджети и отчети и за обжалване прѣдъ Върховната смѣтна палата постановленията по тия отчети.“

Прѣседателъ: Има думата г. Краевъ.

А. Краевъ: Г. г. народни прѣдставители! Безсѣмѣйна е нуждата отъ единъ новъ законъ, който да урежда функциитѣ на окръжнитѣ управители и околийскитѣ началници, както и да уреди по единъ посъвършененъ и по-рационаленъ начинъ дѣйността на окръжнитѣ съвѣти. Азъ бихъ отишълъ по-нататѣкъ и бихъ казалъ, че по този поводъ бихме могли да се взрѣмъ въ дѣйствующитѣ закони за градскитѣ и селскитѣ общини, защото е крайно желателно и тѣ да се поправятъ, да се модернизиратъ.

По принципъ, азъ нѣмамъ нищо противъ внесенъ законопроектъ, приемамъ го и желая да отиде чакъ по-скоро въ комисията. При повърхностното му прѣглеждане азъ съзрѣхъ, че въ него не сѣ прокарани ония желани начала, които трѣбва да съставляватъ отличителната черта на едно демократическо законодателство. Въ нѣкои отношения има даже такива постановления, които отъ демократическо гледище мѣчно биха могли да издържатъ критика. Желателно е почтенитѣ наши другари отъ комисията по Вътрѣшното министерство да се взратъ по-внимателно въ урежданата отъ този законъ ма-

терия и да дадат своето просвѣтено съдѣйствиe на г. министра на вътрѣшнитѣ работи за внасяне необходимитѣ, желанитѣ демократични улущения въ законопроекта.

Важната, съществената мисль, която би трѣбвало да се прокара въ отдѣлнитѣ постановления на тоя законъ, е, споредъ моето схващане, слѣдната: точно и изчерпателно разграничаване сферата на дѣйността на органитѣ на Министерството на вътрѣшнитѣ работи, отъ една страна, и, отъ друга, разширяване сферата на дѣйността на окръжнитѣ съвѣти, въ духа на нуждата за консолидиране принципа на автономността имъ, като се резервира за централното управление само правото на контролъ единствено до хармонизиране рѣшениѣта на окръжнитѣ съвѣти съ общинскитѣ закони на страната и специално по финансовитѣ въпроси.

Съ други думи, желателно е да изчезне опека, която съществуваше по досегашния законъ и която злѣ се упражняваше отъ горѣ; желателно е на окръжнитѣ съвѣти да се погледне съ по-голямъ довѣрие, да имъ се развържатъ малко рѣцѣтъ, да имъ се прѣдостави по-голямъ инициатива и по-широка свобода на дѣйствиe.

Съ тѣзи нѣколко думи азъ завършвамъ, като заявявамъ, че ще гласувамъ за законопроекта.

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ законопроекта по принципъ и желаятъ да се изпрати въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта за измѣнение избирателния законъ.

Министъръ М. Такевъ: Тѣй като докладътъ още не е отпечатанъ, то азъ ще моля да се прѣреди дневниятъ редъ, да се остави избирателниятъ законъ за по-долу, а сега да слѣдваме слѣдующия дневенъ редъ, за да може да се раздаде докладътъ.

Прѣдседателъ: Щомъ не е раздаденъ докладътъ, законопроектътъ не може да се гледа. Тогава, ще го оставимъ за друго заседание.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта за построяване на една нормална индустриална линия на дължина около 10 км., която да свързва държавната гора „Лонгоза“ при с. Чалж-махале, съ желѣзнопътната станция Синдѣлъ по линията Русе—Варна.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: (Чете)

„Законопроектъ

за построяване на една нормална индустриална линия на дължина около 10 км., която да свързва държавната гора „Лонгоза“, при с. Чалж-махале, съ желѣзнопътната станция Синдѣлъ, по линията Русе—Варна.“

Комисията направи слѣдното измѣнение: думата „индустриална“ замѣни съ думата „горска“.

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ главното на законопроекта така, както е измѣненъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на наемателя експлоатацията на държавната гора „Лонгоза“, Т. Чакъровъ, да построи на свои срѣдства една нормална индустриална линия, на дължина около 9—12 км., която да свързва гората въ единъ пунктъ на разстояние около 2 км. на изтокъ отъ с. Чалж-махале, съ желѣзнопътната станция Синдѣлъ, по линията Русе—Варна.“

Членътъ е приетъ отъ комисията съ измѣнение само на думата „индустриална“ съ „горска“.

Прѣдседателъ: Има думата г. Вѣльо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Когато се разгледва този законопроектъ въ комисията, комисията бѣше дошла до друго едно съглашение и на основание на туй съглашение бѣхме се съгласили, щото да се даде постройката на тая желѣзнопътна линия на Чакърова, който експлоатира и една частъ отъ гората „Лонгоза“; но както виждамъ въ доклада на комисията, тя си е измѣнила първото рѣшение и оставила чл. 6 отъ законопроекта неизмѣненъ. Като тѣй, азъ ще се спра малко върху чл. 1 и ще искамъ, щото да не се отдава постройката на тая желѣзнопътна линия на самия експлоататоръ на гората, а да се построи отъ самата държава. Този въпросъ се повдигна въ комисията; но разбира се, като не съмъ членъ, азъ не можахъ да имамъ моето влияние, моя гласъ не можеше да се вземе тамъ като решающъ и затуй ще искамъ да се повдигне този въпросъ наново въ Народното събрание. Има нѣкои отъ народнитѣ прѣдставители, които желаятъ, щото да се отдаде по частенъ редъ или да се отдаде на Чакърова да построи линията; има нѣкои, които желаятъ държавата да се наеме съ постройката на тази линия. Ние досега именно тая система водихме, щото всичкитѣ линии, които сѣ държавни, да се построятъ отъ държавата. Имало е случаи, когато се даде, напр., експлоатацията на нѣкоя държавна мина или пъкъ постройката на нѣкоя желѣзница, тѣзи които ще построяватъ желѣзницата или ще експлоатиратъ мината, за тѣхно улеснение, съ разрѣшение на правителството, на държавата, да построятъ кратки линии или други срѣдства за прѣнасянето на тѣхнитѣ изкопаеми вещества, за експлоатирането мината или другитѣ материяли, които се прѣвозватъ, понеже сѣ потрѣбни за постройката на желѣзници. Въ случая ни казватъ, че линията е много кратка и нѣмало си мѣстото държавата да се заема съ постройката на такава една малка линия. Но, г. г. народни прѣдставители, азъ мисля, че тая линия, слѣдъ този 10-годишенъ срокъ ще се продължи и ще стане по-дълга, защото цѣлата гора не е дадена на експлоатация. Второ, когато се даде втората частъ за експлоатиране, тогава естествено ще се окаже нужда, за да се прѣнасятъ материялитѣ по-лесно, да се продължи тази линия, понеже „Лонгоза“ държи едно продължение отъ 30 до 40 км., и ако не се окаже нужда да се построи по цѣлото продължение линия, то поне на 20 до 25 км. ще се окаже нужда да се построи желѣзна линия, за да може да се изнесе този материялъ до централната линия, която води за Варна. Щомъ линията стане до 25 км., ние вече имаме такива линии — Свищовъ—Левски, напр., — които сѣ на такова разстояние и сѣ построени отъ държавата. Азъ настоявамъ да се построи тая линия отъ държавата, токозъ повече, че „Лонгоза“ е раздѣлена на 4 части, отъ които едната частъ се експлоатира отъ частно лице, тритѣ части се експлоатиратъ отъ държавата, а тѣзи 4 части ще се експлоатиратъ въ разстояние на 10 години всѣка частъ поотдѣлно, тѣй щото е прѣсмѣтнато отъ специалнитѣ горски власти, че първата частъ, която се експлоатира най-напрѣдъ, ще може слѣдъ 40 години да се експлоатира наново. По тѣзи съображения, направена линия нѣма да бѣде съ врѣменно значение, но ще бѣде съ едно постоянно значение. Тѣй щото, щомъ тая гора „Лонгоза“ се експлоатира постоянно, то и желѣзницата, която ще се построи, ще трѣбва на държавата всѣки пѣтъ, за да изнася този материялъ.

Г. г. народни прѣдставители! Ако държавата е направила една грѣшка, че е дала експлоатирането на тази частъ отъ „Лонгоза“ на частни лица, азъ

вѣрвамъ, че занаяпрѣдъ държавата ще си поправи тая грѣшка или ще прѣсмѣтне много добрѣ, какъвъ приходъ ще донесе материяльтъ, който излиза отъ „Лонгоза“ и на основание на тая прѣвѣнка да я дава на експлоатация на частни лица или сама да се земе съ експлоатирането на „Лонгоза“.

Прѣдседателъ: По принципъ на закона не приказваме, имайте това прѣдъ видъ, а приказваме по чл. 1.

В. Георгиевъ: Азъ не говоря по принципъ, азъ искамъ да обоснова своето мнѣние, защо иска Чакъровъ да построи тая желѣзница. — Гората съдържа дървенъ материялъ, който се употребява най-много у насъ при постройката на каруци и други тънки работи, и този материялъ, който е потребенъ за нашето население, за нашето занаятчиство, ние сега го носимъ отъ Русия и плащаме скъпо и прѣскъпо. Ако, разбира се, този материялъ бѣше въ рѣцѣтъ на държавата, ако тя експлоатираше тази гора, щѣше да подпомогне много на нашитѣ занаятчици въ това отношение; но сега, дадена гората на частна инициатива, Чакъровъ, който отсега е ангажиралъ материяла за странство, нѣма да остави никакъвъ материялъ у насъ, и ще го изпрати въ странство и на насъ послѣ скъпо и прѣскъпо ще ни го продаватъ въ разни издѣлия. Затуй, като имамъ прѣдъ видъ, че занаяпрѣдъ, вѣрвамъ, правителството ще се наеме само да експлоатира другата частъ, и вънъ отъ туй като имамъ прѣдъ видъ, че отсега нататкъ експлоатирането на „Лонгоза“ ще бѣде постоянно, нѣма да бѣде прѣкъсвано никакъ, азъ съмъ на мнѣние щото чл. 1 или въобще този законопроектъ да не се приема, да не се отдава направата на желѣзницата на частното лице Чакъровъ, а да се остави на инициативата на държавата.

Прѣдседателъ: Има думата г. Недѣлчо Георгиевъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ внесения законопроектъ ми се струва, че държавата ще попадне въ една грѣшка.

Прѣдседателъ: Не се говори по принципъ, г. Георгиевъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Именно по члена ще говоря.

Прѣдседателъ: Азъ мисля, че ще говорите по принципъ, да се приеме ли или не законопроектътъ.

Недѣлчо Георгиевъ: Когато министерството е дало гората на прѣдприемачъ, доколкото си спомнямъ, въ поемнитѣ условия е казано, че прѣдприемачътъ ще урегулира рѣката, за да може да изнася дървения материялъ. Съ туй урегулиране ние принасяме полза на всички околни села, защото, тъй както е рѣката, при едно малко идване на водата, залива землищата на всички околни села и всѣка година виждаме, че хората подаватъ заявления за милостъ. Когато ние отиваме да покровителствуваме единъ човѣкъ, да му позволяваме по износни цѣни да си изнася материяла, ние идемъ да прѣнебръгнемъ интереситѣ на нѣколко села тамъ. Ето защо моето мнѣние е или държавата да построи линията, или, ако искаме да му позволимъ да я построи наемачътъ, както се повдигна въпросътъ и въ комисията, слѣдъ изтичането на 10 години да остави линията построена. И въ комисията се повдигна този въпросъ, като казваха нѣкои, че ако ние не му позволимъ да строи линията, ще изгубимъ загуй, защото нѣма да има възможностъ държавата да прѣнесе по нейнитѣ желѣзници материяла. Добрѣ, ние отъ тая страна дѣйствително губимъ, но отъ друга

страна тѣзи 400 хиляди лева, които сж прѣдвидени и които ще се похарчатъ за тази линия, както се произнасятъ инженеритѣ, за постройката на линията — какъ ще отидатъ? — ще отидатъ въ околното население, което ще прѣввозва материяла, и отъ друга страна ще принесемъ полза, че ще имъ се урегулира рѣката. Ето защо азъ ще моля г. министра на търговията и земледѣлието, па и почитаемото Сѣбрание да се съгласятъ или държавата да построи линията, или, ако е съгласенъ наемачътъ държавата да му я построи съ условие, слѣдъ като изтече 10-годишния срокъ, да я остави построена на държавата.

Прѣдседателъ: Има думата г. Краевъ.

А. Краевъ: Менѣ ми направи впечатление това, което говори прѣждеговорившиятъ г. Георгиевъ. Вѣрно ли е, че има подобно задължение отъ страна на Чакърова и съдружие за канализиране на рѣката?

Министъръ А. Лячевъ: Ще ви разкажа.

П. Беровъ: Нѣма.

А. Краевъ: Нѣма ли подобно задължение, тогава нѣма защо да се спъваме, защото законътъ за насърчение мѣстната индустрия допушта такова нѣщо.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлието.

Министъръ А. Лячевъ: Г. г. народни прѣдставители! Държа да дамъ нѣкои обяснения по повдигнатия въпросъ за освѣтление на народното прѣдставителство и за освѣтление на самия прѣдприемачъ, макаръ да нѣма нужда той отъ това. Г. прѣдприемачътъ смѣта, че, по контракта, който имаме съ него за експлоатиране на гората „Лонгоза“, ние сме длъжни да го улеснимъ въ постройката на линията. Това не сме длъжни ние да направимъ по отношение на него и азъ като се наемамъ съ този въпросъ да внасямъ въ Народното сѣбрание единъ проектъ за построяване на такава горска линия, наемамъ се не въ качеството на контрагентъ съ г. Чакърова, защото не съмъ длъженъ по поемнитѣ условия, а наемамъ се въ качеството на министъръ на България, който има грижата да спомогне на всички прѣдприятия, да бждатъ тѣ улеснени, колкитъ не се бѣрка на държавнитѣ интереси.

А. Краевъ: На-ли отъ това гледище — насърчавате индустриалнитѣ прѣдприятия?

Министъръ А. Лячевъ: Отъ гледището на законитѣ и на закона за горитѣ, отъ гледището, че единъ държавникъ и едно законодателно тѣло не могатъ освѣнъ да спомогнатъ за развитието на нашата индустрия; безспорно, да дадатъ всичката възможностъ, безъ да нанесатъ нѣкому щети и загуби.

Слѣдъ тази декларация по повдигнатитѣ въпроси отъ г. г. Вълча и Недѣлча Георгиеви, има да кажа слѣдното. Тѣ най-напрѣдъ упрекуватъ, защо тази гора „Лонгоза“ сме я дали подъ експлоатация, и то на частно лице. Г. г. народни прѣдставители! Макаръ този въпросъ да е разрѣшенъ, но азъ считамъ тукъ да заявя, че въобще горитѣ, а особено дървеният материялъ, който се намира въ тази гора, е такъвъ, че само единъ спекулативенъ умъ, единъ търговецъ, който дѣйствително ще може да разнесе по четиритѣ краища на индустриална Европа тѣзи особени дървета, които се намиратъ тамъ, за възможни потреби на индустрията, ще може да използва тоя материялъ. Тамъ се намира ясенъ, яворъ, кленъ и други дървета, нѣкои отъ които струватъ

доста скъпо. Следователно, даването подърж търгът съвсем не е грешка. Но то е въпросът свършен. Второ, самият търг е единият големият риск, една голъма неизвѣстност за най-вѣщия търговецъ, защото ние продаваме стоящи дървета по една цѣна, по мнѣнието на министерството, удовлетворителна, но не гарантираме прѣдприемача, да-ли дърветата ще бѣдат годни за употреба или ще бѣдат годни само за гориво, защото гората е стара нерационално експлоатирана. Той е длъженъ да отсѣче отбѣлзанитѣ отъ насъ, маркиранитѣ дървета, а какво ще излѣзе, не е извѣстно. Може би, измежду тия дървета да падне кубикъ, който ще струва 60, 70, 80 л., а той го взема по 9 л., но колко кубика ще излѣзат добри, не може да се знае. На този прѣдприемачъ ние сме длъжни да дадемъ 320 хиляди кубика минимално, които ще отсѣче въ продължение на 10 години, а, вѣроятно, ще паднатъ отсѣчени дърва около 500—600 хиляди кубика. Припомнямъ тѣзи числа, за да имате едно прѣдставление за линията и за онзи упрекъ, който се прави, да-ли тя може да бѣде държавна. Значи, прѣдполагамъ, той ще изнесе минимумъ 320 хиляди кубика, а максимумъ 500 хиляди кубика. По смѣтките на инженерите, ако се изнесе толкова едно количество дървенъ материалъ на едно пространство въ продължение на 10—11 км., колкото приблизително ще излѣзе линията, и ако се турятъ въ дѣйствието, не ще съмнѣние, общитѣ тарифи, които държавата навсѣкждѣ еднакво прилага, то линията не само че не ще може да се рентира, но не ще може да покрие разносикѣ по движението. Но, ако това е смѣтката на държавата, съмнѣние не може да има, че смѣтката на прѣдприемача е съвсемъ друга. Прѣдприемачътъ не смѣта да принесе по 3 ст. тонъ дърва на километъръ, както ги прѣкарва държавата, а той смѣта, че ще трѣбва нѣкакъ тѣзи дървета да ги изкара отъ тамъ. Когато се даваше на търгъ тази гора, прѣдполагаше се отъ всички, включително и отъ горското управление, па и отъ търговцитѣ, че ще могатъ да се свлѣкатъ дървенитѣ материали по самата р. Камчия; обаче се оказа, че тази рѣка, макаръ и голѣма, макаръ и плавателна по размѣра на водата си и по течението си — защото то е доста бавно — тя е минирана съ вѣковни дървета, и единъ който би се рѣшилъ да пробие пътъ прѣзъ тази вода, трѣбва да прочисти цѣлото корито на р. Камчия, а това струва толкова разходи, че е невъзможно, прѣдприемачътъ да го направи, а и ние не сме го задължили да прочисти коритото. Естествено е, че нему остава или да си блѣска главата за прочистването на това корито, или да прѣнесе по сухо дървени материалъ. Той намира за по-добъръ, че може да го прѣнесе по сухо, и моли Министерството на търговията и земледѣлието да му способствува да построи една линия, толкова повече, че отъ частта, дѣто ще експлоатира гората, до гара Синдѣлъ сѣ около 10—11 км.

Ние смѣтахме, че ще може да му се разрѣши постройката на тази линия по закона за индустриалнитѣ линии; обаче не може да му се разрѣши по този законъ затуй, защото той нѣма индустриално заведение въ смисъла на закона, а има да експлоатира гора. Въ закона за горитѣ е казано, че държавата или общината може да дава подърж концесия и построяване на такива пѣтица и желѣзници, колкото стане нужда за експлоатирането на горитѣ. При тия съображения не оставаше нищо друго, освѣнъ да се внесе законопроектъ въ самото Народно събрание и да се сезира законодателното тѣло, защото чрѣзъ този законъ ние даваме право на прѣдприемача г. Чакъровъ, да може да построи една линия и, не ще съмнѣние, и задължения.

Сега, питатъ господата, защо г. Чакъровъ, ако му се разрѣши да построи линията, слѣдъ като я построи, не ни я върне — това се отнася до послѣдния чл. 6 — и се прави упрекъ, че въ комисията така

било уговорено, а сега въ доклада на комисията не се срѣща. По моитѣ свѣдѣния, въ комисията не е уговорено, щото г. Чакъровъ да построи линията и въ края на десетата година да си отиде безъ право на релситѣ на подвижнитѣ материали и траверситѣ. Това даже не може да се говори. Вѣрно е друго — че комисията идва при мене да ме пита, може ли това да стане. Азъ имъ казахъ слѣдното: „По моето разбиране, това не може да стане, но почакайте“. Извикахъ г. Чакърова: „Приемате ли? Така иска комисията.“ И г. Чакъровъ ми заяви: „Г. министре! Не мога да приема: този законъ за мене нѣма да има значение“. Може би азъ отидохъ твърдѣ далечъ, като запитахъ прѣдприемача, защото азъ съмъ длъженъ да знамъ, че, когато се дава едно разрѣшение за построяване на една желѣзнопътна линия, тогазъ едно отъ двѣтѣ: или азъ ще дамъ това на търгъ, или азъ ще трѣбва да постѣпя, като министъръ, въ услуга на прѣдприятието, доколкото то не може да бѣра на трети лица. Ако поставимъ тѣй въпроса, да постѣпя въ услуга на прѣдприятието, както съмъ длъженъ да го направя, безъ да принесе врѣди и загуби на други лица, азъ имамъ тѣзи обязанности, които се прѣдвиждатъ и въ закона за индустриалнитѣ линии, които ще се прѣдвидятъ и въ постройката на каквито и да е индустриални линии, именно давамъ му възможностъ да си служи съ закона за отчуждаване на имоти, като ги обезпечитъ прѣзъ нѣкои мѣста, дѣто ще трѣбва да се развие неговото трасе; подчинявамъ го за сигурността на персонала и транспорта на всички искания, споредъ цѣлѣта на прѣдприятието му, които налага техниката, и го оставямъ свободенъ, когато си свърши работата, това, което може да продаде, да го продаде. Кое може да вдигне? Това сѣ: вагони, релси и траверси. Това е моя обязаностъ, като министъръ, да дамъ възможностъ да се развие производството въ тая страна. Но, l'appétit vient en mangeant, веднага се повдигнаха редъ желания, че министърътъ не можалъ да спечели нѣщо отъ този човѣкъ, комуто бесспорно, се прави едно добро, като му се дава толкова разрѣшение. Азъ, г. г. народни прѣдставители, не смѣтамъ да извличамъ добрини за държавата тамъ, дѣто принципиално сѣ сложени у менъ въпроситѣ, за да добиватъ еднакво разрѣшение по отношение на всички хора, които биха поискали такива нѣща. Поиска единъ да свърже своята фабрика съ една линия; азъ трѣбва да го улесня, безъ да причиня пакостъ нѣкому. Исква той да си вдигне фабриката; нѣмамъ право да му кажа: дай ми материала по линията. Съ тази задача азъ не се наемамъ и затуй ви казахъ: отидохъ твърдѣ далечъ, когато викахъ прѣдприемача Чакъровъ тукъ да му кажа: „Не приемате ли?“ Той ми каза: „Не приемамъ“. Защото, ако така се сложи въпросътъ, ние да искаме и да видимъ кой какво ще ни даде, тогава вече не трѣбва моето доброволно питане: „Г. Чакъровъ, какво ще ни оставите“, а азъ трѣбва да произведа търгъ, кой повече ще даде за такава една постройка. Може ли такава нѣщо? То е абсурдъ. Защо? Защото, както ви казахъ, въ мотивитѣ за построяването на тая линия е казано, че прѣдприемачътъ има нужда да изкара този материалъ и прави смѣтка между колитѣ, които ще трѣбва да товари, кждѣто ще му взематъ на единъ кубикъ 8—10—12 л., и желѣзницата. А ние, държавата, не можемъ да му откажемъ, защото нѣмаме поиза. За транспорта на единъ кубикъ, който е 600—700 кгр., сѣ нужни 8—10—12 л., а платенъ транспорта, по общата тарифа на държавнитѣ желѣзници, за единъ тонъ, на разстояние отъ 10 км., ще струва 20—30 ст. И не може частно лице да направи тази линия, защото трѣбва да влѣзе въ такава връзка съ прѣдприемача, че послѣдниятъ да се идентифицира съ това частно лице. Иначе, е невъзможно. Тукъ въпросъ за търгъ не може да става и, слѣдователно, въпросъ за такива условия не може да

става. Ето защо, казахъ на комисията, единъ законъ, чрезъ който искаме да улеснимъ едно прѣдприятие, така обусловенъ, както вие искате, е равносилно, че вие не искате нищо да се даде; прѣдпочитамъ нищо да не се даде, отколкото да ставамъ смѣшенъ въ собственитѣ си очи. Тѣй стои въпросътъ съ тази индустриална желѣзница. Азъ смѣтамъ, че е единъ напѣ дѣлъгъ да допуснемъ на този прѣдприемачъ да свърже съ такава желѣзница прѣдмета на своето прѣдприятие, като гарантираме здравината на линията, доколкото техниката изисква за цѣлѣта ѝ, като уговоримъ положението на частнитѣ интереси спрѣмо прѣдприятието, а когато прѣдприятието се прѣвжне, тогавъ прѣдприемачътъ да има право да си вдигне онова, което може да се вдигне отъ линията.

На мене ми се възразява: добръ, но слѣдъ 10 години — защото за 10 години има туй прѣдприятие — прѣдприемачътъ ще може да конкурира за другата частъ отъ „Лонгоза“. При това експлоатиране на другата частъ, ние задължаваме слѣдъ 10 години прѣдприемача, щомъ свърши първата частъ на прѣдприятието, което той има, на десетата година да си вдигне отъ трасето своитѣ прѣдмети, които се вдигатъ винаги — релси, траверси и вагони. Сѣоржженията ще останатъ, както и баластътъ.

Д-ръ Н. Наковъ: И земята, която той е купилъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Безспорно, и земята, която е купилъ, и мостовѣтъ ще останатъ. Той има право на траверситѣ, на релситѣ и вагонитѣ; всичко друго ще остане. Туй е изрично уговорено. И по такъвъ начинъ, при втория търгъ, за втората частъ отъ „Лонгоза“, всѣки прѣдприемачъ ще може да знае, че държавата разполага съ едно голо трасе — безъ релси, траверси и вагони. Това е положението. Ако има нѣщо да се спечели отъ държавата, безспорно, само това се спечелва. Но да се иска да се спечелятъ и релситѣ, и траверситѣ, и вагонитѣ — доколкото азъ разбирамъ желѣзнопѣтното дѣло — това не е възможно.

Недѣлчо Георгиевъ: Никой не казва за вагонитѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Pardon! Това не може да стане. Но има и друга причина, защо това не може да стане. Защото линията се строи за една цѣль за 10 години и за единъ транспортъ, сравнително лекъ, съ малка бързина, съ малкъ товаръ. Прѣдприемачътъ казва: „на менъ не сж нужни траверси, които да траятъ повече отъ 10 години“. А вие знаете, че дървениятъ траверси траятъ, обикновено, 8—12 години. Ако ние задължимъ прѣдприемачътъ да ни върне траверситѣ и релситѣ, ще трѣбва да го задължимъ съ нѣщо повече, защото трѣбва да ни даде добри траверси, годни траверси, за да може да циркулира линията и по-нататѣкъ. Ако го задължимъ да ни даде релситѣ, ще трѣбва да му кажемъ: ще трѣбва да ни дадете релси не такива, съ които да се служи само за 10 години, но такива, съ които ще можемъ да си служимъ и за по-нататѣкъ. Тѣзи задължения да искаме отъ прѣдприемача, ако искате да бъдете логични, ние не можемъ да ги изискваме. Защо?

В. Георгиевъ: (Възразява нѣщо)

Министъръ А. Ляпчевъ: Изслушайте ме, па послѣ приказвайте, каквото обичате. Ако ние вземемъ тия траверси въ десетата година, тѣ ще бъдатъ такива, че ще ни създадатъ трудъ да ги изкарваме и замѣстимъ съ други, за да си служимъ съ линията. Това е положението.

Сега, разсѣждавайте по съвѣстъ. Имайте прѣдъ видъ интереситѣ на едно прѣдприятие — безспорно,

добро му правимъ — спазете интереситѣ на държавата, но не съ завистъ и съ злоба къмъ онзи, който работи, а съ добросѣвѣстностъ се произнесете за или противъ. Азъ ви заявихъ първата декларация на прѣдприемача каква е; той претендира, какво азъ съмъ длѣженъ да му дамъ тази линия. Азъ не съмъ длѣженъ: азъ дѣйствувамъ тукъ не като контрагентъ спрѣмо него, но дѣйствувамъ като държавникъ, комуто е въ обязаностъ да спомогне за използването на всички земни и надземни блага въ тая страна и да улесни прѣдприятието.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Каранешевъ.

Д. Каранешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ вземамъ думата повече за да отправя едно питанье къмъ г. министра, отколкото да влизамъ въ обширно разглеждане на този въпросъ. Отъ законопроекта, който ни е прѣдставенъ, се вижда, че тази линия, наречена „Горска линия“, която се иска да се позволи чрезъ този законопроектъ, който ще стане законъ, на г. Чакърова, прѣдприемачъ на „Лонгоза“, да я построи при извѣстни задължения и права, прѣдвидени въ този законопроектъ, вижда се, казвамъ, че се позволява съ този законопроектъ на този човѣкъ да се ползува отъ онѣзи блага, които създава законътъ за отчуждаване на частни имоти за обществена и държавна полза. Когато се дава право нему съ този законопроектъ да използва отчуждаването на частни имоти по силата на единъ специаленъ законъ, безспорно, цѣлѣта е да ги получи на много по-износна цѣна, отколкото би ги получилъ, ако самъ лично би се споразумѣвалъ съ частнитѣ собственици. Тогава азъ питамъ: не би ли се получило за държавата, за съкровището много по-голяма полза, ако при отдаването на търгъ гората „Лонгоза“ би било извѣстно на всички онѣи, които се биха рѣшили да прѣдприематъ това прѣдприятие, че ще имъ се позволи да построятъ една нормална горска линия, при условие да се ползуватъ отъ онѣи права и привилегии, които имъ създава законътъ за отчуждение частни имоти за държавна и обществена полза? И когато ние съ този законопроектъ идемъ да позволимъ на г. Чакърова да отчуждава частни имоти по силата на закона, тогава не трѣбва ли да изискваме отъ него, за запазване интереситѣ на фиска, да направи извѣстни отстъпки? Защото, ако ние не бѣхме му позволили да се ползува отъ закона за отчуждаването частнитѣ имоти, тогава той щѣше да бѣде принуденъ, за порационалната или за по-износната експлоатация на „Лонгоза“, да влѣзе въ споразумѣние лично съ всѣки частенъ собственикъ и, безспорно, въ този случай линията щѣше да му струва много по-сѣмпо, защото и мѣстата щѣше да отчужди на много по-висока цѣна, отколкото ще става отчуждението споредъ този законопроектъ. Като изказвамъ тѣзи мисли, запитвамъ г. министра: не щѣше ли да се получи . . .

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ Ви отговорихъ, г. Каранешевъ, прѣди да ме запитате. Безспорно е, че ние правимъ една услуга на прѣдприятието Чакъровъ, като го въоръжаваме съ държавната властъ по обезщетението на чуждитѣ имоти възъ основа на закона за отчуждаването имъ и пр. Но това го правимъ отъ съзнание на длѣга, че ние, като искаме да поощряваме нашето производство, да му помогнемъ, ние сме длѣжни да го улеснимъ. Азъ тѣй разбирамъ този въпросъ. Затуй казвамъ, че това добро го правимъ съзнателно, допускаме го, защото е полезно, както за Чакърова, така и за прѣдприятието, което ще даде прѣхрана на единъ, на други, на трети, на пети, на десети. Тѣй схващамъ азъ този

въпросъ. Но възмездие да търся на туй, както Вие искате да поставите въпроса, азъ Ви заявявамъ, че не се наемамъ, защото азъ мога да търся възмездие само чрезъ търгъ: дѣто нѣма търгъ, тамъ възмездieto е вече много поглаво.

А. Краевъ: Добръ, г. министре, но г. Каранешевъ поставя въпроса въ друга форма: . . .

Министъръ А. Ляпчевъ: Моля, моля, г. Краевъ!

А. Краевъ: . . . не щѣше ли да се получи поизносна за държавното съкровище цѣна на търга, ако въ поемнитѣ условия бѣше прѣдвидено, че ще се позволи на прѣдприемача да се ползува отъ закона за отчуждаването частни имоти за обществена и държавна полза?

Министъръ А. Ляпчевъ: Ще отговоря. Тази версия се пуска отъ тѣзи, които дадоха само 6 л., когато този даде 9 л. Тази версия за менъ нѣма значение. Защо? Защото тя излиза отъ прѣдположението, че България може да има министри недобросъвестни хора, не хора на дълга си, че когато се прѣдложи на министра отъ единъ прѣдприемачъ едно искане и че той има право да му услужи въ кръга на общественитѣ интереси на държавата, министърътъ може да му каже: „не ща да ти услужа“. Това се поражда отъ тази недобросъвестностъ по отношение на българскитѣ министри. И азъ, за мене си, съ възмущение я отхвърлямъ, защото винаги съмъ прѣдполагалъ и прѣдполагамъ, че както Чакъровъ, който принадлежи на цанковистката партия, ако се не лъжа, . . .

Д-ръ Н. Наковъ: Тѣй, тѣй, цанковистъ е.

Н. Сидеровъ: Братъ му е стамболовистъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: . . . та и който и да бѣде другъ прѣдприемачъ, когато се отнесе той къмъ мене, трѣбва да знае, че държавата, която дава туй прѣдприятие, тя ще бѣде толкова добросъвестна, щото ще улесни прѣдприемача — не контрагента, бързамъ да заявя, защото дълбоко съмъ убѣденъ, че Чакъровъ ми крои процесъ, не за линията, защото по моето разбиране, той е хлѣтналъ дълбоко по цѣната на дърветата. Това азъ го разбирамъ тѣй; вие го разбирате иначе. Азъ съмъ длъженъ да пазя интереситѣ на фиска и затуй бързамъ да заявя, че съмъ длъженъ винаги да постѣпвамъ добросъвестно като министъръ и върша това, безспорно, за доброто на прѣдприятието, но не като контрагентъ. Разбиратели ми мисълта?

Д. Каранешевъ: Въ заключение ще кажа още двѣ три думи — не съмъ свѣршилъ. Никой не се съмнява въ добросъвестността на г. министра. И не е въпросътъ за добросъвестностъ или недобросъвестностъ. Азъ питамъ: когато се е давало това прѣдприятие, сигурно съвършено добросъвестно сж мислили тѣзи, които сж го давали и не сж имали прѣдъ видъ, че Чакъровъ единъ денъ ще поиска да строи линия; но сега когато той иска да строи линия и ние му разрешаваме да построи тая линия и да се ползува отъ облагоитѣ на извѣстенъ законъ, не би ли трѣбвало, въ такъвъ случай, поне линията, безъ подвижния материялъ, въ това число и траверситѣ и релситѣ, да останатъ слѣдъ експлоатацията на държавата?

М. Златановъ: Чл. 6 постановява това.

Прѣдседателъ: Отклонихте се отъ чл. 1 на законопроекта. Вие внасяте една нова материя, която не се третира тукъ. Ограничете се върху чл. 1.

Д. Каранешевъ: Азъ свѣршихъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Златановъ.

М. Златановъ: Г. г. народни прѣдставители! Може ли да се говори по такива важни въпроси, че сега, понеже имало нѣкаква придобивка за прѣдприятието, какво да направимъ да го изпѣдимъ, за да викаме наново прѣдприемачи да наддаватъ? Ами че ние имаме единъ търгъ, редовно утвърденъ, почтено утвърденъ. Група отъ едни личности, не особено почтени, се домогваше да разтури търга. Министърътъ изпълни задължението на закона, което е категорично: никакви оферти, откогото и да е. А въ случая, ако бѣше разтуренъ търгътъ, сигурно щѣха да обвинятъ министра. Законътъ заповѣдва никакви други оферти да не се приематъ и министърътъ не ги прие и утвърди търга.

В. Георгиевъ: Да експлоатира съгласно поемнитѣ условия.

М. Златановъ: Моля, моля! Сега такова едно замѣчание, такава една критика прилича малко на завистъ. Какво да направимъ? Да ги изгонимъ? Туй не може да стане.

Д. Каранешевъ: Какво имъ завиждаме ние, г. Златановъ?

М. Златановъ: Не Вие — други. Мѣстата не могатъ да се отчуждаватъ; тѣ, слѣдъ ликвидирането на прѣдприятието, оставатъ на държавата: по-рано е уговорено кое да остане и кое да не остане. Може ли сега този законопроектъ да имъ отнеме ония права, които тѣ иматъ по поемнитѣ условия?

А. Краевъ: Г. министърътъ казва, че нѣма подобенъ ангажментъ на държавата.

М. Златановъ: Добръ! Ако министърътъ не може да го наложи, може да рискува съ такова прѣдприятие. А Вие чухте да се възвѣсти, че има законъ за индустриалнитѣ линии.

Министъръ А. Ляпчевъ: Има законъ за индустриалнитѣ линии, само че тая линия не може да спада къмъ тѣхъ, защото е друга.

М. Златановъ: Нѣма никакво основание да не се улеснятъ хората съ тая работа.

Д-ръ Н. Наковъ: По закона за експлоатацията на горитѣ, иматъ ли това право?

Министъръ А. Ляпчевъ: Ние ако имъ дадемъ това право, ще го иматъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Значи, по закона за експлоатацията на горитѣ, отъ това право не се ползуватъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Тамъ е казано по принципъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Ама трѣбва разрешение.

Министъръ А. Ляпчевъ: Да, да.

Д-ръ Н. Наковъ: Значи, нѣма ангажментъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Краевъ.

А. Краевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ не зная, защо г. Златановъ прибѣгва тукъ. . .

М. Златановъ: Е, забрави, че съмъ говорилъ.

А. Краевъ: Какъ да забравя, когато хвърляш едно подозрение върху тѣзи, които говориха по този законопроектъ — че имало хора недобросъвестни начело на нѣкаква компания, която искала да се развали отъ г. министра произведениятъ редовно, законно търгъ. Защо подхвърляте такъв елементъ на смущение?

М. Златановъ: Какво да кажа? Че е реакционно? (Глъчка)

А. Краевъ: Азъ заявявамъ, че не третирамъ никого за разбойникъ; считамъ всѣкого за почтенъ, докато не се докаже противното. Азъ не зная, кои сж се явили на търга, какви оферти сж били подавани и какъвъ резултатъ е далъ търгътъ.

М. Златановъ: Илия Киселовъ искаше да го развали.

А. Краевъ: За Илия Киселовъ чувамъ, че опропастилъ гората въ Родопитѣ. Нека г. министърътъ вземе актъ отъ това и да го провѣри.

Министъръ А. Ляпчевъ: Направете ми интерпелация и ще Ви отговоря.

А. Краевъ: Азъ нѣмамъ и не желая да имамъ нищо общо съ Илия Киселовъ.

Въпросътъ е този: първо, имали задължение отъ страна на държавата да улесни Чакърова въ експлоатирането на гората „Лонгоза“ или не?

Нѣкой отъ мнозинството: Има.

А. Краевъ: Г. министърътъ отговори, че въ поемнитѣ условия нѣма такова задължение. Прѣ-
красно.

Втори въпросъ: трѣбва ли ние да улеснимъ Чакърова въ реализирането на неговото прѣдприятие или не?

Този въпросъ трѣбва да го считаме изчерпанъ чрѣзъ факта, че сме приели по принципъ законопроекта — нѣма защо да се повръщаме върху него.

Слѣдва третиятъ въпросъ: при какви условия да улеснимъ Чакърова въ реализирането на неговото прѣдприятие?

Явяватъ се двѣ мнѣния. Едното е да му се прѣдостави, слѣдъ 10 години всичко да вдигне; другото е да вдигне само подвижния материалъ. Но въ послѣдното мнѣние се прозира мисълта, Чакъровъ да се задължи да плати за общинскитѣ и държавни мѣста, прѣзъ които би трѣбвало да прѣкара линията.

Тѣзи въпроси сж отдѣлни; тѣ не влизатъ въ чл. 1 и нѣма защо да се спираме сега на тѣхъ; тѣ се уреждатъ съ слѣдующия членъ, а именно съ чл. 6, и най-добъръ ще бѣде тамъ да си кажемъ думата.

Азъ заключавамъ: да приемемъ чл. 1 и да вървимъ по-нататъкъ; да се спремъ на чл. 6, който е мѣродавенъ, който е най-важенъ, най-сжщественъ. Понеже г. министърътъ е вънъ отъ всѣкакво подозрение въ конкретния случай, понеже самъ той заявява, че не държи на това и нѣма никакви аргументи, понеже зависи изключително отъ Народното събрание да каже своята авторитетна дума, като бранителъ на общественитѣ интереси, при какви условия ще допусне да се улесни г. Чакъровъ, ние ще си кажемъ думата при чл. 6. Това е. Но азъ мисля, тѣй като това прѣдприятие не спада въ категорията на ония, прѣвидени въ специалния законъ за насърчение на мѣстното производство, г. Чакъровъ, който има нужда отъ тая линия, въ замѣна на готовността на държавата да го улесни, трѣбва да приеме условията, които комисията е прѣпоръчала и които г. министърътъ е ималъ благосклон-

ността да му съобщи; ако той отхвърли тѣзи условия, значи, той не желае да строи линията. Туй е то.

М. Златановъ: Ще спечели държавата.

А. Краевъ: Ще спечелятъ мѣстнитѣ жители.

М. Златановъ: Да, да.

А. Краевъ: Ще товари материала на свои или частни кола, возени отъ мѣстенъ добитѣкъ и т. н.

Прѣседателътъ: Моля ония, които приематъ чл. 1, тѣй както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: Въ чл. 2 думитѣ „и ще бѣде индустриална; тя“ се заличаватъ и вмѣсто тѣхъ се туря „а“. Членътъ ще се чете така: (Чете)

„Чл. 2. Линията нѣма да бѣде отъ публично употребление, а ще служи единствено за прѣвозъ на материалитѣ, които ще се изсичатъ отъ гората.“

Прѣседателътъ: Моля ония, които сж съгласни съ чл. 2, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: Въ чл. 3 думата „мѣста“ слѣдъ „общински“ се замѣня съ „мери“ и послѣднитѣ думи „съгласно чл. 8 отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия“ се заличаватъ и членътъ ще се чете така: (Чете)

„Чл. 3. Земятъ, нужни за построяването на линията, ще се отчуждаватъ възъ основа закона за отчуждаването на имоти за държавна и обществена полза, за смѣтка на наемателя Г. Чакъровъ; обаче, държавнитѣ или общински мери ще му се прѣотстъпватъ даромъ.“

Прѣседателътъ: Има думата г. Краевъ.

А. Краевъ: Само прѣдлогътъ „прѣ“ въ прѣдпо-
слѣдната дума „прѣостъпватъ“ трѣбва да се махне и да остане „отстъпватъ даромъ“. Подъ „прѣотстъпване“ се разбира повторение на дѣйствието.

Министъръ А. Ляпчевъ: Съгласенъ съмъ.

Прѣседателътъ: Моля ония, които приематъ чл. 3 съ поправката, прѣдложена отъ г. Краева, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: Чл. 4 остава безъ измѣнение и ще гласи така: (Чете)

„Чл. 4. Прѣкъснатитѣ отъ трасето на линията пистица, рѣки води и пр. ще се възстановятъ отъ наемателя, на негова смѣтка и безъ всѣкакво обезщетение отъ страна на държавата.“

Прѣседателътъ: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Азъ прѣдлагамъ да се прибавятъ въ края на члена думитѣ „или общинитѣ“ и да стане „безъ всѣко обезщетение отъ страна на държавата или общинитѣ“.

Министъръ А. Ляпчевъ: Може. Приемамъ и тази прибавка.

Прѣседателътъ: Моля ония, които приематъ чл. 4 съ добавката „или общинитѣ“, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: (Чете)

„Чл. 5. Нормитѣ и условията, по които ще се извърши постройката на линията, а така също и условията на експлоатацията ѝ, ще се опредѣлятъ въ специални поемни условия, които ще се одобрятъ отъ Министерството на общественитѣ сгради, пътищата и съобщенията.“

Въ края на тоя членъ се прибавя нова алинея, която гласи: (Чете) „Същото министерство бди, дали тия условия въ послѣдствие ще бждатъ точно изпълнявани отъ прѣдприемача“.

Прѣдседателъ: Има думата г. Краевъ.

А. Краевъ: Азъ бихъ желалъ вмѣсто отдѣлна алинея, дѣто да се повтарятъ думитѣ „същото министерство“, просто стариятъ текстъ да се продължи и да се каже: „което ще бди за точното имъ изпълнение“ и цѣлата мисль въ новата алинея ще бжде обгърната въ тоя по-краткъ изразъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не важи.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: Г. Краевъ! Ще стане много дълъгъ периодътъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Така, както прѣдлага комисията, има повторение, но е по-ясно.

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ чл. 5 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: Слѣдъ чл. 5 се прибавя новъ чл. 6, който гласи: (Чете)

„Чл. 6. Наемателътъ Т. Чакъровъ е длъженъ да прѣнася по линията материалитѣ, които ще се изсичатъ отъ прѣдоставенитѣ на Военното министерство етапи отъ гората „Лонгоза“ по съществующитѣ за тоя материалъ държавни желѣзнопътни тарифи.“

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ чл. 6 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: Чл. 6 става чл. 7; остава безъ измѣнение по съдържанието си и гласи: (Чете)

„Чл. 7. Слѣдъ изтичането на 10-годишния контрактенъ срокъ за изсичането на отдаденитѣ на наемателя Т. Чакъровъ етапи отъ гората „Лонгоза“, линията съ всичкитѣ ѝ постройки, съоръжения и земи, но безъ релситѣ, траверситѣ и подвижния материалъ, ще се прѣотстъпятъ на държавата безъ всѣко обезщетение.“

Прѣдседателъ: Има думата г. Краевъ.

А. Краевъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ му е именно мѣстото да се кажатъ мислитѣ, които по-рано се изказаха и азъ ще си позволя свободата да направя едно прѣдложение за измѣнение редакцията на чл. 7 въ слѣдната мисль: На края на третия редъ, както е въ законопроекта, слѣдъ думата „линията“ да слѣдва слѣдующия текстъ: „остава въ пълна собственост на държавата“. Съ други думи, линията, безъ подвижния материалъ, остава въ пълна собственост на държавата. Ако бжде износно на прѣдприемача или на дружеството, което той прѣдставлява, нека построи линията. Инакъ — да се разваля селската мера, да се намалява стойността на държавнитѣ земи, прѣзъ които би се прокарала линията и пр. и най на края да останемъ само съ едно трасе, което послѣ, твърдѣ

въроятнo, мжчно ще можемъ да използваме — нѣма никаква смисль. Интереситѣ на държавата ще бждатъ защитени, безъ да се пашърбаватъ чувствително интереситѣ на прѣдприятието, ако се приеме това прѣдложение, което правя азъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Савовъ.

С. Савовъ: Г. г. народни прѣдставители! Всичкитѣ улеснения, които ще дадемъ на г. Чакърова за изпълнение на това прѣдприятие, безспорно, сж въ негова полза. Г. Т. Чакъровъ, който ще похарчи близо 400 хиляди лева за постройката на тази линия и който ще изсече около 4—500 хиляди кубика материалъ, безспорно ще има голѣма облага отъ нея — нѣма защо да се впускаме да говоримъ надълго. Но има едно друго нѣщо: не се знае при какви условия и въ какво врѣме ще се намѣри г. Чакъровъ, когато ще изтече 10-годишниятъ срокъ и дали нѣма той по единъ комшийски начинъ или подъ влияние на видни хора да отстъпи на държавата тази линия, или, единъ видъ, държавата да я изкупи отъ него, каквото стана съ линията Сомовитѣ-Плѣвненъ, та освѣнъ че той ще бжде улесненъ съ всичкитѣ облаги за тази линия, но да вземе за нея двойно по-голѣма сума, отколкото тя струва.

А. Краевъ: Безсмыслино.

С. Савовъ: Та за постройката на тази линия, мене ме е страхъ, че г. Чакъровъ, както се забѣлѣзва отъ нѣкои господа, се е възползувалъ отъ случая, че ние ще му дадемъ всички улеснения съ постройката на тази линия да изнесе 4—500 хиляди кубика дървенъ материалъ, възползувалъ се е да наеме гората съ много ниска цѣна, като не се имало прѣдвидъ да се обяви на останалитѣ прѣдприемачи, че ще се разрѣши постройката на такава линия. Вънъ отъ това, ако не се позволѣше постройката на тази линия, г. Т. Чакъровъ щѣше да бжде принуденъ за всѣки кубикъ дърва да плаща за прѣвозъ. Азъ не съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. министра на търговията и земледѣлнето — да ме прощава той — че отъ маркиранитѣ дървета, ако не излѣзе материалъ за кораби и за постройка на вагони, то ще излѣзе строителенъ материалъ отъ тази гора. Знайно е, че у насъ строителниятъ материалъ меше, яворъ, осенъ и брѣстъ . . .

В. Георгиевъ: Меше нѣма.

С. Савовъ: . . . всѣки, който живѣе въ село, знае — сж дървета, които 5% не даватъ чурукъ, както казватъ турцитѣ, или гнилоца. Отсѣчете единъ 200-годишенъ брѣстъ, вие не можете да намѣрите въ него нищо чурукъ; отсѣчете едно 300-годишно дърво, брѣстъ или джбъ, каквито ги има въ „Лонгоза“, вие нѣма да намѣрите гнилоца; можете да намѣрите извѣстни пукнатини, но тѣ далечъ нѣма да се употребяватъ за строителенъ материалъ, за онзи луксозенъ материалъ, отъ който строятъ кораби, но ще се употребѣи за мостове и други сгради. А този строителенъ материалъ днесъ се продава въ България по 80 л. кубикътъ; джбовиятъ материалъ пъкъ винаги се цѣни по-скжпо. Ето защо азъ, като поддържамъ г. Краева, искамъ да направя едно прѣдложение, щото ние да прѣдпазимъ държавата отъ едно зло, което много лесно може да се нанесе отъ единъ комшилькъ, който може да стане при едни благоприятни условия за прѣдприятието, ако г. Т. Чакъровъ, слѣдъ като изтече 10-годишниятъ срокъ на прѣдприятието, въ продължение на 6 мѣсеца не очисти тая линия, защото съ туй, отъ една страна, ще респектира другитѣ прѣдприемачи, които биха се явили, понеже има вече линията и понеже не е казано въ какъвъ срокъ ще я отстъпи и очисти; той ще респектира, казвамъ, другитѣ прѣдприемачи и тѣ не ще могатъ да дойдатъ. Той има всичкитѣ

условия да задържи линията за себе си, за да може да наддава при втори търгъ. Ето защо, азъ правя това предложение: ако предприемачътъ, въ случая г. Т. Чакъровъ, въ продължение на 6-мѣсеченъ срокъ слѣдъ изтичането на контрактния срокъ не очисти линията отъ подвижния материалъ, послѣдниятъ да остане въ полза на държавата, защото ние знаемъ какъ е станало съ линията Сомовитъ—Плѣвентъ. Направете смѣтка: предприятието я е построило врѣменно. Така ще я построи и г. Т. Чакъровъ. Него нѣма да го е страхъ, че ще се прѣтури единъ вагонъ, че ще се разруши нѣкой мостъ или нѣкое слабо мѣсто, защото той нѣма да плаща обезщетение никому и той ще я построи примитивно, а тази примитивностъ послѣ може да бѣде платена много скъпо. Ние знаемъ какви работи могатъ да станатъ съ тия отстъпки. Това е най-големата опасностъ въ тая работа и азъ ще моля г. министра на търговията и земледѣлието да се съгласи, че ако г. Чакъровъ въ разстояние на 6 мѣсеца не очисти линията, за да може единъ втори предприемачъ да нареди релси и да си служи съ тѣхъ за второ нѣкое предприятие, тя да остане въ полза на държавата. Трѣбва да има една такава наказателна клауза, защото ние му даваме всичкиѣ облаги, но трѣбва да имаме за въ бѣдѣ единъ козъ въ рѣцѣтъ си, за смѣтка на държавата. Азъ правя това предложение и моля г. прѣдседателя да го тури на гласуване.

Прѣдседателятъ: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Каквото и да ни каже г. министрътъ на търговията и земледѣлието, не може да ни разубѣди, че тукъ ние ще дадемъ възможностъ на г. Чакърова да си монополизира правото да конкурира по всичкиѣ парчета, които се даватъ на експлоатиране. Щомъ единъ пѣтъ г. Чакъровъ има построена тази линия, държавата нѣма да чака да изтекатъ 10-тѣ години, защото „Лонгоза“ е една гора, която трѣбва да се експлоатира — тя е трѣбвало да се експлоатира много по-напрѣдъ — сега се е закѣснѣло съ експлоатирането ѝ — значи, държавата ще гледа, колкото се може по-скоро, наврѣме да експлоатира тия парчета отъ „Лонгоза“, които има да се експлоатиратъ занапрѣдъ. Щомъ е тъй, въ интереса на държавата е, щото прѣди изтичането на 10-годишния срокъ за първото парче, една или двѣ години по-рано да се даде на търгъ другото парче, за да може онзи, който ще вземе парчето, да си направи смѣтка, а не като г. Чакърова — сега да мисли какъ ще експлоатира; да си направи съ врѣме смѣтката, какъ, по кой начинъ по-лесно да експлоатира и да прѣвозва материалитѣ отъ това парче. Никое правителство не може да гарантира, че г. Чакъровъ нѣма да има смѣлостта да наддава и за второ парче, слѣдователно, построената частъ отъ 10 км. желѣзна линия нѣма да остане и занапрѣдъ въ неговитѣ рѣцѣ, за да продължи още по-нататкъ да строи тази линия, и азъ вѣрвамъ, че което и да е правителство, щомъ види, че Чакъровъ е наддалъ най-големъ сума, нѣма да го задѣлжи да разваля тази линия, защото ще бѣде употребена за прѣнасяне материалитѣ отъ другото парче и Народното събрание ще бѣде принудено да вземе едно рѣшение, съ което да го накара да продължи линията и по-нататкъ.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че при извѣстни поемни условия, щомъ се дава на единъ човѣкъ да експлоатира единъ държавенъ имотъ, той трѣбва да бѣде благодаренъ отъ туй, което му се е дало на врѣмето и да бѣде съгласенъ съ условията, които се прѣдвикждатъ въ контракта. Г. Чакъровъ си е направилъ смѣтката. Той е прѣдполагалъ, че ще разчисти рѣката и по нея ще прѣвозва материалитѣ. Видѣ, че тази смѣтка е била янлъпъ

и сега иска да му се отстъпятъ държавни и общински мѣста, съгласно нашитѣ закони, и прѣзъ тѣхъ да прокара желѣзна линия. Колко зараръ ще докара той на частното лице, отдѣто ще мине тази линия. Немъ, ако прѣмине прѣзъ моята нива, азъ ще съмъ благодаренъ да отстъпя 1—2 или 5 декара отъ нея. Ако г. Чакъровъ продължи тази линия, отъ която ще се ползува, днесъ, когато нивитѣ ставатъ много скъпи, изнася ли ми на менъ да отстъпя нивитѣ си, да позволя на г. Чакърова на разори моето стопанство единъ пѣтъ завинаги? Слѣдъ като се дава туй право на г. Чакърова да се ползува отъ нашитѣ закони, мисля, че държавата е длъжна срѣщу тѣзи облаги да иска нѣщо отъ него, а то е: слѣдъ 10-годишенъ срокъ, наелъ ли е или не е наелъ експлоатацията на втората частъ, той веднага трѣбва да се откаже отъ неподвижния материалъ. Въ такъвъ случай държавата ще има една компенсация срѣщу облагитѣ, които му дава. Но тъй, както г. министрътъ ни каза да се съгласимъ, то значи да занемаримъ съвършено държавнитѣ интереси и да отидемъ да се туримъ въ услуга на частнитѣ предприемачи, които взематъ единъ държавенъ имотъ за експлоатиране. Да е мислилъ тогавъ, когато го е вземалъ, а не да се минатъ 2 години отъ даванетоъ за експлоатиране и послѣ да иска равни концесии, за да може по-лесно да експлоатира и повече да печели. Азъ не съмъ противъ г. Чакърова, не желая той да не спечели. Нека всѣки единъ българинъ, който се е наелъ да експлоатира държавенъ имотъ, да печели, но тази очевидна, тъй да се каже, печалба, подпомогната отъ правителството, не трѣбва да му се дава безъ нѣкакво възмездие отъ негова страна.

Прѣдседателятъ: Има думата г. Каранешевъ.

Д. Каранешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Онова, което говорихъ по-рано, мѣстото му бѣше по чл. 6. Всичкиѣ съображения, които изказахъ по-рано, поддържамъ ги напълно и къмъ тѣхъ добавямъ още слѣдното. Въ този законопроектъ не се прѣдвикжда едно нѣщо, което може да бѣде използвано въ ущърбъ на държавата при слѣдующитѣ условия: може да се случи единъ другъ министръ, при една промѣна на министерството, и прѣди изтичането на дадения вториченъ търгъ на частъ отъ „Лонгоза“, да се обяви на публиченъ търгъ и останалата частъ, и понеже още 10-тѣ години не сѣ изтекли, линията, построена отъ г. Чакърова, си стои, и понеже въ законопроектъ не му се отнема правото да вземе участие въ новия търгъ, той ще даде тогава такава цѣна, която ще бѣде най-износна за него и ще може въ ущърбъ на държавата, да получи на публиченъ търгъ и другата частъ отъ „Лонгоза“, и тогавъ ще се очети държавата още единъ пѣтъ. Та, азъ правя предложение, което дадохъ писмено, въ тази смисълъ: че трѣбва, поне въ замѣна на тѣзи облаги и улеснения, които му се правятъ, да отстъпи неподвижния материалъ, линията, неврѣдимъ, и да се прибави една забѣлѣжка къмъ този членъ, че ако останалата частъ на „Лонгоза“ се дава на публиченъ търгъ прѣди изтичането на срока, за който той е взелъ първата частъ, той да не може да вземе участие въ публичния търгъ, или пъкъ да не се дава втората частъ на публиченъ търгъ прѣди изтичането на срока за първата.

Прѣдседателятъ: Има думата г. министрътъ на търговията и земледѣлието.

Министръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ се повдигатъ нѣколко въпроси. Ще почна отъ най-послѣдния — ако гората въ втората си частъ се даде подъ търгъ, то предприемачътъ Чакъровъ да нѣмалъ билъ право да наддава.

М. Златановъ: Откъдѣ накъдѣ?

В. Георгиевъ: То не може и да се запрѣти

Министъръ А. Ляпчевъ: Но този въпросъ, колкото и да не е сериозно поставенъ, възбужда другъ единъ, въ свръзка съ подобни линии. Той е слѣдния: ако държавата би имала смѣтка да даде подъ търгъ слѣдующата частъ отъ гората, прѣзъ периода, когато Чакъровъ експлоатира първата частъ, значи, линията — трасето — не сж свободни. Тогазъ, въ какво положение ще се намѣрва онази частъ, ако такова нѣщо би имало? По принципитѣ за подобни линии трѣбваше да се обвърже г. Чакъровъ за прѣносъ — какъ да прѣнася, безспорно. Такова нѣщо, обаче, въ този случай нѣма да има, защото по турнуса, както го наричатъ, по реда на експлоатацията на гората, както нейното стопанство, послѣдното е направено — трѣбва да се минатъ 10 години слѣдъ първата частъ, защото най-важниятъ въпросъ е за възобновяването ѝ, а не толкова за изсичането. Тя е гнила сега, по разбирането на специалисти. Трѣбва да се минатъ 10 години, докато се изсѣче една частъ, и слѣдъ като тѣзи 10 години се минатъ, тогазъ ще започне втората частъ. Значи опасността, която косвено излизаше отъ прѣдложението на г. Каранешева, нѣма да се създаде.

Другиятъ въпросъ е отъ г. Савова: 10 години ще изтекатъ, какво ще прави г. Чакъровъ? Тукъ е ясно казано: (Чете) „Слѣдъ изсичането на 10-годишния контрактенъ срокъ за изсичането на отдаденитѣ на наемателя Т. Чакъровъ етати отъ гората „Монгоза“, линията съ всичкитѣ ѝ постройки, съоръжения и земи, но безъ релситѣ, траверситѣ и подвижния материялъ ще се прѣотстъпятъ на държавата безъ всѣко обезщетение.“ Обаче, да приемемъ прѣдложението на г. Савова въ смисълъ, че въ продължение на 6 мѣсеца, ако той не очисти онова, което законътъ му признава, че е негово — вагони, релси, траверси и пр. — остава държавно. Това да го приемемъ, ако въ продължение на 6 мѣсеца не очисти. Но не мога по никой начинъ да приема да се уговоримъ сега тукъ съ г. Чакърова, че за доброто, което му правимъ, какъ азъ отъ неговия джобъ ще търся вземездие. Това е, именно, да нарушимъ единъ принципъ по тѣзи линии, като ще искаме непрѣмънно да му задържимъ релситѣ и траверситѣ — това не му задържимъ релситѣ и траверситѣ — това не мога да направя. Защо? Защото релситѣ и траверситѣ, които ще легнатъ на тази линия — азъ ви казахъ, както на всѣка индустриална линия — тѣ трѣбва да отговарятъ като суперъ структура на неговия подвиженъ материялъ. Тѣзи двѣ нѣща сж свързани, защото тѣзи релси и траверси, ако ги задържа, азъ трѣбва или да набавя подвижния материялъ, какъвто има г. Чакъровъ, или ще трѣбва да купя послѣдния отъ г. Чакърова, защото тѣзи релси и траверси, ако азъ искамъ тукъ да уговоря г. Чакърова да ми ги набави, ще трѣбва азъ да слѣдя, че той ще ми ги върне въ изправностъ. Всичкитѣ тѣзи нѣща сж немислими да се постигнатъ при такова едно правене добро на прѣдприятието. И затуй установенъ е принципъ: щомъ се дава една линия да служи на нѣкакво прѣдприятие, винаги и всѣкога това, което е горна структура — релси, траверси и подвиженъ материялъ — това прѣдприемачътъ има право да се вдигне, а другото остава държавна собственостъ.

Д. Рашевъ: Какво ще остане тогава?

Министъръ А. Ляпчевъ: Pardon. — Измѣните ли на този принципъ, вие попадате въ една фалшива основа, вие, като държавници, ще търсите доброто като общо добро за страната, което правите въ случая на едно прѣдприятие да го използва, вие вече

поставяте не въ сферата на дѣйствия на законодатели за поощряване на една индустрия, а въ сферата на контрагенти — държавата спрѣмо него. Азъ въ този случай не съмъ контрагентъ съ г. Чакъровъ и не желая да напусна единъ принципъ за подобни линии, защото не желая да бѣда смѣшенъ прѣдъ свѣдущитѣ хора и не се боя отъ никакви упречи, когато ви заявявамъ: ако този законопроектъ не се приеме тѣй, както е въ този членъ, съ забѣлжката на г. Савова, въ смисълъ, че слѣдъ 6 мѣсеца, ако той не си вдигне това, което е тамъ, то остава държавна собственостъ, азъ оттеглямъ този законопроектъ, защото не желая да се вотира въ закони, за да ставамъ смѣшенъ прѣдъ техницитѣ хора.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: По-добрѣ е да се оттегли.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ако Вие кажете, азъ да оттегля този законопроектъ, съжалявамъ, че подорѣнната въ тази страна ще нанесатъ по-голямъ пакостъ, отколкото крадцитѣ. Да, азъ имамъ открито чело да заявя това.

В. Георгиевъ: Никой не подозира.

Министъръ А. Ляпчевъ: Pardon, г. Вълчо Георгиевъ, азъ жали прѣдприятията въ България, които не дѣйствуватъ съ години, защото не се намира добросъвестностъ и куражъ да се каже, че ще се спомогне на хората. Защо? Защото не може да не се спомогне. Г. Тодоръ Балабановъ взема да експлоатира гората на Рилския манастиръ, седи той, желѣзница да чака; който разбира економическия животъ на една страна, той само може да я погледне при тѣзи условия и да каже: единитѣ сж лоши, защото вършатъ недобросъвестности, а другитѣ сж негодни, защото вършатъ негодности.

В. Георгиевъ: Едно питане, г. министре. Ако Чакъровъ вземе да експлоатира втората частъ, прѣди да е изминалъ срокътъ на първата, какво рѣшение ще вземе държавата спрѣмо Чакърова за построяката на тази линия — на първата.

Министъръ А. Ляпчевъ: Държавата тогава ще гледа, г. Вълчо Георгиевъ, кой ще даде повече. Че онзи, който е тамъ, има извѣстни прѣимущества, това никой нѣма да откаже.

К. Батоловъ: И Чакъровъ ще даде най-добра цѣна.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ лично не гледамъ, азъ знаа едно, че английскиятъ народъ е разрѣшилъ не за индустриални цѣли, които се разрѣшаватъ по цѣлия континентъ, а е разрѣшилъ за експлоатация общия трафикъ на страната на частни компании и Англия е по-добрѣ отъ цѣла Европа — не е загубила. А дребнавостта, кждѣто взема връхъ, дори и по тѣзи малки индустриални линии, за индустрия ще можемъ да гледаме на мѣсечината, но нѣма да я намѣримъ въ България.

В. Георгиевъ: Азъ съжалявамъ, че съ туй ще се тури прѣграда на всички български граждани да участвуватъ по тѣзи прѣдприятия за експлоатация на тази гора.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Краевъ.

А. Краевъ: Азъ вземамъ думата повторно за едно малко обяснение. Г. министрътъ, заявя, че приема добавката, направена отъ г. Савова, ...

Министъръ А. Ляпчевъ: Да.

А. Краевъ: ... но не може да приеме другата, отъ страхъ да не стане смѣшенъ прѣдъ свѣдущитѣ хора.

Министъръ А. Ляпчевъ: И да нарушимъ принципѣ на подобни линии, безспорно.

А. Краевъ: Кога ще стане смѣшенъ? Когато кажемъ на Чакърова, при еди-какви условия, всичко е държавно? Защо приемате, че не ставаме смѣшни и когато казваме на сѣшия Чакъровъ, че всичко става държавно при други условия?

Министъръ А. Ляпчевъ: Защото Вие трѣбва да ми напишете още нѣколко члена въ този законъ, че г. Чакъровъ ще ми върне релситѣ и траверситѣ въ исправностъ.

В. Георгиевъ: Нѣма нужда.

А. Краевъ: Ние не искаме това да кажемъ, а *telle quelle* — въ каквото положение се намери линията, съ изключение на подвижния материалъ, искаме да остане държавна.

В. Георгиевъ: Да.

А. Краевъ: Но Вие казвате: свѣдущитѣ лица сж на друго мнѣние. Това насъ не задължава: ние не рѣшаваме единъ технически, а чисто домакински въпросъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Вие рѣшавайте каквото обичате.

А. Краевъ: Моля, имайте търпѣние. — Г. Чакъровъ знае сѣществующитѣ въ България закони и е ималъ прѣдъ видъ поемнитѣ условия, слѣдователно, знаелъ е при какви условия той ще реализира прѣдприятието, та възъ основа на това положение е прѣдложилъ извѣстна цѣна. Защо правителството своеврѣменно не е прѣдупрѣдило както г. Чакърова, тъй и всички други евентуални конкуренти, че ще имъ позволи линия, че ще имъ позволи балонъ, това или онова?

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Краевъ! Туй правителство и всѣко друго е длъжно да прѣдизвѣсти на всички, че то е добросъвѣстно къмъ интереситѣ на българската индустрия, и това върши сега, и тежко и горко на онзи прѣдприемачъ, който не е ималъ това прѣдъ видъ за българското правителство. Ако пъкъ недобросъвѣстни хора е имало, които сж създали друго направление, кажете, че вие нѣма да спасите България съ този походъ, който правите сега; напротивъ, вие ще съдѣйствувате единъ день, щото тѣзи, които претендиратъ, че рѣшаватъ въпроситѣ, макаръ и недобросъвѣстно, да бждатъ по-зачитани, отколкото тѣзи, които дѣйствуватъ добросъвѣстно и излѣзатъ негодни.

А. Краевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ не знамъ, защо уважаемиятъ министъръ на търговията и земледѣлието не толкова инервира.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не се инервирамъ.

А. Краевъ: Всички, които говориха, въ това число и азъ, най-малко Ви заподозрѣхме. Никой не говори на Вашъ адресъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не е за подозрѣнието.

А. Краевъ: Защо излизате тогава съ такива бомбастични фрази да казвате, че сте твърдрѣ скрупулозни?

Министъръ А. Ляпчевъ: Защото излизате съ подозрѣние, защото казвате: „Ами тогава, прѣдприемачитѣ на индустриалнитѣ линии, ако би знаели“ — че Вие хвърляте недобросъвѣстностъ къмъ мене. Сѣщате ли се Вие какво ще каже туй — „Че другитѣ прѣдприемачи, конкуренти на г. Чакърова, ако биха знаели, че министърътъ на България, Ляпчевъ, ще бжде добросъвѣстенъ човѣкъ, тѣ отдѣ нѣмаше да дадатъ повече“? Знаете ли Вие, сѣщате ли се какво говорите за мене? Не вземате ли прѣдъ видъ какво значи да се лансиратъ такива прѣдсидки?

А. Краевъ: Азъ не слагамъ тѣй въпроса. Г. Чакъровъ е взелъ, при извѣстни условия експлоатацията на държавната гора „Лонгоза“; явява се една идея у прѣдприемачитѣ, тая идея се посрѣща благосклонно отъ правителството, и Народното събрание е готово да съдѣйствува за осъществяването ѝ — нищо укорно въ това. Но ние казваме: понеже отстъпваме даромъ общински и държавни земи на прѣдприемача, понеже го улесняваме въ рационално и етично експлоатиране на прѣдприятието, както ще отстъпи землената работа, мостоветѣ и постройкитѣ — нека не разстройва линиитѣ, нека да останатъ държавни и вече почти изгнилитѣ траверси, почти негоднитѣ релси. Ако бждатъ удобни, за да ги използва, държавата ще ги запази; въ противенъ случай, ще ги замѣни съ нови — това е работа на държавното стопанство. Вие казвате: „Ако приемемъ това гледище, ние ще станемъ смѣшни прѣдъ техникитѣ, прѣдъ специалиститѣ“, а между тѣмъ приемате друго прѣдложение, което гласи, щото въ течение на 6 мѣсеца не очисти ли линията, всичко остава държавно. Дѣ е разликата?

Министъръ А. Ляпчевъ: Да, това приемамъ.

А. Краевъ: Послѣ, друго. За г. Чакърова се създава едно благоприятно положение, безъ съмнѣние — когато ще се прави новъ търгъ за останалитѣ части на „Лонгоза“, той ще има прѣимущество да конкурира останалитѣ.

М. Златановъ: Той най-много ще даде.

В. Георгиевъ: А ще има и други, които да искатъ да конкуриратъ. Не е само той български гражданинъ.

Прѣдседателъ: Моля, г-да.

А. Краевъ: Прочее, азъ държа да заявя, че, безъ да изхождамъ отъ желание да инсинуирамъ или да хвърлямъ подозрѣние върху почтения министъръ на търговията и земледѣлието, безъ да имамъ желание да спъвамъ прѣдприятието на г. Чакърова, безъ да искамъ да фаворизирамъ когото и да е, въ туй число и г. Чакърова, азъ считахъ, че изтъпявамъ своя дългъ, като народенъ прѣдставителъ, добросъвѣстно, съзнателно, даже съ рискъ да бжда нареченъ отъ нѣкои специалисти за смѣшенъ, като направихъ прѣдложение и като настоявамъ на него: слѣдъ като той използва линията 10 години, тя да остане държавна безъ подвижния материалъ; и моля г. г. народнитѣ прѣдставители да го приематъ. Ако не ярадисва това на г. Чакърова, добъръ му часъ, нека си работи, както е контрактиралъ, както е очаквалъ да работи всѣки другъ при тѣзи условия на негово мѣсто.

Прѣдседателъ: Има нѣколко прѣдложения. Това на г. Каранешева е: (Чете) „Чл. 6, по доклада на чл. 7, се измѣнява така: „Слѣдъ изтичането на 10-годишния контрактенъ срокъ за изсичането на отпаденитѣ на наемателя Т. Чакъровъ етати отъ гората „Лонгоза“, линията, съ изключение на подвижния

материалъ, се отстъпва на държавата безъ всяко обезщетение“.

Друго предложение има отъ г. Савова за една прибавка за нова алинея: (Чете) „Ако въ продължение на 6 мѣсеца отъ изтичането на 10-годишния срокъ Чакъровъ не вдигне (очисти) отъ трасето на линията релситѣ и траверситѣ, тѣ оставатъ въ полза на държавата“.

Ще туря на гласуване първо предложението на г. Каранешева.

Д. Каранешевъ: Азъ искамъ думата „се отстъпва“ да се замѣни съ „става собственост“.

Прѣдседателъ: Добръ. — Моля ония, които приематъ предложението на г. Каранешева, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Ще туря на гласуване предложението на г. Савова: (Чете) „Ако въ продължение на 6 мѣсеца отъ изтичането на 10-годишния срокъ Чакъровъ не вдигне (очисти) отъ трасето на линията релситѣ и траверситѣ, тѣ оставатъ въ полза на държавата“.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не само релситѣ и траверситѣ, а всичкитъ материалъ. Азъ разбирамъ предложението на г. Савова въ този смисълъ: ако въ продължение на 6 мѣсеца слѣдъ изтичането на 10-годишния срокъ г. Чакъровъ не очисти трасето отъ своя какъвто и да е материалъ, той остава държавенъ.

С. Савовъ: Да.

Министъръ А. Ляпчевъ: Приемамъ това предложение на г. Савова, като прѣдполагамъ, че първата алинея въ члена ще си остане тъй, както си е.

С. Савовъ: Да.

Министъръ А. Ляпчевъ: Затуй предложението на г. Савова ще бѣде въ сжщностъ като добавка къмъ алинея втора на тоя членъ.

Прѣдседателъ: Значи, добавката е така: „Ако въ въ продължение на 6 мѣсеца отъ изтичането на 10-годишния срокъ Чакъровъ не очисти трасето на линията отъ материалитѣ...“

Министъръ А. Ляпчевъ: Сега да се каже въ скоби: „релси, траверси и какъвто да е друго“.

С. Савовъ: Мостоветѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: За мостоветѣ е уговорено. Чл. 7 гласи така: „Слѣдъ изтичането на 10-годишния контрактенъ срокъ за изсичането на отпаднитѣ на наемателя Т. Чакъровъ етати отъ гората „Лонгоза“, линията съ всичкитѣ ѝ постройки, съоръжения и земи, но безъ релситѣ, траверситѣ и подвижния материалъ, ще се прѣотстъпватъ на държавата безъ всяко обезщетение“. Сега трѣбва да се каже: „Ако въ продължение на 6 мѣсеца отъ изтичане 10-годишния срокъ не вдигне релситѣ, траверситѣ и подвижния материалъ, тѣ оставатъ собственост на държавата“.

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ тая нова алинея къмъ чл. 7, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Турямъ на гласуване чл. 7 съ приетата алинея. И моля ония, които приематъ чл. 7 съ новата приета алинея, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Има думата г. Краевъ.

А. Краевъ: Ще ми позволите свободата да прѣдложа единъ новъ чл. 8, който, мисля, би могълъ да бѣде приетъ и отъ страна на г. министъра на търговията и земледѣлието. Той има слѣдната редакция: „Чл. 8. При условията въ настоящия законъ могатъ да се построятъ подобни линии въ сжщата мѣстностъ и отъ други лица, които биха наели експлоатацията на други свободни части отъ гората „Лонгоза“.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ не бихъ ималъ нищо противъ, но каква смисълъ има това, не разбирамъ.

А. Краевъ: Ето, да Ви кажа. Поставяме при идентични благоприятни условия и бѣдѣщитѣ евентуални конкуренти на г. Чакърова; ние нѣма да оставимъ г. Чакърова въ особено фаворизирано положение: има си готовъ материалъ, и това, и онова.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на търговията и земледѣлието.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ бихъ отишълъ по-нататъкъ, както ви казахъ и по-прѣди. Ако държавата прави тази добрина, прави тази услуга на прѣдприятието, и се види въ нужда да си услужва и друго прѣдприятие тамъ же, то не е толкова важно да разврѣшимъ на другото прѣдприятие тамъ же да си прѣнася материалитѣ съ нова линия, което е безсмислица почти, защото и едното прѣдприятие ще похарчи 400 хиляди лева, и другото ще похарчи пакъ толкова, а важното е да се задѣлжи самиятъ прѣдприемачъ, комуто е дадено това право да построи една линия, да прѣнася чуждитѣ материали на тарифитѣ, които би наредило министерството.

А. Краевъ: За държавнитѣ, да.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не само за държавнитѣ, а изобщо и за частнитѣ. — Този въпросъ е, който заставлява Министерството на общественитѣ сгради да ви приготви специаленъ законопроектъ за индустриалнитѣ линии. Г. министърътъ на общественитѣ сгради сега има единъ законопроектъ за индустриалнитѣ линии, но той е недостатъченъ главно въ една точка, а тя е слѣдната. Линията служи сега само на едно прѣдприятие, на прѣдприятието на Чакърова, и на никого друго, а и той нѣма право да служи другиму — това му е запрѣтено. Вие сега повдигате въпроса, какъ ще услужимъ на ония, които слѣдъ Чакърова взематъ да експлоатиратъ тази гора.

А. Краевъ: Това ни интересува насъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ ви казвамъ, че по стопанския планъ, изработенъ за експлоатирането на тази гора, не може да се даде друга частъ, докогато тази не се свърши.

А. Краевъ: Pardon. Ами ако се измѣни този планъ? Прѣдставете си, утрѣ дойде друга камара и измѣнява това гледище. Не само въ министерството могатъ да го измѣнятъ, но и камарата може, чрѣзъ единъ вотъ, да каже да се побърза да се изкаратъ на търгъ и другитѣ парчета.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. Краевъ, позволете. Вие сте старъ парламентаръ и мисля, че ще се съгласите съ менъ. Ако вземемъ да прѣдполагаме какво ще рѣши слѣдната камара, тя ще измѣни всичко, може би, което намъ е приятно и ней не-приятно. И какво ще стане? Мога ли азъ да базирамъ своя законопроектъ на такива съображения, да-ли бѣдѣщата камара ще измѣни това или онова? Ще измѣни, както ние измѣняваме.

А. Краевъ: Туй ще бжде едно прѣдупрѣждение.

Министъръ А. Ляпчевъ: Слѣдователно, азъ не мога да излизамъ отъ това прѣдположение. Затуй казвамъ нека се ограничимъ съ туй, защото, когато ще дойде да се експлоатира другата частъ отъ гората, г. Чакъровъ ще си вдигне чуковетъ отъ това, което има.

Друго нѣщо. Г. Чакъровъ нѣма право, по разпореденията на този законопроектъ, да прѣнася чужди, на други прѣдприемачи, дървени материали, а ако му разрѣши властта да прѣнася, тогава ще се изработятъ специални условия, а вѣроятно и специаленъ законъ. Ето защо нѣма тази опасностъ, която вие искате да прѣдотвратите съ прѣдвиждането, че ще се разрѣши и на ония, които отподирѣ биха дошли да експлоатиратъ части отъ гората: тогава, когато ще даватъ подъ търгъ, ще имъ разрѣшаватъ. По-важното е не да разрѣшаваме сега на тѣзи, които не съществуватъ, а по-важното е другото, което нѣкои отъ земледѣлцитъ искаха да кажатъ — че ние трѣбва да гарантираме добръ това, което даваме на Чакърова, и за другитъ. Азъ казвамъ какъ и кога можемъ да ги гарантираме — когато изтече срокътъ. Казвате и друго: „Ами ако прѣди срока се започне прѣдприятието?“ Добръ, тогава тая линия има извѣстни задължения. Този г. Чакъровъ не може сега да вози чуждъ материалъ. Ако му разрѣшатъ да вози чуждъ материалъ, тогава ще му наложимъ извѣстни такси, извѣстни тарифи. Тѣй разбирамъ азъ този въпросъ. Практически азъ нѣмамъ нищо противъ това прѣдложение — то може да се вотира и да се приеме, нѣмамъ нищо противъ — но, по мое разбирание, нѣма да се помогне на бждѣщитъ прѣдприемачи, а членътъ ще бжде само една тежина на закона.

Д-ръ Н. Наковъ: Даже при бждѣщитъ прѣдприемачи съществуването на линията е въ интересъ на държавата, защото новитъ прѣдприемачи, които ще се явятъ да наддаватъ, ще иматъ прѣдъ видъ, че има едно трасе, една линия, ще се надѣватъ на нея и ще наддаватъ дотолкова, за да добиятъ цѣната, която е похарчилъ г. Чакъровъ. Тѣй щото, прави се грѣшка, споредъ мене. Нѣма опасностъ, че Чакъровъ ще монополизира експлоатацията на гората. Това е въ интересъ на държавата. И Чакъровъ ще наддава толкозъ, за да бие венчикътъ други прѣдприемачи.

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ новия чл. 8, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събранието не приема.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за отпущане даромъ отъ държавната мина „Перникъ“ 20 тона каменни въглища първо качество на сирото-питалището „Св. Патрикий“ въ гр. София.“

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ заглавието на този законопроектъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Замѣстникъ-докладчикъ Н. Благоевъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Разрѣшава се на Министерството на търговията и земледѣлието да отпусне даромъ, отъ държавната мина „Перникъ“, 20 тона каменни въглища първо качество на сирото-питалището „Св. Патрикий“ въ гр. София.“

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ единствения членъ на закона, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Съобщавамъ на г. г. народнитъ прѣдставители, че е постѣпило прѣдложение отъ Министерството на финанситъ, съ което се иска да се направи поправка въ бюджета за настоящата година на стр. 12 и 13, дѣто е станала грѣшка, а именно вмѣсто да се тури по 12.000 л. приходъ и разходъ отъ кринина и кантаринина, турено е по 6.000 л.

Постѣпниятъ е така сѣщо отъ Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията законопроектъ за извънреденъ свръхсметенъ кредитъ отъ 190.000 л.

Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитъ работи.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Дневниятъ редъ почти изчерпахме, тѣй че можемъ тая вечеръ да вдигнемъ засѣданието и утрѣ да нѣмаме засѣдание — онзи день бѣхъ казалъ да имаме — а да имаме засѣдание въ понеделникъ съ слѣдующия дневенъ редъ: първо, разглеждане прѣдложенията за поправка въ бюджета на фонда „Кантаринина и кринина“; второ, второ четене законопроектитъ: за допълнение на закона за данъка върху сградитъ, за пенснитъ по гражданското и военното вѣдомства, за измѣнение избирателния законъ и за избирателнитъ околии и секции; трето, трето четене законопроектитъ: за отпущане даромъ на сиротопиталището „Св. Патрикий“ въ гр. София 20 тона каменни въглища, за отпущане на вдовицата и дѣцата на убития при изпълнение на служебния си дългъ стражаръ отъ столичната полиция, Н. Вакареловъ, 1.200 л. годишна пенсия, за отпущане на бившия работникъ при Софийския артилерийски арсеналъ, П. Георгиевъ, 360 л. инвалидна годишна пенсия, за построяване на една нормална индустриална линия отъ около 10 км., която да свързва държавната гора „Лонгоза“ съ желѣзнопѣтната станция Синделъ по линията Русе—Варна, за измѣнение чл. 68 отъ закона за държавнитъ и общински пѣтища, за свръхсметни кредити: отъ 30.000 л. на Министерството на финанситъ, отъ 10.000 л. на Министерството на вътрѣшнитъ работи, отъ 156.244 л. на Министерството на външнитъ работи, отъ 50.400 л. на сѣщото министерство, отъ 135.000 л. на Министерството на Правосъдието, отъ 540.000 л. на Министерството на вътрѣшнитъ работи, отъ 80.000 л. на Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията, отъ 3.700 л. на Министерството на финанситъ, отъ 12.000 л. на Министерството на народното просвѣщение, отъ 26.166 л. на Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията, отъ 390.460 л. на Министерството на войната, отъ 280.000 л. на Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията, отъ 370.000 л. на Министерството на търговията и земледѣлието, отъ 2.055.383 л. на Министерството на финанситъ по бюджета за държавнитъ дългове, отъ 2.225 л. на Министерството на външнитъ работи, отъ 3.641.410 л. на Министерството на финанситъ, по бюджета за държавнитъ дългове; четвърто, първо четене законопроектитъ: за окончателното сключване на бюджета за 1908 г., за свръхсметенъ кредитъ отъ 190.000 л. на Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията, за признаване правата на индустриалната концесия на проектираната отъ З. П. Холевичъ фабрика за химически торове, за признаване правата на индустриална концесия на проектираната отъ Д-ръ П. Тотевъ въ гр. Бургазъ захарна фабрика, за признаване правата на индустриална концесия на проектираната отъ К. Цеконъ и други фабрика за копринени платове, за измѣнение и допълнение закона за експлоатацията на българскитъ държавни желѣзници и пристанища и за обществената благотворителностъ; пето, второ четене законопроектитъ: за взривнитъ вещества и оржията, за обезщетяване поврѣдитъ на полски имоти, овощни градини, раз-

садници и др., за промѣнение названия на села, за допълнение измѣнение закона за пчеларството, за измѣнение въ закона за пенситѣ на енорийскитѣ свещеници, за разрѣшаване на общинитѣ въ гр. Златица и с. с. Добри-дѣлѣ и Васильовци да сключатъ заеми, за одобряване бюджетитѣ на южнобългарскитѣ желѣзнопѣтни линии за 1908 и 1909 г., за свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 1.902 л. на Министерството на финанситѣ за изплащане разноснитѣ по погребението на бившия министъръ Г. Оропачковъ, за допълнение съ чл. чл. 493—558 закона за народното просвѣщение, за свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 3.000 л. на Министерството на народното просвѣщение и за разрѣшаване на Кричимската община да събира такси отъ плаващѣ по течението на р. Вѣча дървенъ материялъ за образуване фондъ за укрѣпяване брѣговетѣ на сѣщата рѣка; шесто, първо четене предложенията отъ народнитѣ прѣдстатели: отъ А. Краевъ и други за изучаване на желѣзнопѣтната линия Шуменъ—Котелъ—Ямболъ—Къзълъ-агачъ, отъ К. Батоловъ за избиране на една шестнадесеточленна комисия, която да изработи щатъ за

чиновницитѣ, отъ А. Христовъ за измѣнение алинея втора на чл. 421 отъ наказателния законъ, отъ В. Милевъ и други за прибавление забѣлѣжка къмъ чл. 1 отъ закона за дипломитѣ, отъ В. Бончевъ за измѣнение алинея пета на чл. 52 отъ закона за народното просвѣщение, отъ К. Мирски за прибавление новъ пунктъ къмъ чл. 7 отъ закона за митницитѣ, отъ В. Милевъ за построяване желѣзнопѣтна линия между гр. Хасково и станция Каменецъ, отъ Н. Холевичъ и други за постройка на морско пристанище при гр. Балчикъ, отъ Г. Палашевъ за спирката Кунино да стане гара, отъ Н. Топаловъ по снабдяване на градоветѣ и селата съ вода и отъ Н. Поповъ и други за постройка на кей на р. Дунавъ край гр. Ломъ.

Прѣдседателъ: Моля ония, които приематъ предложениа дневенъ редъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.
Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 8 ч. 50 м. вечеръта)

Прѣдседателъ: Х. Славейковъ.

Подпрѣдседателъ: Н. Гимиджийски.

Секретаръ: Д. Митовъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гължбовъ.